

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΕΜΜ. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
(ΕΚΛΟΓΑΙ)

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1951

103

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
(ΕΚΛΟΓΑΙ)

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΛΕΞΗ ΔΗΜΑΡΑ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΕΜΜ. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (ΕΚΛΟΓΑΙ)

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Οργανισμός Εκδοσεως Σχολικων Βιβλιων
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1951

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὸ δεύτερον κατὰ τὴν σπουδαιότητα μετὰ τὴν Κύρου Ἀνάβασιν Ἰστορικὸν ἔργον τοῦ Ξενοφῶντος εἶναι τὰ Ἑλληνικὰ (ἔλληνικὰ πράγματα, Ἰστορία). Καὶ τὸ σύγγραμμα τοῦτο εἶναι διηρημένον εἰς ἑπτὰ βιβλία. Ἐξ αὐτῶν τὰ δύο πρῶτα περιέχουν τὴν Ἰστορίαν τῶν ἑπτὰ τελευταίων ἑτῶν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (411 - 404 π. Χ.), τὴν δῆποιαν δὲν ἐπρόφθασε νὰ περιλάβῃ εἰς τὸ σύγγραμμά του ὁ Θουκυδίδης. Εἰς τὰ ὑπόλοιπα πέντε διηγεῖται ὁ Ξενοφῶν τὰ συμβάντα ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μέχρι τῆς ἐν Μαντινείᾳ μάχης (404 - 362 π. Χ.). Ἀναλυτικώτερον τὰ Ἰστορούμενα εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο γεγονότα ἔχουσιν ὡς ἀκολούθως :

Α'. Ἀφοῦ οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ συμφορὰν κατώθισαν νὰ ἀνασυγκροτήσουν τὰς ναυτικὰς δυνάμεις των, ἥρχισαν νὰ διαμφισθητοῦν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν. Ὁλίγον κατ' ὅλλγον ὁ στόλος των ἔξησφάλισε τὴν κυριαρχίαν τῶν θαλασσίων ὅδῶν εἰς τὸ Βόρειον Αἴγαιον, κατεναυμάχησεν Ἰσχυρὰ τμῆματα τοῦ στόλου τῶν ἀντιπάλων παρὰ τὴν Ἀβυδον καὶ Κυζίκον καὶ ἔγινε κύριος τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Προποντίδος.

Εἰς τὰς ἐπιτυχίας αὐτὰς κατὰ θάλασσαν μεγάλως συνετέλεσεν ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ δόποιος εὑρίσκετο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν. Προπαρασκευάζων δηλαδὴ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὰς Ἀθηναῖς δὲ ἔξόριστος πολιτικός, ἐνίσχυσε τὰς ναυτικὰς δυνάμεις τῶν Ἀθηναίων διὰ μοίρας πολεμικῶν σκαφῶν, τὴν δῆποιαν συνεκρότησε μὲ χρήματα τοῦ Πέρσου σατράπου Τισσαφέροντος. Ἐπὶ πλέον ἔλαβεν ἐνεργότατον μέρος εἰς τὰς νικηφόρους ναυμαχίας τῆς Ἀβύδου καὶ τῆς Κυζίκου καὶ κατέλαβε τὸ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων κατεχόμενον Βυζάντιον.

Παρ' ὅλα ὅμως τὰ κατὰ θάλασσαν κατορθώματα ἡ θέσις τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ ἔηρᾶς ἦτο δύσκολος. Ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγις είχε καταλάβει ἀπὸ τοῦ 413 τὴν Δεκέλειαν καὶ ἐξ αὐτῆς ἐνήργει κατὰ τῶν Ἀθηνῶν στενώτατον καὶ ἔξαντλητικὸν ἀποκλεισμόν.

Ἐν τῷ μεταξὺ διὰ ψηφίσματος τῆς ἐκκλησίας δὲ Ἀλκιβιάδης ἀνεκλήθη ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας θριαμβευτικῶς. Εὐθὺς ἀμέσως ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ ἀρχηγία τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεων τῶν Ἀθηνῶν μὲν ἀπεριόριστον ἔξουσίαν. Ἄλλος δὲ τὴν διαχείρισιν τῆς ἀρχῆς δὲ δραστήριος στρατηγὸς καὶ ναύαρχος ὑπῆρχεν ἀτυχῆς. Οὐ πέρ αὐτὸν ἀθηναῖκὸς στόλος, διοικούμενος ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου τῆς ναυαρχίδος Ἀντιόχου λόγῳ προσωρινῆς ἀπουσίας τοῦ ἀρχηγοῦ, ἡ ττήθη πλησίον τῆς Ἐφέσου ὑπὸ τοῦ Λακεδαιμονίου ναυάρχου Αυσάνδρου (407 π. Χ.). Οὐ Ἀλκιβιάδης κατόπιν τούτου περιῆλθεν εἰς νέαν δυσμένειαν, καίτοι ἡτοί ἀνεύθυνος τοῦ ἀτυχήματος. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξέλεξαν 10 ἄλλους στρατηγούς, δὲ δὲ Ἀλκιβιάδης ἀπεσύρθη εἰς ἴδιο-στητον ὠχυρωμένην περιοχὴν τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως.

Τὸ θέρος τοῦ 406 οἱ Ἀθηναῖοι στρατηγοὶ συναντήσαντες παρὰ τὰς Ἀργινούσας τὸν σπαρτιατικὸν στόλον ὑπὸ τὸν νέον ναύαρχον Καλλικρατίδαν συνῆψαν πρὸς αὐτὸν ναυμαχίαν, κατὰ τὴν δύοιαν κατήγαγον νίκην περιφανῆ. Μέγα μέρος τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου κατεστράφη, αὐτὸς δὲ ὁ ναύαρχος ἐπνίγη. Ἀλλὰ καὶ οἱ νικηταὶ Ἀθηναῖοι στρατηγοὶ δὲν ἀπέλαυναν τῆς δόξης ἐκ τοῦ λαμπροῦ κατορθώματός των. Κατηγορηθέντες, ὅτι δὲν ἐφόροντισαν νὰ περισυλλέξουν τοὺς ναυαγούς, εἰσήχθησαν εἰς δίκην ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου καὶ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον.

B'. Ὁλίγον μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῶν Ἀργινούσῶν οἱ Σπαρτιᾶται, ἐπειδὴ ἡμιποδίζοντο ὑπὸ τοῦ νόμου νὰ ἀναθέσουν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στόλου δις εἰς τὸ ἴδιον πρόσωπον, διώρισαν ναύαρχον κατὰ τύπους μὲν τὸν Ἀρακον, πράγματι διμως τὸν ἐπιστολέα, τουτέστι τὸν ὑποναύαρχον αὐτοῦ Λύσανδρον.

Οὐ Λύσανδρος ἔπλευσεν εἰς τὰ μικρασιατικὰ παράλια, ἀλλοὶ ἀπέφευγε νὰ ἀντιμετωπίσῃ εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος τὸν ἀθηναῖκὸν στόλον, δὲ διποῖος ἡτοί ισχυρότερος τοῦ σπαρτιατικοῦ. Διὸ ἐπιδεξίων ἐλιγμῶν κατωρθώσεν ἐκ τῶν παραλίων τῆς Ἰωνίας νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ νὰ προσορμισθῇ κατ’ ἀρχὰς μὲν εἰς Ἀβυδον, ἐπειτα εἰς Λάμψακον, πόλεις ἐπὶ τῆς μικρασιατικῆς παραλίας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀκολουθοῦντες κατὰ πόδας προσωριμόσθησαν μὲ 180 πολεμικὰ σκάφη εἰς τὴν ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Ἑλλησπόντου περιοχὴν, τὴν καλουμένην Αἴγιος Ποταμούς. Μετὸ διάγας ἡμέρας εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην

συνετελέσθη τὸ μεγαλύτερον δῆμα τοῦ ὕλου πολέμου. Ὁλόκληρος σχεδὸν ὁ ἀθηναϊκὸς στόλος μεθ' ὅλων τῶν πληρωμάτων του περιήλθε δι' αὐτοφιδιαστικῆς ἐπιθέσεως τοῦ Αυσάνδρου εἰς χεῖράς του. Ἡ συμφορὰ διὰ τοὺς Ἀθηναίους ὑπῆρξεν αὐτὴν τὴν φορὰν ἀνεπανόρθωτος. Ὁ μακροχρόνιος καὶ ἔξαντλητικὸς πόλεμος ἔληξεν οὕτω ὁριστικῶς. Ὅπο τὴν βίαν τῶν πραγμάτων ἡναγκάσθησαν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ συνάψουν εἰρήνην σύμφωνον πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νικητοῦ. Κατὰ τὰς διατάξεις τῆς συνθήκης ὑπερχρεώθησαν 1) νὰ κατεδαφίσουν τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ ὅχυρώματα τοῦ Πειραιῶς, 2) νὰ παραδώσουν εἰς τοὺς νικητὰς ὄλοκληρον τὸν στόλον των ἑκτὸς 12 πλοίων, 3) νὰ δεχθοῦν τὴν ἐπάνοδον τῶν ἔξοιτων διὰ πολιτικὰ ἀδικήματα καὶ 4) νὰ συνδεθοῦν διὰ συμμαχίας πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. Ἐπὶ πλέον κατ' ἀπαίτησιν τῶν νικητῶν ἀντικατέστησαν τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα διὰ τῆς ὀλιγαρχίας τῶν τριάκοντα. Ἄλλ' ἡ σκληρὰ καὶ αἵμοσταγής διοίκησις τῶν τυράννων δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ. Μετὰ βίου δικτύου περίπου μηνῶν κατελήθη ὑπὸ τοῦ Θρασυβούλου καὶ τῶν ἄλλων ἔξοιτων Ἀθηναίων, οἱ δῆμοιοι εἶχον καταφύγει εἰς γειτονικὰς πόλεις τῆς Ἀττικῆς.

Γ'. Οὕτω μετὰ τὸν εὔτυχην διὰ τὰ σπαρτιατικὰ ὅπλα τερματισμὸν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἡ Σπάρτη ὡς πρωτεύουσα πόλις τῆς Ἑλλάδος κατέστη αὐτοδικαίως προστάτις τῶν ἔλληνικῶν πόλεων. Ἐπὶ τοῦ γεγονότος τούτου στηριχθεῖσαι αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις, αἱ δοποῖαι εἶχον ὑπαχθῆ ἥδη τὴν σατραπείαν τοῦ Τισσαφέροντος καὶ κατεπιέζοντο ὑπὸ αὐτοῦ, ἔξήτησαν τὴν ἐπέμβασιν τῶν Λακεδαιμονίων. Οἱ Σπαρτιᾶται ἐδέχθησαν εὐμενῶς τὴν πρόσκλησιν. Μὲ μικρὰν στρατιωτικὴν δύναμιν ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν Ἱωνίαν, ἐνίκησαν ἐπανειλημμένως τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις τῆς κρατικᾶς μοναρχίας τῶν Περσῶν καὶ ἔφερον εἰς δύσκολον θέσιν τοὺς σατράπας τοῦ Ἀρταξέρξου.

Δ'. Κατὰ τοὺς ἰδίους χρόνους τὸ μῆσος καὶ ἡ ἀντιζηλία πρὸς τὴν Σπάρτην συνήνωσεν ἐναντίον τῆς τὰς σημαντικώτερας πόλεις τῆς κυριώτερος Ἑλλάδος, τὰς Ἀθήνας, τὰς Θήβας, τὴν Κόρινθον, τὸ Ἀργος. Οἱ Λακεδαιμόνιοι πρὸ τοῦ ἐπικρεμαμένου κινδύνου ἡναγκάσθησαν ν' ἀνακαλέσουν τὰς ἐν Ἱωνίᾳ δυνάμεις των.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ πεδία τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Βοιωτίας γίνονται θέατρα αἵματηροτάτων συγκρούσεων μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ ἀγών

μὲ ἐναλλασσομένας φάσεις διεξάγεται σκληρὸς καὶ ἀμείλικτος. Οἱ συνησπισμένοι σύμμαχοι, μολονότι ἡττήθησαν εἰς τὴν Νεμέαν καὶ τὴν Κορώνεταν, κρατοῦν σταθερῶς τὰς θέσεις των περὶ τὸν Ἰσθμόν.

Μὲ τὰ κατὰ ξηρὰν ταῦτα γεγονότα συμπίπτουν ἄλλα κατὰ θάλασσαν. Ὁ Ἀθηναῖος ναύαρχος Κόνων, διοικῶν τὸν περσικὸν στόλον, καταναυμαχεῖ τὰς ναυτικὰς δυνάμεις τῶν Λακεδαιμονίων παρὰ τὴν Κνίδον τῆς Μ. Ἀσίας (394 π. Χ.). Εὐθὺς κατόπιν μὲ λιχυδὸν στόλον πλέει· κατὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐρημώνει τὰ παράλια. Ἀργότερον διὰ τῆς χρηματικῆς συνδρομῆς τοῦ Φαρναβάζου κατέρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀνοικοδομεῖ τὰ τείχη τῆς πόλεως.

Μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀποστέλλουν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν τὸν Ἀνταλκίδαν, διὰ νὰ διαπραγματευθῇ τὴν σύναψιν εἰρήνης μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. Αἱ διαπραγματεύσεις διήρκεσαν ἐπὶ μακρόν, διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἥρονοῦντο νὰ μετάσχουν αὐτῶν καὶ ἔξηκολούθουν τὸν κατὰ θάλασσαν ἀγῶνα κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν.

Ε'. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς ὑπέστησαν ἐπανειλημμένας ἐπιθέσεις καὶ καταστροφὰς ἐκ μέρους τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου καὶ δ ἐπισιτισμὸς τῶν Ἀθηνῶν διεκόπη δλοσχερῶς. Αἱ Ἀθῆναι ἐκινδύνευσαν οὕτω δι' ἄλλην μίαν φοράν. Ὅπο τὰς περιστάσεις αὐτὰς οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἐδέχθησαν νὰ ὑπογράψουν τὴν διαβόητον ἀνταλκίδειον εἰρήνην (387 π. Χ.), τὴν ὅποιαν κατήρτισεν δ μέγας βασιλεὺς. Κατὰ τοὺς δρούς τῆς εἰρήνης δλαι αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐκ τῶν νήσων αἱ Κλαζομεναὶ καὶ ἡ Κύπρος περιήρχοντο εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. Αἱ ἄλλαι Ἑλληνίδες πόλεις, ἐκτὸς τῶν νήσων Λήμνου, Ἰμβρου καὶ Σκύρου, παλαιῶν ἀθηναϊκῶν κτήσεων, ἀφήνοντο αὐτόνομοι. Ἡ ἐποπτεία διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς εἰρήνης ἀνετίθετο εἰς τὸν μέγαν βασιλέα καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους.

‘Αλλ’ ἡ ἡσυχία, ἡ ὅποια ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Ἐλλάδα μετὰ τὴν ἀνταλκίδειον εἰρήνην, δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρόν. Τὸ 383 οἱ Λακεδαιμόνιοι κατέλαβον αἰφνιδιαστικῶς τὰς Θήβας, ἐγκατέστησαν εἰς τὴν Καδμείαν σπαρτιατικὴν φρουράν, κατέλυσαν τὸ ὑφιστάμενον πολίτευμα καὶ ἐγκαθίδυσαν δλιγαρχίαν. Οἱ ἀφωιωμένοι εἰς τὸ πρώτην καθεστῶς Θηβαῖοι καταφεύγουν τότε εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐδῶ ὠργάνωσαν συνωμοσίαν κατὰ τοῦ νέου πολιτεύματος τῆς πατρίδος των, εἰσῆλθον κρυ-

φίως εἰς τὰς Θήβας, ἐφόνευσαν τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ὅλιγαρχιῶν καὶ ἥναγκασαν τὴν σπαρτιατικὴν φρουρὰν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Καδμείαν.

Μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔξεστρατεύσαν ἐπανειλημμένως πατὰ τῶν Θηβῶν, ἀλλ’ αἱ ἐπιτυχίαι των ὑπῆρξαν ἀσήμαντοι. Οἱ Θηβαῖοι κατώρθωσαν νὰ παρασύρουν εἰς τὸν πόλεμον καὶ τοὺς Ἀθηναίους, οἱ διοῖοι διὰ τοῦ στόλου των κατέστρεφον τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου.

Γ'. Τὸ 374 ὁ θηβαϊκὸς στρατὸς εἰσήλασεν εἰς τὴν Φωκίδα. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπέστειλαν τότε κατ’ αὐτῶν τὸν βασιλέα Κλεόμβροτον. Τοῦτο ἥναγκασε τοὺς Θηβαίους νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πόλιν των πρὸς ἄμυναν αὐτῆς. Συγχρόνως οἱ Ἀθηναῖοι καὶ διότι ἔβλεπον μετὰ δυσφορίας τὴν αὐξανομένην δύναμιν τῶν Θηβῶν καὶ διότι δὲν ἥδυναντο νὰ κρατοῦν ἐν κινήσει τὸν στόλον των, συνῆψαν εἰρήνην πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. Ἄργοτερον συνέστησαν καὶ εἰς τοὺς Θηβαίους νὰ στείλουν ἀντιπροσώπους των μαζὶ μὲν Ἀθηναίους πρέσβεις εἰς τὴν Σπάρτην, διὰ νὰ θέσουν τέρμα εἰς τὸν συνεχζόμενον πόλεμον. Ἡ πρότασις ἔγινε δεκτὴ καὶ οὕτω συνήφθη εἰρήνη, τῆς ὃποιας οὐσιωδεστέρα διάταξις ἦτο νὰ ἀποστρατευθοῦν αἱ ἑκατέρωθεν δυνάμεις καὶ νὰ ἀφεθοῦν αἱ πόλεις αὐτόνομοι. Ἄλλ’ οἱ Θηβαῖοι μεταμεληθέντες ἔζητησαν εὐθὺς ἀμέσως νὰ λυθοῦν τῶν ὑποχρεώσεων τῆς συνθήκης. Τότε ὁ Κλεόμβροτος διετάχθη νὰ παραμείνῃ εἰς Βοιωτίαν καὶ νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τοὺς Θηβαίους διὰ τῶν ὅπλων.

Ἡ σύγκρουσις μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων ἔγινεν εἰς τὰ Λεῦκτρα τῆς Βοιωτίας (371 π. Χ.). Ἡ ἀνωτέρα τακτικὴ τοῦ Ἐπαμεινῶνδον ἐπεκάρατησεν δύοσχερῶς. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπέστησαν ὀδυνηρὰν ἥτταν. Αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Κλεόμβροτος ἐφονεύθη.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης εἶχε βαρὺν ἀντίκτυπον εἰς τὴν σπαρτιατικὴν ἀρχήν. Ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην αἱ σύμμαχοι πόλεις τῆς Πελοποννήσου ἀπεχώρησαν τῆς συμμαχίας, πλὴν τοῦ Φλειοῦντος, ἐνῷ οἱ εἶλωτες καὶ οἱ περιοίκοι ἐκινήθησαν εἰς ἐπανάστασιν. Εἰς ἐπίμετρον οἱ Μαντινεῖς, οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Ἅλειοι συνησπίσθησαν κατὰ τῆς Σπάρτης, ἐκάλεσαν εἰς ἐνίσχυσιν τοὺς Θηβαίους καὶ ἐβάδισαν κατὰ τῆς Λακωνικῆς. Οἱ Σπαρτιᾶται μετὰ δυσκολίας κατώρθωσαν νὰ ἀποκρούσουν τοὺς ἐπιδρομεῖς. Εἰς τοῦτο τοὺς ἐβοήθησαν οἱ Ἀθηναῖοι, τῶν διοίων είχον ζητήσει τὴν συνδομήν.

Z'. Τὸ ἔπόμενον ἔτος (370 π. Χ.) οἱ Θηβαῖοι, ὀνειρευόμενοι τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος, πρῶτον μὲν ἐπεδίωξαν διὰ πρεσβείας ὑπὸ τὸν Πελοπίδαν νὰ ἀποκτήσουν τὴν εὔνοιαν καὶ ὑποστήριξιν τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ἐπειτα δὲ διὰ τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἐπεχείρησαν νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Πελοποννήσου. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀπόπειρα ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ της· ἡ κατὰ τῆς Πελοποννήσου ὅμως ἐπιδρομὴ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς συμμαχίας τῶν Θηβῶν μετά τινων πελοποννησιακῶν πόλεων διὰ τῆς προσθήκης εἰς αὐτὴν τῆς Ἀχαΐας. Φουρούαι ἐπίσης θηβαῖκαι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς συμμαχίδας πόλεις.

Ἐπὶ μακρὸν χρόνον μετὰ ταῦτα σταματοῦν αἱ ἐκστρατεῖαι τῶν Θηβαίων ἐναντίον τῆς Πελοποννήσου. Τὸ 362 ὅμως ὁ Ἐπαμεινώνδας εὗρε νέαν ἀφορμὴν ἐπεμβάσεως εἰς τὰ ἐκεῖ πράγματα. Οἱ ταμίαι δηλαδὴ τῶν χρημάτων τοῦ **«ΚΟΙΝΟῦ»** τῶν Ἀρκάδων, διὰ νὰ συγκαλύψουν τὴν ὕποπτον διαχείρισίν των, ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν τῶν Θηβῶν πρὸς προστασίαν δῆθεν τῆς ὑφισταμένης μετά τινων ἀρκαδικῶν πόλεων συμμαχίας. Οἱ Μαντινεῖς ἐξ ἄλλου συνεβούλευσαν τοὺς Θηβαίους νὰ ἀφήσουν τοὺς Ἀρκάδας νὰ ἐπιλύσουν μόνοι τὰς ἐσωτερικὰς διαφορὰς των, ἀλλ' ἡ σύστασίς των δὲν εἰσηκούσθη. Οἱ Ἐπαμεινώνδας μὲ ἀρκετὴν δύναμιν εἰσέβαλεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, προήλασεν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν καὶ διὰ καταπληκτικῆς αἰφνιδιαστικῆς ἐνεργείας εὑρέθη πρὸ τῆς Σπάρτης, καθ' ἥν στιγμὴν αὐτῇ ἡτο ἔρημος ὑπερασπιστῶν. Ἔγκαιρος ἐν τούτοις ἐλιγμὸς τῶν σπαρτιατικῶν δυνάμεων ὑπὸ τὸν βασιλέα Ἀγησίλαον καὶ τὸν νεαρὸν υἱόν του Ἀρχίδαμον ἔσωσε τὴν ἀτείχιστον πόλιν.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ὁ Ἐπαμεινώνδας ἡναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν Ἀρκαδίαν καὶ νὰ συνάψῃ τὴν μάχην τῆς Μαντινείας.

Οἱ ἀγὸντες τραχύς, ἀλλ' ἔμεινεν ἄκριτος. Κατὰ τὴν κρίσιμον φάσιν τῆς πάλης ἐνῷ ἡ νίκη ἔκλινεν ὑπὲρ τῶν Θηβαίων, ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐφονεύθη. Οὕτω καὶ οἱ δύο ἀντίπαλοι ἐθεώρουν τοὺς ἑαυτούς των νικητάς, «ἀκρισία δὲ καὶ ταραχὴ ἔτι πλείων μετὰ τὴν μάχην ἐγένετο ἡ πρόσθεν ἐν τῇ Ἑλλάδι».

ΜΕΡΟΣ Α'

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΤΗ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

1. Αἱ περὶ τὴν Λέσβον συγκρούσεις τοῦ σπαρτιατικοῦ πρὸς τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον. Ἡ ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχία.

(406 π. Χ.).

(A, 6, 1 - 28, 32 - 38)

Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει οἱ Λακεδαιμόνιοι τῷ Λυσάνδρῳ παρε- § 1-3
ληλυθότος ἥδη τοῦ χρόνου ἐπειψαν ἐπὶ τὰς ναῦς Καλλικρα-
τίδαν. ὅτε δὲ παρεδίδουν ὁ Λύσανδρος τὰς ναῦς, ἔλεγε τῷ
Καλλικρατίᾳ, ὅτι θαλαττοχάτωρ τε παραδιδοίη καὶ ναυ-
μαχίᾳ νενικηώς. ὁ δὲ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἐξ Ἐφέσου ἐν ἀρι-
στερῷ Σάμου παραπλεύσαντα, οὗ ἦσαν αἱ τῶν Ἀθηναίων
νῆες, ἐν Μιλήτῳ παραδοῦναι τὰς ναῦς, καὶ ὅμοιογήσειν
θαλαττοχρατεῖν. οὐ φάσκοντος δὲ τοῦ Λυσάνδρου πολυ-
πραγμονεῖν ἄλλου ἀρχοντος, αὐτὸς ὁ Καλλικρατίας, πρὸς
αἷς παρὰ Λυσάνδρου ἔλαβε ναυσί, προσεπλήρωσεν ἐκ Χίου
καὶ Ρόδου καὶ ἄλλοθεν ἀπὸ τῶν συμμάχων πεντήκοντα ναῦς.
ταύτας δὲ πάσας ἀθροίσας, οὕσας τετταράκοντα καὶ ἑκατόν,
παρεσκευάζετο ὡς ἀπαντησόμενος τοῖς πολεμίοις.

Καταμαθὼν δ' ὑπὸ τῶν Λυσάνδρου φύλων καταστασια- § 4
ζόμενος, οὐ μόνον ἀπροθύμως ὑπηρετούντων, ἀλλὰ καὶ δια-
θροούντων ἐν ταῖς πόλεσιν, ὅτι Λακεδαιμόνιοι μέγιστα πα-

ραπίτποιεν ἐν τῷ διαλλάττειν τοὺς ναυάρχους, πολλάκις ἀνεπιτηδείων γιγνομένων καὶ ἄρτι συνιέντων τὰ ναυτικὰ καὶ ἀνθρώποις ως χρηστέον οὐ γιγνωσκόντων, ἀπείρους θαλάττης πέμποντες καὶ ἀγνῶτας τοῖς ἐκεῖ, κινδυνεύοιεν τέ τι παθεῖν διὰ τοῦτο· ἐκ τούτου δὴ ὁ Καλλικρατίδας συγκαλέσας τὸν Λακεδαιμονίων ἐκεῖ παρόντας ἔλεγεν αὐτοῖς τοιάδε.

§ 5 «Ἐμοὶ μὲν ἀρκεῖ οἶκοι μένειν, καὶ εἴτε Λύσανδρος εἴτε ἄλλος τις ἐμπειρότερος περὶ τὰ ναυτικὰ βούλεται εἶναι, οὐ κωλύω τὸ κατ’ ἑγένετον δὲ ὑπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ τὰς ναῦς πεμφθεὶς οὐκ ἔχω, τί ἄλλο ποιῶ ἢ τὰ κελευσόμενα, ως ἂν δύνωμαι κράτιστα. ὑμεῖς δὲ πρόδος ἢ ἐγώ τε φιλοτιμοῦμαι καὶ ἡ πόλις ἡμῶν αἰτιάζεται, (ἴστε γὰρ αὐτὰ ὥσπερ καὶ ἐγώ), συμβουλεύετε τὰ ἀρισταὶ ὑμῖν δοκοῦντα εἶναι περὶ τοῦ ἐμὲ ἐνθάδε μένειν ἢ οἶκαδε ἀποπλεῖν ἐροῦντα τὰ καθεστῶτα ἐνθάδε».

§ 6 - 7 Οὐδενὸς δὲ τολμήσαντος ἄλλο τι εἰπεῖν ἢ τοῖς οἶκοι πείθεσθαι ποιεῖν τε ἐφ' ἃ ἥκοι, ἐλθὼν παρὰ Κῦρον ἢτει μισθὸν τοῖς ναύταις· δὲ αὐτῷ εἶπε δύο ἡμέρας ἐπισχεῖν. Καλλικρατίδας δὲ ἀχθεσθεὶς τῇ ἀναβολῇ καὶ ταῖς ἐπὶ τὰς θύρας φοιτήσεσιν, ὀργισθεὶς καὶ εἰπὼν ἀθλιωτάτους εἶναι τοὺς Ἕλληνας, ὅτι βαρβάρους κολακεύουσιν ἔνεκα ἀργυρίου, φάσκων τε, ἀν σωθῆ οἶκαδε, κατά γε τὸ αὐτοῦ δυνατὸν διαλλάξειν Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους, ἀπέπλευσεν εἰς Μίλητον· κάκειθεν πέμψας τριήρεις εἰς Λακεδαιμονα ἐπὶ χοήματα, ἐκκλησίαν ἀθροίσας τῶν Μιλησίων τάδε εἰπεν.

§ 8 - 11 «Ἐμοὶ μέν, ὃ Μιλήσιοι, ἀνάγκη τοῖς οἶκοι ἀρχουσι πείθεσθαι· ὑμᾶς δὲ ἐγὼ ἀξιῶ προθυμοτάτους εἶναι εἰς τὸν πόλεμον διὰ τὸ οἰκοῦντας ἐν βαρβάροις πλεῖστα κακὰ ἥδη ὑπ’ αὐτῶν πεπονθέναι· δεῖ δ’ ὑμᾶς ἔξηγεισθαι τοῖς ἄλλοις συμμάχοις, ὅπως ἀν τάχιστά τε καὶ μάλιστα βλάπτωμεν τοὺς πολεμίους, ἔως ἀν οἱ ἐκ Λακεδαιμονος ἥκωσιν, οὓς ἐγὼ

ἔπειμψα χρήματα ἄξοντας, ἐπεὶ τὰ ἐνθάδε ύπάρχοντα Λύ-
σανδρος Κύρω αποδοὺς ὡς περιττὰ ὅντα οἰχεται· Κῦρος δὲ
ἔλθόντος ἐμοῦ ἐπ' αὐτὸν ἀεὶ ἀνεβάλλετό μοι διαλεχθῆναι,
ἐγὼ δ' ἐπὶ τὰς ἑκείνους θύρας φοιτᾶν οὐκ ἐδυνάμην ἐμαυ-
τὸν πεῖσαι. ύπισχνοῦμαι δ' ὅμιν ἀντὶ τῶν συμβάντων ἥμιν
ἀγαθῶν ἐν τῷ χρόνῳ, φῶν ἑκεῖνα προσδεχώμεθα, χάριν
ἄξιαν ἀποδώσειν. ἀλλὰ σὺν τοῖς θεοῖς δεῖξωμεν τοῖς βαρ-
βάροις, ὅτι καὶ ἀνευ τοῦ ἑκείνους θαυμάζειν δυνάμεθα τοὺς
ἔχθροὺς τιμωρεῖσθαι».

Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' εἶπεν, ἀνιστάμενοι πολλοὶ καὶ μάλιστα οἱ § 12 - 15
αἴτιαζόμενοι ἔναντιοῦσθαι δεδιότες εἰσηγοῦντο πόρον χρημά-
των καὶ αὐτοὶ ἐπαγγελλόμενοι ἰδίᾳ. λαβὼν δὲ ταῦτα ἑκεῖνος
καὶ ἐκ Χίου πεντεδραχμίαν ἐκάστῳ τῶν ναυτῶν ἐφοδιασάμε-
νος ἔπλευσε τῆς Λέσβου ἐπὶ Μήθυμναν πολεμίαν οὖσαν. οὐ
βουλομένων δὲ τῶν Μηθυμναίων προσχωρεῖν, ἀλλ' ἐμφρού-
ρων ὅντων Ἀθηναίων καὶ τῶν τὰ πράγματα ἐχόντων ἀττι-
κιζόντων, προσβαλῶν αἵρει τὴν πόλιν κατὰ κράτος. τὰ μὲν
οὖν χρήματα πάντα διήρπασαν οἱ στρατιῶται, τὰ δὲ ἀνδρά-
ποδα πάντα συνήθροισεν διὰ Καλλικρατίδας εἰς τὴν ἀγοράν·
καὶ κελευόντων τῶν συμμάχων ἀποδόσθαι καὶ τοὺς Μηθυ-
μναίους οὐκ ἔφη ἔαυτοῦ γε ἄρχοντος οὐδένα Ἐλλήνων εἰς τὸ
ἑκείνου δυνατὸν ἀνδραποδισθῆναι. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τοὺς μὲν
ἔλευθέρους ἀφῆκε, τοὺς δὲ τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς καὶ τὰ
ἀνδράποδα τὰ δοῦλα πάντα ἀπέδοτο· Κόνωνι δὲ εἶπεν, ὅτι
παύσει αὐτὸν θαλαττοκρατοῦντα· κατιδών δὲ αὐτὸν ἀναγό-
μενον ἄμα τῇ ἡμέρᾳ, ἐδίωκεν ύποτεμνόμενος τὸν εἰς Σάμον
πλοῦν, δπως μὴ ἑκεῖσε φύγοι.

Κόνων δ' ἔφευγε ταῖς ναυσὶν εὗ πλεούσαις διὰ τὸ ἐξ § 16 - 18
πολλῶν πληρωμάτων εἰς δλίγας ἐκλελέχθαι τοὺς ἀρίστους
ἔρέτας, καὶ καταφεύγει εἰς Μυτιλήνην τῆς Λέσβου καὶ σὺν
αὐτῷ τῶν δέκα στρατηγῶν Λέων καὶ Ἐρασινίδης. Καλλικρα-

τίδας δὲ συνεισέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα, διώκων ναυσὶν ἑκατὸν καὶ ἔβδομήκοντα. Κόνων δὲ ὡς ἔφθη ὑπὸ τῶν πολεμίων κατακωλυθείς, ἡναγκάσθη ναυμαχῆσαι πρὸς τῷ λιμένι, καὶ ἀπώλεσε ναῦς τριάκοντα· οἱ δὲ ἄνδρες εἰς τὴν γῆν ἀπέφυγον· τὰς δὲ λοιπὰς τῶν νεῶν, τετταράκοντα οὖσας, ὑπὸ τῷ τείχει ἀνείλκυσε. Καλλικρατίδας δὲ ἐν τῷ λιμένι ὁρμισάμενος ἐπολιόρκει ἐνταῦθα τὸν ἔπλουν ἔχων καὶ κατὰ γῆν μεταπεμψάμενος τοὺς Μηθυμναίους πανδημεὶ καὶ ἐκ τῆς Χίου τὸ στράτευμα διαβιβάσας· χρήματά τε παρὰ Κύρου αὐτῷ ἤλθεν.

§ 19 - 20

Ο δὲ Κόνων ἐπεὶ ἐπολιορκεῖτο καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ σίτου οὐδαμόθεν ἦν εὔπορησαι, οἱ δὲ ἄνθρωποι πολλοὶ ἐν τῇ πόλει ἤσαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἔβοήθουν διὰ τὸ μὴ πυνθάνεσθαι ταῦτα, καθελκύσας τῶν νεῶν τὰς ἀριστα πλεούσας δύο ἐπλήρωσε πρὸς ἡμέρας, ἐξ ἀπασῶν τῶν νεῶν τοὺς ἀρίστους ἐρέτας ἐκλέξας καὶ τοὺς ἐπιβάτας εἰς κοίλην ναῦν μεταβιβάσας καὶ τὰ παραρρύματα παραβαλών. τὴν μὲν οὖν ἡμέραν οὕτως ἀνεῖχον, εἰς δὲ τὴν ἑσπέραν, ἐπεὶ σκότος εἴη, ἔξεβίβαζεν, ώς μὴ καταδήλους εἶναι τοῖς πολεμίοις ταῦτα ποιοῦντας. πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ εἰσθέμενοι σῆτα μέτρια, ἐπειδὴ ἥδη μέσον ἡμέρας ἦν καὶ οἱ ἐφορμοῦντες ὀλιγώρως εἶχον καὶ ἔνιοι ἀνεπαύοντο, ἔξεπλευσαν ἔξω τοῦ λιμένος, καὶ ή μὲν ἐπὶ Ἑλλησπόντου ὠρμησεν, ή δὲ εἰς τὸ πέλαγος.

§ 21 - 23

Τῶν δ' ἐφορμούντων, ὡς ἔκαστοι ἥνυτον, τάς τε ἀγκύρας ἀποκόπτοντες καὶ ἐγειρόμενοι ἔβοήθουν τεταραγμένοι, τυχόντες ἐν τῇ γῇ ἀριστοποιούμενοι· εἰσβάντες δὲ ἐδίωκον τὴν εἰς τὸ πέλαγος ἀφορμήσασαν, καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ δύνοντι κατέλαβον, καὶ κρατήσαντες μάχη, ἀναδησάμενοι ἀπῆγον εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῖς ἀνδράσιν· ή δ' ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου φυγοῦσα γαῦς διέφυγε, καὶ ἀφικομένη εἰς τὰς Ἀθήνας ἔξαγγέλλει τὴν πολιορκίαν. Διομέδων δὲ βοηθῶν Κόνωνι πολιορκουμένῳ δώδεκα ναυσὶν ὠρμίσατο εἰς τὸν εὔριπον τὸν

τῶν Μυτιληναίων.. ὁ δὲ Καλλικρατίδας ἐπιπλεύσας αὐτῷ ἔξαιρθης δέκα μὲν τῶν νεῶν ἔλαβε, Διόμεδων δ' ἔφυγε τῇ τε αὐτοῦ καὶ ἄλλῃ.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὰ γεγενημένα καὶ τὴν πολιορκίαν ἐπεὶ § 24 - 25 ἤκουσαν, ἐψηφίσαντο βοήθειν ναυσὶν ἑκατὸν καὶ δέκα, εἰσβιβάζοντες τοὺς ἐν τῇ ἡλικίᾳ ὄντας ἀπαντας καὶ δούλους καὶ ἔλευθέρους· καὶ πληρώσαντες τὰς δέκα καὶ ἑκατὸν ἐν τριάκοντα ἡμέραις ἀπῆραν· εἰσέβησαν δὲ καὶ τῶν ἵππεων πολλοί. μετὰ ταῦτα ἀνήγθησαν εἰς Σάμον, κάκειθεν Σαμίας ναῦς ἔλαβον δέκα· ἥθροισαν δὲ καὶ ἄλλας πλείους ἢ τριάκοντα παρὰ τῶν ἄλλων συμμάχων, εἰσβαίνειν ἀναγκάσαντες ἀπαντας, ὅμοίως δὲ καὶ εἴ τινες αὐτοῖς ἔτυχον ἔξω οὖσαι· ἐγένοντο δὲ αἱ πᾶσαι πλείους ἢ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν.

Οἱ δὲ Καλλικρατίδας ἀκούων τὴν βοήθειαν ἥδη ἐν Σάμῳ § 26 - 28 οὖσαν, αὐτοῦ μὲν κατέλιπε πεντήκοντα ναῦς καὶ ἀρχοντα Ἐτεόνικον, ταῖς δὲ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀναγθεὶς ἐδειπνοποιεῖτο τῆς Λέσβου ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἀκρᾳ ἀντίον τῆς Μυτιλήνης. τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔτυχον καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δειπνοποιούμενοι ἐν ταῖς Ἀργινούσαις αὗται δ' εἰσὶν ἀντίον τῆς Λέσβου. τῆς δὲ νυκτὸς ἰδών τὰ πυρά, καὶ τινων αὐτῷ ἔξαγγειλάντων, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἰεν, ἀνήγετο περὶ μέσας νύκτας, ὃς ἔξαπιναίως προσπέσσει· ὑδωρ δ' ἐπιγενόμενον πολὺ καὶ βρονταὶ διεκόλυσαν τὴν ἀναγωγήν. ἐπεὶ δὲ ἀνέσχεν, ἄμα τῇ ἡμέρᾳ ἔπλει ἐπὶ τὰς Ἀργινούσας. εἶχε δὲ τὸ δεξιὸν κέρας Καλλικρατίδας. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἀντανήγοντο εἰς τὸ πέλαγος.

Ἐρμων δὲ Μεγαρεὺς ὁ τῷ Καλλικρατίδᾳ κυβερνῶν εἶπε § 32 πρὸς αὐτόν, ὅτι εἴη καλῶς ἔχον ἀποπλεῦσαι. αἱ γὰρ τριήρεις τῶν Ἀθηναίων πολλῷ πλείους ἦσαν. Καλλικρατίδας δὲ εἶπεν, ὅτι ἡ Σπάρτη οὐ δέος, μὴ κάκιον οἴκεῖται αὐτοῦ ἀποθανόντος, φεύγειν δὲ αἰσχρὸν ἔφη εἶναι.

Μετὰ ταῦτα ἐναυμάχησαν χρόνον πολύν, πρῶτον μὲν § 33 - 34

ἀθρόαι, ἔπειτα δὲ διεσκεδασμέναι. ἐπεὶ δὲ Καλλικρατίδας τε ἐμβαλούσης τῆς νεώς ἀποπεσὼν εἰς τὴν θάλατταν ἡφανίσθη Πρωτόμαχός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τῷ δεξιῷ τὸ εὐώνυμον ἐνίκησαν, ἐντεῦθεν φυγὴ τῶν Πελοποννησίων ἐγένετο εἰς Χίον, πλείστων δὲ καὶ εἰς Φώκαιαν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πάλιν εἰς τὰς Ἀργινούσας κατέπλευσαν. ἀπώλοντο δὲ τῶν μὲν Ἀθηναίων νῆες πέντε καὶ εἴκοσιν αὐτοῖς ἀνδράσιν ἐκτὸς ὀλίγων τῶν πρὸς τὴν γῆν προσενεχθέντων, τῶν δὲ Πελοποννησίων Λακωνικαὶ μὲν ἐννέα, τῶν πασῶν οὓσῶν δέκα, τῶν δ' ἄλλων συμμάχων πλείους ἥξεντο.

§ 35   Ἐδοξεῖ δὲ τοῖς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῖς ἐπτὰ μὲν καὶ τετταράκοντα ναυσὶ Θηραμένη τε καὶ Θρασύβουλον τριηράρχους ὅντας καὶ τῶν ταξιάρχων τινὰς πλεῖν ἐπὶ τὰς καταδεδυκίας ναῦς καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῶν ἀνθρώπους, ταῖς δὲ ἄλλαις ἐπὶ τὰς μετ' Ἐτεονίκου τῇ Μυτιλήνῃ ἐφορμούσας· ταῦτα δὲ βουλομένους ποιεῖν ἀνεμος καὶ χειμῶν διεκώλυσεν αὐτοὺς μέγας γενόμενος· τρόπαιον δὲ στήσαντες αὐτοῦ ηὐλίζοντο· τῷ δ' Ἐτεονίκῳ δὲ οὐ πηρετικὸς κέλης πάντα ἔξήγγειλε τὰ περὶ τὴν ναυμαχίαν.

§ 36 - 37   Οἱ δὲ αὐτὸν πάλιν ἔξέπειμψεν εἰπὼν τοῖς ἐνοῦσι σιωπῇ ἐκπλεῖν καὶ μηδενὶ διαλέγεσθαι, παραχρῆμα δὲ αὖθις πλεῖν εἰς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον ἐστεφανωμένους καὶ βιωντας, ὅτι Καλλικρατίδας νενίκηκε ναυμαχῶν καὶ ὅτι αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες ἀπολώλασιν ἀπασαι· καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν· αὐτὸς δέ, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι κατέπλεον, ἔθυε τὰ εὐαγγέλια, καὶ τοῖς στρατιώταις παρήγγειλε δειπνοποιεῖσθαι, καὶ τοῖς ἐμπόροις τὰ χρήματα σιωπῇ ἐνθεμένους εἰς τὰ πλοῖα ἀποπλεῖν εἰς Χίον, (ἥν δὲ τὸ πνεῦμα οὕριον), καὶ τὰς τριήρεις τὴν ταχίστην. αὐτὸς δὲ τὸ πεζὸν ἀπῆγεν εἰς τὴν Μήθυμναν, τὸ στρατόπεδον ἐμπρόήσας.

§ 38   Κόνων δὲ καθελκύσας τὰς ναῦς, ἐπεὶ οἵ τε πολέμιοι ἀπε-

δεδράκεσαν καὶ ὁ ἄνεμος εὐδιαιτερος ἦν, ἀπαντήσας τοῖς Ἀθηναίοις ἥδη ἀνηγμένοις ἐξ τῶν Ἀργινουσῶν ἔφρασε τὰ περὶ τοῦ Ἐτεονίκου. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατέπλευσαν εἰς τὴν Μυτιλήνην, ἐκεῖθεν δ' ἐπανήχθησαν εἰς τὴν Χίον, καὶ οὐδὲν διαπραξάμενοι ἀπέπλευσαν ἐπὶ Σάμου.

**2. Ἀνάκλησις τῶν νικητῶν στρατηγῶν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων.
Δίκη καὶ καταδίκη αὐτῶν εἰς θάνατον.**

(A, 7, 1 - 15, 34)

Οἱ δ' ἐν οἷς τούτους μὲν τοὺς στρατηγοὺς ἔπαυσαν § 1 - 3 πλὴν Κόνωνος· πρὸς δὲ τούτῳ εἶλοντο Ἀδείμαντον καὶ τρίτον Φιλοκλέα. τῶν δὲ ναυμαχησάντων στρατηγῶν Πρωτόμαχος μὲν καὶ Ἀριστογένης οὐκ ἀπῆλθον εἰς Ἀθήνας, τῶν δὲ ἔξι καταπλευσάντων, Περικλέους καὶ Διομέδοντος καὶ Λυσίου καὶ Ἀριστοκράτους καὶ Θρασύλλου καὶ Ἐρασινίδου, Ἀρχέδημος δὲ τοῦ δήμου τότε προεστηκώς ἐν Ἀθήναις καὶ τῆς διωβελίας ἐπιμελόμενος Ἐρασινίδη ἐπιβολὴν ἐπιβαλὼν κατηγόρει ἐν δικαστηρίῳ, φάσκων ἔξι Ἐλλησπόντου αὐτὸν ἔχειν χορήματα ὅντα τοῦ δήμου· κατηγόρει δὲ καὶ περὶ στρατηγίας· καὶ ἔδοξε τῷ δικαστηρίῳ δῆσαι τὸν Ἐρασινίδην. μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῇ βουλῇ διηγοῦντο οἱ στρατηγοὶ περὶ τῆς ναυμαχίας καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ χειμῶνος. Τιμοκράτους δ' εἰπόντος, ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους χοὴ δεθέντας εἰς τὸν δῆμον παραδοθῆναι, ἥ βουλὴ ἔδησε.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκλησία ἐγένετο, ἐν ᾧ τῶν στρατηγῶν § 4 κατηγόρουν ἄλλοι τε καὶ Θηραμένης μάλιστα δίκαιοι εἶναι αὐτοὺς λόγον ὑποσχεῖν, διότι οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ναυαγούς. ὅτι μὲν γὰρ οὐδὲνὸς ἄλλου καθήπτοντο, ἐπιστολὴν ἐπεδείκνυ μαρτύριον, ἥν ἐπεμψάν οἱ στρατηγοὶ εἰς τὴν βουλὴν καὶ εἰς τὸν δῆμον, ἄλλο οὐδὲν αἴτιώμενοι ἥ τὸν χειμῶνα.

§ 5 - 7 Μετὰ ταῦτα δὲ οἱ στρατηγοὶ βραχέως ἔκαστος ἀπελογήσατο, (οὐ γὰρ προυτέθη σφίσι λόγος κατὰ τὸν νόμον), καὶ τὰ πεπραγμένα διηγοῦντο, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐπὶ τοὺς πολεμίους πλέοιεν, τὴν δὲ ἀναίρεσιν τῶν ναυαγῶν προστάξειαν τῶν τριηράρχων ἀνδράσιν ἵκανοις καὶ ἐστρατηγηκόσιν ἥδη, Θηραμένει καὶ Θρασυβούλῳ καὶ ἄλλοις τοιούτοις· καὶ εἴπερ γέ τινας δέοι, περὶ τῆς ἀναιρέσεως οὐδένα ἄλλον ἔχειν αὐτοὺς αἰτιάσασθαι ἢ τούτους, οἵς προσετάχθη· καὶ οὐχ ὅτι γε κατηγοροῦσιν ἡμῖν, ἔφασαν, ψευσόμεθα φάσκοντες αὐτοὺς αἰτίους εἶναι, ἀλλὰ τὸ μέγεθος τοῦ χειμῶνος εἶναι τὸ κωλῦσαν τὴν ἀναίρεσιν. τούτων δὲ μάρτυρας παρείχοντο τοὺς κυβερνήτας καὶ ἄλλους τῶν συμπλεόντων πολλούς. τοιαῦτα λέγοντες ἔπειθον τὸν δῆμον ἔβούλοντο δὲ πολλοὶ τῶν ἴδιωτῶν ἐγγυᾶσθαι ἀνιστάμενοι· ἔδοξε δὲ ἀναβαλέσθαι εἰς ἑτέραν ἐκκλησίαν, (τότε γὰρ ὁψὲ ἦν καὶ τὰς χεῖρας οὐκ ἄν καθεώρων), τὴν δὲ βουλὴν προβούλεύσασαν εἰσενεγκεῖν, ὅτῳ τρόπῳ οἱ ἄνδρες κρίνοιντο.

§ 8 Μετὰ δὲ ταῦτα ἐγίγνετο Ἀπατούρια, ἐν οἷς οἱ τε πατέρες καὶ οἱ συγγενεῖς σύνεισι σφίσιν αὐτοῖς. οἱ οὖν περὶ τὸν Θηραμένη παρεσκεύασαν ἀνθρώπους μέλανα ἱμάτια ἔχοντας καὶ ἐν χρῷ κεκαρμένους πολλοὺς ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ, ἵνα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἥκοιεν, ὡς δὴ συγγενεῖς ὄντες τῶν ἀπολωλότων, καὶ Καλλίξενον ἔπεισαν ἐν τῇ βουλῇ κατηγορεῖν τῶν στρατηγῶν.

§ 9 - 10 Ἐντεῦθεν ἐκκλησίαν ἐποίουν, εἰς ἣν ἡ βουλὴ εἰσήνεγκε τὴν ἑαυτῆς γνώμην Καλλίξενου εἰπόντος τήνδε· «Ἐπειδὴ τῶν τε κατηγορούντων κατὰ τῶν στρατηγῶν καὶ ἐκείνων ἀπολογουμένων ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀκηκόασι, διαψηφίσασθαι Ἀθηναίους ἀπαντας κατὰ φυλάς· θεῖναι δὲ εἰς τὴν φυλὴν ἑκάστην δύο ὑδρίας· ἐφ' ἑκάστῃ δὲ τῇ φυλῇ κήρυκα κηρύττειν, ὅτῳ δοκοῦσιν ἀδικεῖν οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνελόμενοι

τοὺς νικήσαντας ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, εἰς τὴν προτέραν ψηφίσα-
σθαι, ὅτῳ δὲ μή, εἰς τὴν ὑστέραν ἀν δὲ δόξωσιν ἀδικεῖν, θα-
νάτῳ ξημιῶσαι καὶ τοῖς ἔνδεκα παραδοῦναι καὶ τὰ χρήματα
δημοσιεῦσαι, τὸ δ' ἐπιδέκατον τῆς θεοῦ εἶναι».

Παρόηλθε δέ τις εἰς τὴν ἐκκλησίαν φάσκων ἐπὶ τεύχους § 11-13
ἀλφίτων σωθῆναι· ἐπιστέλλειν δ' αὐτῷ τοὺς ἀπολλυμένους,
ἐὰν σωθῇ ἀπαγγεῖλαι τῷ δῆμῳ, ὅτι οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνεί-
λοντο τοὺς ἀρίστους ὑπὲρ τῆς πατρίδος γενομένους. τὸν δὲ
Καλλίξενον προσεκαλέσαντο παράνομα φάσκοντες γεγραφέ-
ναι Εὔρυπτόλεμός τε ὁ Πεισιάνακτος καὶ ἄλλοι τινές. τοῦ δὲ
δήμου ἔνιοι ταῦτα ἐπέμνουν, τὸ δὲ πλῆθος ἐβόα δεινὸν εἶναι,
εἴ μή τις ἔάσει τὸν δῆμον πράττειν, ὃ ἀν βιούληται. καὶ ἐπὶ τού-
τοις εἰπόντος Λυκίσκου καὶ τούτους τῇ αὐτῇ ψήφῳ κρίνεσθαι,
ἥπερ καὶ τοὺς στρατηγούς, ἐὰν μὴ ἀφῶσι τὴν κλῆσιν, ἐπεθο-
ρύβησε πάλιν ὁ ὄχλος, καὶ ἡναγκάσθησαν ἀφιέναι τὰς κλήσεις.

Τῶν δὲ πρυτάνεών τινων οὐ φασκόντων προθήσειν τὴν § 14-15
διαψήφισιν παρὰ τὸν νόμον, αὖθις Καλλίξενος ἀναβάς κατη-
γόρει αὐτῶν τὰ αὐτά. οἱ δὲ ἐβόῶν καλεῖν τοὺς οὐ φάσκοντας.
οἱ δὲ πρυτάνεις φοβηθέντες ωμολόγουν πάντες προθήσειν
πλὴν Σωκράτους τοῦ Σωφρονίσκου· οὗτος δ' οὐκ ἔφη ἄλλ' ἦ
κατὰ νόμον πάντα ποιήσειν.

Καὶ μετὰ ταῦτα κατεψηφίσαντο τῶν ναυμαχησάντων § 34
στρατηγῶν ὀκτὼ ὄντων ἀπέθανον δὲ οἱ παρόντες ἔξ. καὶ οὐ
πολλῷ χρόνῳ ὕστερον μετέμελε τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ ἐψηφί-
σαντο, οἵτινες τὸν δῆμον ἔξηπάτησαν, προβολὰς αὐτῶν εἶναι
καὶ ἐγγυητὰς καταστῆσαι, ἔως ἂν κριθῶσιν, εἶναι δὲ καὶ Καλ-
λίξενον τούτων. προυβλήθησαν δὲ καὶ ἄλλοι τέτταρες καὶ ἐδέ-
θησαν ὑπὸ τῶν ἐγγυηταμένων. ὕστερον δὲ στάσεώς τινος γε-
νομένης, ἐν ᾧ Κλεοφῶν ἀπέθανεν, ἀπέδρασαν οὗτοι, πρὸν
κριθῆναι· Καλλίξενος δὲ κατελθὼν ὅτε καὶ οἱ ἐκ Πειραιῶς
εἰς τὸ ἄστυ, μισούμενος ὑπὸ πάντων λιμῷ ἀπέθανεν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

3. 'Ο Λύσανδρος ἀρχηγὸς τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου. 'Η ἐν
Αίγας Ποταμοῖς πανωλεθρία τῶν Ἀθηναίων (405 π.Χ.).

(B, 1, 1 - 7, 10 - 30, 2, 1 - 2)

1 § 1   Οἱ δὲ ἐν τῇ Χίῳ μετὰ τοῦ Ἐτεονίκου στρατιῶται ὅντες,
ἔως μὲν θέρος ἦν, ἀπό τε τῆς ὥρας ἐτρέφοντο καὶ ἐργαζόμε-
νοι μισθοῦ κατὰ τὴν χώραν· ἐπεὶ δὲ ξειμών ἐγένετο καὶ τρο-
φὴν οὐκ εἶχον γυμνοί τε ἦσαν καὶ ἀνυπόδητοι, συνίσταντο
ἀλλήλοις καὶ συνετίθεντο ὡς τῇ Χίῳ ἐπιθησόμενοι· οἵς δὲ
ταῦτα ἀρέσκοι, κάλαμον φέρειν ἐδόκει, οὐαὶ ἀλλήλους μάθοιεν,
οπόσοι εἴησαν.

§ 2 - 4   Πυθόμενος δὲ τὸ σύνθημα δὲ Ἐτεόνικος, ἡπόρει μέν, τί¹
χρῆτο τῷ πρόγματι διὰ τὸ πλῆθος τῶν καλαμηφόρων· τό τε
γάρ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἐπιχειρῆσαι σφαλερὸν ἐδόκει εἶναι, μὴ
εἰς τὰ ὅπλα ὁρμήσωσι καὶ τὴν πόλιν κατασχόντες καὶ πολέ-
μοι γενόμενοι ἀπολέσωσι πάντα τὰ πράγματα, ἀν κρατή-
σωσι, τό τ' αὐτὸν ἀπολλύναι ἀνθρώπους συμμάχους πολλοὺς
δεινὸν ἔφαινετο εἶναι, μή τινα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Ἑλληνας
διαβολὴν σχοῖνεν καὶ οἱ στρατιῶται δύσνοι πρὸς τὰ πρά-
γματα ὅσιν. ἀναλαβὼν δὲ μενδ' ἑαυτοῦ ἄνδρας πεντεκαίδεκα
ἐγχειρίδια ἔχοντας ἐπορεύετο κατὰ τὴν πόλιν· καὶ ἐντυχών τινι
ὁφθαλμιῶντι ἀνθρώπῳ ἀπιόντι ἐξ ἱατρείου, κάλαμον ἔχον-
τι, ἀπέκτεινε· θιορύβου δὲ γενομένου καὶ ἐρωτώντων τινῶν,
διὰ τί ἀπέθανεν δὲ ἄνθρωπος, παραγγέλλειν ἐκέλευεν δὲ Ἐτεό-

νικος, ὅτι τὸν κάλαμον εἶχε. κατὰ δὲ τὴν παραγγελίαν ἐρρίπτουν πάντες, ὅσοι εἶχον τοὺς καλάμους, ἀεὶ δὲ ἀκούων δεδιώς, μὴ ὀφθείη ἔχων.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ἐτεόνικος συγκαλέσας τοὺς Χίους χρή- § 5 ματα ἐκέλευσε συνενεγκεῖν, ὅπως οἱ ναῦται λάβωσι μισθὸν καὶ μὴ νεωτερίσωσί τι· οἱ δὲ εἰσῆγεκαν· ἄμα δὲ εἰς τὰς ναῦς ἐσήμηνεν εἰσβαίνειν προσιών δὲ ἐν μέρει παρ' ἐκάστην ναῦν παρεθύρουνέ τε καὶ παρήνει πολλά, ὡς τοῦ γεγενημένου οὐδὲν εἴδως, καὶ μισθὸν ἐκάστῳ μηνὸς διέδωκε.

Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Χῖοι καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι, συλλε- § 6-7 γέντες εἰς Ἔφεσον, ἐβούλευσαντο περὶ τῶν ἐνεστηκότων πραγμάτων πέμπειν εἰς Λακεδαιμονα πρέσβεις ταῦτα τε ἐροῦνταις καὶ Λύσανδρον αἰτήσοντας ἐπὶ τὰς ναῦς, εὖ φερόμενον παρὰ τοῖς συμμάχοις κατὰ τὴν προτέραν ναυαρχίαν, δτε καὶ τὴν ἐν Νοτίῳ ἐνίκησε ναυμαχίαν. καὶ ἀπεπέμφθησαν πρέσβεις, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ παρὰ Κύρου ταῦτα λέγοντες ἄγγελοι. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἔδοσαν τὸν Λύσανδρον ὡς ἐπιστολέα, ναύαρχον δὲ Ἀρακον· οὐ γὰρ νόμος αὐτοῖς δἰς τὸν αὐτὸν ναυαρχεῖν· τὰς μέντοι ναῦς παρέδοσαν Λυσάνδρῳ.

Τῷ δὲ ἐπιόντι ἔτει Λύσανδρος ἀφικόμενος εἰς Ἔφεσον § 10 · 12 μετεπέμψατο Ἐτεόνικον ἐξ Χίου σὺν ταῖς ναυσί, καὶ τὰς ἄλλας πάσας συνήθοισεν, εἴ πού τις ἦν, καὶ ταῦτας τ' ἐπεσκεύαζε καὶ ἄλλας ἐν Ἀντάνδρῳ ἐναυπηγεῖτο. ἐλθὼν δὲ παρὰ Κῦρον χρήματα ἥτε· ὁ δὲ αὐτῷ εἶπεν, ὅτι τὰ μὲν παρὰ βασιλέως ἀνηλωμένα εἴη, καὶ ἔτι πλείω πολλῷ, δεικνύων ὅσα ἔκαστος τῶν ναυάρχων ἔχοι, ὅμως δὲ ἔδωκε λαβὼν δὲ δὲ Λύσανδρος τάργυριον, ἐπὶ τὰς τριήρεις τριηράρχους ἐπέστησε καὶ τοῖς ναύταις τὸν ὀφειλόμενον μισθὸν ἀπέδωκε. παρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ πρὸς τὸ ναυτικὸν ἐν τῇ Σάμῳ.

Κῦρος δὲ ἐπὶ τούτοις μετεπέμψατο Λύσανδρον, ἐπεὶ αὐ- § 13 · 14

τῷ παρὰ τοῦ πατρὸς ἥκεν ἄγγελος λέγων ὅτι ἀρρωστῶν ἔκεινον καλοίη, ὃν ἐν Θαμνηρίοις τῆς Μηδίας ἐγγὺς Καδουσίων, ἐφ' οὓς ἐστράτευσεν ἀφεστῶτας. ἥκοντα δὲ Λύσανδρον οὐκ εἴα ναυμαχεῖν πρὸς Ἀθηναίους, ἐὰν μὴ πολλῷ πλείους ναῦς ἔχῃ· εἶναι γὰρ ἔλεγε χρήματα πολλὰ καὶ βασιλεῖ καὶ αὐτῷ, ὥστε τούτου ἔνεκεν πολλὰς πληροῦν. παρέδειξε δ' αὐτῷ πάντας τοὺς φόρους τοὺς ἐκ τῶν πόλεων, οἵ αὐτῷ ἴδιοι ἦσαν, καὶ περιττὰ χρήματα ἔδωκε· καὶ ἀναμνήσας ὡς εἶχε φιλίας πρός τε τὴν τῶν Λακεδαιμονίων πόλιν καὶ πρὸς Λύσανδρον ἴδιᾳ ἀνέβαινε παρὰ τὸν πατέρα.

§ 15   Λύσανδρος δ' ἐπεὶ αὐτῷ Κῦρος πάντα παραδοὺς τὰ αντοῦ πρὸς τὸν πατέρα ἀρρωστοῦντα μετάπεμπτος ἀνέβαινε, μισθὸν διαδιδοὺς τῇ στρατιᾷ ἀνήγθη τῆς Καρίας εἰς τὸν Κεράμειον κόλπον. καὶ προσβαλὼν πόλει τῶν Ἀθηναίων συμμάχῳ ὄνομα Κεδρείαις, τῇ ὑστεραίᾳ προσβολῇ κατὰ κράτος αἱρεῖ καὶ ἔξηνδραπόδισεν. ἦσαν δὲ μειονθάρβαροι οἱ ἐνοικοῦντες. ἔκειθεν δ' ἀπέπλευσεν εἰς Ρόδον.

§ 16   Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Σάμου ὅρμῳ μενοι τὴν βασιλέως κακῶς ἐποίουν, καὶ ἐπὶ τὴν Χίον καὶ τὴν Ἐφεσον ἐπέπλεον, καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν, καὶ στρατηγοὺς πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι προσείλοντο Μένανδρον, Τυδέα, Κηφισόδοτον.

§ 17 - 21   Λύσανδρος δ' ἐκ τῆς Ρόδου παρὰ τὴν Ἰωνίαν ἐκπλεῖ πρὸς τὸν Ἐλλήσποντον πρός τε τῶν πλοίων τὸν ἔκπλουν καὶ ἐπὶ τὰς ἀφεστηκίας αὐτῶν πόλεις. ἀνήγοντο δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Χίου πελάγιοι· ἡ γὰρ Ἀσία πολεμία αὐτοῖς ἦν. Λύσανδρος δ' ἔξ Αβύδου παρέπλει εἰς Λάμψακον σύμμαχον οὗσαν Ἀθηναίων· καὶ οἱ Ἀβυδηνοὶ καὶ οἱ ἄλλοι παρῆσαν πεζῇ· ἥγειτο δὲ Θώραξ Λακεδαιμόνιος· προσβαλόντες δὲ τῇ πόλει αἱροῦσι κατὰ κράτος, καὶ διήρπασαν οἱ στρατιῶται οὗσαν πλουσίαν καὶ οἶνον καὶ σίτου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων πλήρη· τὰ δὲ ἔλευθερα σώματα πάντα ἀφῆκε Λύ-

σανδρος. οἱ δ' Ἀθηναῖοι κατὰ πόδας πλέοντες ὠδιμίσαντο τῆς Χερρονήσου ἐν Ἐλαιοῦντι ναυσὶν ὅγδοιήκοντα καὶ ἔκατόν. ἐνταῦθα δὴ ἀριστοποιουμένοις αὐτοῖς ἄγγέλλεται τὰ περὶ Λάμψακον, καὶ εὐθὺς ἀνήγθησαν εἰς Σηστόν, ἐκεῖθεν δ' εὐθὺς ἐπισιτισάμενοι ἐπλευσαν εἰς Αἴγδος ποταμοὺς ἀντίον τῆς Λαμψάκου· διέχει δ' ὁ Ἐλλήσποντος ταύτῃ σταδίους ὡς πεντεκαίδεκα. ἐνταῦθα δὲ ἐδειπνοποιοῦντο.

Λύσανδρος δὲ τῇ ἐπιοῦσῃ νυκτὶ, ἐπεὶ δῷθρος ἦν, ἐσῆμη- § 22 - 24 νεν εἰς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰσβαίνειν, πάντα δὲ παρασκευασάμενος ὡς εἰς ναυμαχίαν καὶ τὰ παραβλήματα παραβαλών, προεπεν, ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδὲ ἀνάξοιτο. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἄμα τῷ ἥλιῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὡς εἰς ναυμαχίαν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος, καὶ τῆς ἡμέρας ὅψε ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τοὺς Αἴγδος ποταμούς. Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἐπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδὰν δὲ ἐκβῖσσι, κατιδόντας διτὶ ποιοῦσιν, ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι. καὶ οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν, πρὸν αὗται ἦκον. ταῦτα δ' ἐποίει τέτταρας ἡμέρας· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανήγοντο.

Ἀλκιβιάδης δὲ κατιδὼν ἐκ τῶν τειχῶν τοὺς μὲν Ἀθη- § 25 - 26 ναίους ἐν αἰγιαλῷ δῷμοῦντας καὶ πρὸς οὐδεμιᾷ πόλει, τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐκ Σηστοῦ μετιόντας πεντεκαίδεκα σταδίους ἀπὸ τῶν νεῶν, τοὺς δὲ πολεμίους ἐν λιμένι καὶ πρὸς πόλει ἔχοντας πάντα, οὐκ ἐν καλῷ ἔφη αὐτοὺς δῷμεῖν, ἀλλὰ μεθοδίσαι εἰς Σηστὸν παρήγει πρός τε λιμένα καὶ πρὸς πόλιν. «οὖν ὄντες ναυμαχήσετε», ἔφη, «ὅταν βούλησθε». οἱ δὲ στρατηγοί, μάλιστα δὲ Τυδεὺς καὶ Μένανδρος, ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν· αὐτοὶ γὰρ νῦν στρατηγεῖν οὐκ ἐκεῖνον. καὶ δὲ μὲν φέχετο.

Λύσανδρος δ', ἐπεὶ ἦν ἡμέρα πέμπτη ἐπιπλέουσι τοῖς § 27 Ἀθηναίοις, εἴπε τοῖς παρ' αὐτοῦ ἐπομένοις, ἐπειδὰν κατίδω-

σιν αὐτοὺς ἐκβεβηκότας καὶ ἐσκεδασμένους κατὰ τὴν Χερρόνησον, δπερ ἐποίουν πολὺ μᾶλλον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τά τε σιτία πόρρωθεν ὠνούμενοι καὶ καταφρονοῦντες δὴ τοῦ Λυσάνδρου, δτι οὐκ ἀντανῆγεν, ἀποπλέοντας τοῦμπαλιν παρ' αὐτὸν ἄραι ἀσπίδα κατὰ μέσον τὸν πλοῦν· οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, ὡς ἐκέλευσε. Λύσανδρος δ' εὐθὺς ἐσήμην τὴν ταχίστην πλεῖν· συμπαρήει δὲ καὶ Θώραξ τὸ πεζὸν ἔχων.

§ 28 - 29   Κόνων δὲ ἵδων τὸν ἐπίπλουν, ἐσήμηνεν εἰς τὰς ναῦς βοηθεῖν κατὰ κράτος. διεσκεδασμένων δὲ τῶν ἀνθρώπων, αἱ μὲν τῶν νεῶν δίκοτοι ἦσαν, αἱ δὲ μονόκοτοι, αἱ δὲ παντελῶς κεναί. ή δὲ Κόνωνος καὶ ἄλλαι περὶ αὐτὸν ἐπτὰ πλήρεις ἀνήχυμησαν ἀδρόαι καὶ ή Πάραλος, τὰς δ' ἄλλας πάσας Λύσανδρος ἔλαβε πρὸς τῇ γῇ. τοὺς δὲ πλείστους ἄνδρας ἐν τῇ γῇ συνέλεξεν· οἱ δὲ καὶ ἔφυγον εἰς τὰ τειχύδραια. Κόνων δὲ ταῖς ἐννέα ναυσὶ φεύγων, ἐπεὶ ἔγνω τῶν Ἀθηναίων τὰ πράγματα διεφθαρμένα, κατασχὼν ἐπὶ τὴν Ἀβαρνίδα τὴν Λαμψάκου ἄκραν ἔλαβεν αὐτόθεν τὰ μεγάλα τῶν Λυσάνδρου νεῶν ίστια. καὶ αὐτὸς μὲν ὀκτὸν ναυσὶν ἀπέπλευσε παρ' Εὐαγόραν εἰς Κύπρον, ή δὲ Πάραλος εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπαγγελοῦσα τὰ γεγονότα.

§ 30   Λύσανδρος δὲ τάς τε ναῦς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὰλλα πάντα εἰς Λάμψακον ἀπήγαγεν, ἔλαβε δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν ἄλλους τε καὶ Φιλοκλέα καὶ Ἀδείμαντον. τῇ δ' ἡμέρᾳ, ἦ ταῦτα κατειργάσατο, ἔπειψε Θεόπομπον τὸν Μιλήσιον ληστὴν εἰς Λακεδαίμονα ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγονότα, δις ἀφικόμενος τριταῖος ἀπήγγειλεν.

2 § 1 - 2   Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο, ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα. οἱ δ' αὐτὸν ὑπεδέχοντο, τοὺς τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφέντες. οἱ δὲ προδόντες Ἀλκιβιάδῃ τὸ Βυζάντιον τότε μὲν ἔφυγον εἰς τὸν Πόντον, ὕστερον δ' εἰς Ἀθήνας καὶ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι. Λύσανδρος

δὲ τούς τε φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ εἰ τινά που ἄλλον
ἴδοι Ἀθηναῖον, ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Ἀθήνας, διδοὺς ἐκεῖσε
μόνον πλέουσιν ἀσφάλειαν, ἄλλοσε δ' οὐ, εἰδὼς ὅτι, ὅσῳ ἂν
πλείους συλλεγῶσιν εἰς τὸ ἄστυ καὶ τὸν Πειραιᾶ, τοσούτῳ
θᾶττον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδεια ἔσοιτο. καταλιπὼν δὲ Βυζαν-
τίου καὶ Καλχηδόνος Σθενέλαον ἀρμοστὴν Λάκωνα, αὐτὸς
ἀποπλεύσας εἰς Λάμψακον τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν.

4. Ἡ ἐκ τῆς καταστροφῆς ἐντύπωσις ἐν Ἀθήναις.

(B, 2, 3-4)

Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παραλίου ἀφικομένης νυκτὸς § 3-4
ἔλέγετο ἡ συμφορά, καὶ οἱμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μα-
κρῶν τειχῶν εἰς ἄστυ διῆκεν, ὁ ἔτερος τῷ ἑτέρῳ παραγγέλ-
λων· ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς
ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἦτι αὐτοὶ ἑα-
τούς, πείσεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε Λακε-
δαιμονίων ἀποίκους ὅντας κρατήσαντες πολιορκίᾳ καὶ Ἰστι-
αίέας καὶ Σκιωναίους καὶ Τορωναίους καὶ Αἰγινήτας καὶ ἄλ-
λους πολλοὺς τῶν Ἐλλήνων. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐκκλησίαν ἐποίη-
σαν, ἐν ᾧ ἔδοξε τούς τε λιμένας ἀποχῶσαι πλὴν ἐνὸς καὶ τὰ
τείχη εὐτρεπίζειν καὶ φυλακὰς ἐφιστάναι καὶ τᾶλλα πάντα ὡς
εἰς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν. καὶ οὗτοι μὲν περὶ¹
ταῦτα ἤσαν.

5. Πολιορκία τῶν Ἀθηνῶν.

Αἱ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις.

(B, 2, 5-8, 10-19)

Λύσανδρος δ' ἐκ τοῦ Ἐλλησπόντου ναυσὶ διακοσίαις ἀφι- § 5-7
κόμενος εἰς Λέσβον κατεσκευάσατο τάς τε ἄλλας πόλεις ἐν
αὐτῇ καὶ Μυτιλήνῃ· εἰς δὲ τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία ἔπειμψεν

⁷ Ετεόνικον δέκα τριήρεις ἔχοντα, ὃς τὰ ἐκεῖ πάντα πρὸς Λακεδαιμονίους μετέστησεν. εὐθὺς δὲ καὶ ἡ ἄλλη Ἐλλὰς ἀφειστήκει Ἀθηναίων μετὰ τὴν ναυμαχίαν πλὴν Σαμίων· οὗτοι δὲ σφαγὰς τῶν γνωρίμων ποιήσαντες κατεῖχον τὴν πόλιν. Λύσανδρος δὲ μετὰ ταῦτα ἐπεμψεν ἄγγελον πρὸς ⁷ Ἅγιν τε εἰς Δεκέλειαν καὶ εἰς Λακεδαιμονα ἔροῦντα, ὅτι προσπλεῖ σὺν διακοσίαις ναυσί.

§ 8   Λακεδαιμόνιοι δ' ἔξῆσαν πανδημεὶ καὶ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι πλὴν Ἀργείων, παραγγείλαντος τοῦ ἑτέρου Λακεδαιμονίων βασιλέως Παυσανίου. ἐπεὶ δ' ἀπαντες ἥθροισθησαν, ἀναλαβὼν αὐτοὺς πρὸς τὴν πόλιν ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ τῷ καλούμενῷ γυμνασίῳ. Λύσανδρος δὲ ἀφικόμενος εἰς Αἴγιναν ἀπέδωκε τὴν πόλιν Αἰγινήταις, ὅσους ἐδύνατο πλείστους αὐτῶν ἀθροίσας, ώσαύτως δὲ καὶ Μηλίοις καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι τῆς αὐτῶν ἐστέροντο. μετὰ δὲ τοῦτο δηγώσας Σαλαμῖνα ὠρμίσατο πρὸς τὸν Πειραιᾶ ναυσὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, καὶ τὰ πλοῖα εἶργε τοῦ εἰσπλοῦ.

§ 10 - 12   Οἱ δ' Ἀθηναῖοι πολιορκούμενοι κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἤπορουν, τί χρὴ ποιεῖν, οὕτε νεῶν οὕτε συμμάχων αὐτοῖς ὅντων οὕτε σίτου· ἐνόμιζον δὲ οὐδεμίαν εἶναι σωτηρίαν μὴ παθεῖν, ἢ οὐ τιμωρούμενοι ἐποίησαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑβριν ἥδικουν ἀνθρώπους μικροπολίτας ἐπ' οὐδεμιᾷ αἰτίᾳ ἐτέρᾳ ἢ ὅτι ἐκείνοις συνεμάχουν. διὰ ταῦτα τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους ποιήσαντες ἐκαρτέρουν, καὶ ἀποθνησκόντων ἐν τῇ πόλει λιμῷ πολλῶν οὐ διελέγοντο περὶ διαλλαγῆς. ἐπεὶ δὲ παντελῶς ἥδη διστοιχοὶ ἐπελελοίπει, ἐπεμψαν πρόσβεις παρ' ⁷ Ἅγιν, βιούλομενοι σύμμαχοι εἶναι Λακεδαιμονίοις ἔχοντες τὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καὶ ἐπὶ τούτοις συνθήκας ποιεῖσθαι. δὲ αὐτοὺς εἰς Λακεδαιμονα ἐκέλευεν λέναιοι οὐ γάρ εἶναι κύριοις αὐτός. ἐπεὶ δ' ἀπήγγειλαν οἱ πρόσβεις ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπεμψαν αὐτοὺς εἰς Λακεδαιμονα.

Οἱ δ' ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ πλησίον τῆς Λακωνικῆς § 13 καὶ ἐπύθοντο οἱ ἔφοροι αὐτῶν, ἢ ἔλεγον, ὅντα οἴάπερ καὶ πρὸς Ἀγιν, αὐτόθεν αὐτοὺς ἐκέλευον ἀπιέναι, καὶ εἰ τι δέονται εἰρήνης, κάλλιον ἥκειν βουλευσαμένους.

Οἱ δὲ πρέσβεις ἐπεὶ ἥκον οἴκαδε καὶ ἀπήγγειλαν ταῦτα § 14 - 15 εἰς τὴν πόλιν, ἀθυμίᾳ ἐνέπεσε πᾶσιν· φόντο γὰρ ἀνδραποδισθήσεσθαι, καὶ ἕως ἂν πέμπωσιν ἑτέρους πρέσβεις, πολλοὺς τῷ λιμῷ ἀπολεῖσθαι. περὶ δὲ τῶν τειχῶν τῆς καθαιρέσεως οὐδεὶς ἔβούλετο συμβουλεύειν· Ἀρχέστρατος γὰρ εἰπὼν ἐν τῇ βουλῇ Λακεδαιμονίους κράτιστον εἶναι, ἐφ' οἷς προυκαλοῦντο, εἰρήνην ποιεῖσθαι ἐδέθη· προυκαλοῦντο δὲ τῶν μακρῶν τειχῶν ἐπὶ δέκα σταδίους καθελεῖν ἑκατέρου. ἐγένετο δὲ ψήφισμα μὴ ἔξεῖναι περὶ τούτου συμβουλεύειν.

Τοιούτων δὲ ὅντων Θηραμένης εἶπεν ἐν ἐκκλησίᾳ, ὅτι, § 16 - 17 εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον, εἰδὼς ἡξεὶ Λακεδαιμονίους πότερον ἔξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμενοι ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν ἢ πίστεως ἔνεκα· πεμφθεὶς δὲ διέτριψε παρὰ Λυσάνδρῳ τρεῖς μῆνας καὶ πλέον, ἐπιτηρῶν δόπτε 'Αθηναῖοι ἔμελλον διὰ τὸ ἐπιλελοιπέναι τὸν σῖτον ἀπαντα, διὰ τοις λέγοι διμολογήσειν. ἐπεὶ δὲ ἥκε τετάρτῳ μηνὶ, ἀπήγγειλεν ἐν ἐκκλησίᾳ, ὅτι αὐτὸν Λύσανδρος τέως μὲν κατέχοι, εἴτα κελεύοι εἰς Λακεδαιμονα ἵεναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος ὃν ἐρωτᾷ τὸν ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὺς ἔφόρους.

Μετὰ ταῦτα ἥρεθη πρεσβευτὴς εἰς Λακεδαιμονα αὐτο- § 18 - 19 κράτωρ δέκατος αὐτός. Λύσανδρος δὲ τοῖς ἔφόροις ἐπεμψεν ἀγγελοῦντα μετ' ἄλλων Λακεδαιμονίων Ἀριστοτέλῃ, φυγάδα 'Αθηναῖον ὅντα, ὅτι ἀποκρίνατο Θηραμένει ἐκείνους κυρίους εἶναι εἰρήνης καὶ πολέμου. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ, ἐρωτώμενοι δέ, ἐπὶ τίνι λόγῳ ἥκοιεν, εἶπον, ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης, μετὰ ταῦτα οἱ ἔφοροι καλεῖν ἐκέλευον αὐτούς.

6. Οι ὅροι τῆς εἰρήνης.

(B, 2, 20 - 23)

§ 20 Ἐπεὶ δ' ἡκον, ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾧ ἀντέλεγον Κορίνθιοι καὶ Θηβαῖοι μάλιστα, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, μὴ σπένδεσθαι Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἔξαιρεῖν. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι, ἀλλ' ἐποιῶντο εἰρήνην, ἐφ' ὃ τά τε μακρὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας καὶ τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα παραδόντας καὶ τοὺς φυγάδας καταγαγόντας τὸν αὐτὸν ἔχθρὸν καὶ φύλον νομίζοντας Λακεδαιμονίοις ἐπεσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, δποι ἄν ήγῶνται.

§ 21 - 23 Θηραμένης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις ἐπανέφερον ταῦτα εἰς τὰς Ἀθήνας. εἰσιόντας δ' αὐτοὺς ὅχλος περιεχεῖτο πολὺς, φιβούμενοι μὴ ἀπρακτοὶ ἥκοιεν· οὐ γάρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀπήγγελλον οἱ πρέσβεις, ἐφ' οἵς οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιοῦντο τὴν εἰρήνην· προηγόρει δὲ αὐτῶν Θηραμένης, λέγων, ὡς χρὴ πείθεσθαι Λακεδαιμονίοις καὶ τὰ τείχη περιαρχεῖν. ἀντειπόντων δέ τινων αὐτῷ, πολὺ δὲ πλειόνων συνεπαινεσάντων, ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρήνην. μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρός τε κατέπλει εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ οἱ φυγάδες κατῆσαν καὶ τὰ τείχη κατέσκαπτον ὑπ' αὐλητρίδων πολλῇ προθυμίᾳ, νομίζοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῇ Ἑλλάδι ἄρχειν τῆς ἐλευθερίας.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΩΝ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΕΙΣ Μ. ΑΣΙΑΝ

7. Ὁ Θίβρων εἰς τὴν Ἰωνίαν.

(Γ, 1, 1 - 8)

Ἡ μὲν δὴ Ἀθήνησι στάσις οὕτως ἐτελεύτησεν. ἐκ δὲ § 1 - 2 τούτου πέμψας Κῦρος ἀγγέλους εἰς Λακεδαιμονα ἡξίου, οἴσπερ αὐτὸς Λακεδαιμονίοις ἦν ἐν τῷ πρὸς Ἀθηναίους πολέμῳ τοιούτους καὶ Λακεδαιμονίους αὐτῷ γίγνεσθαι. οἱ δ' ἔφοροι, δίκαια νομίσαντες λέγειν αὐτόν, Σαμίῳ τῷ τότε ναυάρχῳ ἐπέστειλαν ὑπηρετεῖν Κύρῳ, εἴ τι δέοιτο. κάκεῖνος μέντοι προθύμως, δπερ ἐδεήθη ὁ Κῦρος, ἔπραξεν· ἔχων γὰρ τὸ ἑαυτοῦ ναυτικὸν σὺν τῷ Κύρου περιέπλευσεν εἰς Κιλικίαν καὶ ἐποίησε τὸν τῆς Κιλικίας ἄρχοντα Συέννεσιν μὴ δύνασθαι κατὰ γῆν ἐναντιοῦσθαι Κύρῳ προευομένῳ ἐπὶ βασιλέα. ὃς μὲν οὖν Κῦρος στράτευμά τε συνέλεξε καὶ τοῦτ' ἔχων ἀνέβη ἐπὶ τὸν ἀδελφόν, καὶ ὃς ἡ μάχη ἐγένετο, καὶ ὃς ἀπέθανε, καὶ ὃς ἐκ τούτου ἀπεσώθησαν οἱ Ἑλληνες ἐπὶ θάλατταν, Θεμιστογένει τῷ Συρακοσίῳ γέγραπται.

Ἐπεὶ μέντοι Τισσαφέρνης, πολλοῦ ἄξιος βασιλεῖ δόξας § 3 *ΜΤΧ.* γεγενῆσθαι ἐν τῷ πρὸς τὸν ἀδελφὸν πολέμῳ, σατράπης κατεπέμφθη ὃν τε αὐτὸς πρόσθεν ἦρχε καὶ ὃν Κῦρος, εὐθὺς ἡξίου τὰς Ἰωνικὰς πόλεις ἀπάσας ἑαυτῷ ὑπηκόους εἶναι. αἱ δὲ ἄμα μὲν ἐλεύθεροι βουλόμεναι εἶναι, ἄμα δὲ φοβούμεναι τὸν Τισσαφέρνην, δτι Κῦρον, δτ' ἔζη, ἀντ' ἐκείνους ἥρημέναι ἦσαν, εἰς μὲν τὰς πόλεις οὐκ ἐδέχοντο αὐτόν, εἰς Λακεδαιμονα

βοθεγρ.

δὲ ἔπειτον πρέσβεις καὶ ἡξίουν, ἐπεὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος προστάται εἰσίν, ἐπιμεληθῆναι καὶ σφῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλλήνων, δπως ἥ τε χώρα μὴ δηοῖτο αὐτῶν καὶ αὐτοὶ ἐλεύθεροι εἰεν.

§ 4 Οἱ οὖν Λακεδαιμόνιοι πέμπουσιν αὐτοῖς Θίβρωνα ἀρμοστήν, δόντες στρατιώτας τῶν μὲν νεοδαμώδων εἰς χιλίους, τῶν δὲ ἄλλων Πελοποννησίων εἰς τετρακισχιλίους· ἡ τήσατο δ' ὁ Θίβρων καὶ παρ' Ἀθηναίων τριακοσίους ἵππους εἰπών, ὅτι αὐτὸς μισθὸν παρέξει· οἱ δ' ἔπειτα τῶν ἐπὶ τῶν τριάκοντα ἵππουςάντων, νομίζοντες κέρδος τῷ δήμῳ, εἰ ἀποδημοῖεν καὶ ἐναπόλοιντο.

§ 5 Ἐπεὶ δ' εἰς τὴν Ἀσίαν ἀφίκοντο, συνήγαγε στρατιώτας καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ Ἑλληνίδων πόλεων πᾶσαι γὰρ τότε αἱ πόλεις ἐπείθοντο, ὅτι Λακεδαιμόνιος ἀνὴρ ἐπιτάττοι· καὶ σὺν μὲν ταύτῃ τῇ στρατιᾷ δῶν Θίβρων πρὸς τὸ ἵππον εἰς τὸ πεδίον οὐ κατέβαινεν, ἡγάπα δέ, εἰ, δπου τυγχάνοι ὃν, δύνατο ταύτην τὴν χώραν ἀδήμωτον διαφυλάττειν.

§ 6 Ἐπεὶ δὲ σωθέντες οἱ ἀναβάντες μετὰ Κύρου συνέμειξαν αὐτῷ, ἐκ τούτου ἥδη καὶ ἐν τοῖς πεδίοις ἀντετάττετο τῷ Τισσαφέροντι καὶ πόλεις Πέργαμον μὲν ἐκοῦσαν προσέλαβε καὶ Τευθρανίαν καὶ Ἀλίσαρναν, ὃν Εύρυσθένης τε καὶ Προκλῆς ἥρχον οἱ ἀπὸ Δημαράτου τοῦ Λακεδαιμονίου ἔκεινοι δ' αὕτη ἥ χώρα δῶρον ἐκ βασιλέως ἐδόθη ἀντὶ τῆς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα συστρατείας· προσεχώρησαν δὲ αὐτῷ καὶ Γοργίων καὶ Γογγύλος, ἀδελφοὶ ὅντες, ἔχοντες δὲ μὲν Γάμβριον καὶ Παλαιγάμβριον, δὲ Μύριναν καὶ Γρύνειον· δῶρον δὲ καὶ αὗται αἱ πόλεις ἥσαν παρὰ βασιλέως Γογγύλῳ, ὅτι μόνος Ἐρετριέων μηδίσας ἔφυγε.

§ 7 Τινὰς δ' ἀσθενεῖς οὕσας καὶ κατὰ κράτος ὁ Θίβρων ἐλάμβανε. Λάρισάν γε μὴν τὴν Αίγυπτίαν καλουμένην, ἐπεὶ οὐκ ἐπείθετο, περιστρατοπεδευσάμενος ἐπολιόρκει. ἐπεὶ δὲ ἄλ-

λως οὐκ ἐδύνατο ἔλειν, φρεατίαν τειμόμενος ὑπόνομον ὥρυτ-
τεν ὡς ἀφαιρησόμενος τὸ ὄδωρο αὐτῶν. ὡς δ' ἐκ τοῦ τείχους
ἐκθέοντες πολλάκις ἐνέβαλλον εἰς τὸ ὄδυγμα καὶ ἔντα καὶ λί-
θους, ποιησάμενος αὖτις χελώνην ἔντα τὴν ἔπεστησεν ἐπὶ τῇ φρεα-
τίᾳ. καὶ ταύτην μέντοι ἐκδραμόντες οἱ Λαρισαῖοι νύκτῳ
κατέκαυσαν. δοκοῦντος δ' αὐτοῦ οὐδὲν ποιεῖν, πέμπουσιν οἱ
ἔφοροι ἀπολιπόντα Λάρισαν στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίαν.

Ἐν Ἐφέσῳ δὲ ἦδη ὅντος αὐτοῦ ὡς ἐπὶ Καρίαν πορευ- § 8
σομένου, Δερκυλίδας ἄρξων ἀφίκετο ἐπὶ τὸ στράτευμα, ἀνὴρ
δοκῶν εἶναι μάλα μηχανητικός· καὶ ἐπεκαλεῖτο δὲ Σίσυφος.
ὅ μὲν οὖν Θίβρων ἀπῆλθεν οἴκαδε καὶ ξημιωθεὶς ἔφυγε· κα-
τηγόρουν γὰρ αὐτοῦ οἱ σύμμαχοι, ὡς ἐφείη ἀρπάζειν τῷ
στρατεύματι τοὺς φίλους.

←

←

←

Ἐφίμη

8. Ὁ Δερκυλίδας εἰς τὴν Αἰολίδα.

(Γ, 1, 9, 16 - 28, 2, 1 - 2).

Ο δὲ Δερκυλίδας ἐπεὶ παρέλαβε τὸ στράτευμα, γνοὺς 1 § 9
ὑπόπτους ὅντας ἀλλήλοις τὸν Τισσαφέροντα καὶ τὸν Φαρνάβα-
ζον, κοινολογησάμενος τῷ Τισσαφέροντι ἀπήγαγεν εἰς τὴν Φαρ-
ναβάζου χώραν τὸ στράτευμα, ἐλόμενος θατέρῳ μᾶλλον ἢ
ἄμα ἀμφοτέροις πολεμεῖν. ἦν δὲ καὶ πρόσθεν δὲ Δερκυλίδας
πολέμιος τῷ Φαρναβάζῳ ἀρμοστῆς γὰρ γενόμενος ἐν Ἀρύδῳ
ἐπὶ Λυσάνδρου ναυαρχοῦντος, διαβληθεὶς ὑπὸ Φαρναβάζου
ἐστάθη τὴν ἀσπίδα ἔχων, ὃ δοκεῖ κηλίς εἶναι τοῖς σπουδαίοις
Λακεδαιμονίων· ἀταξίας γὰρ ξημίωμά ἔστι. καὶ διὰ ταῦτα
δὴ πολὺ ἥδιον ἐπὶ τὸν Φαρναβάζον ἦσι. καὶ εὐθὺς μὲν το-
σούτῳ διέφερεν εἰς τὸ ἄρχειν τοῦ Θίβρωνος, ὥστε παρήγαγε
τὸ στράτευμα διὰ τῆς φιλίας χώρας μέχρι τῆς Φαρναβάζου
Αἰολίδος οὐδὲν βλάψας τοὺς συμμάχους.

α
γ
δ
τ
η

Καὶ εὐθὺς μὲν ἐν μιᾷ ἥμέρᾳ Λάρισαν καὶ Ἀμαξίτὸν καὶ § 16 - 17

Κολωνὰς τὰς ἐπιθαλαττίους πόλεις ἑκούσας παρέλαβε· πέμπων δὲ καὶ πρὸς τὰς Αἰολίδας πόλεις ἡξίου ἐλευθεροῦσθαι τε αὐτὰς καὶ εἰς τὰ τείχη δέχεσθαι καὶ συμμάχους γίγνεσθαι. οἱ μὲν οὖν Νεανδρεῖς καὶ Ἰλιεῖς καὶ Κοκυλῖται ἐπειθόντο· καὶ γὰρ οἱ φρουροῦντες Ἑλληνες ἐν αὐταῖς, ἐπεὶ ἡ Μανία ἀπέθανεν, οὐ πάνυ τι καλῶς περιείποντο. ὁ δ' ἐν Κεβρῆνι, μάλα ἰσχυρῷ χωρίῳ, τὴν φυλακὴν ἔχων, νομίσας, εἰ διαφυλάξειε Φαρναβάζῳ τὴν πόλιν, τιμηθῆναι ἀν ὑπ' ἐκείνου, οὐκ ἐδέχετο τὸν Δερκυλίδαν· ὁ δὲ ὁργιζόμενος παρεσκευάζετο προσβάλλειν. ἐπεὶ δὲ θυμομένῳ αὐτῷ ὅνκις ἐγίγνετο τὰ ιερὰ τῇ πρώτῃ, τῇ ὑστεραίᾳ πάλιν ἐθύετο. ὡς δὲ οὐδὲ ταῦτα ἐκαλλιερεῖτο, πάλιν τῇ τρίτῃ καὶ μέχρι τεττάρων ἡμερῶν ἐκαρτέρει θυμόμενος, μάλα χαλεπῶς φέρων· ἔσπευδε γάρ, πρὸν Φαρνάβαζον βοηθῆσαι, ἐγκρατής γενέσθαι πάσης τῆς Αἰολίδος.

§ 18 - 19

*εὐετήκατε
πλαγίου
νέργων*

Αθηνάδας δέ τις Σικυώνιος λοχαγός, νομίσας τὸν μὲν Δερκυλίδαν φλυαρεῖν διατρίβοντα, αὐτὸς δὲ ίκανὸς εἶναι τὸ ὕδωρ ἀφελέσθαι τοὺς Κεβρηνίους, προσδραμών σὺν τῇ ἑαυτοῦ τάξει ἐπειρᾶτο τὴν κρήνην συγχοῦν. οἱ δὲ ἔνδοιθεν ἐπεξελθόντες αὐτόν τε συνέτρωσαν καὶ δύο ἀπέκτειναν, καὶ τοὺς ἄλλους παιίοντες καὶ βάλλοντες ἀπήλασαν. ἀχθομένου δὲ τοῦ Δερκυλίδου καὶ νομίζοντος ἀθυμοτέρους κατὰ τὴν προσβολὴν ἔσεσθαι, ἔρχονται ἐκ τοῦ τείχους παρὰ τῶν Ἑλλήνων κήρυκες καὶ εἴπον, ὅτι, ἂ μὲν ὁ ἄρχων ποιούη, οὐκ ἀρέσκοι σφίσιν, αὐτοὶ δὲ βούλοιντο σὺν τοῖς Ἑλλησι μᾶλλον ἢ σὺν τῷ βαρβάρῳ εἶναι. ἔτι δὲ διαλεγομένων αὐτῶν ταῦτα, παρὰ τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν ἥκε λέγων, ὅτι, ὅσα λέγοιεν οἱ πρόσθεν, καὶ αὐτῷ δοκοῦντα λέγοιεν. ὁ οὖν Δερκυλίδας εὐθύς, ὥσπερ ἔτυχε κεκαλλιερηκὼς ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἀναλαβὼν τὰ δπλα ἥγειτο πρὸς τὰς πύλας· οἱ δ' ἀναπετάσαντες ἐδέξαντο. καταστήσας δὲ καὶ ἐνταῦθα φρουροὺς εὐθύνς ἦει ἐπὶ τὴν Σκῆψιν καὶ τὴν Γέργιθα.

‘Ο δὲ Μειδίας προσδοκῶν μὲν τὸν Φαρνάβαζον, ὅκνῶν § 20 - 21 δ’ ἥδη τοὺς πολίτας, πέμψας πρὸς τὸν Δερκυλίδαν εἰπεν, ὅτι ἔλθοι ἄν εἰς λόγους, εἰ διμήρους λάβοι. ὁ δὲ πέμψας αὐτῷ ἀπὸ πόλεως ἐκάστης τῶν συμμάχων ἔνα ἐκέλευσε λαβεῖν τούτων, ὅπόσους τε καὶ ὅποίους βούλοιτο. ὁ δὲ λαβὼν δέκα ἔξηλθε, καὶ συμμεῖξας τῷ Δερκυλίδᾳ ἥρωτα, ἐπὶ τίσιν ἄν σύμμαχος γένοιτο. ὁ δ’ ἀπεκρίνατο ἐφ’ φτε τοὺς πολίτας ἐλευθέρους τε καὶ αὐτονόμους ἐᾶν. καὶ ἡμα ταῦτα λέγων ἦει πρὸς τὴν Σκῆψιν. γνοὺς δὲ ὁ Μειδίας, ὅτι οὐκ ἄν δύναιτο κωλύειν βίᾳ τῶν πολιτῶν, εἴασεν αὐτὸν εἰσιέναι. ὁ δὲ Δερκυλίδας θύσας τῇ Ἀθηνῷ ἐν τῇ τῶν Σκηψίων ἀκροπόλει τοὺς μὲν τοῦ Μειδίου φρουροὺς ἔξηγαγε, παραδοὺς δὲ τοῖς πολίταις τὴν πόλιν καὶ παρακελευσάμενος, ὥσπερ Ἐλληνας καὶ ἐλευθέρους χοή, οὕτω πολιτεύειν, ἔξελθὼν ἥγειτο ἐπὶ τὴν Γέργιθα. συμπρούπεμπον δὲ πολλοὶ αὐτὸν καὶ τῶν Σκηψίων τιμῶντές τε καὶ ἡδόμενοι τοῖς περαγμένοις.

‘Ο δὲ Μειδίας παρεπόμενος αὐτῷ ἥξίου τὴν τῶν Γεργί- § 22 θίων πόλιν παραδοῦναι αὐτῷ. καὶ ὁ Δερκυλίδας μέντοι ἔλεγεν, ὡς τῶν δικαίων οὐδενὸς ἀτυχήσοι ἡμα δὲ ταῦτα λέγων ἦει πρὸς τὰς πύλας σὺν τῷ Μειδίᾳ, καὶ τὸ στράτευμα ἥκολούθει αὐτῷ εἰρηνικῶς εἰς δύο. οἱ δ’ ἀπὸ τῶν πύργων καὶ μάλα ὑψηλῶν ὅντων ὅρωντες τὸν Μειδίαν σὺν αὐτῷ οὐκ ἔβαλλον· εἰπόντος δὲ τοῦ Δερκυλίδου «Κέλευσον, ὢ Μειδία, ἀνοίξαι τὰς πύλας, ἵνα ἥγῃ μὲν σύ, ἐγὼ δὲ σὺν σοὶ εἰς τὸ ιερὸν ἔλθω κάνταῦθα θύσω τῇ Ἀθηνᾷ», ὁ Μειδίας ὥκνει μὲν ἀνοίγειν τὰς πύλας, φοβούμενος δέ, μὴ παραχρῆμα συλληφθῆ, ἐκέλευσεν ἀνοίξαι.

‘Ο δ’ ἐπεὶ εἰσῆλθεν, ἔχων αὖ τὸν Μειδίαν ἐπορεύετο πρὸς § 23 - 24 τὴν ἀκρόπολιν. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους σιρατιώτας ἐκέλευε θέσθαι περὶ τὰ τείχη τὰ ὅπλα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἔθυε τῇ Ἀθηνᾷ. ἐπεὶ δ’ ἐτέθυτο, ἀνεῖπε καὶ τοὺς Μειδίου δορυφόρους θέσθαι τὰ ὅπλα ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ ἕαυτοῦ στρα-

τεύματος ώς μισθοφορήσοντας· Μειδίᾳ γὰρ οὐδὲν ἔτι δεινὸν εἶναι. ὁ μέντοι Μειδίας ἀπορῶν, ὅτι ποιοίη, εἰπεν· «Ἐγὼ μὲν τοίνυν ἄπειψι», ἔφη, «ξένιά σοι παρασκευάσων», ὁ δὲ «Οὐ μὰ Δί», ἔφη, «ἐπεὶ αἰσχρὸν ἐμὲ τεθυκότα ξενίζεσθαι ὑπὸ σοῦ, ἀλλὰ μὴ ξενίζειν σέ. μένε οὖν παρ᾽ ἡμῖν· ἐν τῷ δεῖπνον παρασκευάζηται, ἐγὼ καὶ σὺ τὰ δίκαια πρὸς ἀλλήλους καὶ διασκεψόμεθα καὶ ποιήσομεν».

§ 25 - 26   'Ἐπεὶ δ' ἐκαθέζοντο, ἥρωτα ὁ Δερκυλίδας· «Εἰπέ μοι, ὁ Μειδία, ὁ πατήρ σε ἀρχοντα τοῦ οἴκου κατέλιπε;» «Μάλιστα», ἔφη. «Καὶ πόσαι σοι οἰκίαι ἦσαν; πόσοι δὲ χῶροι; πόσαι δὲ νομαί;» ἀπογράφοντος δ' αὐτοῦ οἱ παρόντες τῶν Σκηψίων εἶπον· «Ψεύδεται σε οὗτος, ὃ Δερκυλίδα». «Υμεῖς δὲ γά;», ἔφη, «μὴ λίαν μικρολογεῖσθε». ἐπειδὴ δὲ ἀπεγέγραπτο τὰ πατρῷα, «Εἰπέ μοι», ἔφη, «Μανία δὲ τίνος ἦν;» οἱ δὲ πάντες εἶπον, ὅτι Φαρναβάζου. «Οὐκοῦν καὶ τὰ ἔκείνης», ἔφη, «Φαρναβάζου;» «Μάλιστα», ἔφασαν. «Ἡμέτερος ἀν εἰτ», ἔφη, «ἐπεὶ κρατοῦμεν πολέμιος γὰρ ἡμῖν Φαρνάβαζος· ἀλλ᾽ ἡγείσθω τις», ἔφη, «ὅπου κεῖται τὰ Μανίας καὶ τὰ Φαρναβάζου».

§ 27 - 28   'Ηγουμένων δὲ τῶν ἄλλων ἐπὶ τὴν Μανίας οἰκησιν, ἦν παρειλήφει ὁ Μειδίας, ἥκολούθει κάκεῖνος· ἐπεὶ δ' εἰσῆλθεν, ἐκάλει ὁ Δερκυλίδας τοὺς ταμίας, φράσας δὲ τοῖς ὑπηρέταις λαβεῖν αὐτοὺς προεῖπεν αὐτοῖς, ως, εἴ τι κλέπτοντες ἀλώσοιντο τῶν Μανίας, παραχρῆμα ἀποσφαγήσοιντο. οἱ δ' ἐδείκνυσαν. ὁ δ' ἐπεὶ εἶδε πάντα, κατέκλησεν αὐτὰ καὶ κατεσημήνατο καὶ φύλακας κατέστησεν. ἔξιὼν δέ, οὓς ηὔρεν ἐπὶ ταῖς θύραις τῶν ταξιάρχων καὶ λοχαγῶν, εἶπεν αὐτοῖς· «Μισθὸς μὲν ἡμῖν, ὃ ἄνδρες, εἴργασται τῇ στρατιᾷ ἐγγὺς ἐνιαυτοῦ ὀκτακισχιλίοις ἀνδράσιν· ἀν δέ τι προσεργασώμεθα, καὶ ταῦτα προσέσται». ταῦτα δ' εἶπε γιγνώσκων, ὅτι ἀκούσαντες πολὺ εὐτακτότεροι καὶ θεραπευτικώτεροι ἔσονται. ἐρομένου δὲ τοῦ Μειδίου «Ἐμὲ δὲ ποῦ χρὴ οἰκεῖν, ὃ Δερκυλίδα;» ἀπεκρίνατο· «"Ἐνθαπερ

καὶ δικαιότατον, ὃ Μειδία, ἐν τῇ πατρῷ τῇ σαυτοῦ Σκῆψει καὶ ἐν τῇ πατρῷ φέρει.

Ο μὲν δὴ Δερκυλίδας ταῦτα διαπραξάμενος καὶ λαβὼν ἐν 2 § 1 - 2 δόκτῳ ἡμέραις ἐννέα πόλεις ἔβουλεύετο, δπως ἀν μὴ ἐν τῇ φιλίᾳ χειμάζων βαρὺς εἴη τοῖς συμμάχοις, ὥσπερ Θίβρων, μηδ' αὖ Φαρνάβαζος καταφρονῶν τῇ ἵππῳ κακουργῇ τὰς Ἑλληνίδας πόλεις, πέμπει οὖν πρὸς αὐτὸν καὶ ἐρωτᾷ, πότερον βούλεται εἰρήνην ἢ πόλεμον ἔχειν. ὁ μέντοι Φαρνάβαζος νομίσας τὴν Αἰολίδα ἐπιτετεχίσθαι τῇ ἑαυτοῦ οἰκήσει Φρυγίᾳ, σπονδὰς εἴλετο. ὡς δὲ ταῦτα ἐγένετο, ἐλθὼν ὁ Δερκυλίδας εἰς τὴν Βιθυνίδα Θράκην ἐκεῖ διεχείμαζεν, οὐδὲ τοῦ Φαρναβάζου πάνυ τι ἀγθομένου πολλάκις γὰρ οἱ Βιθυνοὶ αὐτῷ ἐπολέμουν.

9. Ἡ περαιτέρω δρᾶσις τοῦ Δερκυλίδου εἰς τὴν Θρακικὴν Χερσόνησον καὶ τὴν Μ. Ἀσίαν.

(Γ, 2, 6 - 20).

Αμα δὲ τῷ ἥρι ἀποπορευόμενος ὁ Δερκυλίδας ἐκ τῶν Βι- § 6 - 7 θυνῶν ἀφικνεῖται εἰς Λάμψακον. ἐνταῦθα δ' ὅντος αὐτοῦ ἔρχονται ἀπὸ τῶν οἴκων τελῶν Ἀρακός τε καὶ Ναυβάτης καὶ Ἀντισθένης. οὗτοι δ' ἥλθον ἐπισκεψόμενοι τά τε ἄλλα, δπως ἔχοι τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ Δερκυλίδας ἐροῦντες μένοντι ἄρχειν καὶ τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτόν. καὶ ἐπιστεῖλαι δὲ σφίσιν αὐτοῖς τοὺς ἐφόρους συγκαλέσαντας τοὺς στρατιώτας εἰπεῖν, ὡς, ὃν μὲν πρόσθεν ἐποίουν, μέμφοιντο αὐτοῖς, ὅτι δὲ νῦν οὐδὲν ἡδίκουν, ἐπαινοῖεν· καὶ περὶ τοῦ λοιποῦ χρόνου εἰπεῖν, ὅτι, ἂν μὲν ἀδικῶσιν, οὐκ ἐπιτρέψουσιν, ἂν δὲ δίκαια περὶ τοὺς συμμάχους ποιῶσιν, ἐπαινέσονται αὐτούς. ἐπεὶ μέντοι συγκαλέσαντες τοὺς στρατιώτας ταῦτ' ἔλεγον, ὃ τῶν Κυρείων προεστηκώς ἀπεκρίνατο· «Ἄλλ', ὃ ἀνδρες Λακεδαιμόνιοι, ἡμεῖς μὲν ἔσμεν οἱ αὐτοὶ νῦν τε καὶ πέρυσιν ἄρχων δὲ ἄλλος μὲν νῦν,

ἄλλος δὲ τὸ παρελθόν. τὸ οὖν αἴτιον τοῦ νῦν μὲν μὴ ἔξαμαρτάνειν, τότε δέ, αὐτοὶ ἡδη ἴκανοί ἐστε γιγνώσκειν».

§ 8 Συσκηνούντων δὲ τῶν τε οἰκοθεν πρέσβεων καὶ τοῦ Δεοκυλίδου ἐπεμνήσθη τις τῶν περὶ τὸν Ἄρακον, δτι καταλελοίποιεν πρέσβεις τῶν Χερρονησιτῶν ἐν Λακεδαιμονίῳ. τούτους δὲ λέγειν ἔφασαν, ώς νῦν μὲν οὐδύναιντο τὴν Χερρόνησον ἐργάζεσθαι φέρεσθαι γὰρ καὶ ἀγεσθαι ὑπὸ τῶν Θρακῶν. εἰ δ' ἀποτειχισθείη ἀπὸ θαλάττης εἰς θάλατταν, καὶ σφίσιν ἄν γῆν πολλὴν καὶ ἀγαθὴν εἶναι ἐργάζεσθαι καὶ ἄλλοις ὅποσι βούλοιντο Λακεδαιμονίων, ὥστ' ἔφασαν οὐκ ἄν θαυμάζειν, εἰ καὶ πεμφθείη τις Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῆς πόλεως σὺν δυνάμει ταῦτα πράξων. ὁ οὖν Δεοκυλίδας πρὸς μὲν ἐκείνους οὐκ εἶπεν, ἢν ἔχοι γνώμην, ταῦτ' ἀκούσας, ἀλλ' ἐπειψφεν αὐτοὺς ἐπ' Ἐφέσου διὰ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ἡδόμενος, δτι ἔμελλον ὅψεσθαι τὰς πόλεις ἐν εἰρήνῃ εὐδαιμονικῶς διαγούσας. οἱ μὲν δὴ ἐπορεύοντο.

§ 9 'Ο δὲ Δεοκυλίδας ἐπειδὴ ἔγνω μενετέον ὅν, πάλιν πέμψας πρὸς τὸν Φαρνάβαζον ἐπήρετο, πότερα βούλοιτο σπονδάς ἔχειν καθάπερ διὰ τοῦ χειμῶνος ἢ πόλεμον. ἐλομένου δὲ τοῦ Φαρναβάζου καὶ τότε σπονδάς, οὕτω καταλιπὼν καὶ τὰς περὶ ἐκείνων πόλεις φιλίας ἐν εἰρήνῃ διαβαίνει τὸν Ἑλλήσποντον σὺν τῷ στρατεύματι εἰς τὴν Εύρωπην καὶ διὰ φιλίας τῆς Θράκης πορευθεὶς καὶ ἔνισθεὶς ὑπὸ Σεύθου ἀφικνεῖται εἰς Χερρόνησον.

§ 10 'Ἡν καταμαθὼν πόλεις μὲν ἔνδεκα ἔχουσαν, χώραν δὲ παμφορωτάτην καὶ ἀρίστην οὖσαν, κεκακωμένην δέ, ὥσπερ ἐλέγετο, ὑπὸ τῶν Θρακῶν, ἐπεὶ μέτρον ηὔρε τοῦ ἴσθμου ἐπτὰ καὶ τριάκοντα στάδια, οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ θυσάμενος ἐτείχιζε, κατὰ μέρη διελὼν τοῖς στρατιώταις τὸ χωρίον, καὶ ἀθλα αὐτοῖς ὑποσχόμενος δώσειν τοῖς πρώτοις ἐκτειχίσασι καὶ τοῖς ἄλλοις, ώς ἔκαστοι ἄξιοι εἶεν, ἀπετέλεσε τὸ τεῖχος ἀρξάμενος ἀπὸ ἡρινοῦ χρόνου πρὸ δύπλωρας. καὶ ἐποίησεν ἐντὸς τοῦ

τείχους ἔνδεκα μὲν πόλεις, πολλοὺς δὲ λιμένας, πολλὴν δὲ κάγαθὴν σπόριμον, πολλὴν δὲ πεφυτευμένην, παμπληθεῖς δὲ καὶ παγκάλας νομὰς παντοδαποῖς κτήνεσι. ταῦτα δὲ πράξας διέβαινε πάλιν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ἐπισκοπῶν δὲ τὰς πόλεις ἑώρα τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἔχού- § 11 σας, Χίων δὲ φυγάδας εὗρεν Ἀταρνέα ἔχοντας, χωρίον ἵσχυρόν, καὶ ἐκ τούτου δρμωμένους φέροντας καὶ ἄγοντας τὴν Ἰωνίαν καὶ ζῶντας ἐκ τούτου. πυθόμενος δέ, ὅτι πολὺς σῖτος ἐνīν αὐτοῖς, περιστρατοπεδευσάμενος ἐποιιόρκει· καὶ ἐν ὀκτὼ μησὶ παραστησάμενος αὐτούς, καταστήσας ἐν αὐτῷ Δράκοντα Πελληνέα ἐπιμελητήν, κατασκευάσας ἐν τῷ χωρίῳ ἔκπλεω πάντα τὰ ἐπιτήδεια, ἵνα εἴη αὐτῷ καταγωγή, δόπτε ἀφικνοῖτο, ἀπῆλθεν εἰς Ἔφεσον, ἥ ἀπέχει ἀπὸ Σάρδεων τριῶν ἡμερῶν ὁδόν.

μηδίσων

Καὶ μέχρι τούτου τοῦ χρόνου ἐν εἰρήνῃ διῆγον Τισσα- § 12 φέροντος τε καὶ Δερκυλίδας καὶ οἱ ταύτῃ Ἑλληνες καὶ βάρβαροι. ἐπεὶ δὲ ἀφικνούμενοι πρέσβεις εἰς Λακεδαίμονα ἀπὸ τῶν Ἰωνίδων πόλεων ἐδίδασκον, ὅτι εἴη ἐπὶ Τισσαφέρνει, εἰ βούλοιτο, ἀφιέναι αὐτονόμους τὰς Ἑλληνίδας πόλεις· εἰ οὖν κακῶς πάσχοι Καρία, ἔνθαπερ ὁ Τισσαφέρνους οἶκος, οὕτως ἀνέφασαν τάχιστα νομίζειν αὐτὸν αὐτονόμους σφᾶς ἀφεῖναι· ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἔφοροι ἐπεμψαν πρὸς Δερκυλίδαν καὶ ἐκέλευνον αὐτὸν διαβαίνειν σὺν τῷ στρατεύματι ἐπὶ Καρίαν καὶ Φάρακα τὸν ναύροχον σὺν ταῖς ναυσὶ παραπλεῖν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐποίουν.

Ἐτύγχανε δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ Φαρνάβαζος § 13 - 14 πρὸς Τισσαφέρνην ἀφιγμένος, ἅμα μὲν ὅτι στρατηγὸς τῶν πάντων ἀπεδέδεικτο Τισσαφέρνης, ἅμα δὲ διαμαρτυρούμενος, ὅτι ἔτοιμος εἴη κοινῇ πολεμεῖν καὶ συμμάχεσθαι καὶ συνεκβάλλειν τοὺς Ἑλληνας ἐκ τῆς βασιλέως. ὁ δὲ ἀκούων «Πρῶτον μὲν τοίνυν», ἔφη, «διάβηθι σὺν ἐμοὶ ἐπὶ Καρίαν, ἐπειτα

δὲ καὶ περὶ τούτων βουλευσόμεθα». ἐπεὶ δ' ἔκεī ἦσαν, ἔδοξεν αὐτοῖς ἵκανὰς φυλακὰς εἰς τὰ ἐρύματα καταστήσαντας διαβαίνειν πάλιν ἐπὶ τὴν Ἰωνίαν· ως δ' ἤκουσεν δὲ Δερκυλίδας, ὅτι πάλιν πεπερακότες εἰσὶ τὸν Μαιάνδρον, εἰπὼν τῷ Φάρακι, ως ὀκνοίη, μὴ δὲ Τισσαφέρνης καὶ δὲ Φαρνάβαζος ἐρήμην οὖσαν καταθέοντες φέρωσι καὶ ἄγωσι τὴν χώραν, διέβαινε καὶ αὐτός.

§ 15 Πορευόμενοι δὲ οὗτοι οὐδέν τι συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι ως προεληλυθότων τῶν πολεμίων εἰς τὴν Ἐφεσίαν, ἔξαιροντος δρῶσιν ἐκ τοῦ ἀντιπέρας σκοπούς ἐπὶ τῶν μνημάτων· καὶ ἀνταναβιβάσαντες εἰς τὰ παρ' ἑαυτοῖς μνημεῖα καὶ τύρσεις τινὰς καθιοδοσί παρατεταγμένους, ἢ αὐτοῖς ἦν ἡ δόσις, Καρδάς τε λευκάσπιδας καὶ τὸ Περσικόν, ὃσον ἐτύγχανε παρόν, στράτευμα καὶ τὸ Ἑλληνικόν, ὃσον εἶχεν ἐκάτερος αὐτῶν, καὶ τὸ ἴππικὸν μάλα πολύ, τὸ μὲν Τισσαφέρνους ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρατι, τὸ δὲ Φαρναβάζου ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ.

§ 16 - 17 Ὡς δὲ ταῦτα ἥσθετο δὲ Δερκυλίδας, τοῖς μὲν ταξιάρχοις καὶ τοῖς λοχαγοῖς εἶπε παρατάττεσθαι τὴν ταχίστην εἰς ὀκτώ, τοὺς δὲ πελταστὰς ἐπὶ τὰ κράσπεδα ἐκατέρωθεν καθίστασθαι καὶ τοὺς ἴππεας, ὃσους γε δὴ καὶ οῖους ἐτύγχανεν ἔχων· αὐτὸς δὲ ἐθύνετο. ὃσον μὲν δὴ ἦν ἐκ Πελοποννήσου στράτευμα, ἥσυχίαν εἶχε καὶ παρεσκευάζετο ως μαχούμενον· ὃσοι δὲ ἦσαν ἀπὸ Πριήνης τε καὶ Ἀχιλλείου καὶ ἀπὸ νήσων καὶ τῶν Ἰωνικῶν πόλεων, οἱ μὲν τινες καταλιπόντες ἐν τῷ σίτῳ τὰ δύπλα ἀπεδίδρασκον· καὶ γὰρ ἦν βαθὺς ὁ σῖτος ἐν τῷ Μαιάνδρου πεδίῳ· ὃσοι δὲ καὶ ἔμενον, δῆλοι ἦσαν οὐ μενοῦντες.

§ 18 Τὸν μὲν οὖν Φαρνάβαζον ἔξηγγέλλετο μάχεσθαι κελεύειν. ὁ μέντοι Τισσαφέρνης τό τε Κύρειον στράτευμα καταλογιζόμενος, ως ἐπολέμησεν αὐτοῖς, καὶ τούτῳ πάντας νομίζων δημοίους εἶναι τοὺς Ἑλληνας, οὐκ ἐβούλετο μάχεσθαι, ἀλλὰ πέμψας πρὸς Δερκυλίδαν εἶπεν, ὅτι εἰς λόγους βούλοιτο αὐ-

τῷ ἀφικέσθαι. καὶ ὁ Δερκυλίδας λαβὼν τοὺς κρατίστους τὰ εἰδὴ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ ἵπτεων καὶ πεζῶν προῆλθε πρὸς τοὺς ἄγγέλους καὶ εἶπεν· «Ἄλλὰ παρεσκευασμῆν μὲν ἔγωγε μάχεσθαι, ὡς δρᾶτε· ἐπεὶ μέντοι ἐκεῖνος βούλεται εἰς λόγους ἀφικέσθαι, οὐδέ ἐγὼ ἀντιλέγω. ἂν μέντοι ταῦτα δέῃ ποιεῖν, πιστὰ καὶ διμήρους δοτέον καὶ ληπτέον». [Εἰδ. Αρι]

Δόξαντα δὲ ταῦτα καὶ περανθέντα τὰ μὲν στρατεύματα § 19 - 20 ἀπῆλθε, τὸ μὲν βαρβαρικὸν εἰς Τοάλλεις τῆς Καρίας, τὸ δὲ Ἐλληνικὸν εἰς Λεύκοφρον. καὶ τότε μὲν ταῦτα ἐπράχθη· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ εἰς τὸ συγκείμενον χωρίον ἥλθον, καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πυθέσθαι ἀλλήλων, ἐπὶ τίσιν ἂν τὴν εἰρήνην ποιήσαιντο. ὁ μὲν δὴ Δερκυλίδας εἶπεν, εἰ αὐτονόμους ἔώῃ βασιλεὺς τὰς Ἐλληνίδας πόλεις, δὲ δὲ Τισσαφέροντος καὶ Φαρνάβαζος εἶπαν, ὅτι, εἰ ἔξελθοι τὸ Ἐλληνικὸν στράτευμα ἐκ τῆς χώρας καὶ οἱ Λακεδαιμονίων ἀρμοσταὶ ἐκ τῶν πόλεων. ταῦτα δὲ εἰπόντες ἀλλήλοις σπονδὰς ἐποιήσαντο, ἕως ἀπαγγελθείη τὰ λεχθέντα Δερκυλίδᾳ μὲν εἰς Λακεδαιμονα, Τισσαφέροντει δὲ ἐπὶ βασιλέα.

10. Ὁ Ἀγησίλαος εἰς Μ. Ἀσίαν. Σπονδαὶ μετὰ τοῦ Τισσαφέρνους.

(Γ, 4, 1 - 10).

Μετὰ δὲ ταῦτα Ἡρώδας τις Συρακόσιος ἐν Φοινίκῃ ὃν § 1 μετὰ ναυκλήρου τινὸς καὶ ἴδων τριήρεις Φοινίσσας τὰς μὲν καταπλεούσας ἄλλοθεν, τὰς δὲ καὶ αὐτοῦ πεπληρωμένας, τὰς δὲ καὶ ἔτι κατασκευαζομένας, προσακούσας δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τριακοσίας αὐτὰς δέοι γενέσθαι, ἐπιβὰς ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀναγόμενον πλοῖον εἰς τὴν Ἐλλάδα ἔξήγγειλε τοῖς Λακεδαιμονίοις ὡς βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους τὸν στόλον τοῦτον παρασκευαζομένων· ὅποι δέ, οὐδὲν ἔφη εἰδέναι.

Ἀνεπτερωμένων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοὺς συμ- § 2 μάχους συναγόντων καὶ βουλευομένων, τί χρὴ ποιεῖν, Λύσαν-

δρος νομίζων καὶ τῷ ναυτικῷ πολὺ περιέσεσθαι τοὺς Ἐλληνας καὶ τὸ πεζὸν λογιζόμενος ὡς ἐσώθη τὸ μετὰ Κύρου ἀναβάν, πείθει τὸν Ἀγησίλαον ὑποστῆναι, ἢν αὐτῷ δῶσι τριάκοντα μὲν Σπαρτιατῶν, εἰς δισχιλίους δὲ τῶν νεοδαμώδων, ἔξαισικιλίους δὲ τὸ σύνταγμα τῶν συμμάχων, στρατεύεσθαι εἰς τὴν Ἀσίαν. πρὸς δὲ τούτῳ τῷ λογισμῷ καὶ αὐτὸς συνεξελθεῖν αὐτῷ ἐβούλετο, ὅπως τὰς δεκαοχίας τὰς κατασταθείσας ὑπὲρ ἐκείνου ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐκπεπτωκύιας δὲ διὰ τοὺς ἐφόρους, οἵ τὰς πατρίους πολιτείας παρήγγειλαν, πάλιν καταστήσει μετ' Ἀγησιλάου.

§ 3-4 Ἐπαγγειλαμένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου τὴν στρατείαν, διδόασί τε οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅσαπερ ἥτησε, καὶ ἔξαμήνου σῖτον. ἐπεὶ δέ, θυσάμενος ὅσα ἔδει, καὶ τᾶλλα καὶ τὰ διαβατήρια, ἔξηλθε, ταῖς μὲν πόλεσι διαπέμψας ἀγγέλους προεῖπεν, ὅσους τε δέοι ἐκασταχόθεν πέμπεσθαι καὶ ὅποι παρεῖναι, αὐτὸς δὲ ἐβούληθη ἐλθὼν θῦσαι ἐν Αὐλίδι, ἐνθαπερ δ' Ἀγαμέμνων, ὅτε εἰς Τροίαν ἔπλει, ἐθύετο. ὡς δὲ ἐκεῖ ἐγένετο, πυθόμενοι οἱ βοιώταρχοι, ὅτι θύοι, πέμψαντες ἵππεας τοῦ τε λοιποῦ εἴπαν μὴ θύειν καί, οἵ τε ἐνέτυχον ἰερεῖς τεθυμένοις, διέρριψαν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ. δὲ ἐπιμαρτυράμενος τοὺς θεοὺς καὶ ὁργιζόμενος, ἀναβὰς ἐπὶ τὴν τριήρη ἀπέπλει. ἀφικόμενος δὲ ἐπὶ Γεραστὸν καὶ συλλέξας ἐκεῖ, ὅσον ἐδύνατο τοῦ στρατεύματος πλεῖστον, εἰς Ἔφεσον τὸν στόλον ἐποιεῖτο.

§ 5 Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖσε ἀφίκετο, πρῶτον μὲν Τισσαφέρνης πέμψας ἥρετο αὐτόν, τίνος δεόμενος ἦκοι. δὲ εἶπεν αὐτονόμους καὶ τὰς ἐν Ἀσίᾳ πόλεις εἶναι, ὕσπερ καὶ τὰς ἐν τῇ παρ' ἡμῖν Ἐλλάδι. πρὸς ταῦτ' εἶπεν δὲ Τισσαφέρνης· «Εἰ τοίνυν θέλεις σπείσασθαι, ἔως ἂν ἐγὼ πρὸς βασιλέα πέμψω, οἷμαι ἂν σε ταῦτα διαπραξάμενον ἀποπλεῖν, εἰ βούλοιο.» «Ἀλλὰ βουλοίμην ἄν», ἔφη, «εἰ μὴ οἰοίμην γε ὑπὸ σοῦ ἔξαπατᾶσθαι. ἀλλ' ἔξεστιν», ἔφη, «σοὶ τούτων πίστιν λαβεῖν ἦ μὴν ἀδόλως σοῦ

πράττοντος ταῦτα μηδὲν τῆς σῆς ἀρχῆς ἀδικήσειν ἐν ταῖς σπονδαῖς».

Ἐπὶ τούτοις ὁηθεῖσι Τισσαφέρνης ὅμοσε τοῖς πεμφμεῖσι § 6 πρὸς αὐτὸν Ἡριπίδα καὶ Δερκυλίδα καὶ Μεγίλφ ἥ μὴν πράξειν ἀδόλως τὴν εἰρήνην, ἐκεῖνοι δὲ ἀντώμοσαν ὑπὲρ Ἀγησιλάου Τισσαφέρνει ἥ μὴν ταῦτα πράττοντος αὐτοῦ ἐμπεδώσειν τὰς σπονδάς. ὁ μὲν δὴ Τισσαφέρνης, ἡ ὅμοσεν, εὐθὺς ἐψεύσατο· ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰρήνην ἔχειν στρατευμα πολὺ παρὰ βασιλέως, πρὸς ᾧ εἶχε πρόσθεν, μετεπέμπετο. Ἀγησίλαος δέ, καίπερ αἰσθανόμενος ταῦτα, ὅμως ἐνέμενε ταῖς σπονδαῖς.

Ως δὲ ἡσυχίαν τε καὶ σχολὴν ἔχων ὁ Ἀγησίλαος διέτοιβεν § 7 ἐν τῇ Ἐφέσῳ ἄτε συντεταραγμένων ἐν ταῖς πόλεσι τῶν πολιτειῶν καὶ οὕτε δημοκρατίας ἔτι οὕσης, ὕσπερ ἐπ’ Ἀθηναίων, οὕτε δεκαρχίας, ὕσπερ ἐπὶ τοῦ Λυσανδροῦ, ἄτε γιγνώσκοντες πάντες τὸν Λύσανδρον προσέκειντο αὐτῷ ἀξιοῦντες διαπράττεσθαι αὐτὸν παρ’ Ἀγησιλάου, ὃν ἐδέοντο· καὶ διὰ ταῦτα ἀεὶ παμπληθῆς ὅχλος θεραπεύων αὐτὸν ἡκολούθει, ὕστε ὁ μὲν Ἀγησίλαος ἴδιώτης ἐφαίνετο, ὁ δὲ Λύσανδρος βασιλεύς.

Οτι μὲν οὖν ἔμηνε καὶ τὸν Ἀγησίλαον ταῦτα, ἐδήλωσεν § 8 ὕστερον· οἵ γε μὴν ἄλλοι τριάκοντα ὑπὸ τοῦ φθόνου οὐκ ἐσίγων, ἀλλ’ ἔλεγον πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ὡς παράνομα ποιοίη Λύσανδρος τῆς βασιλείας δύκηρότερον διάγων. ἐπεὶ δὲ καὶ ἦρξατο προσάγειν τινὰς τῷ Ἀγησιλάῳ δ Λύσανδρος, πάντας, οἵς γνοίη αὐτὸν συμπράττοντά τι, ἡττωμένους ἀπέπεμπεν. ὡς δ’ ἀεὶ τὰ ἐναντία, ὃν ἔβούλετο, ἀπέβαινε τῷ Λυσάνδρῳ, ἔγνω δὴ τὸ γιγνόμενον· καὶ οὕτε ἐπεσθαι ἑαυτῷ εἴα ὅχλον τοῖς τε συμπρᾶξαι τι δεομένοις σαφῶς ἔλεγεν, διτὶ ἔλαττον ἔξοιεν, εἰ αὐτὸς παρείη.

Βαρέως δὲ φέρων τῇ ἀτιμίᾳ προσελθὼν εἶπεν· «Ὦ Ἀγη- § 9 σίλαε, μειοῦν μὲν ἄρα σύ γε τοὺς φίλους ἡπίστω». «Ναὶ μὰ Δί», ἔφη, «τούς γε βουλομένους ἐμοῦ μείζους φαίνεσθαι· τοὺς

δέ γε αὔξοντας, εἰ μὴ ἐπισταύμην ἀντιτιμᾶν, αἰσχυνούμην ἄν». καὶ δὲ Λύσανδρος εἶπεν «Ἄλλ᾽ ἵσως καὶ μᾶλλον εἰκότα σὺ ποιεῖς ἢ ἐγὼ ἐπραττον· τάδε οὖν μοι ἐκ τοῦ λοιποῦ χάρισαι· ὅπως ἄν μήτ' αἰσχύνωμαι ἀδυνατῶν παρὰ σοὶ μήτ' ἐμποδών σοι ὥ, ἀπόπεμψόν ποι με· ὅπου γὰρ ἄν ὥ, πειράσομαι ἐν καιρῷ σοι εἶναι».

§ 10 Εἰπόντος δὲ ταῦτα ἔδοξε καὶ τῷ Ἀγησιλάῳ οὗτῳ ποιῆσαι, καὶ πέμπει αὐτὸν ἐφ' Ἑλλησπόντου. ἐκεῖ δὲ δὲ Λύσανδρος αἰσθύμενος Σπιθριδάτην τὸν Πέρσην ἐλαττούμενόν τι ὑπὸ Φαρναβάζου διαλέγεται αὐτῷ καὶ πείθει ἀποστῆναι ἔχοντα τούς τε παῖδας καὶ τὰ περὶ αὐτὸν χρήματα καὶ ἵππας ὡς διακοσίους· καὶ τὰ μὲν ἄλλα κατέλιπεν ἐν Κυζίκῳ, αὐτὸν δὲ καὶ τὸν υἱὸν ἀναβιβασάμενος ἤκειν ἄγων πρὸς Ἀγησίλαον· ἵδων δὲ Ἀγησίλαος ἥσθη τῇ πράξει καὶ εὐθὺς ἀνεπυνθάνετο περὶ τῆς Φαρναβάζου χώρας τε καὶ ἀρχῆς.

11. Παρασπονδία τοῦ Τισσαφέρνους. Ἡ παρὰ τὸν Πακτωλὸν μάχη.

(Γ, 4, 11 - 24)

πατέρικας

§ 11 Ἐπεὶ δὲ μέγα φρονήσας δὲ Τισσαφέρνης ἐπὶ τῷ καταβάντι στρατεύματι παρὰ βασιλέως προεῖπεν Ἀγησιλάῳ πόλεμον, εἰ μὴ ἀπίοι ἐκ τῆς Ἀσίας, οἱ μὲν ἄλλοι σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων οἱ παρόντες μάλα ἀχθεσθέντες φανεροὶ ἐγένοντο, νομίζοντες ἐλάττω τὴν παροῦσαν εἶναι δύναμιν Ἀγησιλάῳ τῆς βασιλέως παρασκευῆς· Ἀγησίλαος δὲ μάλα φαιδρῷ τῷ προσώπῳ ἀπαγγεῖλαι Τισσαφέρνει τοὺς πρόσθεις ἐκέλευσεν, ὡς πολλὴν χάριν αὐτῷ ἔχοι, ὅτι ἐπιορκήσας αὐτὸς μὲν πολεμίους τοὺς θεοὺς ἐκτήσατο, τοῖς δὲ Ἑλλησι συμμάχους ἐποίησεν. ἐκ δὲ τούτου εὐθὺς τοῖς μὲν στρατιώταις παρήγγειλε συσκευάζεσθαι ὡς εἰς στρατείαν, ταῖς δὲ πόλεσιν, εἰς ἃς ἀνάγκη ἦν ἀφικνεῖσθαι στρατευομένῳ ἐπὶ Καρίαν, προεῖπεν ἀγορὰν παρα-

σκευάζειν. ἐπέστειλε δὲ καὶ Ἰωσὶ καὶ Αἰολεῦσι καὶ Ἐλλησποντίοις πέμπειν πρὸς ἕαυτὸν εἰς Ἔφεσον τοὺς συστρατευσομένους.

Οὐδὲ Τισσαφέροντος, καὶ ὅτι ἵππικὸν οὐκ εἶχεν ὁ Ἀγησί- § 12 λαος, ή δὲ Καρία ἀφιππος ἦν, καὶ ὅτι ἡγεῖτο αὐτὸν ὀργίζεσθαι αὐτῷ διὰ τὴν ἀπάτην, τῷ ὅντι νομίσας ἐπὶ τὸν αὐτοῦ οἴκον εἰς Καρίαν αὐτὸν ὀρμήσειν, τὸ μὲν πεζὸν ἄπαν διεβίβασεν ἔκεισε, τὸ δὲ ἵππικὸν εἰς τὸ Μαιάνδρου πεδίον περιῆγε, νομίζων ἴκανὸς εἶναι καταπατῆσαι τῇ ἵππῳ τοὺς Ἐλληνας, ποὺν εἰς τὰ δύσιππα ἀφικέσθαι. οὐδὲ Ἀγησίλαος ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Καρίαν ἰέναι εὐθὺς τάναντία ἀποστρέψας ἐπὶ Φρυγίας ἐπορεύετο, καὶ τάς τ' ἐν τῇ πορείᾳ πόλεις κατεστρέφετο καὶ ἐμβαλὼν ἀποσδοκήτοις παμπληθῆ χρήματα ἐλάμβανεν.

Καὶ τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἀσφαλῶς διεπορεύετο. οὐ πόρ- § 13 - 14 ω δὲ ὅντος Δασκυλείου προϊόντες αὐτοῦ οἱ ἵππεις ἥλιαυνον ἐπὶ λόφον τινά, ὡς προΐδοιεν, τί τάμπροσθεν εἴη· κατὰ τύχην δέ τινα καὶ οἱ τοῦ Φαρναβάζου ἵππεις, ὅντες παρόμοιοι τοῖς Ἐλλησι τὸν ἀριθμόν, πεμφθέντες ὑπὸ Φαρναβάζου ἥλιαυνον καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸν αὐτὸν τοῦτον τὸν λόφον. Ἰδόντες δὲ ἄλλήλους οὐδὲ τέτταρα πλέθρα ἀπέχοντας, τὸ μὲν πρῶτον ἔστησαν ἀμφότεροι, οἱ μὲν Ἐλληνες ἵππεις ὅσπερ φάλαγξ ἐπὶ τεττάρων παρατεταγμένοι, οἱ δὲ βάρβαροι τοὺς πρώτους οὐ πλέον ἦ εἰς δώδεκα ποιήσαντες, τὸ βάθμος δὲ ἐπὶ πολλῶν. ἔπειτα μέντοι πρόσθεν ὅσμησαν οἱ βάρβαροι. ὡς δὲ εἰς χεῖρας ἥλιθον, ὃσι μὲν τῶν Ἐλλήνων ἔπαισάν τινας, πάντες συνέτριψαν τὰ δώρατα, οἱ δὲ Πέρσαι κρανέῖνα παλτὰ ἔχοντες ταχὺ δώδεκα μὲν ἵππεις, δύο δὲ ἵππους ἀπέκτειναν. ἐκ δὲ τούτου ἐτρέφθησαν οἱ Ἐλληνες ἵππεις. βοηθήσαντος δὲ Ἀγησιλάου σὺν τοῖς ὅπλιταις, πάλιν ἀπεχώρουν οἱ βάρβαροι καὶ εἷς αὐτῶν ἀποθνήσκει.

Γενομένης δὲ ταύτης τῆς ἵππομαχίας, θυμομένῳ τῷ Ἀγη- § 15 σιλάῳ τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ προόδῳ ἀλοβα γίγνεται τὰ ιερά. τού-

του μέντοι φανέντος στρέψας ἐπορεύετο ἐπὶ θάλατταν. γιγνώσκων δέ, ὅτι, εἰ μὴ ἵππικὸν ἴκανὸν κτήσαιτο, οὐ δυνήσοιτο κατὰ τὰ πεδία στρατεύεσθαι, ἔγνω τὸῦτο κατασκευαστέον εἶναι, ώς μὴ δραπετεύοντα πολεμεῖν δέοι. καὶ τοὺς μὲν πλουσιωτάτους ἐξ πασῶν τῶν ἐκεῖ πόλεων ἵπποτροφεῖν κατέλεξε· προειπὼν δέ, ὅστις παρέχοιτο ἵππον καὶ δῆλα καὶ ἄνδρα δόκιμον, ὅτι ἔξεσται αὐτῷ μὴ στρατεύεσθαι, ἐποίησεν οὕτω ταῦτα συντόμως πράττεσθαι, ὥσπερ ἢν τις τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποθανούμενον προθύμως ξητοί.

§ 16 - 17   Ἐκ δὲ τούτου, ἐπειδὴ ἔαρ ὑπέφαινε, συνήγαγε μὲν ἄπαν τὸ στράτευμα εἰς Ἐφεσον, ἀσκῆσαι δ' αὐτὸν βουλόμενος ἀθλα προύθηκε ταῖς τε δηλιτικαῖς τάξεσιν, ἥτις ἄριστα σωμάτων ἔχοι, καὶ ταῖς ἵππικαῖς, ἥτις κράτιστα ἵππεύοι· καὶ πελτασταῖς δὲ καὶ τοξόταις ἀθλα προύθηκεν, ὅσοι κράτιστοι πρὸς τὰ προσήκοντα ἔργα φανεῖεν. ἐκ τούτου δὲ παρῆν δρᾶν τὰ μὲν γυμνάσια πάντα μεστὰ ἀνδρῶν τῶν γυμναζομένων, τὸν δὲ ἵπποδρομὸν τῶν ἵπαζομένων, τοὺς δὲ ἀκοντιστὰς καὶ τοὺς τοξότας μελετῶντας. ἀξίαν δὲ καὶ δῆλην τὴν πόλιν, ἐν ᾧ ἦν, θέας ἐποίησεν· ἥ τε γὰρ ἀγορὰ ἦν μεστὴ παντοδαπῶν καὶ ἵππων καὶ δηλων ὕδριῶν, οἵ τε χαλκοτύποι καὶ οἱ τέκτονες καὶ οἱ χαλκεῖς καὶ οἱ σκυτοτόμοι καὶ οἱ ζωγράφοι πάντες πολεμικὰ δῆλα κατασκεύαζον, ὥστε τὴν πόλιν ὅντως οἰεσθαι πολέμου ἔργαστήριον εἶναι.

§ 18 - 19   Ἐπερρόσθη δ' ἢν τις καὶ ἐκεῖνο ἰδών, Ἀγησίλαον μὲν πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἐστεφανωμένους ἀπὸ τῶν γυμνασίων ἀπιόντας καὶ ἀνατιθέντας τοὺς στεφάνους τῇ Ἀρτέμιδι. ὅπου γὰρ ἄνδρες θεοὺς μὲν σέβοιντο, τὰ δὲ πολεμικὰ ἀσκοῖεν, πειθαρχεῖν δὲ μελετῆν, πῶς οὐκ εἰκὸς ἐνταῦθα πάντα μεστὰ ἔλπιδων ἀγαθῶν εἶναι; ἡγούμενος δὲ καὶ τὸ καταφρονεῖν τῶν πολεμίων ὁρμην τινὰ ἐμβάλλειν πρὸς τὸ μάχεσθαι, προεῖπε τοῖς κήρυξι τοὺς ὑπὸ τῶν ληστῶν

ἀλισκομένους βαρβάρους γυμνοὺς πωλεῖν. δρῶντες οὖν οἱ στρατιῶται λευκοὺς μὲν διὰ τὸ μηδέποτε ἐκδύεσθαι, μαλακοὺς δὲ καὶ ἀπόνους διὰ τὸ ἀεὶ ἐπ' ὁχημάτων εἶναι, ἐνόμισαν οὐδὲν διοίσειν τὸν πόλεμον, ἢ εἰ γυναιξὶ δέοι μάχεσθαι.

Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἥδη, ἀφ' οὗ ἔξε- § 20 - 21 πλευσεν δ' Ἀγησίλαος, διεληλύθει, ὥστε οἱ μὲν περὶ Λύσανδρον τριάκοντα οἴκαδε ἀπέπλεον, διάδοχοι δ' αὐτοῖς οἱ περὶ Ἡριπτίδαν παρῆσαν. τούτων Ξενοκλέα μὲν καὶ ἄλλον ἔταξεν ἐπὶ τοὺς ἵππεας, Σκύθην δὲ ἐπὶ τοὺς νεοδαμώδεις ὅπλίτας, Ἡριπτίδαν δ' ἐπὶ τοὺς Κυρείους, Μύγδωνα δὲ ἐπὶ τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων στρατιώτας, καὶ προεῖπεν αὐτοῖς, ὃς εὐθὺς ἡγήσοιτο τὴν συντομωτάτην ἐπὶ τὰ κράτιστα τῆς χώρας, ὅπως αὐτόθεν οὕτω τὰ σώματα καὶ τὴν γνώμην παρασκευάζοιντο ὡς ἀγωνιούμενοι. διέντοι Τισσαφέροντος ταῦτα μὲν ἐνόμισε λέγειν αὐτὸν πάλιν βουλόμενον ἔξαπατῆσαι, εἰς Καρίαν δὲ νῦν τῷ ὄντι ἐμβαλεῖν, καὶ τό τε πεζὸν καθάπερ τὸ πρόσθιον εἰς Καρίαν διεβίβασε καὶ τὸ ἵππικὸν εἰς τὸ Μαιάνδρου πεδίον κατέστησεν δ' δ' Ἀγησίλαος οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ', ὥσπερ προεῖπεν, εὐθὺς εἰς τὸν Σαρδιανὸν τόπον ἐνέβαλε.

Καὶ τοءῖς μὲν ἡμέρας δι' ἐρημίας πολεμίων πορευόμενος § 22 - 23 πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ εἴχε, τῇ δὲ τετάρτῃ ἥκον οἱ τῶν πολεμίων ἵππεῖς, καὶ τῷ μὲν ἀρχοντὶ τῶν σκευοφόρων εἶπεν διγεμῶν διαβάντι τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν στρατοπεδεύεσθαι, αὐτοὶ δὲ κατιδόντες τοὺς τῶν Ἐλλήνων ἀκολούθους ἐσπαρμένους εἰς ἀρπαγὴν πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. αἰσθόμενος δὲ Ἀγησίλαος βοηθεῖν ἐκέλευσε τοὺς ἵππεας. οἱ δ' αὖ Πέρσαι δις εἶδον τὴν βοήθειαν, ἥθροισθησαν καὶ ἀντιπαρετάξαντο παμπληθέσι τῶν ἵππεων τάξειν. ἐνθα δὴ δ' Ἀγησίλαος γιγνώσκων, διτὶ τοῖς μὲν πολεμίοις οὕπω παρείη τὸ πεζόν, αὐτῷ δὲ οὐδὲν ἀπείη τῶν παρεσκευασμένων, καὶ οὖν ἡγήσατο μάχην συνάψαι, εἰ δύναιτο. σφαγιασάμενος οὖν

τὴν μὲν φάλαγγα εὐθὺς ἤγεν ἐπὶ τοὺς παρατεταγμένους ἵπεας, ἐκ δὲ τῶν ὁπλιτῶν ἔκλευσε τὰ δέκα ἀφ' ἥβης θεῖν διμόσε αὐτοῖς, τοῖς δὲ πελτασταῖς εἶπε δούμῳ ὑφηγεῖσθαι. παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἵπευσιν ἐμβάλλειν, ώς αὐτοῦ τε καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἐπομένου.

§ 24 Τοὺς μὲν δὴ ἵπεας ἐδέξαντο οἱ Πέρσαι· ἐπεὶ δ' ἄμα πάντα τὰ δεινὰ παρῆν, ἐνέκλιναν, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν εὐθὺς ἐν τῷ ποταμῷ ἔπεσον, οἱ δ' ἄλλοι ἔφευγον. οἱ δ' Ἕλληνες ἐπακολουθοῦντες αἰροῦσι καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν πελτασταί, ὡσπερ εἰκός, εἰς ἀρπαγὴν ἐτράποντο· δὲ δ' Ἀγησίλαος κύκλῳ πάντα καὶ φίλια καὶ πολέμια περιεστρατοπεδεύσατο. καὶ ὅλα τε πολλὰ χρήματα ἐλήφθη, ἢ ηὗρε πλέον ἢ ἐβδομήκοντα τάλαντα, καὶ αἱ κάμηλοι δὲ τότε ἐλήφθησαν, ἃς Ἀγησίλαος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπήγαγεν.

12. Θανάτωσις τοῦ Τισσαφέρνους. Ἀνάθεσις εἰς τὸν Ἀγησίλαον καὶ τῆς κατὰ θάλασσαν ἀρχῆς.

(Γ, 4, 25 - 29).

§ 25 - 26 Ὁτε δ' αὕτη ἡ μάχη ἐγένετο, Τισσαφέρνης ἐν Σάρδεσιν ἔτυχεν ὡν· ὥστε ἥτιδοντο οἱ Πέρσαι προδεδόσθαι ὑπ' αὐτοῦ. γνοὺς δὲ καὶ αὐτὸς δὲ Περσῶν βασιλεὺς Τισσαφέρνην αἴτιον εἶναι τοῦ κακῶς φέρεσθαι τὰ ἑαυτοῦ, Τιθραύστην καταπέμψας ἀποτέμνει αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. τοῦτο δὲ ποιήσας δὲ Τιθραύστης πέμπει πρὸς τὸν Ἀγησίλαον πρόσβεις λέγοντας· «Ὦ Ἀγησίλαε, δὲ μὲν αἴτιος τῶν πραγμάτων καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν ἔχει τὴν δίκην· βασιλεὺς δὲ ἀξιοῖ σὲ μὲν ἀποπλεῖν οἴκαδε, τὰς δὲ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις αὐτονόμους οὔσας τὸν ἀρχαῖον δασμὸν αὐτῷ ἀποφέρειν». ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου, δτὶ οὐκ ἄν ποιήσει ταῦτα ἄνευ τῶν οἴκοι τελῶν, «Σὺ δὲ ἀλλά, ἔως ἂν πύθῃ τὰ παρὰ τῆς πόλεως, μεταχώρησον», ἔφη, «εἰς τὴν Φαρναβάζου, ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ τὸν σὸν ἐχθρὸν τετιμώρημαι». «Ἐως

·ἄν τοίνυν», ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, «έκεισε πορεύωμαι, δίδου δὴ τῇ στρατιᾷ τὰ ἐπιτήδεια». ἔκεινῳ μὲν δὴ ὁ Τιθραύστης δίδωσι τριάκοντα τάλαντα· ὁ δὲ λαβὼν ἦει ἐπὶ τὴν Φαρναβάζου Φονγίαν.

Οντι δ' αὐτῷ ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ὑπὲρ Κύμης ἔρχεται ἀπὸ § 27 - 29 τῶν οἴκοι τελῶν ἄρχειν καὶ τοῦ ναυτικοῦ, δπως γιγνώσκοι, καὶ καταστήσασθαι ναύαρχον ὅντινα αὐτὸς βούλοιτο. τοῦτο δ' ἐποίησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοιῷδε λογισμῷ, ώς, εἰ δὲ αὐτὸς ἀμφοτέρων ἄρχοι, τό τε πεζὸν πολὺ ἄν ἴσχυρότερον εἶναι, καθ' ἐν οὔσης τῆς ἴσχύος ἀμφοτέροις, τό τε ναυτικόν, ἐπιφαινομένου τοῦ πεζοῦ, ἔνθα δέοι. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος πρῶτον μὲν ταῖς πόλεσι παρήγγειλε ταῖς ἐν ταῖς νήσοις καὶ ταῖς ἐπιθαλαττιδίοις τριήρεις ποιεῖσθαι, δπόσας ἐκάστη βούλοιτο τῶν πόλεων. καὶ ἐγένοντο καιναί, ἐξ ᾧν αἱ τε πόλεις ἐπηγγείλαντο καὶ οἱ ἰδιῶται ἐποιοῦντο χαρίζεσθαι βουλόμενοι, ώς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Πείσανδρον δὲ τὸν τῆς γυναικὸς ἀδελφὸν ναύαρχον κατέστησε, φιλότιμον μὲν καὶ ἐρωμένον τὴν ψυχήν, ἀπειρότερον δὲ τοῦ παρασκευάζεσθαι ώς δεῖ. καὶ Πείσανδρος μὲν ἀπελθὼν τὰ ναυτικὰ ἐπραττεν· ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ὥσπερ δρμησεν, ἐπὶ τὴν Φονγίαν ἐπορεύετο.

13. Συνασπισμὸς τῶν ἐν Ἑλλάδι πόλεων κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων.

(Γ, 5, 1 - 2)

Ο μέντοι Τιθραύστης, καταμαθεῖν δοκῶν τὸν Ἀγησί- § 1 - 2 λαον καταφρονοῦντα τῶν βασιλέως πραγμάτων καὶ οὐδαμῇ διανοούμενον ἀπιέναι ἐκ τῆς Ἀσίας, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλπίδας ἔχοντα μεγάλας αἰρήσειν βασιλέα, ἀπορῶν, τί χρῶτο τοῖς πράγμασι, πέμπει Τιμοκράτην τὸν Ρόδιον εἰς Ἑλλάδα, δοὺς χρυσίον εἰς πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου, καὶ κελεύει πειρᾶ-

σθαι πιστὰ τὰ μέγιστα λαμβάνοντα διδόναι τοῖς προεστηκόσιν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐφ' ὃτε πόλεμον ἔξοισειν πρὸς Λακεδαιμονίους. ἐκεῖνος δ' ἐλθὼν δίδωσιν ἐν Θήβαις μὲν Ἀνδροκλείδᾳ τε καὶ Ἰσμηνίᾳ καὶ Γαλαξιδώρῳ, ἐν Κορίνθῳ δὲ Τιμολάῳ τε καὶ Πολυάνθει, ἐν Ἀργεί δὲ Κύλωνί τε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ οὐ μεταλαβόντες τούτου τοῦ χρυσίου ὅμως πρόθυμοι ἦσαν εἰς τὸν πόλεμον. οἱ μὲν δὴ δεξάμενοι τὰ χρήματα εἰς τὰς οἰκείας πόλεις διέβαλλον τοὺς Λακεδαιμονίους· ἐπεὶ δὲ ταύτας εἰς μῆσος αὐτῶν προήγαγον, συνίστασαν καὶ τὰς μεγίστας πόλεις πρὸς ἀλλήλας.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

14. Ὁ Ἀγησίλαος εἰς τὴν Φρυγίαν. Συνάντησις αὐτοῦ
μετὰ τοῦ Φαρναβάζου.

(Δ, 1, 1 - 3, 15 - 39, 41)

Ο δὲ Ἀγησίλαος ἐπεὶ ἀφίκετο ἅμα μετοπώρῳ εἰς τὴν τοῦ § 1 - 3
Φαρναβάζου Φρυγίαν, τὴν μὲν χώραν ἔκαε καὶ ἐπόρθει, πό-
λεις δὲ τὰς μὲν βίᾳ, τὰς δ' ἐκούσας προσελάμβανε. λέγοντος
δὲ τοῦ Σπιθριδάτου, ὡς, εἰ ἔλθοι πρὸς τὴν Παφλαγονίαν σὺν
αὐτῷ, "Οτυν, τὸν Παφλαγόνων βασιλέα, καὶ εἰς λόγους
ᾶξοι καὶ σύμμαχον ποιήσοι, προθύμως ἐπορεύετο, πάλαι τού-
του ἐπιθυμῶν, τοῦ ἀφιστάναι τι ἔθνος ἀπὸ βασιλέως. ἐπεὶ δὲ
ἀφίκετο εἰς τὴν Παφλαγονίαν, ἥλθεν "Οτυς καὶ συμμαχίαν
ἐποιήσατο· καὶ γὰρ καλούμενος ὑπὸ βασιλέως οὐκ ἀνεβεβήκει.
πείσαντος δὲ τοῦ Σπιθριδάτου κατέλιπε τῷ Ἀγησιλάῳ "Οτυς
χιλίους μὲν ἵππεας, δισχιλίους δὲ πελταστάς.

Μετὰ δὲ ταῦτα δ Ἀγησίλαος ἐπὶ Δασκυλείου ἀπεπορεύ- § 15 - 16
ετο, ἔνθα καὶ τὰ βασίλεια ἦν Φαρναβάζῳ καὶ κῶμαι περὶ αὐτὰ
πολλαὶ καὶ μεγάλαι καὶ ἀφθονα ἔχουσαι τὰ ἐπιτήδεια, καὶ
θῆραι αἱ μὲν ἐν περιειργμένοις παραδείσοις, αἱ δὲ καὶ ἐν ἀνα-
πεπταμένοις τόποις, πάγκαλαι. παρέρρει δὲ καὶ ποταμὸς παν-
τοδαπῶν ἱχθύων πλήρης. ἦν δὲ καὶ τὰ πτηνὰ ἀφθονα τοῖς
ὅρνιθεσσαι δυναμένοις. ἐνταῦθα μὲν δὴ διεχείμαζε, καὶ αὐτό-
θεν καὶ σὺν προνομαῖς τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ λαμβάνων.

Καταφρονητικῶς δέ ποτε καὶ ἀφυλάκτως διὰ τὸ μηδὲν § 17 - 19
πρότερον ἐσφάλθαι λαμβανόντων τῶν στρατιωτῶν τὰ ἐπιτή-

δεια, ἐπέτυχεν αὐτοῖς ὁ Φαρνάβαζος κατὰ τὸ πεδίον ἐσπαρ-
μένοις, ἄρματα μὲν ἔχων δύο δρεπανηφόρα, ἵππεας δὲ ως
τετρακοσίους, οἱ δ' Ἑλληνες ως εἴδον αὐτὸν προσελαύνοντα,
συνέδραμον ως εἰς ἐπτακοσίους· ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ
προστησάμενος τὰ ἄρματα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἵππεσιν ὅπι-
σθεν γενόμενος ἐλαύνειν εἰς αὐτὸν ἐκέλευσεν. ως δὲ τὰ ἄρ-
ματα ἐμβαλόντα διεσκέδασε τὸ ἀθρόον, ταχὺ οἱ ἵππεις κατέ-
βαλον ως εἰς ἑκατὸν ἀνθρώπους, οἱ δ' ἄλλοι κατέφυγον πρὸς
Ἀγησίλαιον ἐγγὺς γὰρ ἔτυχε σὺν τοῖς διπλίταις ὅν.

§ 20 - 21 Ἐκ δὲ τούτου τρίτη ἡ τετάρτη ἡμέρᾳ αἰσθάνεται ὁ Σπι-
θιδάτης τὸν Φαρνάβαζον ἐν Καυῆ κώμῃ μεγάλῃ στρατοπε-
δευόμενον, ἀπέχοντα στάδια ως ἔξηκοντα καὶ ἑκατόν, καὶ εὐ-
θὺς λέγει πρὸς τὸν Ἡριππίδαν, καὶ ὁ Ἡριππίδας, ἐπιθυμῶν
λαμπρὸν τι ἐργάσασθαι, αἵτε τὸν Ἀγησίλαιον διπλίτας τε εἰς
δισκιλίους καὶ πελταστὰς ἄλλους τοσούτους καὶ ἵππεας τούς
τε Σπιθοιδάτου καὶ τοὺς Παφλαγόνας καὶ τῶν Ἑλλήνων
διπόσους πείσειεν.

§ 22 - 25 Ἐπεὶ δὲ ὑπέσχετο αὐτῷ, ἐθύετο, καὶ ἄμα δεῖλη καλλιεργη-
σάμενος κατέλυσε τὴν θυσίαν. ἐκ δὲ τούτου δειπνήσαντας πα-
ρόγγειλε παρεῖναι πρόσθεν τοῦ στρατοπέδου. σκότους δὲ γε-
νομένου οὐδ' οἱ ἡμίσεις ἑκάστων ἔξηλθον. ὅπως δὲ μή, εἰ ἀπο-
τρέποιτο, καταγελῶν αὐτοῦ οἱ ἄλλοι τριάκοντα, ἐπορεύετο
σὺν τῇ δυνάμει, ἥν εἶχεν. ἄμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐπιπεσὸν τῇ
Φαρναβάζου στρατοπεδείᾳ, τῆς μὲν προφυλακῆς αὐτοῦ Μυ-
σῶν ὄντων πολλοὶ ἔπεσον, αὐτοὶ δὲ διαφεύγουσι· τὸ δὲ στρα-
τόπεδον ἀλίσκεται, καὶ πολλὰ μὲν ἐκπόματα καὶ ἄλλα δὴ οἴα
Φαρναβάζου κτήματα, πρὸς δὲ τούτοις σκεύη πολλὰ καὶ ὑπο-
ζύγια σκευοφόρα. διὰ γὰρ τὸ φοβεῖσθαι μή, εἰ που κατα-
σταίη, κυκλωθεὶς πολιορκοῖτο, ἄλλοτε ἄλλῃ τῆς χώρας ἀπήγει,
ῶσπερ οἱ νομάδες, καὶ μάλα ἀφανίζων τὰς στρατοπεδεύσεις.

§ 26 - 28 Ἐπεὶ δὲ τὰ ληφθέντα χρήματα ἀπίγαγον οἱ τε Παφλα-

γόνες καὶ δὲ Σπιθριδάτης, ὑποστήσας Ἡριππίδας ταξιάρχους καὶ λοχαγοὺς ἀφεύλετο ἄπαντα τὸν τε Σπιθριδάτην καὶ τοὺς Παφλαγόνας, ἵνα δὴ πολλὰ ἀπαγάγοι τὰ αἰχμάλωτα τοῖς λα- φυροπώλαις. ἐκεῖνοι μέντοι ταῦτα παθόντες οὐκ ἥνεγκαν, ἀλλ’ ὡς ἀδικηθέντες καὶ ἀτιμασθέντες νυκτὸς συσκευασάμενοι ὤρχοντο ἀπιόντες εἰς Σάρδεις πρὸς Ἀριαῖνον, πιστεύσαντες, ὅτι καὶ δὲ Ἀριαῖος ἀποστὰς βασιλέως ἐπολέμησεν αὐτῷ. Ἀγησιλάῳ μὲν δὴ τῆς ἀπολείψεως τοῦ Σπιθριδάτου καὶ τοῦ Μεγαβάτου καὶ τῶν Παφλαγόνων οὐδὲν ἐγένετο βαρύτερον ἐν τῇ στρατείᾳ.

³ Ήν δέ τις Ἀπολλοφάνης Κυζικηνός, δεκατοικοῦσας τοῦ Φαρναβάζου § 29 - 31 ἐτύγχανεν ἐκ παλαιοῦ ἔνος ὕπαρχου καὶ Ἀγησιλάῳ κατ’ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἔξενώθη. οὗτος οὖν εἶπε πρὸς τὸν Ἀγησιλαον, ὡς οἴοιτο συναγαγεῖν αὐτῷ ἄν εἰς λόγους περὶ φιλίας Φαρναβάζον. ὡς δὲ ἦκουσεν αὐτοῦ, σπονδὰς λαβὼν καὶ δεξιὰν παρῆν ἄγων τὸν Φαρναβάζον εἰς συγκείμενον χωρίον, ἔνθα δὴ Ἀγησιλαος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τριάκοντα χαμαὶ ἐν πόᾳ τινὶ κατακείμενοι ἀνέμενον· δὲ Φαρναβάζος ἦκεν ἔχων στολὴν πολλοῦ χρυσοῦ ἀξίαν. ὑποτιμέντων δὲ αὐτῷ τῶν θεραπόντων ὁπατά, ἐφ’ ὃν καθίζουσιν οἱ Πέρσαι μαλακῶς, ἥσχύνθη ἐντρυφῆσαι, δρῶν τοῦ Ἀγησιλάου τὴν φαυλότητα· κατεκλίθη οὖν καὶ αὐτός, ὥσπερ εἶχε, χαμαὶ. καὶ πρῶτα μὲν ἀλλήλους χαίρειν προσεῖπον· ἐπειτα τὴν δεξιὰν προτείναντος τοῦ Φαρναβάζου ἀντιπρούτεινε καὶ δὲ Ἀγησιλαος.

Μετὰ δὲ τοῦτο ἥρξατο τοῦ λόγου δὲ Φαρναβάζος· καὶ γὰρ § 32 - 33 ἦν πρεσβύτερος· «⁴Ω Ἀγησιλαε καὶ πάντες οἱ παρόντες Λακεδαιμόνιοι, ἐγὼ ὑμῖν, δτε τοῖς Ἀθηναίοις ἐπολέμεῖτε, φίλος καὶ σύμμαχος ἐγενόμην, καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν τὸ ὑμέτερον χρήματα παρέχων ἴσχυρὸν ἐποίουν, ἐν δὲ τῇ γῇ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ἵππου μαχόμενος μεθ’ ὑμῶν εἰς τὴν θάλατταν κατεδίωκον τοὺς πολεμίους, καὶ διπλοῦν, ὥσπερ Τισσαφέροντος, οὐδὲν πώ-

ποτέ μου οὔτε ποιήσαντος οὕτ' εἰπόντος πρὸς ὑμᾶς ἔχοιτ' ἄν κατηγορῆσαι. τοιοῦτος δὲ γενόμενος νῦν οὕτω διάκειμαι ὑφ' ὑμῶν, ὃς οὐδὲ δεῖπνον ἔχω ἐν τῇ ἐμαυτοῦ χώρᾳ, εἰ μή τι, ὃν ἄν ὑμεῖς λίπητε, συλλέξομαι, ὥσπερ τὰ θηρία. ἂν δέ μοι δικαίων μεστοὺς κατέλιπεν, ἐφ' οὓς ηὑφραντόμην, ταῦτα πάντα δῶ τὰ μὲν κατακεκομένα, τὰ δὲ κατακεκαυμένα. εἰ οὖν ἐγὼ μὴ γιγνώσκω μήτε τὰ δσια μήτε τὰ δίκαια, ὑμεῖς δὲ διδάξατέ με, ὅπως ταῦτ' ἐστὶν ἀνδρῶν ἐπισταμένων χάριτας ἀποδιδόναι».

§ 34 - 36   ‘Ο μὲν ταῦτ’ εἶπεν· οἱ δὲ τοιάκοντα πάντες μὲν ἐπηγγύνθησαν αὐτὸν καὶ ἐσιώπων· δὲ Ἀγησίλαος χρόνῳ ποτὲ εἶπεν· «’Αλλ’ οἷμαι μέν σε, ὃ Φαρνάβαζε, εἰδέναι, δτι καὶ ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι ἔνοι ἀλλήλοις γίγνονται ἄνθρωποι· οὗτοι δέ, δταν αἱ πόλεις πολέμιαι γένωνται, σὺν ταῖς πατρίσιαι καὶ τοῖς ἐξενωμένοις πολεμοῦσι καί, ἄν οὕτω τύχωσιν, ἐστιν δτε καὶ ἀπέκτειναν ἀλλήλους. καὶ ἡμεῖς οὖν νῦν βασιλεῖ τῷ ὑμετέρῳ πολεμοῦντες πάντα ἡναγκάσμεθα τὰ ἐκείνου πολέμια νομίζειν· σοὶ γε μέντοι φίλοι γενέσθαι περὶ παντὸς ἄν ποιησάμεθα. καὶ εἰ μὲν ἀλλάξασθαί σε ἔδει ἀντὶ δεσπότου βασιλέως ἡμᾶς δεσπότας, οὐκ ἄν ἔγωγέ σοι συνεβούλευον· νῦν δὲ ἔξεστί σοι μεθ' ἡμῶν γενομένῳ μηδένα προσκυνοῦντα μηδὲ δεσπότην ἔχοντα ζῆν καρπούμενον τὰ σαυτοῦ. καίτοι ἐλεύθερον εἶναι ἐγὼ μὲν οἷμαι ἀντάξιον εἶναι τῶν πάντων χρημάτων· οὐδὲ μέντοι τοῦτό σε κελεύομεν, πένητα μέν, ἐλεύθερον δὲ εἶναι, ἀλλ’ ἡμῖν συμμάχοις χρώμενον αὔξειν μὴ τὴν βασιλέως, ἀλλὰ τὴν σαυτοῦ ἀρχήν, τοὺς νῦν ὁμοδούλους σοι καταστρεφόμενον, ὥστε σοὺς ὑπηκόους εἶναι. καίτοι, εἰ ἄμα ἐλεύθερός τ’ εἴης καὶ πλούσιος γένοιο, τίνος ἄν δέοις μὴ οὐχὶ πάμπαν εὐδαίμων εἶναι;»

§ 37   «Οὐκοῦν», ἔφη δ Φαρνάβαζος, «ἀπλῶς ὑμῖν ἀποκρίνωμαι,

ἄπερ ποιήσω;» «Πρέπει γοῦν σοι». «Ἐγὼ τοίνυν», ἔφη, «ἐὰν βασιλεὺς ἄλλον μὲν στρατηγὸν πέμπῃ, ἐμὲ δὲ ὑπῆκοον ἔκείνου τάττῃ, βουλήσομαι ὑμῖν καὶ φίλος καὶ σύμμαχος εἰναι· ἐὰν μέντοι μοι τὴν ἀρχὴν προστάττῃ, (τοιοῦτόν τι, ὡς ἔστι, φιλοτιμία ἔστιν), εὗ χρὴ εἰδέναι, δτι πολεμήσω ὑμῖν, ὡς ἂν δύνωμαι ἀριστα».

Ἄκούσας ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος ἐλάβετο τῆς χειρὸς αὐτοῦ § 38 καὶ εἶπεν· «Εἴθι·, ὃ λῦστε, τοιοῦτος δν φίλος ἡμῖν γένοιο. Ἐν δ’ οὖν ἐπίστω, δτι νῦν τε ἀπειμι, ὡς ἂν δύνωμαι τάχιστα, ἐκ τῆς σῆς χώρας, τοῦ τε λοιποῦ, καὶ πόλεμος ἦ, ἔως ἂν ἐπ’ ἄλλον ἔχωμεν στρατεύεσθαι, σοῦ τε καὶ τῶν σῶν ἀφεξόμεθα».

Τούτων δὲ λεχθέντων διέλυσε τὴν σύνοδον. καὶ ὁ μὲν § 39 Φαρνάβαζος ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἀπῆι, ὁ δὲ ἐκ τῆς Παραπίτας υἱὸς αὐτοῦ, καλὸς δν, ὑπολειφθεὶς καὶ προσδραμὼν «Ξένον σε», ἔφη, «ὦ Ἀγησίλαε, ποιοῦμαι». «Ἐγὼ δέ γε δέχομαι». «Μέμνησο τοίνυν», ἔφη. καὶ εὔθυνς τὸ παλτόν, (εἶχε δὲ καλόν), ἔδωκε τῷ Ἀγησιλάῳ. ὁ δὲ δεξάμενος, φάλαρα ἔχοντος περὶ τῷ ἵππῳ Ἰδαίου τοῦ γραφέως πάγκαλα περιελών ἀντέδωκεν αὐτῷ. τότε μὲν οὖν ὁ παῖς ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον μετεδίωκε τὸν πατέρα.

Καὶ τότε δή, ὥσπερ εἶπε πρὸς τὸν Φαρνάβαζον, εὔθυνς § 41 ἀπεπορεύετο ἐκ τῆς χώρας· σχεδὸν δὲ καὶ ἕαρ ἥδη ὑπέφαινεν. ἀφικόμενος δὲ εἰς Θήβης πεδίον κατεστρατοπεδεύσατο περὶ τὸ τῆς Ἀστυρηνῆς Ἀρτέμιδος ἱερόν, καὶ ἐκεῖ, πρὸς ὃ εἶχε, συνέλεγε πανταχόθεν παμπληθὲς στράτευμα. παρεσκευάζετο γὰρ πορευσόμενος, ὡς δύναιτο, ἀνωτάτῳ, νομίζων, δόποια ὅπισθεν ποιήσαι τὸ θνητόν, πάντα ἀποστήσειν βασιλέως.

15. Ἀνάκλησις τοῦ Ἀγησιλάου ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας.

(Δ, 2, 1 - 8).

Ἀγησίλαος μὲν δὴ ἐν τούτοις ἦν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι § 1 - 2

έπει σαφῶς ἥσθιοντο τά τε χρήματα ἐληλυθότα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς μεγίστας πόλεις συνεστηκίας ἐπὶ πολέμῳ πρὸς ἑαυτούς, ἐν κινδύνῳ τε τὴν πόλιν ἐνόμισαν καὶ στρατεύειν ἀναγκαῖον ἡγήσαντο εἶναι. καὶ αὐτοὶ μὲν ταῦτα παρεσκευάζοντο, εὐθὺς δὲ καὶ ἐπὶ τὸν Ἀγησίλαον πέμπουσιν Ἐπικυδίδαν. ὁ δ' ἐπεὶ ἀφίκετο, τά τε ἄλλα διηγεῖτο, ὡς ἔχοι, καὶ διτὶ ἡ πόλις ἐπιστέλλοι αὐτῷ βοηθεῖν ὡς τάχιστα τῇ πατρίδι.

θρονοῦ ενεστ

§ 3 - 4   Ο δὲ Ἀγησίλαος ἐπεὶ ἤκουσε, χαλεπῶς μὲν ἦνεγκεν ἐνθυμούμενος, καὶ οἴων τιμῶν καὶ οἴων ἐλπίδων ἀποστεοῖτο, ὅμως δὲ συγκαλέσας τοὺς συμμάχους ἐδήλωσε τὰ ὑπὸ τῆς πόλεως παραγγελλόμενα, καὶ εἰπεν, διτὶ ἀναγκαῖον εἴη βοηθεῖν τῇ πατρίδι· «ἐὰν μέντοι ἔκεινα καλῶς γένηται, εὖ ἐπίστασθε», ἔφη, «ὦ ἄνδρες σύμμαχοι, διτὶ οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι ὑμῶν, ἄλλὰ πάλιν παρέσομαι πράξων, ὃν ὑμεῖς δεῖσθε». ἀκούσαντες δὲ ταῦτα πολλοὶ μὲν ἐδάκρυσαν, πάντες δ' ἐψηφίσαντο βοηθεῖν μετ' Ἀγησιλάου τῇ Λακεδαιμονίῳ. εἰ δὲ καλῶς τάκει γένοιτο, λαβόντες αὐτὸν πάλιν ἥκειν εἰς τὴν Ἀσίαν. καὶ οἱ μὲν δὴ συνεσκευάζοντο ὡς ἀκολουθήσοντες.

§ 5 - 6   Ο δὲ Ἀγησίλαος ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ κατέλιπεν Εὔξενον ἀρμοστὴν καὶ φρονδοὺς παρ' αὐτῷ οὐκ ἔλαττον τετρακισχιλίων, ἵνα δύναιτο διασώζειν τὰς πόλεις αὐτὸς δὲ δρῶν, διτὶ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν μένειν ἐπεθύμουν μᾶλλον ἢ ἐφ "Ἐλληνας στρατεύεσθαι, βουλόμενος ὡς βελτίστους καὶ πλείστους ἄγειν μεθ' ἑαυτοῦ, ἀθλα προύθηκε ταῖς πόλεσιν, ἥτις ἀριστὸν στρατεύμα πέμποι, καὶ τῶν μισθοφόρων τοῖς λοχαγοῖς, διτὶς εὐοπλότατον λόχον ἔχων συστρατεύοιτο καὶ ὀπλιτῶν καὶ τοξοτῶν καὶ πελταστῶν· προεῖπε δὲ καὶ τοῖς ἱππάρχοις, διτὶς εὐπιπτοτάτην καὶ εὐοπλοτάτην τάξιν παρέχοιτο, ὡς καὶ τούτοις νικητήριον δώσων. τὴν δὲ κρίσιν ἔφη ποιήσειν, ἐπεὶ διαβαίησαν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐν Χερρονήσῳ, ὅπως εὖ εἰδείησαν, διτὶ τοὺς στρατευομένους δεῖ εὐκρινεῖν.

Ἡν δὲ τὰ ἄθλα τὰ μὲν πλεῖστα ὅπλα ἐκπεπονημένα εἰς § 7 κόσμον καὶ ὀπλιτικὰ καὶ ἵππικά· ἥσαν δὲ καὶ στέφανοι χρυσοῖ. τὰ δὲ πάντα ἄθλα οὐκ ἔλαττον ἐγένοντο ἢ ἀπὸ τεττάρων ταλάντων. τοσούτων μέντοι ἀναλωθέντων, παμπόλλων χρημάτων ὅπλα εἰς τὴν στρατιὰν κατεσκευάσθη.

Ἐπεὶ δὲ διέβη τὸν Ἐλλήσποντον, κριταὶ κατέστησαν Λα- § 8 κεδαιμονίων μὲν Μένασκος καὶ Ἡριππίδας καὶ Ὁρσιππος, τῶν δὲ συμμάχων εἰς ἀπὸ πόλεως. καὶ Ἀγησίλαος μὲν ἐπεὶ τὴν κρίσιν ἐποίησεν, ἔχων τὸ στράτευμα ἐπορεύετο τὴν αὐτὴν ὁδόν, ἥνπερ βασιλεύς, δτε ἐπὶ Ἐλλάδα ἐστράτευεν.

ΟΙ ΝΕΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ο ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣ "Η ΒΟΙΩΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

16. Ἡ ἐν Νεμέᾳ μάχη (394 π. Χ.)

(Δ, 2, 9-15, 18-23)

Ἐν δὲ τούτῳ οἱ μὲν ἔφοδοι φρουρὰν ἔφηναν· ἡ δὲ πόλις, § 9 - 12 ἐπεὶ Ἀγησίπολις παῖς ἔτι ἦν, Ἄριστόδημον, τοῦ γένους ὅντα καὶ πρόδικον τοῦ παιδός, ἥγεισθαι τῇ στρατιᾷ ἐκέλευνον. ἐπεὶ δ' ἔξῆσαν μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι, συνειλεγμένοι δ' ἥσαν οἱ ἐναντίοι, συνελθόντες ἐβούλευντο, πῶς ἀν τὴν μάχην συμφορώτατα σφίσιν αὐτοῖς ποιήσαιντο. Τιμόλαος μὲν Κορίνθιος ἔλεξεν· «Ἄλλ' ἐμοὶ δοκεῖ», ἔφη, «ὦ ἄνδρες σύμμαχοι, τοιοῦτον εἶναι τὸ τῶν Λακεδαιμονίων πρᾶγμα, οἴοντερ τὸ τῶν παταμῶν. οἵ τε γὰρ ποταμοὶ πρὸς μὲν ταῖς πηγαῖς οὐ μεγάλοι εἰσίν ἀλλ' εὐδιάβατοι, ὅσῳ δ' ἀν πορρωτέρῳ γένωνται, ἐπειμάλλοντες ἔτεροι ποταμοὶ τοσούτῳ ἴσχυρότερον αὐτῶν τὸ ὁρεῦμα ποιοῦσι, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὡσαύτως, ἔνθεν μὲν ἔξερχονται, αὐτοὶ μόνοι εἰσί, προϊόντες δὲ καὶ παραλαμβάνον-

τες τὰς πόλεις πλείονές τε καὶ δυσμαχώτεροι γίγνονται. ὁρῶ δ' ἔγωγε», ἔφη, «καὶ δπόσοι σφῆκας ἔξαιρεῖν βούλονται, ἐὰν μὲν ἐκθέοντας τοὺς σφῆκας πειρῶνται θηρᾶν, ὑπὸ πολλῶν τυπτομένους· ἐὰν δ' ἔτι ἔνδον ὅντων τὸ πῦρ προσφέρωσι, πάσχοντας μὲν οὐδέν, χειρούμενος δὲ τοὺς σφῆκας. ταῦτ' οὖν ἐνθυμούμενος ἥγοῦμαι κράτιστον εἶναι μάλιστα μὲν ἐν αὐτῇ, εἰ δὲ μή, ὅτι ἐγγύτατα τῆς Λακεδαιμονος τὴν μάχην ποιεῖσθαι». δόξαντος δ' εὗ λέγειν αὐτοῦ ἐψηφίσαντο ταῦτα.

§ 13 - 15   Ἐν ᾧ δὲ περὶ ἡγεμονίας τε διεπράττοντο καὶ διωμολογοῦντο, εἰς δπόσους δέοι τάττεσθαι πᾶν τὸ στράτευμα, δπως μὴ λίαν βαθείας τὰς φάλαγγας ποιούμεναι αἱ πόλεις κύκλωσιν τοῖς πολεμίοις παρέχοιεν, ἐν τούτῳ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ δὴ Τεγεάτας παρειληφότες καὶ Μαντινέας ἔξῆσαν τὴν ἀμφίαλον. καὶ πορευόμενοι, σχεδόν τι ἄμα οἱ μὲν περὶ τοὺς Κορινθίους ἐν τῇ Νεμέᾳ ἤσαν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἐν τῷ Σικυῶνι. ἐμβαλόντων δὲ αὐτῶν κατὰ τὴν Ἐπιεικίαν, τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τῶν ὑπερδεξίων βάλλοντες αὐτοὺς καὶ τοξεύοντες μάλα κακῶς ἐποίουν οἱ γυμνῆτες τῶν ἀντιπάλων· ὃς δὲ κατέβησαν ἐπὶ θάλατταν, ταύτῃ προῆσαν διὰ τοῦ πεδίου, τέμνοντες καὶ κάοντες τὴν χώραν· καὶ οἱ ἔτεροι μέντοι ἐπελθόντες κατεστρατοπεδεύσαντο, ἐμπροσθεν ποιησάμενοι τὴν καράδραν· ἐπεὶ δὲ προϊόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκέτι δέκα στάδια ἀπεῖχον τῶν πολεμίων, κάκεῖνοι αὐτοῦ στρατοπεδεύσαμενοι ἡσυχίαν είχον.

§ 18   Οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἔως μὲν τὸ εὐώνυμον είχον, οὐδέν τι κατήπειγον τὴν μάχην συνάπτειν· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κατὰ Λακεδαιμονίους ἐγένοντο, αὐτοὶ δὲ τὸ δεξιὸν ἔσχον καὶ κατ' Ἀχαιοὺς ἀντετάχθησαν, εὐθὺς τά τε ίερὰ καλὰ ἔφασαν εἶναι καὶ παρηγγείλαν παρασκευάζεσθαι ὡς μάχης ἐσομένης. καὶ πρῶτον μέν, ἀμελήσαντες τοῦ εἰς ἐκκαίδεκα, βαθεῖαν παντελῶς ἐποιήσαντο τὴν φάλαγγα, ἔτι δὲ καὶ ἥγον ἐπὶ τὰ δεξιά,

ὅπως ὑπερέχοιεν τῷ κέρατι τῶν πολεμίων· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἵνα μὴ διασπασθείησαν, ἐπηκολούθουν, καίπερ γιγνώσκοντες, ὅτι κίνδυνος εἴη κυκλωθῆναι.

Τέως μὲν οὖν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἦσθανοντο προστατεῖται § 19 ὄντων τῶν πολεμίων· καὶ γάρ ἦν λάσιον τὸ χωρίον· ἐπεὶ δὲ ἐπιαίνισαν, τότε δὴ ἔγνωσαν, καὶ εὐθὺς ἀντιπαρήγγειλαν ἄπαντας διασκευάζεσθαι ὡς εἰς μάχην. ἐπεὶ δὲ συνετάχθησαν, ὡς ἑκάστους οἱ ξεναγοὶ ἔταξαν, παρηγγύησαν μὲν ἀκολουθεῖν τῷ ἥγονυμένῳ, ἥγον δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ τὰ δεξιά, καὶ οὕτω πολὺ ὑπερέτεινον τὸ κέρας, ὥστε τῶν Ἀθηναίων αἱ μὲν ἔξι φυλαὶ κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐγένοντο, αἱ δὲ τέτταρες κατὰ Τεγεάτας.

Οὐκέτι δὲ στάδιον ἀπεκόντων, σφαγιασάμενοι οἱ Λακεδαιμόνιοι τῇ Ἀγροτέρᾳ, ὥσπερ νομίζεται, τὴν χύμαιραν, ἥγονυντο ἐπὶ τοὺς ἐναντίους, τὸ ὑπερέχον ἐπικάμψαντες εἰς κύκλωσιν. ἐπεὶ δὲ συνέμειξαν, οἱ μὲν ἄλλοι σύμμαχοι πάντες οἱ τῶν Λακεδαιμονίων ἐκρατήθησαν ὑπὸ τῶν ἐναντίων, Πελληνεῖς δὲ κατὰ Θεσπιέας γενόμενοι ἐμάχοντό τε καὶ ἐν χώρᾳ ἐπιπτον ἐκατέρων. αὐτοὶ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅσον τε κατέσχον τῶν Ἀθηναίων, ἐκράτησαν, καὶ κυκλωσάμενοι τῷ ὑπερέχοντι πολλοὺς ἀπέκτειναν αὐτῶν, καὶ ἄτε δὴ ἀπαθεῖς ὄντες, συντεταγμένοι ἐπορεύοντο· καὶ τὰς μὲν τέτταρας φυλὰς τῶν Ἀθηναίων, ποὶν ἐκ τῆς διώξεως ἐπαναχωρῆσαι, παρῆλθον, ὥστε οὐκ ἀπέθανον αὐτῶν πλὴν εἰ τις ἐν τῇ συμβολῇ ὑπὸ Τεγεατῶν· τοῖς δὲ Ἀργείοις ἐπιτυγχάνουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀναχωροῦσι, καὶ μέλλοντος τοῦ πρώτου πολεμάρχου ἐκ τοῦ ἐναντίου συμβάλλειν αὐτοῖς, λέγεται ἄρα τις ἀναβοῆσαι ἀφεῖναι τοὺς πρώτους. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, παραθέοντας δὴ παίοντες εἰς τὰ γυμνὰ πολλοὺς ἀπέκτειναν αὐτῶν. ἐπελάβοντο δὲ καὶ Κορινθίων ἀναχωρούντων. ἔτι δὲ ἐπέτυχον οἱ Λακεδαιμόνιοι

καὶ τῶν Θηβαίων τισὶν ἀναχωροῦσιν ἐκ τῆς διώξεως καὶ ἀπέκτειναν συγγούνς αὐτῶν.

§ 23 Τούτων δὲ γενομένων, οἱ ἡττώμενοι τὸ μὲν πρῶτον ἔφευγον πρὸς τὰ τείχη· ἔπειτα δ' εἰρξάντων Κορινθίων πάλιν κατεσκήνησαν εἰς τὸ ἀρχαῖον στρατόπεδον. Λακεδαιμόνιοι δ' αὖ ἐπαναχωρήσαντες, ἔνθα τὸ πρῶτον τοῖς πολεμίοις συνέμειξαν, ἐστήσαντο τρόπαιον. καὶ αὕτη μὲν δὴ ἡ μάχη οὗτως ἐγένετο.

**17. Ὁ Ἀγησίλαος εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ Βοιωτίαν.
Ἡ ἐν Κορωνείᾳ μάχη (394 π. Χ.).**

(Δ, 3, 1 - 23).

§ 1 - 2 Ὁ δ' Ἀγησίλαος σπεύδων μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐβοήθει· ὅντι δ' αὐτῷ ἐν Ἀμφιπόλει ἀγγέλλει Δεοκυλίδας, ὅτι νικῶν τε αὖ Λακεδαιμόνιοι, καὶ αὐτῶν μὲν τεθνάναι ὄκτω, τῶν δὲ πολεμίων παμπληθεῖς· ἐδήλου δέ, ὅτι καὶ τῶν συμμάχων οὐκ ὀλίγοι πεπτωκότες εἴλεν. ἐρομένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου «Ἄρ᾽ ἄν, ὢ Δεοκυλίδα, ἐν καιρῷ γένοιτο, εἰλικρίνης πάντας πόλεις ἡμῖν τοὺς στρατιώτας τὴν νίκην ώς τάχιστα πύθοιντο;» ἀπεκρίνατο δὴ ὁ Δεοκυλίδας· «Εὖθυμοτέρους γοῦν εἰκὸς ταῦτ᾽ ἀκούσαντας εἴναι». «Οὐκοῦν σύ, ἐπεὶ παρεγένουν, κάλλιστ' ἄν ἀπαγγείλαις;» δὲ ἄσμενος ἀκούσας, (καὶ γὰρ ἀεὶ φιλαπόδημος ἦν), εἶπεν· «Εἰ σὺ τάττεις». «Ἀλλὰ τάττω», ἐφη, «καὶ προσαπαγγέλλειν κελεύω, ὅτι, ἐὰν καὶ τάδε εὖ γένηται, πάλιν παρεσόμεθα, ὥσπερ καὶ ἔφαμεν».

§ 3 Ὁ μὲν δὴ Δεοκυλίδας ἐφ' Ἑλλησπόντου πρῶτον ἐπορεύετο· δ' Ἀγησίλαος διαλλάξας Μακεδονίαν εἰς Θετταλίαν ἀφίκετο. Λαρισαῖοι μὲν οὖν καὶ Κραννώνιοι καὶ Σκοτουσσαῖοι καὶ Φαρσάλιοι, σύμμαχοι ὅντες Βοιωτοῖς, καὶ πάντες δὲ Θετταλοί, πλὴν ὅσοι αὐτῶν φυγάδες τότε ἐτύγχανον, ἐκακούργουν αὐτὸν ἐπακολουθοῦντες.

Ο δὲ τέως μὲν ἦγεν ἐν πλαισίῳ τὸ στράτευμα, τοὺς ἡμί- § 4-5
σεις μὲν ἔμπροσθεν, τοὺς ἡμίσεις δ' ἐπ' οὐρᾳ ἔχων τῶν ἵππεων.
ἐπεὶ δ' ἔκώλυν τῆς πορείας οἱ Θετταλοὶ ἐπελαύνοντες τοῖς
ὅπισθεν, παραπέμπει ἐπ' οὐρᾳ καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ στόματος ἵπ-
πικὸν πλήν τῶν περὶ αὐτόν. ὡς δὲ παρετάξαντο ἀλλήλοις, οἱ
μὲν Θετταλοὶ νομίσαντες οὐκ ἐν καλῷ εἶναι πρὸς τοὺς ὅπλι-
τας ἵππομαχεῖν, στρέψαντες βάδην ἀπεχώρουν, οἱ δὲ μάλα
σιφρόνως ἐπηκολούθουν.

Γνοὺς δὲ ὁ Ἀγησίλαος ἀ ἑκάτεροι ἡμάρτανον, πέμπει § 6-8
τοὺς περὶ αὐτὸν μάλα εὐρώστους ἵππεας καὶ κελεύει τοῖς τε
ἄλλοις παραγγέλλειν καὶ αὐτὸν διώκειν ὡς τάχιστα καὶ μη-
κέτι δοῦναι αὐτοῖς ἀναστροφήν. οἱ δὲ Θετταλοὶ ὡς εἶδον πα-
ρὰ δόξαν ἐλαύνοντας, οἱ μὲν αὐτῶν οὐδ' ἀνέστρεψαν, οἱ δὲ
πειρώμενοι τοῦτο ποιεῖν πλαγίους ἔχοντες τοὺς ἵππους ἥλι-
σκοντο. Πολύχαρμος μέντοι ὁ Φαρσάλιος ἵππαρχον ἀνέστρε-
ψε τε καὶ μαχόμενος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἀποθνήσκει. ὡς δὲ
τοῦτο ἐγένετο, φυγὴ τῶν Θετταλῶν ἔξαισία γίγνεται· ὥστε οἱ
μὲν ἀπέθνησκον αὐτῶν, οἱ δὲ καὶ ἥλισκοντο. ἐστησαν δ' οὖν
οὐ πρόσθεν, ποὺν ἐν τῷ ὅρει τῷ Ναοθακίῳ ἐγένοντο.

Καὶ τότε μὲν δὴ Ἀγησίλαος τρόπαιόν τ' ἐστήσατο με- § 9
ταξὺ Πραντὸς καὶ Ναοθακίου, καὶ αὐτοῦ ἔμεινε μάλα ἥδο-
μενος τῷ ἔργῳ, ὅτι τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐπὶ ἵππικῇ ἐνε-
νικήκει σὺν τῷ ἵππικῷ, ὃ αὐτὸς συνέλεξε. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὑπερ-
βαλὼν τὰ Ἀχαικὰ τῆς Φθίας ὅρη τὴν λοιπὴν πᾶσαν διὰ φι-
λίας ἐπορεύετο μέχρι πρὸς τὰ Βοιωτῶν ὅρια.

“Οντος δ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐμβολῇ ὁ ἥλιος μηνοειδῆς ἔδοξε § 10-14
φανῆναι, καὶ ἡγγέλθη, ὅτι ἡ τητμένοι εἶεν Λακεδαιμόνιοι τῇ
ναυμαχίᾳ καὶ ὁ ναυάρχος Πείσανδρος τεθναίη. ὁ οὖν Ἀγη-
σίλαος πυθόμενος ταῦτα τὸ μὲν πρῶτον χαλεπῶς ἤνεγκεν.
ἐπεὶ μέντοι ἐνεθυμήθη, ὅτι τοῦ στρατεύματος τὸ πλεῖστον
εἴη αὐτῷ οἷον ἀγαθῶν μὲν γιγνομένων ἥδεως μετέχειν, εἰ δέ

τι χαλεπὸν ὁρῶν, οὐκ ἀνάγκην εἶναι κοινωνεῖν αὐτοῖς, ἐκ τούτου μεταβαλὼν ἔλεγεν, ὡς ἀγγέλλοιτο δὲ μὲν Πείσανδρος τετελευτηκώς, νικῷ δὲ τῇ ναυμαχίᾳ. ἅμα δὲ ταῦτα λέγων καὶ ἐβούθυτει διός εὐαγγέλια καὶ πολλοῖς διέπεμπε τῶν τεθυμένων· ὃστε ἀκροβολισμοῦ ὅντος πρὸς τοὺς πολεμίους ἐκράτησαν οἱ τοῦ Ἀγησιλάου τῷ λόγῳ διός Λακεδαιμονίων νικώντων τῇ ναυμαχίᾳ.

§ 15 Ἡσαν δ' οἱ μὲν ἀντιτεταγμένοι τῷ Ἀγησιλάῳ Βοιωτοί, Ἀθηναῖοι, Ἀργεῖοι, Κορίνθιοι, Αἰνιᾶνες, Εὐβοεῖς, Λοκροὶ ἀμφότεροι· σὺν Ἀγησιλάῳ δὲ Λακεδαιμονίων μὲν μόρα ἡ ἐκ Κορίνθου διαβῆσα, ἥμισυ δὲ μόρας τῆς ἐξ Ὁρομενοῦ, ἔτι δ' οἱ ἐκ Λακεδαιμονίος νεοδαμώδεις συστρατευσάμενοι αὐτῷ, πρὸς δὲ τούτοις τὸ ξενικόν, οὗ Ἡριππίδας ἔξενάγει, ἔτι δὲ οἱ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεων Ἑλληνίδων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ὅσας διὰ τῶν παρέλαβεν. αὐτόθεν δὲ προσεγένοντο ὄπλιται Ὁρομένιοι καὶ Φωκεῖς. πελτασταί γε μὴν πολὺ πλείονες οἱ μετ' Ἀγησιλάου. ἵπεται δ' αὖτις παραπλήσιοι ἀμφοτέροις τὸ πλῆθος. ἡ μὲν δὴ δύναμις αὕτη ἀμφοτέρων.

§ 16 - 17 Διηγήσομαι δὲ καὶ τὴν μάχην καὶ γάρ που ἐγένετο, οἵα οὐκ ἄλλη τῶν γ' ἐφ' ἡμῖν. συνῆσαν μὲν γὰρ εἰς τὸ κατὰ Κορώνειαν πεδίον οἱ μὲν σὺν Ἀγησιλάῳ ἀπὸ τοῦ Κηφισοῦ, οἱ δὲ σὺν Θηβαίοις ἀπὸ τοῦ Ἐλικῶνος. εἶχε δ' Ἀγησίλαος μὲν δεξιὸν τοῦ μετ' αὐτοῦ, Ὁρομένιοι δ' αὐτῷ ἔσχατοι ἦσαν τοῦ εὐωνύμου. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι αὐτοὶ μὲν δεξιοὶ ἦσαν, Ἀργεῖοι δ' αὐτοῖς τὸ εὐώνυμον εἶχον. συνιόντων δὲ τέως μὲν σιγῇ πολλὴ ἀπ' ἀμφοτέρων ἦν. ἡνίκα δ' ἀπεῖχον ἀλλήλων ὅσον στάδιον, ἀλαλάξαντες οἱ Θηβαῖοι δρόμῳ διμόσει ἐφέροντο. διός δὲ τριῶν ἔτι πλέθρων ἐν μέσῳ ὅντων ἀντεπεξέδραμον ἀπὸ τῆς Ἀγησιλάου φάλαγγος οὗτοι, διὸ Ἡριππίδας ἔξενάγει καὶ σὺν αὐτοῖς Ἰωνεῖς καὶ Αἰολεῖς καὶ Ἑλλησπόντιοι, καὶ πάντες οὗτοι τῶν συνεκδραμόντων τε ἐγένοντο καὶ εἰς δόρυν ἀφικόμε-

νοι ἔτρεψαν τὸ καθ' αὐτούς. Ἀργεῖοι μέντοι οὐκ ἐδέξαντο τοὺς περὶ Ἀγησίλαον, ἀλλ' ἔφυγον ἐπὶ τὸν Ἐλικῶνα.

Κάνταῦθα οἵ μέν τινες τῶν ξένων ἐστεφάνουν ἥδη τὸν § 18 - 19 Ἀγησίλαον, ἀγγέλλει δέ τις αὐτῷ, ὅτι οἱ Θηβαῖοι τοὺς Ὁρχομενίους διαικόψαντες ἐν τοῖς σκευοφόροις εἴησαν. καὶ δὲ μὲν εὔθὺς ἔξελέξας τὴν φάλαγγα ἥγεν ἐπ' αὐτούς. οἱ δὲ αὖ Θηβαῖοι ὡς εἶδον τοὺς συμμάχους πρὸς Ἐλικῶνι πεφευγότας, διαιπεστεῖν βουλόμενοι πρὸς τοὺς ἑαυτῶν, συσπειραμέντες ἔχώρουν ἐρρωμένως. ἐνταῦθα Ἀγησίλαον ἀνδρεῖον μὲν ἔξεστιν εἰπεῖν ἀναμφισβήτητος· οὐ μέντοι εἴλετό γε τὰ ἀσφαλέστατα. ἔξδην γὰρ αὐτῷ παρέντι τοὺς διαιπίτοντας ἀκολουθοῦντι χειροῦσθαι τοὺς δπισθεν, οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ' ἀντιμέτωπος συνέρραξε τοῖς Θηβαίοις. καὶ συμβαλόντες τὰς ἀσπίδας ἐωθοῦντο, ἐμάχοντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον. τέλος δὲ τῶν Θηβαίων οἱ μὲν διαιπίτουσι πρὸς Ἐλικῶνα, πολλοὶ δὲ ἀποχωροῦντες ἀπέθανον.

Ἐπειδὲ δὲ ἡ μὲν νίκη Ἀγησίλαου ἐγεγένητο, τετρωμένος δὲ § 20 αὐτὸς προσενήνεκτο πρὸς τὴν φάλαγγα, προσελάσαντές τινες τῶν ἵππων λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι τῶν πολεμίων ὡς δύρδοήκοντα σὺν ὅπλοις ὑπὸ τῷ νεῷ εἰσι, καὶ ἡρώτων, τί χρὴ ποιεῖν. ὁ δέ, καίπερ πολλὰ τραύματα ἔχων, ὅμως οὐκ ἐπελάθετο τοῦ θείου, ἀλλ' ἔαν τε ἀπιέναι, ἢ βιούοιντο, ἐκέλευε καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴσα. τότε μὲν οὖν, (καὶ γὰρ ἦν ἥδη ὄψε), δειπνοποιησάμενοι ἐκοιμήθησαν.

Πρῷ δὲ Γῦλιν τὸν πολέμαιοχον παρατάξαι τε ἐκέλευε τὸ § 21 στράτευμα καὶ τρόπαιον ἵστασθαι καὶ στεφανοῦσθαι πάντας τῷ θεῷ καὶ τοὺς αὐλητὰς πάντας αὐλεῖν. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔπειψαν κήρυκας ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς αἴτοῦντες θάψαι. καὶ οὕτω δὴ αἱ τε σπονδαὶ γίγνονται καὶ Ἀγησίλαος μὲν εἰς Δελφοὺς ἀφικόμενος δεκάτην τῶν ἐκ τῆς λείας τῷ θεῷ ἀπέθυσεν οὐκ ἐλάττω ἑκατὸν ταλάντων.

Γῦλις δὲ ὁ πολέμαρχος ἔχων τὸ στράτευμα ἀπεχώρησεν εἰς Φωκέας, ἐκεῖθεν δ' εἰς τὴν Λοκρίδα ἐμβάλλει.

§ 22 - 23   Καὶ τὴν μὲν ἄλλην ἡμέραν οἱ στρατιῶται καὶ σκεύη ἐκ τῶν κωμῶν καὶ σῖτον ἥρπαζον. ἐπεὶ δὲ πρὸς ἑσπέραν ἦν, τελευταίων ἀποχωρούντων τῶν Λακεδαιμονίων ἐπηκολούθουν αὐτοῖς οἱ Λοκροὶ βάλλοντες καὶ ἀκοντίζοντες. ὡς δ' αὐτῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑποστρέψαντες καὶ διώξαντες κατέβαλόν τινας, ἐκ τούτου ὅπισθεν μὲν οὐκέτι ἐπηκολούθουν, ἐκ δὲ τῶν ὑπερδεξίων ἔβαλλον. οἱ δ' ἐπεχείρησαν μὲν καὶ πρὸς τὸ σιμὸν διώκειν· ἐπεὶ δὲ σκότος τε ἐγίγνετο καὶ ἀποχωροῦντες οἱ μὲν διὰ τὴν δυσχωρίαν ἔπιπτον, οἱ δὲ καὶ διὰ τὸ μὴ προορᾶν τὰ ἔμπροσθεν, οἱ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν, ἐνταῦθα ἀποθνήσκουσι Γῦλίς τε ὁ πολέμαρχος καὶ τῶν παραστατῶν Πελλῆς, καὶ οἱ πάντες ὡς ὀκτωκαίδεκα τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ μὲν καταλευσμέντες, οἱ δὲ καὶ τραυματισμέντες. εἰ δὲ μὴ ἐβοήθησαν αὐτοῖς ἐκ τοῦ στρατοπέδου δειπνοῦντες, ἐκινδύνευσαν ἀνάποντες ἀπολέσθαι.

Μετὰ τοῦτο γε μὴν ἀφείθη μὲν κατὰ πόλεις τὸ ἄλλο στράτευμα, ἀπέπλευσε δὲ καὶ ὁ Ἀγησίλαος ἐπ' οἴκου.

18. Σφαγὴ τῶν ἐν Κορίνθῳ εἰρηνοφίλων. Κατάληψις τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων (393 π.Χ.)

(Δ, 4, 1 - 14)

§ 1   Ἐκ δὲ τούτου ἐπολέμουν Ἀθηναῖοι μὲν καὶ Βοιωτοὶ καὶ Ἀργεῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν ἐκ Κορίνθου ὅρμῷμενοι, Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ οἱ σύμμαχοι ἐκ Σικυῶνος. ὁρῶντες δ' οἱ Κορίνθιοι ἑαυτῶν μὲν καὶ τὴν χώραν δηούμενην καὶ ἀποθνήσκοντας διὰ τὸ ἀεὶ τῶν πολεμίων ἐγγὺς εἶναι, τοὺς δ' ἄλλους συμμάχους καὶ αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ ὄντας καὶ τὰς χώρας αὐτῶν ἐνεργοὺς οὖσας, οἱ πλεῖστοι καὶ βέλτιστοι αὐτῶν εἰρήνης ἐπειδύμησαν καὶ συνιστάμενοι ἐδίδασκον ταῦτα ἀλλήλους.

Γνόντες δ' οἱ Ἀργεῖοι καὶ Ἀθηναῖοι καὶ Βοιωτοὶ καὶ § 2 - 3
 Κορινθίων οἵ τε τῶν παρὰ βασιλέως χρημάτων μετεσχηκότες
 καὶ οἱ τοῦ πολέμου αἰτιώτατοι γεγενημένοι, ὡς, εἰ μὴ ἐκπο-
 δὼν ποιήσοιντο τοὺς ἐπὶ τὴν εἰρήνην τετραμμένους, κινδυ-
 νεύσει πάλιν ἡ πόλις λακωνίσαι, οὕτω δὴ σφαγὰς ἐπεχείρουν
 ποιεῖσθαι. καὶ πρῶτον μὲν τὸ πάντων ἀνοσιώτατον ἐβούλεύ-
 σαντο· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι, κἄν νόμῳ τις καταγγωσθῇ, οὐκ ἀπο-
 κτείνουσιν ἐν ἑορτῇ ἐκεῖνοι δ' Εὐκλείων τὴν τελευταίαν
 προείλοντο, ὅτι πλείονας ἀν φοντο λαβεῖν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὥστε
 ἀποκτεῖναι. ὡς δ' ἐσημάνθη τούτοις, οἷς εἰρητο, οὓς ἔδει ἀπο-
 κτεῖναι, σπασάμενοι τὰ ἔιρφη ἔπαιον τὸν μέν τινα συνεστηκότα
 ἐν κύκλῳ, τὸν δὲ καθῆμενον, τὸν δέ τινα ἐν θεάτρῳ, τὸν δὲ
 καὶ κριτὴν καθῆμενον. ὡς δ' ἐγνώσθη τὸ πρᾶγμα, εὐθὺς
 ἔφευγον οἱ βέλτιστοι, οἱ μὲν πρὸς τὰ ἀγάλματα τῶν ἐν τῇ
 ἀγορᾷ θεῶν, οἱ δ' ἐπὶ τοὺς βωμούς· ἔνθα δὴ οἱ ἀνοσιώτατοι
 καὶ παντάπασιν οὐδὲν νόμιμον φρονοῦντες, οἵ τε κελεύοντες
 καὶ οἱ πειθόμενοι, ἔσφαττον καὶ πρὸς τοῖς ἱεροῖς· ὥστε ἐνίους
 καὶ τῶν οὐ τυπτομένων, νομίμων δ' ἀνθρώπων, ἀδημονῆσαι
 τὰς ψυχὰς ἰδόντας τὴν ἀσέβειαν.

Ἄποθνήσκουσι δ' οὕτω τῶν μὲν πρεσβυτέρων πολλοί· § 4 - 5
 μᾶλλον γὰρ ἔτυχον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὄντες· οἱ δὲ νεώτεροι, ὑπο-
 πτεύσαντος Πασιμήλου τὸ μέλλον ἔσεσθαι, ἡσυχίαν ἔσχον ἐν
 τῷ Κρανείῳ. ὡς δὲ τῆς κραυγῆς ἥσθοντο καὶ φεύγοντές τινες
 ἐκ τοῦ πράγματος ἀφίκοντο πρὸς αὐτούς, ἐκ τούτου ἀναδρα-
 μόντες κατὰ τὸν Ἀκροκόρινθον, προσβαλόντας μὲν Ἀργείους
 καὶ τοὺς ἄλλους ἀπεκρούσαντο· βουλευομένων δέ, τί χρὴ ποι-
 εῖν, πίπτει τὸ κιονόκρανον ἀπὸ τοῦ κίονος οὕτε σεισμοῦ οὕτε
 ἀνέμου γενομένου. καὶ θυομένοις δὲ τοιαῦτα ἦν τὰ ἱερά, ὥστε
 οἱ μάντεις ἔφασαν ἀμεινον εἶναι καταβαίνειν ἐκ τοῦ χω-
 ρίου. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὡς φευξόμενοι ἔξω τῆς Κορινθίας
 ἀπεχώρησαν. ἐπεὶ δὲ καὶ φύλοι αὐτοὺς ἐπειθον καὶ μητέρες

ἰοῦσαι καὶ ἀδελφαί, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἐν δυνάμει ὅντων τινὲς διμνύντες ὑπισχγοῦντο μηδὲν χαλεπὸν αὐτοὺς πείσεσθαι, οὗτοι δὴ ἀπῆλθόν τινες οἴκαδε αὐτῶν.

§ 6 - 7   'Ορῶντες δὲ τοὺς τυραννεύοντας, αἰσθανόμενοι δὲ ἀφανιζομένην τὴν πόλιν διὰ τὸ καὶ δούς ἀνεσπάσθαι καὶ "Ἄργος ἀντὶ Κορίνθου τὴν πατρίδα αὐτοῖς ὄνομάζεσθαι, καὶ πολιτείας μὲν ἀναγκαζόμενοι τῆς ἐν "Ἄργει μετέχειν, ἵσ τούδεν ἔδεοντο, ἐν δὲ τῇ πόλει μετοίκων ἔλαττον δυνάμενοι, ἐγένοντό τινες αὐτῶν, οἵ ἐνόμισαν οὕτω μὲν ἀβίωτον εἶναι πειρωμένους δὲ τὴν πατρίδα, ὥσπερ ἦν καὶ ἐξ ἀρχῆς, Κόρινθον ποιεῖσθαι καὶ ἐλευθέραν ἀποδεῖξαι, καὶ τῶν μὲν μιαιφόνων καθαράν, εὔνομίᾳ δὲ χρωμένην, ἄξιον εἶναι, εἰ μὲν δύναιντο καταπᾶξαι ταῦτα, σωτῆρας γενέσθαι τῆς πατρίδος, εἰ δὲ μὴ δύναιντο, τῶν γε καλλίστων καὶ μεγίστων ἀγαθῶν δορεομένους ἀξιεπαινοτάτης τελευτῆς τυχεῖν. οὕτω δὴ ἐπιχειροῦσιν ἄνδρες δύο, Πασίμηλός τε καὶ Ἀλκιμένης, διαδύντες διὰ κειμάρρου συγγενέσθαι Πραξίτα τῷ Λακεδαιμονίῳ πολεμάρχῳ, ὃς ἐτύγχανε μετὰ τῆς ἑαυτοῦ μόρας φρουρῶν ἐν Σικυῶνι, καὶ εἶπον, διτί δύναιντ' ἂν παρασχεῖν αὐτῷ εἴσοδον εἰς τὰ κατατείνοντα ἐπὶ Λέκαιον τείχη. δέ, καὶ πρόσθεν γιγνώσκων τοὺς ἄνδρας ἀξιοπίστους ὅντας, ἐπίστευσε καὶ διαπραξάμενος, ὥστε καὶ τὴν ἀπίέναι μέλλουσαν ἐκ Σικυῶνος μόραν καταμεῖναι, ἐπραττε τὴν εἴσοδον.

§ 8   'Επεὶ δὲ οἱ δύο ἄνδρες καὶ κατὰ τύχην καὶ κατ' ἐπιμέλειαν ἐγένοντο φύλακες κατὰ τὰς πύλας ταύτας, ἐνθαπερ τὸ τρόπαιον ἔστηκεν, οὕτω δὴ ἔχων ὁ Πραξίτας ἔρχεται τήν τε μόραν καὶ Σικυωνίους καὶ Κορινθίων, ὃσοι φυγάδες ὅντες ἐτύγχανον. ἐπεὶ δ' ἦν πρὸς ταῖς πύλαις, φοβούμενος τὴν εἴσοδον, ἐβουλήθη τῶν πιστῶν ἄνδρα εἰσπέμψαι σκεψόμενον τὰ ἔνδον. οἱ δὲ εἰσήγαγον καὶ οὕτως ἀπλῶς ἀπέδειξαν, ὥστε δ

εἰσελθὼν ἔξήγγειλε πάντα εἶναι ἀδόλως, οἴάπερ ἔλεγον. ἐκ τούτου δ' εἰσέρχεται.

‘Ως δὲ πολὺ διεχόντων τῶν τειχῶν ἀπ' ἀλλήλων παρατατ- § 9 - 10 τόμενοι δόλιγοι ἔαυτοῖς ἔδοξαν εἶναι, σταύρωμά τ' ἐποιήσαντο καὶ τάφον, οἵαν ἐδύναντο πρὸ αὐτῶν, ἔως δὴ οἱ σύμμαχοι βοηθήσοιεν αὐτοῖς. ἦν δὲ καὶ ὅπισθεν αὐτῶν ἐν τῷ λιμένι Βοιωτῶν φυλακή. τὴν μὲν οὖν ἐπὶ τῇ νυκτί, ἥ εἰσῆλθον, ἡμέραν ἄμαχοι διήγαγον· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἤκον οἱ Ἀργεῖοι πασ- συδίᾳ βοηθοῦντες· καὶ εὑρόντες τεταγμένους Λακεδαιμονίους μὲν ἐπὶ τῷ δεξιῷ ἔαυτῶν, Σικυωνίους δὲ ἔχομένους, Κοριν- θίων δὲ τοὺς φυγάδας ὡς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν πρὸς τῷ ἔώφῳ τείχει, ἀντιτάττονται ἔχόμενοι τοῦ ἔώφου τείχους οἱ περὶ Ἰφικράτη μισθοφόροι, πρὸς δὲ τούτοις Ἀργεῖοι· εὐώνυμον δ' εἶχον αὐτοῖς Κορίνθιοι οἱ ἐκ τῆς πόλεως. καταφρονήσαν- τες δὲ τῷ πλήθει εὐθὺς ἔχώρουν· καὶ τοὺς μὲν Σικυωνίους ἐκράτησαν καὶ διασπάσαντες τὸ σταύρωμα ἐδίωκον ἐπὶ θά- λατταν, καὶ ἐκεῖ πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. Πασίμαχος δὲ ὁ ἵππαρμοστής, ἔχων ἵππεας οὐ πολλούς, ὡς ἐώρα τοὺς Σικυωνί- ους πιεζομένους, καταδήσας ἀπὸ δένδρων τοὺς ἵππους καὶ ἀφελόμενος τὰς ἀσπίδας αὐτῶν, μετὰ τῶν ἐθελοντῶν ἦει ἐναν- τίον τοῖς Ἀργείοις. οἱ δὲ Ἀργεῖοι, δρῶντες τὰ σίγμα τὰ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων, ὡς Σικυωνίους οὐδὲν ἔφοβοῦντο. ἐνθα δὴ λέγε- ται, εἰπὼν ὁ Πασίμαχος «Ναὶ τὸ σιώ, Ἀργεῖοι, ψευσεῖ ὑμὲ τὰ σίγμα ταῦτα», χωρεῖν δόμσοε· καὶ οὕτω μαχόμενος μετ' ὅλι- γων πρὸς πολλοὺς ἀποθνήσκει καὶ ἄλλοι τῶν περὶ αὐτόν.

Οἱ μέντοι φυγάδες τῶν Κορινθίων νικῶντες τοὺς καθ' § 11 αὐτοὺς διέδυσαν ἄνω καὶ ἐγένοντο ἔγγὺς τοῦ περὶ τὸ ἄστυ κύκλου· οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι ὡς ἥσθοντο κρατούμενα τὰ κατὰ τοὺς Σικυωνίους, βοηθοῦσιν ἔξελθόντες, ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὸ σταύρωμα. οἱ γε μὴν Ἀργεῖοι ἐπεὶ ἤκουσαν ὅπι- σθεν ὄντας τοὺς Λακεδαιμονίους, στραφέντες δρόμῳ πάλιν

ἐκ τοῦ σταυρώματος ἐξέπιπτον. καὶ οἱ μὲν ἐν δεξιᾷ ἔσχατοι αὐτῶν παιόμενοι εἰς τὰ γυμνὰ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἀπέθνησκον, οἱ δὲ πρὸς τῷ τείχει ἀδρόοι σὺν πολλῷ ὅχλῳ πρὸς τὴν πόλιν ἀπεχώρουν. ὡς δ' ἐνέτυχον τοῖς φυγάσι τῶν Κορινθίων καὶ ἔγνωσαν πολεμίους ὄντας, ἀπέκλιναν πάλιν. ἐνταῦθα μέντοι σί μὲν κατὰ τὰς κλίμακας ἀναβαίνοντες ἥλλοντο κατὰ τοῦ τείχους καὶ διεφθείροντο, οἱ δὲ περὶ τὰς κλίμακας ὠθούμενοι καὶ παιόμενοι ἀπέθνησκον, οἱ δὲ καταπατούμενοι ὑπὸ ἀλλήλων ἀπεπνίγοντο.

§ 12 Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἡπόρουν, τίνα ἀποκτείνοιεν· ἔδωκε γὰρ τότε γε ὁ θεὸς αὐτοῖς ἔργον, οἶον οὐδέ τηντό ηὔξαντό ποτ' ἄν. τὸ γὰρ ἔγχειρισθῆναι αὐτοῖς πολεμίων πλῆθος πεφοβημένον, ἐκπεπληγμένον, τὰ γυμνὰ παρέχον, ἐπὶ τῷ μάχεσθαι οὐδένα τρεπόμενον, εἰς δὲ τὸ ἀπόλλυσθαι πάντας πάντα ὑπηρετοῦντας, πῶς οὐκ ἄν τις θεῖον ἡγήσαιτο; τότε γοῦν οὕτως ἐν δλίγῳ πολλοὶ ἔπεσον, ὥστε εἰθισμένοι δρᾶν οἱ ἄνθρωποι σωροὺς σίτου, ξύλων, λίθων, τότε ἐθεάσαντο σωροὺς νεκρῶν. ἀπέθανον δὲ καὶ οἱ ἐν τῷ λιμένι τῶν Βοιωτῶν φύλακες, οἱ μὲν ἐπὶ τῶν τειχῶν, οἱ δὲ ἐπὶ τὰ τέγη τῶν νεωσοίκων ἀναβάντες.

§ 13 Μετὰ μὲν τοίνυν τοῦτο οἱ μὲν Κορίνθιοι καὶ Ἄργειοι τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπήγοντο, οἱ δὲ σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων ἐβοήθουν. ἐπεὶ δὲ ἡθροίσθησαν, ἔγνω Πραξίτας πρῶτον μὲν τῶν τειχῶν καθελεῖν, ὥστε δίοδον στρατοπέδῳ ἵκανήν εἶναι, ἔπειτα δ' ἀναλαβὼν τὸ στράτευμα ἥγε τὴν ἐπὶ Μέγαρᾳ καὶ αἵρει προσβαλὼν πρῶτον μὲν Σιδοῦντα, ἔπειτα δὲ Κρομμυῶνα, καὶ ἐν τούτοις τοῖς τείχεσι καταστήσας φρουροὺς τοῦμπαλιν ἐπορεύετο· καὶ τειχίσας Ἐπιεικίαν, ἵνα φρούριον εἴη πρὸ τῆς φιλίας τοῖς συμμάχοις, οὕτω διαφῆκε τὸ στράτευμα, καὶ αὐτὸς τὴν ἐπὶ Λακεδαιμονίαν ἀπεχώρει.

§ 14 Ἐκ δὲ τούτου στρατιὰὶ μὲν μεγάλαι ἑκατέρων διεπέπαιντο, φρουροὺς δὲ πέμπουσαι αἱ πόλεις, αἱ μὲν εἰς Κόρινθον,

αἱ δὲ εἰς Σικυῶνα, ἐφύλαττον τὰ τείχη· μισθοφόρους γε μὴν ἔκάτεροι ἔχοντες διὰ τούτων ἐργωμένως ἐπολέμουν.

19. Νέα ἐκστρατεία τῶν Λακεδαιμονίων ἐναντίον τῆς Κορίνθου. Άλ περὶ τὸ Λέχαιον συγκρούσεις (392 π. Χ.)

(Δ, 5, 1 - 19)

Ἐκ δὲ τούτου Λακεδαιμόνιοι ἀκούοντες τῶν φευγόντων, § 1
ὅτι οἱ ἐν τῇ πόλει πάντα μὲν τὰ βοσκήματα ἔχοιεν καὶ σφήζοιντο ἐν τῷ Πειραιῷ, πολλοὶ δὲ τρέφοιντο αὐτόθεν, στρατεύοντι πάλιν εἰς τὴν Κόρινθον, Ἀγησιλάου καὶ τότε ἡγουμένου. καὶ πρῶτον μὲν ἦλθεν εἰς Ἰσθμόν· καὶ γὰρ ἦν ὁ μήν,
ἐν ᾧ Ἰσθμία γίγνεται, καὶ οἱ Ἀργεῖοι αὐτοῦ ἐτύγχανον τότε ποιοῦντες τὴν θυσίαν τῷ Ποσειδῶνι, ὡς Ἀργοὺς τῆς Κορίνθου ὅντος. ὡς δὲ ἥσθοντο προσιόντα τὸν Ἀγησίλαον, καταλιπόντες καὶ τὰ τεθυμένα καὶ τὰ ἀριστοποιούμενα μάλα σὺν πολλῷ φόβῳ ἀπεχώρουν εἰς τὸ ἄστυ κατὰ τὴν ἐπὶ Κεγχρειάς ὁδόν.

Οἱ μέντοι Ἀγησίλαος ἐκείνους μὲν καίπερ ὅρῶν οὐκ ἐδίω- § 2 - 3
κε, κατασκηνήσας δὲ ἐν τῷ ἵερῷ αὐτός τε τῷ θεῷ ἔθυε καὶ περιέμενεν, ἔως οἱ φυγάδες τῶν Κορινθίων ἐποίησαν τῷ Ποσειδῶνι τὴν θυσίαν καὶ τὸν ἄγῶνα. ἐποίησαν δὲ καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἀπελθόντος Ἀγησιλάου ἐξ ἀρχῆς πάλιν Ἰσθμία καὶ ἐκείνῳ τῷ ἔτει τινὰ μὲν τῶν ἄθλων δις ἐκαστος ἐνικήθη, τινὰ δὲ δις οἱ αὐτοὶ ἐκηρύχθησαν. τῇ δὲ τετάρτῃ ἡμέρᾳ δὲ Ἀγησίλαος ἦγε πρὸς τὸ Πείραιον τὸ στράτευμα. ίδῶν δὲ ὑπὸ πολλῶν φυλαττόμενον, ἀπεχώρησε μετ' ἀριστον πρὸς τὸ ἄστυ, ὡς προδιδομένης τῆς πόλεως· ὥστε οἱ Κορίνθιοι δείσαντες, μὴ προδιδοῖτο ὑπό τινων ἡ πόλις, μετεπέμψαντο τὸν Ἰφικράτη σὺν τοῖς πλείστοις τῶν πελταστῶν. αἰσθόμενος δὲ δὲ Ἀγησίλαος τῆς νυκτὸς παρεληλυθότας αὐτούς, ὑποστρέψας ἀμα

τῇ ἡμέρᾳ εἰς τὸ Πείραιον ἤγε. καὶ αὐτὸς μὲν κατὰ τὰ θερμὰ προήσει, μόραν δὲ κατὰ τὸ ἀκρότατον ἀνεβίβασε. καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα δὲ μὲν πρὸς ταῖς θερμαῖς ἐστρατοπεδεύετο, ἢ δὲ μόρα τὰ ἄκρα κατέχουσα ἐνυκτέρευσεν.

§ 4   Ἐνθα δὴ καὶ δὲ Ἀγησίλαος μικρῷ, καιρίῳ δὲ ἐνθυμήματι εὔδοκιμησε. τῶν γὰρ τῇ μόρᾳ φερόντων τὰ σιτία οὐδενὸς πῦρ εἰσενεγκόντος, ψύχους δὲ ὅντος διά τε τὸ πάνυ ἐφ' ὑψηλοῦ εἴναι καὶ διὰ τὸ γενέσθαι ὅδωρ καὶ χάλαζαν πρὸς τὴν ἐσπέραν, καὶ ἀνεβεβήκεσαν δὲ ἔχοντες οἷα δὴ θέρους σπειρία, διηγώντων δὲ αὐτῶν καὶ ἐν σκότῳ ἀθύμως πρὸς τὸ δεῖπνον ἔχόντων, πέμπει δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἔλαττον δέκα φέροντας πῦρ ἐν χύτραις. ἐπεὶ δὲ ἀνέβησαν ἄλλος ἄλλῃ καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα πυρὰ ἐγένετο ἄτε πολλῆς ὕλης παρούσης, πάντες μὲν ἥλείφοντο, πολλοὶ δὲ καὶ ἐδείπνησαν ἐξ ἀρχῆς. φανερὸς δὲ ἐγένετο καὶ δὲ νεὸς τοῦ Ποσειδῶνος ταύτη τῇ νυκτὶ καόμενος· ὑφ' ὅτου δὲ ἐνεπρήσθη, οὐδεὶς οἶδεν.

§ 5   Ἐπεὶ δὲ ἥσθιοντο οἱ ἐν τῷ Πειραιώ τὰ ἄκρα ἐχόμενα, ἐπὶ μὲν τὸ ἀμύνεσθαι οὐκέτι ἐτράποντο, εἰς δὲ τὸ Ἡραιον κατέφυγον καὶ ἄνδρες καὶ γυναικες καὶ δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι καὶ τῶν βοσκημάτων τὰ πλεῖστα. καὶ Ἀγησίλαος μὲν δὴ σὺν τῷ στρατεύματι παρὰ θάλατταν ἐπορεύετο· ἢ δὲ μόρα ἄμα καταβαίνουσα ἀπὸ τῶν ἄκρων Οἰνόην τὸ ἐντετειχισμένον τεῖχος αἱρεῖ καὶ τὰ ἐνόντα ἔλαβε, καὶ πάντες δὴ οἱ στρατιῶται ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τῶν χωρίων ἐλάμβανον. οἱ δὲ ἐν τῷ Ἡραιώ καταπεφευγότες ἐξῆσαν, ἐπιτρέψαντες Ἀγησιλάῳ γνῶναι, ὅτι βούλοιτο περὶ σφῶν.

§ 6   Ἐκ τούτου δὲ ἐξῆσει μὲν ἐκ τοῦ Ἡραιού πάμπολλα τὰ αἰχμάλωτα· πρεσβεῖαι δὲ ἄλλοισέν τε πολλαὶ παρῆσαν καὶ ἐκ Βοιωτῶν ἵκον ἐρησόμενοι, τί ἀν ποιοῦντες εἰρήνης τύχοιεν· δὲ Ἀγησίλαος μάλα μεγαλοφρόνως τούτους μὲν οὐδὲ δοῦλον ἐδόκει, καίπερ Φάρακος τοῦ προξένου παρεστηκότος αὐτοῖς,

ὅπως προσαγάγοι· καθήμενος δ' ἐπὶ τοῦ περὶ τὴν λίμνην κυκλοτεροῦς οἰκοδομήματος ἔθεώρει πολλὰ τὰ ἔξαγόμενα. τῶν δὲ Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν ὅπλων σὺν τοῖς δόρασι παρηκολούθουν φύλακες τῶν αἰχμαλώτων, μάλα ὑπὸ τῶν παρόντων θεωρούμενοι· οἱ γάρ εὐτυχοῦντες καὶ κρατοῦντες ἀεί πως ἀξιοθέατοι δοκοῦσιν εἶναι.

"Ετι δὲ καθημένου Ἀγησιλάου καὶ ἐοικότος ἀγαλλομένῳ § 7 τοῖς πεπραγμένοις, ἵππεύς τις προσήλαυνε καὶ μάλα ἴσχυρῶς ἰδόωντι τῷ ἵππῳ ὑπὸ πολλῶν δὲ ἐρωτώμενος, ὅτι ἀγγέλλοι, οὐδενὶ ἀπεκρίνατο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔγγὺς ἦν τοῦ Ἀγησιλάου, καθαλάμενος ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ προσδραμών αὐτῷ μάλα σκυθρωπὸς ὃν λέγει τὸ τῆς ἐν Λεζαιφίῳ μόρας πάθος. ὁ δ' ὡς ἥκουσεν, εὐθύς τε ἐκ τῆς ἔδρας ἀνεπήδησε καὶ τὸ δόρυ ἔλαβε καὶ πολεμάρχους καὶ πεντηκοντῆρας καὶ ἔνεναγοὺς καλεῖν τὸν κήρυκα ἐκέλευεν. ὡς δὲ συνέδραμον οὗτοι, τοῖς μὲν ἄλλοις εἴπεν, (οὐ γάρ πω ἡριστοποίηντο), ἐμφαγοῦσιν ὅτι δύναιντο, ἥκειν τὴν ταχίστην, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς περὶ δαμοσίᾳν ὑφηγεῖτο ἀνάριστος. καὶ οἱ δορυφόροι τὰ ὅπλα ἔχοντες παρηκολούθουν σπουδῇ, τοῦ μὲν ὑφηγουμένου, τῶν δὲ μετιόντων.

"Ηδη δ' ἐκπεπερακότος αὐτοῦ τὰ θερμὰ εἰς τὸ πλατὺ § 8 τοῦ Λεζαιίου, προσελάσαντες ἵππεῖς τρεῖς ἀγγέλλουσιν, ὅτι οἱ νεκροὶ ἀνηγορέμενοι εἴησαν. ὁ δ' ἐπεὶ τοῦτο ἥκουσε, θέσθαι κελεύσας τὰ ὅπλα καὶ ὀλίγον χρόνον ἀναπαύσας, ἀπῆγε πάλιν τὸ στράτευμα ἐπὶ τὸ Ἡραιον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ αἰχμάλωτα διετίθετο.

Οἱ δὲ πρέσβεις τῶν Βοιωτῶν προσκληθέντες καὶ ἐρωτώ- § 9 μενοι, ὅτι ἥκοιεν, περὶ μὲν τῆς εἰρήνης οὐκέτι ἐμέμνηντο, εἰπον δέ, ὅτι, εἰ μή τι κωλύοι, βούλοιντο εἰς ἄστυ πρὸς τοὺς σφετέρους στρατιώτας παρελθεῖν. ὁ δ' ἐπιγελάσας «Ἄλλ' οἴδα μέν», ἔφη, «ὅτι οὐ τοὺς στρατιώτας ἰδεῖν βούλεσθε, ἀλλὰ τὸ εὐτύχημα τῶν φίλων ὑμῶν θεάσασθαι, πόσον τι γεγένηται.

περιμείνατε οὖν», ἔφη· «έγώ γὰρ ύμᾶς αὐτὸς ἄξω καὶ μᾶλλον μετ' ἐμοῦ δοντες γνώσεσθε, ποῖόν τι τὸ γεγενημένον ἔστι». καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλὰ τῇ ύστεραιά φυσάμενος ἥγε πρὸς τὴν πόλιν τὸ στράτευμα, καὶ τὸ μὲν τρόπαιον οὐ κατέβαλεν, εἰ δέ τι ἦν λοιπὸν δένδρον, κόπτων καὶ κάων ἐπεδείκνυν, ὡς οὐδεὶς ἀντεῖχει. ταῦτα δὲ ποιήσας ἐστρατοπεδεύσατο περὶ τὸ Λέχαιον· καὶ τοὺς Θηβαίων μέντοι πρέσβεις εἰς μὲν τὸ ἄστυ οὐκ ἀνῆκε, κατὰ θάλατταν δὲ εἰς Κρεῦσιν ἀπέπεμψεν.

§ 10   Ἄτε δὲ ἀήθους τοῖς Λακεδαιμονίοις γεγενημένης τῆς τοιαύτης συμφορᾶς, πολὺ πένθος ἦν κατὰ τὸ Λακωνικὸν στράτευμα, πλὴν ὅσων ἐτέθνασαν ἐν χώρᾳ ἢ νύοι ἢ πατέρες ἢ ἀδελφοί· οὗτοι δ' ὥσπερ νικηφόροι λαμπροὶ καὶ ἀγαλλόμενοι τῷ οἰκείῳ πάθει περιῆσαν. ἐγένετο δὲ τὸ τῆς μόρας πάθος τοιῷδε τρόπῳ.

§ 11 - 12   Οἱ Ἀμυκλαῖοι ἀείποτε ἀπέρχονται εἰς τὰ Υακίνθια ἐπὶ τὸν παιᾶνα, ἐάν τε στρατοπεδεύμενοι τυγχάνωσιν, ἐάν τε ἀλλως πως ἀποδημοῦντες. καὶ τότε δὴ τοὺς ἐκ πάσης τῆς στρατιᾶς Ἀμυκλαίους κατέλιπε μὲν Ἀγησίλαος ἐν Λεχαίῳ. δ δέκει φρουρῶν πολέμαρχος τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν συμμάχων φρουροὺς ἔταξε φυλάττειν τὸ τεῖχος, αὐτὸς δὲ σὺν τῇ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῇ τῶν ἵππεων μόρᾳ παρὰ τὴν πόλιν τῶν Κορινθίων τοὺς Ἀμυκλαίους παρῆγεν. ἐπεὶ δὲ ἀπεῖχον δσον εἴκοσιν ἢ τριάκοντα σταδίους τοῦ Σικυωνίου, δ μὲν πολέμαρχος σὺν τοῖς ὁπλίταις, οὖσιν ὡς ἔξακοσίοις, ἀπῆγε πάλιν ἐπὶ τὸ Λέχαιον, τὸν δ' ἵππαρμοστὴν ἔκέλευσε σὺν τῇ τῶν ἵππεων μόρᾳ, ἐπεὶ προπέμψειαν τοὺς Ἀμυκλαίους, μέχρι διόσου αὐτοὶ κελεύοιεν, μεταδιώκειν. καὶ ὅτι μὲν πολλοὶ ἤσαν ἐν τῇ Κορίνθῳ καὶ πελτασταὶ καὶ ὁπλῖται, οὐδὲν ἥγνοον κατεφρόνουν δὲ διὰ τὰς ἔμπροσθεν τύχας μηδένα ἄν ἐπιχειρῆσαι σφίσιν.

§ 13   Οἱ δὲ ἐκ τῶν Κορινθίων τοῦ ἀστεως, Καλλίας τε ὁ Ἰππονίκου, τῶν Ἀθηναίων ὁπλιτῶν στρατηγῶν, καὶ Ἰφικράτης,

τῶν πελταστῶν ἄρχων, καθορῶντες αὐτοὺς καὶ οὐ πολλοὺς δῆντας καὶ ἐρήμους καὶ πελταστῶν καὶ ἵππων, ἐνόμισαν ἀσφαλές εἶναι ἐπιθέσθαι αὐτοῖς τῷ πελταστικῷ. εἰ μὲν γὰρ πορεύοντο τῇ ὁδῷ, ἀκοντιζομένους ἂν αὐτοὺς εἰς τὰ γυμνὰ ἀπόλλυσθαι· εἰ δ' ἐπιχειροῦν διώκειν, ὁρδίως ἂν ἀποφυγεῖν πελτασταῖς τοῖς ἐλαφροτάτοις τοὺς ὅπλιτας. γνόντες δὲ ταῦτα ἔξαγουσι.

Καὶ ὁ μὲν Καλλίας παρέταξε τοὺς ὅπλιτας οὐ πόρρω τῆς § 14 · 15 πόλεως, ὁ δὲ Ἰφικράτης λαβὼν τοὺς πελταστὰς ἐπέθετο τῇ μόρᾳ. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐπεὶ ἤκοντιζοντο καὶ ὁ μέν τις ἐτέρῳ, ὁ δὲ καὶ ἐπεπτώκει, τούτους μὲν ἐκέλευν τοὺς ὑπασπιστὰς ἀραμένους ἀποφέρειν εἰς Λέχαιον· καὶ οὗτοι μόνοι τῆς μόρας τῇ ἀληθείᾳ ἐσώθησαν· ὁ δὲ πολέμαρχος ἐκέλευσε τὰ δέκα ἀφ' ἥβης ἀποδιῶξαι τοὺς προειρημένους. ὡς δὲ ἐδίωκον, ἥρουν τε οὐδένα ἔξ ἀκοντίου βολῆς ὅπλιται δῆντες πελταστάς· καὶ γὰρ ἀναχωρεῖν αὐτοὺς ἐκέλευε, ποὺν τοὺς ὅπλιτας διμοῦ γίγνεσθαι· ἐπεὶ δὲ ἀνεγώρουν ἐσπαρμένοι, ἀτε διώξαντες, ὡς τάχους ἔκαστος εἶχεν, ἀναστρέφοντες οἱ περὶ τὸν Ἰφικράτη, οἵ τε ἐκ τοῦ ἐναντίου πάλιν ἤκοντιζον καὶ ἄλλοι ἐκ πλαγίου παραθέοντες εἰς τὰ γυμνά. καὶ εὐθὺς μὲν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διώξει κατηκόντιζον ἐννέα ἦ δέκα αὐτῶν. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, πολὺ ἥδη θρασύτερον ἐπέκειντο.

Ἐπεὶ δὲ κακῶς ἔπασχον, πάλιν ἐκέλευσεν ὁ πολέμαρχος § 16 διώκειν τὰ πεντεκαΐδεκα ἀφ' ἥβης. ἀναχωρούντων δὲ ἔτι πλείονες αὐτῶν ἦ τὸ πρῶτον ἐπεσον. ἥδη δὲ τῶν βελτίστων ἀπολωλότων, οἵ ἵππεῖς αὐτοῖς παραγίγνονται καὶ σὺν τούτοις αὖθις διώξιν ἐποιήσαντο. ὡς δ' ἐνέκλιναν οἱ πελτασταί, ἐν τούτῳ κακῶς οἱ ἵππεῖς ἐπέθεντο· οὐ γάρ, ἔως ἀπέκτεινάν τινας αὐτῶν, ἐδίωξαν, ἀλλὰ σὺν τοῖς ἐκδρόμοις ἴσομέτωποι καὶ ἐδίωκον καὶ ἐπέστρεψαν. ποιοῦντες δὲ καὶ πάσχοντες τὰ δομοια τούτοις καὶ αὖθις, αὐτοὶ μὲν ἀεὶ ἐλάττους τε καὶ μαλακώτε-

οι ἐγίγνοντο, οἱ δὲ πολέμιοι θρασύτεροι τε καὶ ἀεὶ πλείους οἱ ἔγχειροῦντες. ἀποροῦντες δὴ συνίστανται ἐπὶ βραχύν τινα γήλοφον, ἀπέχοντα τῆς μὲν θαλάττης ώς δύο στάδια, τοῦ δὲ Λεχαίου ώς ἔξ ἥ ἑπτακαίδεκα.

§ 17 Αἰσθόμενοι δ' οἱ ἀπὸ τοῦ Λεχαίου, εἰσβάντες εἰς πλοιάρια παρέπλεον, ἔως ἐγένοντο κατὰ τὸν γήλοφον. οἱ δ' ἀποροῦντες ἥδη, δτι ἔπασχον μὲν κακῶς καὶ ἀπέθνησκον, ποιεῖν δὲ οὐδὲν ἐδύναντο, πρὸς τούτοις δὲ δρῶντες καὶ τοὺς δπλίτας ἐπιόντας, ἐγκλίνουσι. καὶ οἱ μὲν ἐμπίπτουσιν αὐτῶν εἰς τὴν θάλατταν, ὅλιγοι δέ τινες μετὰ τῶν ἵπτεων εἰς Λέχαιον ἐσώθησαν. ἐν πάσαις δὲ ταῖς μάχαις καὶ τῇ φυγῇ ἀπέθανον περὶ πεντήκοντα καὶ διακοσίους. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐπέπρακτο.

§ 18 • 19 'Ἐκ δὲ τούτου δὲ Ἀγησίλαος τὴν μὲν σφαλεῖσαν μόραν ἔχων ἀπήει, ἄλλην δὲ κατέλιπεν ἐν τῷ Λεχαίῳ. διιδὼν δὲ ἐπ' οἶκου ώς μὲν ἐδύνατο ὀψιαίτατα κατήγετο εἰς τὰς πόλεις, ώς δὲ ἐδύνατο πρωαίτατα ἔξωρματο. παρὰ δὲ Μαντίνειαν ἔξ Ορχομενοῦ ὅρμου ἀναστὰς ἔτι σκοταῖος παρῆλθεν. οὕτω χαλεπῶς ἀν ἐδόκουν οἱ στρατιῶται τοὺς Μαντινέας ἐφηδομένους τῷ δυστυχήματι θεάσασθαι. ἐκ τούτου δὲ μάλα καὶ τἄλλα ἐπετύγχανεν Ἰφικράτης. καθεστηκότων γὰρ φρουρῶν ἐν Σιδοῦντι μὲν καὶ Κρομμυῶνι ὑπὸ Πραξίτα, δτε ἐκεῖνος εἴλε ταῦτα τὰ τείχη, ἐν Οἰνόῃ δὲ ὑπὸ Ἀγησιλάου, δτεπερ τὸ Πείραιον ἑάλω, πάνθ' εἴλε ταῦτα τὰ χωρία. τὸ μέντοι Λέχαιον ἐφρούρουν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι. οἱ φυγάδες δὲ τῶν Κορινθίων, οὐκέτι πεζῇ παριόντες ἐκ Σικυῶνος διὰ τὴν τῆς μόρας δυστυχίαν, ἄλλὰ παραπλέοντες καὶ ἐντεῦθεν δρμώμενοι πράγματα εἰχόν τε καὶ παρεῖχον τοῖς ἐν τῷ ἄστει.

Ο ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΑΓΩΝ

20. Ἐπιδρομὴ τοῦ Κόνωνος κατὰ τῆς Πελοποννήσου. Ἀνοικοδόμησις τῶν τειχῶν τῶν Ἀθηνῶν (393 π. Χ.).

(Δ, 8, 1-3, 6-11).

Καὶ ὁ μὲν δὴ κατὰ γῆν πόλεμος οὕτως ἐπολεμεῖτο. ἐν ᾧ § 1·2 δὲ πάντα ταῦτα ἐποάττετο, τὰ κατὰ θάλατταν αὖ καὶ τὰς πρὸς θαλάττη πόλεις γενόμενα διηγήσομαι, καὶ τῶν πράξεων τὰς μὲν ἀξιομνημονεύτους γράψω, τὰς δὲ μὴ ἀξίας λόγου ἀφήσω. πρῶτον μὲν τοίνυν Φαρνάβαζος καὶ Κόνων ἐπεὶ ἐνύκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους τῇ ναυμαχίᾳ, περιπλέοντες καὶ τὰς νήσους καὶ τὰς ἐπιθαλαττιδίας πόλεις τούς τε Λακωνικούς ἀρμοστὰς ἔξηλαυνον καὶ παρεμυθοῦντο τὰς πόλεις, ὡς οὕτε ἀκροπόλεις ἐντειχιοῖεν ἐάσοιέν τε αὐτονόμους. οἱ δ' ἀκούοντες ταῦτα ἥδοντό τε καὶ ἐπήνουν καὶ ξένια προθύμως ἐπεμπον τῷ Φαρναβάζῳ. καὶ γὰρ ὁ Κόνων τὸν Φαρνάβαζον ἐδίδασκεν, ὡς οὕτω μὲν ποιοῦντι πᾶσαι αὐτῷ αἱ πόλεις φίλαι ἔσοιντο, εἰ δὲ δουλοῦσθαι βουλόμενος φανερὸς ἔσοιτο, ἔλεγεν, ὡς μία ἐκάστη πολλὰ πράγματα ἵκανή εἴη παρέχειν καὶ κίνδυνος εἴη, μὴ καὶ οἱ Ἑλληνες, εἰ ταῦτα αἰσθοιντο, συσταῖεν. ταῦτα μὲν οὖν ἐπείθετο Φαρνάβαζος.

Ἄποβάτες δ' εἰς Ἐφεσον τῷ μὲν Κόνωνι δοὺς τετταρά- § 3 κοντα τριήρεις εἰς Σηστὸν εἶπεν ἀπαντᾶν, αὐτὸς δὲ πεζῇ ἀπήγει ἐπὶ τὴν αὐτοῦ ἀρχήν. καὶ γὰρ ὁ Δερκυλίδας, ὅσπερ καὶ πάλαι πολέμιος ἦν αὐτῷ, ἔτυχεν ἐν Ἀβύδῳ ὃν, δτε ἡ ναυμαχία ἐγένετο, καὶ οὐχ ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἀρμοσταὶ ἔξελιπεν, ἀλλὰ κατέσχε τὴν Ἀβυδον καὶ διέσφεζε φίλην τοῖς Λακεδαιμονίοις.

Ο δὲ Φαρνάβαζος ἐπεὶ ηὗρε τήν τε Ἀβυδον καὶ τὸν § 6 Σηστὸν οὕτως ἔχοντα, προηγόρευεν αὐτοῖς, ὡς, εἰ μὴ ἐκπέμψοιεν τοὺς Λακεδαιμονίους, πόλεμον ἔξοισει πρὸς αὐτούς. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπείθοντο, Κόνωνι μὲν προσέταξε κωλύειν αὐτοὺς τὴν

θάλατταν πλεῖν, αὐτὸς δὲ ἐδήρου τὴν τῶν Ἀβυδηνῶν χώραν. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐπέραινε πρὸς τὸ καταστρέφεσθαι, αὐτὸς μὲν ἐπ' οἴκου ἀπῆλθε, τὸν δὲ Κόνωνα ἐκέλευεν εὐτρεπίζεσθαι τὰς καθ' Ἑλλήσποντον πόλεις, δπως εἰς τὸ ἕαρ δ, τι πλεῖστον ναυτικὸν ἀθροισθείη. ὅργιζόμενος γὰρ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀνθ' ὧν ἐπεπόνθει, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο ἐλθεῖν τε εἰς τὴν χώραν αὐτῶν καὶ τιμωρήσασθαι δ, τι δύναιτο.

§ 7 - 8   Καὶ τὸν μὲν χειμῶνα ἐν τούτοις ὅντες διῆγον· ἀμα δὲ τῷ ἔαρι ναῦς τε πολλὰς συμπληρώσας καὶ ξενικὸν προσμισθωσάμενος ἐπλευσεν δ Φαρονάβαζός τε καὶ δ Κόνων μετ' αὐτοῦ διὰ νῆσων εἰς Μῆλον, ἐκεῖθεν δὲ ὁρμώμενοι εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν. καταπλεύσας δὲ πρῶτον εἰς Φαράς ἐδήρωσε ταύτην τὴν χώραν· ἐπειτα καὶ ἄλλοσε ἀποβαίνων τῆς παραθαλαττίας ἐκακούργει δ, τι ἐδύνατο· φοβούμενος δὲ τήν τε ἀλιμενότητα τῆς χώρας καὶ τὰ τῆς βιοηθείας καὶ τὴν σπανοσιτίαν, ταχὺ τε ἀνέστρεψε καὶ ἀποπλέων ὡρμίσθη τῆς Κυθηρίας εἰς Φοινικοῦντα. ἐπεὶ δὲ οἱ ἔχοντες τὴν πόλιν τῶν Κυθηρίων φοβηθέντες, μὴ κατὰ κράτος ἀλοῖεν, ἐξέλιπον τὰ τείχη, ἐκείνους μὲν ὑποσπόνδους ἀφῆκεν εἰς τὴν Λακωνικήν, αὐτὸς δ' ἐπισκευάσας τὸ τῶν Κυθηρίων τείχος φρουρούς τε καὶ Νικόφημον Ἀθηναῖον ἀρμοστὴν ἐν τοῖς Κυθήροις κατέλιπε. ταῦτα δὲ ποιήσας καὶ εἰς Ἰσθμὸν τῆς Κορινθίας καταπλεύσας καὶ παρακελευσάμενος τοῖς συμμάχοις προθύμως τε πολεμεῖν καὶ ἄνδρας πιστοὺς φαίνεσθαι βασιλεῖ, καταλιπὼν αὐτοῖς χρήματα δσα είλεν, ὥχετο ἐπ' οἴκου ἀποπλέων.

§ 9 - 10   Λέγοντος δὲ τοῦ Κόνωνος, ὡς, εἰ ἐώη αὐτὸν ἔχειν τὸ ναυτικόν, θρέψοι μὲν ἀπὸ τῶν νήσων, καταπλεύσας δ' εἰς τὴν πατρίδα συναναστήσοι τά τε μακρὰ τείχη τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τὸ περὶ τὸν Πειραιᾶ τείχος, οὗ εἰδέναι ἔφη, δτι Λακεδαιμονίοις οὐδὲν ἀν βαρύτερον γένοιτο, «καὶ τοῦτο οὖν», ἔφη, «σὺ τοῖς μὲν Ἀθηναίοις κεχαριτμένος ἔσει, τοὺς δὲ Λακεδαι-

μονίους τετιμωρημένος· ἐφ' ὃ γὰρ πλεῖστα ἐπόνησαν, ἀτελὲς αὐτοῖς ποιήσεις», δ Φαρνάβαζος ἀκούσας ταῦτα ἀπέστειλεν αὐτὸν προθύμως εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ χρήματα προσέθηκεν αὐτῷ εἰς τὸν ἀνατειχισμόν. δὲ ἀφικόμενος πολὺ τοῦ τείχους ὠρθωσε, τά τε αὐτοῦ πληρώματα παρέχων καὶ τέκτοσι καὶ λιθολόγοις μισθὸν διδοὺς καὶ ἄλλο, εἴ τι ἀναγκαῖον ἦν, δαπανῶν. τινὰ μέντοι τοῦ τείχους καὶ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι καὶ Βοιωτοὶ καὶ ἄλλαι πόλεις ἐθελούσιαι συνετείχισαν.

Οἱ μέντοι Κορίνθιοι, ἀφ' ὃν Φαρνάβαζος κατέλιπε χοη- § 11 μάτων, ναῦς πληρώσαντες καὶ Ἀγαθίνον ναύαρχον ἐπιστήσαντες ἐθαλαττοκράτουν ἐν τῷ περὶ Ἀχαίαν καὶ Λέχαιον κόλπῳ. ἀντεπλήρωσαν δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ναῦς, δὲν Ποδάνεμος ἥρχεν. ἐπεὶ δὲ οὗτος ἐν προσβολῇ τινι γενομένῃ ἀπέθανε καὶ Ηόλλις αὖ ἐπιστολεὺς ὃν τρωθεὶς ἀπῆλθεν, Ἡριππίδας ταύτας ἀναλαμβάνει τὰς ναῦς. Πρόαινος μέντοι Κορίνθιος τὰς παρ' Ἀγαθίνου παραλαβὼν ναῦς ἔξειπτε τὸ Πίον· Λακεδαιμόνιοι δ' αὐτὸν παρέλαβον. μετὰ δὲ τοῦτο Τελευτίας ἐπὶ τὰς Ἡριππίδου ναῦς ἥλθε καὶ οὗτος αὖ τοῦ κόλπου πάλιν ἐκράτει.

21. Ἀποστολὴ τοῦ Ἀνταλκίδου εἰς Μ. Ἀσίαν. Διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν περὶ εἰρήνης.
(Δ. 8, 12 - 16)

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκούοντες, ὅτι Κόνων καὶ τὸ τεῖχος § 12 - 13 τοῖς Ἀθηναίοις ἐκ τῶν βασιλέως χορημάτων ἀνορθοίη καὶ τὸ ναυτικὸν ἀπὸ τῶν ἐκείνου τρέφων τάς τε νήσους καὶ τὰς ἐν τῇ ἡπείρῳ παρὰ θάλατταν πόλεις Ἀθηναίοις εὐτρεπίζοι, ἐνόμισαν, εἰ ταῦτα διδάσκοιεν Τιρίβαζον βασιλέως ὅντα στρατηγόν, ἦ καὶ ἀποστῆσαι ἄν πρὸς ἑαυτοὺς τὸν Τιρίβαζον ἥ παῦσαι γ' ἄν τὸ Κόνωνος ναυτικὸν τρέφοντα. γνόντες δὲ οὕτω, πέμπουσιν Ἀνταλκίδαν πρὸς τὸν Τιρίβαζον, προστάξαντες αὐτῷ ταῦτα διδάσκειν καὶ πειρᾶσθαι εἰρήνην τῇ πόλει ποιεῖσθαι πρὸς βασιλέα. αἰσθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἀντι-

πέμπουσι πρέσβεις μετὰ Κόνωνος Ἐρμογένη καὶ Δίωνα καὶ Καλλισθένη καὶ Καλλιμέδοντα. συμπαρεκάλεσαν δὲ καὶ ἀπὸ τῶν συμμάχων πρέσβεις· καὶ παρεγένοντο ἀπό τε Βοιωτῶν καὶ Κορίνθου καὶ Ἀργους.

§ 14 Ἐπεὶ δὲ ἐκεὶ ἦσαν, ὁ μὲν Ἀνταλκίδας ἔλεγε πρὸς τὸν Τιριβάζον, ὅτι εἰρήνης δεόμενος ἥκοι τῇ πόλει πρὸς βασιλέα καὶ ταύτης οἴασπερ βασιλεὺς ἐπεθύμει· τῶν τε γὰρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἑλληνίδων πόλεων Λακεδαιμονίους βασιλεῖ οὐκ ἀντιποιεῖσθαι, τάς τε νήσους ἀπάσας καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἀρκεῖν σφίσιν αὐτονόμους εἶναι. «καίτοι», ἔφη, «τοιαῦτα ἐθελόντων ἡμῶν, τίνος ἀν ἔνεκα πρὸς ἡμᾶς βασιλεὺς πολεμοίη ἢ χρήματα δαπανῷ; καὶ γὰρ οὐδὲ ἐπὶ βασιλέα στρατεύεσθαι δυνατὸν οὔτε Ἀθηναίοις, μὴ ἡγουμένων ἡμῶν, οὐθὲ ἡμῖν, αὐτονόμων οὐσῶν τῶν πόλεων».

§ 15 Τῷ μὲν δὴ Τιριβάζῳ ἀκούοντι ἴσχυρῶς ἥρεσκον οἱ τοῦ Ἀνταλκίδου λόγοι· τοῖς δὲ ἐναντίοις λόγοι ταῦτ' ἦν. οἵ τε γὰρ Ἀθηναῖοι ἐφοβούντο συνθέσθαι αὐτονόμους εἶναι τὰς νήσους, μὴ Λήμνου καὶ Ἰμβρου καὶ Σκύρου στερηθείεν, οἵ τε Θηβαῖοι, μὴ ἀναγκασθείσαν ἀφεῖναι τὰς Βοιωτίας πόλεις αὐτονόμους, οἵ τ' Ἀργεῖοι, οὖς ἐπεθύμουν, οὐκ ἐνόμιζον ἀν τὴν Κόρινθον δύνασθαι ὡς Ἀργος ἔχειν τοιούτων συνθηκῶν καὶ σπονδῶν γενομένων· αὕτη μὲν ἡ εἰρήνη οὔτως ἐγένετο ἀτελής, καὶ ἀπῆλθον οἴκαδε ἔκαστος.

§ 16 Οἱ μέντοι Τιριβάζος τὸ μὲν ἄνευ βασιλέως μετὰ Λακεδαιμονίων γενέσθαι οὐκ ἀσφαλὲς αὐτῷ ἥγειτο εἶναι· λάθρῳ γε μέντοι ἔδωκε χρήματα Ἀνταλκίδᾳ, ὅπως ἀν πληρωθέντος ναυτικοῦ ὑπὸ Λακεδαιμονίων οἵ τε Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν μᾶλλον τῆς εἰρήνης προσδέοιντο, καὶ τὸν Κόνωνα ὡς ἀδικοῦντά τε βασιλέα καὶ ἀληθῆ λεγόντων Λακεδαιμονίων εἰρῆσθαι ταῦτα δὲ ποιήσας ἀνέβαινε πρὸς βασιλέα φράσων, ἢ τε λέγοιεν οἵ Λακεδαιμόνιοι καὶ ὅτι Κόνωνα συνειληφώς εἴη ὡς ἀδικοῦντα· καὶ ἐρωτήσων, τί χρὴ ποιεῖν περὶ τούτων ἀπάντων.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

22. Ἐποδοχὴ τῶν προτάσεων τῆς εἰρήνης παρὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων. Ἡ ἀνταλκίδειος εἰρήνη (387 π. Χ.).

(Ε, 1, 25 - 36)

‘Ο δὲ Ἀνταλκίδας κατέβη μὲν μετὰ Τιριβάζου διαπεπρα- § 25 - 26
γμένος συμμαχεῖν βασιλέα, εἰ μὴ ἐθέλοιεν Ἀθηναῖοι καὶ οἱ
σύμμαχοι χρῆσθαι τῇ εἰρήνῃ, ἢ αὐτὸς ἔλεγεν. ὃς δ’ ἤκουσε Νι-
κόλοχον σὺν ταῖς ναυσὶ πολιορκεῖσθαι ἐν Ἀβύδῳ ὑπὸ Ἰφι-
κράτους καὶ Διοτίμου, πεξῇ φάγετο εἰς Ἀβυδον. ἐκεῖθεν δὲ
λαβὼν τὸ ναυτικὸν νυκτὸς ἀνήγετο, διασπείρας λόγον ὃς με-
ταπεμπομένων τῶν Καλχηδονίων· δῷμισάμενος δὲ ἐν Περ-
ικότῃ ἡσυχίαν εἶχεν. αἰσθόμενοι δὲ οἱ περὶ Δημαίνετον καὶ
Διονύσιον καὶ Λεόντιχον καὶ Φανίαν ἐδίωκον αὐτὸν τὴν ἐπὶ
Προκοννήσου. δ δ’, ἐπεὶ ἐκεῖνοι παρέπλευσαν, ὑποστρέψας
εἰς Ἀβυδον ἀφίκετο· ἥκηκόει γάρ, ὅτι προσπλέοι Πολύξενος
ἄγων τὰς ἀπὸ Συρακουσῶν καὶ Ἰταλίας ναῦς εἴκοσιν, ὅπως
ἀναλάβοι καὶ ταύτας.

‘Ἐκ δὲ τούτου Θρασύβουλος δ Κολλυτεὺς ἔχων ναῦς ὀκτώ § 27
ἐπλει ἀπὸ Θράκης, βουλόμενος ταῖς ἄλλαις Ἀττικαῖς ναυσὶ¹
συμμεῖξαι. δ δὲ Ἀνταλκίδας, ἐπεὶ αὐτῷ οἱ σκοποὶ ἐσήμηναν,
ὅτι προσπλέοιεν τριήρεις ὀκτώ, ἐμβιβάσας τοὺς ναύτας εἰς
δώδεκα ναῦς τὰς ἄριστα πλεούσας καὶ προσπληρώσασθαι κε-
λεύσας, εἴ τις ἐνεδεῖτο, ἐκ τῶν καταλειπομένων, ἐνήδρευεν,
ὃς ἐδύνατο ἀφανέστατα. ἐπεὶ δὲ παρέπλεον, ἐδίωκεν οἱ δὲ
ἰδόντες ἔφευγον. τὰς μὲν οὖν βραδύτατα πλεούσας ταῖς ἄριστα
πλεούσαις ταχὺ κατειλήφει· πραγγεῖλας δὲ τοῖς πρωτόπλοις

τῶν μεθ' αὐτοῦ μὴ ἐμβαλεῖν ταῖς ὑστάταις, ἐδίωκε τὰς προεχούσας, ἐπεὶ δὲ ταύτας ἔλαβεν, ἵδοντες οἱ ὑστεροὶ ἀλισκομένους σφῶν αὐτῶν τοὺς πρόπλους ὑπ' ἀδυμίας καὶ τῶν βραδυτέρων ἡλίσκοντο. ὥσθ' ἦλωσαν ἄπασαι.

§ 28   Ἐπεὶ δ' ἦλθον αὐτῷ αἱ τε ἐκ Συρακουσῶν νῆες εἴκοσιν, ἦλθον δὲ καὶ αἱ ἀπὸ Ἰωνίας, ὅσης ἐγκρατής ἦν Τιρίβαζος, συνεπληρώθησαν δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἀριοβαρζάνους, (καὶ γὰρ ἦν ἔνεος ἐκ παλαιοῦ τῷ Ἀριοβαρζάνει), ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἥδη ἀνακεκλημένος φέρετο ἄνω, ὅτε δὴ καὶ ἡγάγετο γυναικα τὴν βασιλέως θυγατέρα, ὁ Ἀνταλκίδας γενομέναις ταῖς πάσαις ναυσὶ πλείσιν ἡ ὀγδοήκοντα ἐκόπατει τῆς θαλάττης ὥστε καὶ τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ναῦς Ἀθήναζε μὲν ἐκώλυε καταπλεῖν, εἰς δὲ τοὺς ἑαυτῶν συμμάχους κατῆγεν.

§ 29 - 30   Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι, ὁρῶντες μὲν πολλὰς τὰς πολεμίας ναῦς, φοβούμενοι δέ, μὴ ως πρότερον καταπολεμηθείσαν, συμμάχου Λακεδαιμονίοις βασιλέως γεγενημένου, πολιορκούμενοι δὲ ἐκ τῆς Αίγινης ὑπὸ ληστῶν, διὰ ταῦτα μὲν ἴσχυρῶς ἐπεθύμουν τῆς εἰρήνης. οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι, φρουροῦντες μόρα μὲν ἐν Λεχαίῳ, μόρα δὲ ἐν Ὁρχομενῷ, φυλάττοντες δὲ τὰς πόλεις, αἵς μὲν ἐπίστευον, μὴ ἀπόλοιντο, αἵς δὲ ἡπίστουν, μὴ ἀποσταῖεν, πράγματα δὲ ἔχοντες καὶ παρέχοντες περὶ τὴν Κόρινθον, χαλεπῶς ἔφερον τῷ πολέμῳ. οἱ γε μὴν Ἀργεῖοι, εἰδότες φρουράν τε πεφασμένην ἐφ' ἑαυτοὺς καὶ γιγνώσκοντες, ὅτι ή τῶν μηνῶν ὑποφορὰ οὐδὲν ἔτι σφᾶς ὀφελήσει, καὶ οὗτοι εἰς τὴν εἰρήνην πρόθυμοι ἦσαν. ὥστ' ἐπεὶ παρήγγειλεν δὲ Τιρίβαζος παρεῖναι τοὺς βουλομένους ὑπακοῦσαι τῇ εἰρήνῃ, ἦν βασιλεὺς καταπέμποι, ταχέως πάντες παρεγένοντο. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἐπιδείξας δὲ Τιρίβαζος τὰ βασιλέως σημεῖα ἀνεγίγνωσκε τὰ γεγραμμένα· εἶχε δὲ ὅδε.

§ 31   «Ἀρταξέρξης βασιλεὺς νομίζει δίκαιον τὰς μὲν ἐν τῇ Ασίᾳ πόλεις ἑαυτοῦ εἶναι καὶ τῶν νήσων Κλαζομενᾶς καὶ

Κύπρον, τὰς δὲ ἄλλας Ἐλληνίδας πόλεις καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας αὐτονόμους ἀφεῖναι πλὴν Λήμνου καὶ Ἰμβρου καὶ Σκύρου· ταύτας δὲ ὥσπερ τὸ ἀρχαῖον εἶναι Ἀθηναίων. δόπτεροι δὲ ταύτην τὴν εἰρήνην μὴ δέχονται, τούτοις ἐγὼ πολεμῆσω μετὰ τῶν ταύτα βουλομένων καὶ πεζῇ καὶ κατὰ θάλατταν καὶ ναυσὶ καὶ χρήμασιν».

‘Ακούοντες οὖν ταῦτα οἱ ἀπὸ τῶν πόλεων πρέσβεις ἀπῆγ- § 32 γελλον ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν ἔκαστοι πόλεις. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὅμνυσαν ἐμπεδώσειν ταῦτα, οἱ δὲ Θηβαῖοι ἡξίουν ὑπὲρ πάντων Βοιωτῶν ὅμνύναι. ὁ δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἔφη δέξασθαι τοὺς ὅρκους, ἐὰν μὴ ὅμνύωσιν, ὥσπερ τὰ βασιλέως γράμματα ἔλεγεν, αὐτονόμους εἶναι καὶ μικρὰν καὶ μεγάλην πόλιν. οἱ δὲ τῶν Θηβαίων πρέσβεις ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἐπεσταλμένα σφίσι ταῦτ’ εἴη. «Ἴτε τοίνυν», ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, «καὶ ἐρωτᾶτε· ἀπαγγέλλετε δ’ αὐτοῖς καὶ ταῦτα, ὅτι, εἰ μὴ ποιήσουσι ταῦτα, ἔκσπονδοι ἔσονται». οἱ μὲν δὴ ὤφοντο.

‘Ο δὲ Ἀγησίλαος διὰ τὴν πρὸς Θηβαίους ἔχθραν οὐκ § 33 ἔμελλεν, ἀλλὰ πείσας τοὺς ἔφόρους εὐθὺς ἐθύνετο. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο τὰ διαβατήρια, ἀφικόμενος εἰς τὴν Τεγέαν διέπεμπε μὲν τῶν ἵπτεων κατὰ τοὺς περιοίκους ἐπισπεύσοντας, διέπεμπε δὲ καὶ ἔνεγαγοὺς εἰς τὰς πόλεις. πρὸν δὲ αὐτὸν ὅρμηθῆναι ἐκ Τεγέας, παρῆσαν οἱ Θηβαῖοι λέγοντες, ὅτι ἀφιᾶσι τὰς πόλεις αὐτονόμους. καὶ οὕτω Λακεδαιμόνιοι μὲν οἰκαδε ἀπῆλθον, Θηβαῖοι δὲ εἰς τὰς σπονδὰς εἰσελθεῖν ἦναγκάσθησαν, αὐτονόμους ἀφέντες τὰς Βοιωτίας πόλεις.

Οἱ δὲ αὖ Κορίνθιοι οὐκ ἔξεπεμπον τὴν τῶν Ἀργείων § 34 φρουράν. ἀλλ’ ὁ Ἀγησίλαος καὶ τούτοις προεῖπε, τοῖς μέν, εἰ μὴ ἐκπέμψοιεν τοὺς Ἀργείους, τοῖς δέ, εἰ μὴ ἀπίοιεν ἐκ τῆς Κορίνθου, ὅτι πόλεμον ἔξοισει πρὸς αὐτούς. ἐπεὶ δὲ φοβηθέντων ἀμφοτέρων ἔξηλθον οἱ Ἀργεῖοι καὶ αὐτὴ ἐφ’ αὐτῆς ἡ τῶν Κορινθίων πόλις ἐγένετο, οἱ μὲν σφαγεῖς καὶ οἱ μεταί-

τιοι τοῦ ἔργου αὐτοὶ γνόντες ἀπῆλθον ἐκ τῆς Κορίνθου· οἱ δ' ἄλλοι πολῖται ἑκόντες κατεδέχοντο τοὺς πρόσθεν φεύγοντας.

§ 35   'Επεὶ δὲ ταῦτ' ἐπράχθη καὶ ὡμωμόκεσαν αἱ πόλεις ἐμμενεῖν ἐν τῇ εἰρήνῃ, ἣν κατέπειψε βασιλεύς, ἐκ τούτου διελύθη μὲν τὰ πεζά, διελύθη δὲ καὶ τὰ ναυτικὰ στρατεύματα. Λακεδαιμονίοις μὲν δὴ καὶ Ἀθηναίοις καὶ τοῖς συμμάχοις οὕτω μετὰ τὸν ὑστερὸν πόλεμον τῆς καθαιρέσεως τῶν Ἀθήνησι τειχῶν αὗτη πρώτη εἰρήνη ἐγένετο.

§ 36   'Ἐν δὲ τῷ πολέμῳ μᾶλλον ἀντιρρόποις τοῖς ἐναντίοις πράττοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι πολὺ ἐνδοξότεροι ἐγένοντο ἐκ τῆς ἐπ' Ἀνταλκίδου εἰρήνης καλούμενης. προστάται γὰρ γενόμενοι τῆς ὑπὸ βασιλέως καταπειρθείσης εἰρήνης καὶ τὴν αὐτονομίαν ταῖς πόλεσι πράττοντες, προσέλαβον μὲν σύμμαχον Κόρινθον, αὐτονόμους δὲ ἀπὸ τῶν Θηβαίων τὰς Βοιωτίας πόλεις ἐποίησαν, οὕπερ πάλαι ἐπεθύμουν, ἔπαυσαν δὲ καὶ Ἀργείους Κόρινθον σφετεριζομένους, φρουρὰν φήναντες ἐπ' αὐτούς, εἰ μὴ ἔξιοιεν ἐκ Κορίνθου.

Η ΠΑΛΗ ΜΕΤΑΞΥ ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΙ ΘΗΒΩΝ

23. Ἐκστρατεία τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῆς Ὀλύνθου. Κατάληψις τῶν Θηβῶν. Παραβίασις τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης (382 π. Χ.).

(Ε, 2, 24-32, 35-36. 4, 1).

2 § 24   'Ἐκ δὲ τούτου ἐκπέμπουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι Εὔδαμίδαν καὶ σὺν αὐτῷ νεοδαμώδεις τε καὶ τῶν περιοίκων καὶ τῶν Σκιριτῶν ἄνδρας ὡς δισχιλίους. διέντοι Εύδαμίδας ἔξιών ἐδεήθη τῶν ἐφόρων μετιέναι Φοιβίδαν τὸν ἀδελφὸν ἀθροίσαντα τοὺς ὑπολειπομένους τῶν ἑαυτῷ προστεταγμένων· αὐτὸς δὲ ἐπεὶ ἀφίκετο εἰς τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία, ταῖς μὲν δεομέναις τῶν πόλεων φρουρούς ἔπειμπε, Ποτείδαιαν δὲ καὶ προσέλαβεν

έκουσαν, σύμμαχον ἥδη ἐκείνων οὗσαν, καὶ ἐντεῦθεν δρμώμενος ἐπολέμει, ὥσπερ εἰκός, τὸν ἐλάττω ἔχοντα δύναμιν.

Ο δὲ Φοιβίδας ἐπεὶ ἡμροίσθησαν αὐτῷ οἱ ὑπολειφθέντες § 25 - 27 τοῦ Εὔδαμίδου, λαβὼν αὐτοὺς ἐπορεύετο. ὡς δ' ἐγένετο ἐν Θήβαις, ἐστρατοπεδεύσαντο μὲν ἔξι τῆς πόλεως περὶ τὸ γυμνάσιον στασιαζόντων δὲ τῶν Θηβαίων, πολεμαρχοῦντες μὲν ἐτύγχανον Ἰσμηνίας τε καὶ Λεοντιάδης, διάφοροι δὲ ὅντες ἀλλήλοις καὶ ἀρχηγὸς ἐκάτερος τῶν ἐταιρειῶν. ὁ μὲν οὖν Ἰσμηνίας διὰ τὸ μῖσος τῶν Λακεδαιμονίων οὐδὲ ἐπλησίαζε τῷ Φοιβίδᾳ· ὁ μέντοι Λεοντιάδης ἀλλως τε ἐθεράπευεν αὐτὸν καὶ ἐπεὶ εἰσφειώθη, ἔλεγε τάδε· «Ἐξεστί σοι, ὦ Φοιβίδα, τῇδε τῇ ἡμέρᾳ μέγιστα ἀγαθὰ τῇ σεαυτοῦ πατρίδι ὑπουργῆσαι· ἐὰν γὰρ ἀκολουθήσῃς ἐμοὶ σὺν τοῖς δπλίταις, εἰσάξω σε ἐγὼ εἰς τὴν ἀκρόπολιν· τούτου δὲ γενομένου νόμιζε τὰς Θήβας παντάπασιν ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ ἡμῖν τοῖς ὑμετέροις φίλοις ἔσεσθαι. καίτοι νῦν μέν, ὡς δρᾶς, ἀποκεκήρυκται μηδένα μετὰ σοῦ στρατεύειν Θηβαίων ἐπ' Ὀλυμφίους· ἐὰν δέ γε σὺ ταῦτα μεθ' ἡμῶν πράξῃς, εὐθύς σοι ἡμεῖς πολλοὺς μὲν δπλίταις, πολλοὺς δὲ ἵππεας συμπέψομεν. ὥστε πολλῇ δυνάμει βιοηθήσεις τῷ ἀδελφῷ καὶ ἐν ᾧ μέλλει ἐκεῖνος Ὀλυμφὸν καταστρέφεσθαι, σὺ κατεστραμμένος ἔσει Θήβας, πολὺ μείζω πόλιν Ὀλύμφου».

Ακούσας δὲ ταῦτα ὁ Φοιβίδας ἀνεκουφίσθη· καὶ γὰρ ἦν § 28 - 29 τοῦ λαμπρόν τι ποιῆσαι πολὺ μᾶλλον ἢ τοῦ ζῆν ἐραστής· οὐ μέντοι λογιστικός γε οὐδὲ πάνυ φρόνιμος ἐδόκει εἶναι. ἐπεὶ δὲ ὀμιλόγησε ταῦτα, προοριμῆσαι μὲν αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὥσπερ συνεσκευασμένος ἦν, εἰς τὸ ἀπιέναι· «ἥνικα δ' ἂν ἢ καιρός, πρὸς σὲ ἔξι ρέγώ», ἔφη δὲ Λεοντιάδης, «καὶ αὐτός σοι ἡγήσομαι». ἐν ᾧ δὲ ἡ μὲν βουλὴ ἐκάθητο ἐν τῇ ἐν ἀγορᾷ στοᾶ διὰ τὸ τὰς γυναικας ἐν τῇ Καδμείᾳ θεσμοφοριάζειν, θέρους δὲ ὅντος καὶ μεσημβρίας πλείστη ἦν ἐρημία ἐν ταῖς ὁδοῖς,

ἐν τούτῳ προσελάσας ἐφ' ἵππου ὁ Λεοντιάδης ἀποστρέφει τε τὸν Φοιβίδαν καὶ ἡγεῖται εὐθὺς εἰς τὴν ἀκρόπολιν. καταστῆσας δ' ἐκεῖ τὸν Φοιβίδαν καὶ τὸν μετ' αὐτοῦ καὶ παραδοὺς τὴν βαλανάγραν αὐτῷ τῶν πυλῶν καὶ εἰπὼν μηδένα παριέναι εἰς τὴν ἀκρόπολιν, δοτινα μὴ αὐτὸς κελεύοι, εὐθὺς ἐπορεύετο πρὸς τὴν βουλήν.

§ 30 - 31   Ἐλθὼν δὲ εἶπε τάδε· « Ὅτι μέν, ὡς ἄνδρες, Λακεδαιμόνιοι κατέχουσι τὴν ἀκρόπολιν, μηδὲν ἀθυμεῖτε· οὐδενὶ γάρ φασι πολέμιοι ἥκειν, δστις μὴ πολέμου ἔρῃ. ἐγὼ δὲ τοῦ νόμου κελεύοντος ἔξεῖναι πολεμάρχῳ λαβεῖν, εἴ τις δοκεῖ ἄξια θανάτου ποιεῖν, λαμβάνω τουτονὶ Ἰσμηνίαν ὡς πολεμοποιοῦντα. καὶ ὑμεῖς δέ, οἱ λοχαγοί τε καὶ οἱ μετὰ τούτων τεταγμένοι, ἀνίστασθε καὶ λαβόντες ἀπαγάγετε τοῦτον, ἔνθα εἴρηται ». οἱ μὲν δὴ εἰδότες τὸ πρᾶγμα παρῆσάν τε καὶ ἐπειθοντο καὶ συνελάμβανον· τῶν δὲ μὴ εἰδότων, ἐναντίων δὲ δοντων τοῖς περὶ Λεοντιάδην, οἱ μὲν ἔφυγον εὐθὺς ἔξω τῆς πόλεως δείσαντες, μὴ ἀποθάνοιεν· οἱ δὲ καὶ οἰκαδε πρῶτον ἀπεχώρησαν· ἐπεὶ δὲ εἰργμένον τὸν Ἰσμηνίαν ἥσθιοντο ἐν τῇ Καδμείᾳ, τότε δὴ ἀπεχώρησαν εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ ταῦτα γιγνώσκοντες Ἀνδροκολείδα τε καὶ Ἰσμηνίᾳ μάλιστα τριακόσιοι.

§ 32   ‘Ως δὲ ταῦτ’ ἐπέπρακτο, πολέμαρχον μὲν ἀντὶ Ἰσμηνίου ἄλλον εἴλοντο, ὁ δὲ Λεοντιάδης εὐθὺς εἰς Λακεδαιμόνια ἐπορεύετο. ηὔρε δ' ἐκεῖ τοὺς μὲν ἐφόρους καὶ τῆς πόλεως τὸ πλῆθος χαλεπῶς ἔχοντας τῷ Φοιβίδᾳ, ὅτι οὐ προσταχθέντα ὑπὸ τῆς πόλεως ταῦτα ἐπεπράχει· ὁ μέντοι Ἀγησίλαος ἔλεγεν, ὅτι, εἰ μὲν βλαβερὰ τῇ Λακεδαιμονίῳ πεπραχώς εἴη, δίκαιον εἴη ζημιοῦσθαι· εἰ δὲ ἀγαθά, ἀρχαῖον εἶναι νόμιμον ἔξεῖναι τὰ τοιαῦτα αὐτοσχεδιάζειν· « αὐτὸ οὖν τοῦτ' », ἔφη, « προσήκει σκοπεῖν, πότερον ἀγαθὰ ἢ κακά ἔστι τὰ πεπραγμένα ».

§ 35 - 36   Ἀκούουσι ταῦτα τοῖς Λακεδαιμονίοις ἔδοξε τὴν τε ἀκρόπολιν, ὥσπερ κατεῖληπτο, φυλάττειν καὶ Ἰσμηνίᾳ κρίσιν

ποιῆσαι. ἐκ δὲ τούτου πέμπουσι δικαστὰς Λακεδαιμονίων μὲν τρεῖς, ἀπὸ δὲ τῶν συμμαχίδων ἔνα ἀφ' ἑκάστης καὶ μικρᾶς καὶ μεγάλης πόλεως. ἐπεὶ δὲ συνεκαθίζετο τὸ δικαστήριον, τότε δὴ κατηγορεῖτο τοῦ Ἰσμηνίου καὶ ὡς βαρβαρίζοι καὶ ὡς ἔνος τῷ Πέρσῃ ἐπ' οὐδενὶ ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος γεγενημένος εἴη καὶ ὡς τῶν παρὰ βασιλέως χρημάτων μετειληφώς εἴη καὶ διὰ τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ταραχῆς πάσσης ἐκεῖνός τε καὶ Ἀνδροκλείδας αἰτιώτατοι εἰεν. ὁ δὲ ἀπελογεῖτο μὲν πρὸς πάντα ταῦτα, οὐ μέντοι ἔπειθέ γε τὸ μὴ οὐ μεγαλοπράγμων τε καὶ κακοπράγμων εἶναι. καὶ ἐκεῖνος μὲν κατεψηφίσθη καὶ ἀποθνήσκει· οἱ δὲ περὶ Λεοντιάδην εἰχόν τε τὴν πόλιν καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἔτι πλείω ὑπηρέτουν ἢ προσετάττετο αὐτοῖς.

Πολλὰ μὲν οὖν ἂν τις ἔχοι καὶ ἄλλα λέγειν καὶ Ἐλλη- 4 § 1 νικὰ καὶ βαρβαρικά, ὡς θεοὶ οὗτε τῶν ἀσεβούντων οὔτε τῶν ἀνόσια ποιούντων ἀμελοῦσι· νῦν γε μὴν λέξω τὰ προκείμενα. Λακεδαιμόνιοί τε γὰρ οἱ ὅμόσαντες αὐτονόμους ἐάσειν τὰς πόλεις, τὴν ἐν Θήραις ἀκρόπολιν κατασχόντες, ὑπ' αὐτῶν μόνων τῶν ἀδικηθέντων ἐκολάσθησαν, πρότερον ὑπ' οὐδενὸς τῶν πώποτε ἀνθρώπων κρατηθέντες, τούς τε τῶν πολιτῶν εἰσαγαγόντας εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτοὺς καὶ βουληθέντας Λακεδαιμονίοις δουλεύειν τὴν πόλιν, ὥστε αὐτοὶ τυραννεῖν, τὴν τούτων ἀρχὴν ἐπτὰ μόνον τῶν φυγόντων ἥρκεσαν καταλῦσαι.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

24. Ἡ ἐν Λεύκτροις μάχη (371 π. Χ.)

(Γ, 4, 1 - 16)

§ 1 - 2   Ἐκ δὲ τούτου οἵ μὲν Ἀθηναῖοι τάς τε φρουρὰς ἐκ τῶν πόλεων ἀπῆγον καὶ Ἰφικράτη καὶ τὰς ναῦς μετεπέμποντο καὶ ὅσα ὑστερον ἔλαβε μετὰ τοὺς ὄρκους τοὺς ἐν Λακεδαιμονίῳ γενομένους, πάντα ἡνάγκασαν ἀποδοῦναι. Λακεδαιμόνιοι μέντοι ἐκ μὲν τῶν ἄλλων πόλεων τούς τε ἀρμοστὰς καὶ τοὺς φρουροὺς ἀπήγαγον, Κλεόμβροτον δὲ ἔχοντα τὸ ἐν Φωκεῦσι στράτευμα καὶ ἐπερωτῶντα τὰ οἴκοι τέλη, τί χρὴ ποιεῖν, ἐκέλευσαν μὴ διαλύειν τὸ στράτευμα, ἀλλ' εὐθὺς ἄγειν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, εἰ μὴ αὐτὸνόμους ἀφίοιεν τὰς πόλεις.

§ 3   Ὁ δὲ Κλεόμβροτος ἐπεὶ ἥσθετο τοὺς Θηβαίους οὐχ ὅπως τὰς πόλεις ἀφιέντας, ἀλλ' οὐδὲ τὸ στράτευμα διαλύοντας, οὕτω δὴ ἄγει τὴν στρατιὰν εἰς τὴν Βοιωτίαν. καὶ ἦ μὲν οἱ Θηβαῖοι ἐμβαλεῖν αὐτὸν ἐκ τῶν Φωκέων προσεδόκων καὶ ἐπὶ στενῷ τινι ἐφύλαττον, οὐκ ἐμβάλλει· διὰ Θισβῶν δὲ ὁρεινὴν καὶ ἀπροσδόκητον πορευθεὶς ἀφικνεῖται εἰς Κρεῦσιν καὶ τὸ τεῖχος αἱρεῖ καὶ τριήρεις τῶν Θηβαίων δώδεκα λαμβάνει. ταῦτα δὲ ποιήσας καὶ ἀναβὰς ἀπὸ τῆς θαλάττης ἐστρατοπεδεύσατο ἐν Λεύκτροις τῆς Θεσπικῆς.

§ 4 - 5   Οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐστρατοπεδεύσαντο ἐπὶ τῷ ἀπαντικῷ λόφῳ οὐ πολὺ διαλείποντες, οὐδένας ἔχοντες συμμάχους ἀλλ' ἦ τοὺς Βοιωτούς. ἐνθα δὴ τῷ Κλεομβρότῳ οἵ μὲν φίλοι προσιόντες ἔλεγον· «὾ Κλεόμβροτε, εἰ ἀφήσεις τοὺς Θηβαίους ἄνευ μάχης, κινδυνεύσεις ὑπὸ τῆς πόλεως τὰ ἔσχατα παθεῖν. ἀναμνησθήσονται γάρ σου καὶ ὅτε εἰς Κυνὸς κεφαλὰς ἀφικόμενος οὐδὲν τῆς χώρας τῶν Θηβαίων ἐδήγωσας καὶ ὅτε ὑστερον

στρατεύων ἀπεκρούσθης τῆς ἐμβολῆς, Ἀγησιλάου ἀεὶ ἐμβάλλοντος διὰ τοῦ Κιθαιρῶνος. εἴπερ οὖν ἡ σαυτοῦ κήδει ἡ τῆς πατρίδος ἐπιθυμεῖς, ἀκτέον ἐπὶ τὸν ἄνδρας». οἱ μὲν φίλοι τοιαῦτα ἔλεγον· οἱ δὲ ἐναντίοι «Νῦν δή», ἔφασαν, «δηλώσει ὁ ἀνήρ, εἰ τῷ ὅντι κήδεται τῶν Θηβαίων, ὥσπερ λέγεται». ὁ μὲν δὴ Κλεόμβροτος ταῦτα ἀκούων παρωξύνετο πρὸς τὸ μάχην συνάπτειν.

Τῶν δ' αὐτῶν οἱ προεστῶτες ἐλογίζοντο, ὡς εἰ μὴ § 6 - 7 μαχοῖντο, ἀποστήσοιντο μὲν αἱ περιοικίδες αὐτῶν πόλεις, αὐτοὶ δὲ πολιορκήσοιντο· εἰ δὲ μὴ ἔξοι δὴ δῆμος δὲ Θηβαίων τάπιτήδεια, δτι κινδυνεύσοι καὶ ἡ πόλις αὐτοῖς ἐναντία γενέσθαι. ἄτε δὲ καὶ πεφευγότες πρόσθεν πολλοὶ αὐτῶν, ἐλογίζοντο κρείττον εἶναι μαχομένους ἀποθνήσκειν ἢ πάλιν φεύγειν. πρὸς δὲ τούτοις παρεθάρουν μέν τι αὐτὸν καὶ δὲ χρησμὸς δὲ λεγόμενος, ὡς δέοι ἐνταῦθα Λακεδαιμονίους ἡττηθῆναι. ἀπηγγέλλετο δὲ καὶ ἐκ τῆς πόλεως αὐτοῖς, ὡς οἵ τε νεῷ πάντες αὐτόματοι ἀνεψήγοντο, αἱ τε ἵρειαι λέγοιεν, ὡς νίκην οἱ θεοὶ φαίνοιεν. ἐκ δὲ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τὰ ὅπλα ἔφασαν ἀφανῆ εἶναι, ὡς τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὴν μάχην ἔξωρμημένου. τινὲς μὲν δὴ λέγουσιν, ὡς ταῦτα πάντα τεχνάσματα ἦν τῶν προεστηκότων.

Εἰς δ' οὖν τὴν μάχην τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις πάντα § 8 - 9 τάναντία ἐγίγνετο, τοῖς δὲ πάντα καὶ ὑπὸ τῆς τύχης κατωρθοῦντο. ἦν μὲν γὰρ μετ' ἀριστον τῷ Κλεομβρότῳ ἡ τελευταία βουλὴ περὶ τῆς μάχης· ἐν δὲ τῇ μεσημβρίᾳ ὑποπινόντων καὶ τὸν οἶνον παροξύναί τι αὐτὸν ἔλεγον. ἐπεὶ δὲ ὠπλίζοντο ἐκάτεροι καὶ πρόδηλον ἦν, δτι μάχη ἔσοιτο, πρῶτον μὲν ἀπιέναι ὠρημένων ἐκ τοῦ Βοιωτίου στρατεύματος τῶν τὴν ἀγορὰν παρεσκευακότων καὶ σκευοφόρων τινῶν καὶ τῶν οὐ βουλομένων μάχεσθαι, περιμόντες κύκλῳ οἵ τε μετὰ τοῦ Ἱέρωνος μισθοφόροι καὶ οἱ τῶν Φωκέων πελτασταὶ καὶ τῶν ἱππέων Ἡρακλεῶται καὶ Φλειάσιοι ἐπιθέμενοι τοῖς ἀπιοῦσιν ἐπέστρεψάν τε αὐτὸν καὶ κατεδίωξαν πρὸς τὸ στρατόπεδον τὸ τῶν

Βοιωτῶν· ὥστε πολὺ μὲν ἐποίησαν μεῖζόν τε καὶ ἀθροώτερον ἢ πρόσθιν τὸ τῶν Βοιωτῶν στράτευμα. ἔπειτα δέ, ἄτε καὶ πεδίου ὅντος τοῦ μεταξύ, προύταξαντο μὲν τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς ἵππεας, ἀντετάξαντο δ' αὐτοῖς καὶ οἱ Θηβαῖοι τοὺς ἑαυτῶν.

§ 10 - 11   Ἡν δὲ τὸ μὲν τῶν Θηβαίων ἵππικὸν μεμελετηκὸς διά τε τὸν πρὸς Ὁρχομενίους πόλεμον καὶ διὰ τὸν πρὸς Θεσπιέας, τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις κατ' ἔκεινον τὸν χρόνον πονηρότατον ἦν τὸ ἵππικόν· ἔτεφον μὲν γὰρ τοὺς ἵππους οἱ πλουσιώτατοι· ἔπει δὲ φρουρὰ φανθείη, τότε ἡκεν διντεταγμένος· λαβὼν δ' ἄν τὸν ἵππον καὶ δπλα, ὅποια δοθείη αὐτῷ, ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἄν ἐστρατεύετο· τῶν δ' αὖ στρατιωτῶν οἱ τοῖς σώμασιν ἀδυνατώτατοι καὶ ἥκιστα φιλότιμοι ἐπὶ τῶν ἵππων ἦσαν. τοιοῦτον μὲν οὖν τὸ ἵππικὸν ἔκατέρων ἦν.

12   Τῆς δὲ φάλαγγος τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους ἔφασαν εἰς τρεῖς τὴν ἐνωμοτίαν ἄγειν· τοῦτο δὲ συμβαίνειν αὐτοῖς οὐ πλέον ἢ εἰς δώδεκα τὸ βάθος. οἱ δὲ Θηβαῖοι οὐκ ἔλαττον ἢ ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδων συνεστραμμένοι ἦσαν, λογιζόμενοι, ώς, εἰ νικήσειαν τὸ περὶ τὸν βασιλέα, τὸ ἄλλο πᾶν εὐχείρωτον ἔσοιτο.

§ 13   Ἐπεὶ δὲ ἤρξατο ἄγειν δὲ Κλεόμβροτος πρὸς τοὺς πολεμίους, πρῶτον μέν, πρὸιν καὶ αἰσθέσθαι τὸ μετ' αὐτοῦ στράτευμα, δτι ἡγοῦτο, καὶ δὴ καὶ οἱ ἵππεις συνεβεβλήκεσαν καὶ ταχὺ ἦττηντο οἱ τῶν Λακεδαιμονίων· φεύγοντες δὲ ἐνεπεπτώκεσαν τοῖς ἑαυτῶν ὄπλίταις, ἔτι δὲ ἐνέβαλλον οἱ τῶν Θηβαίων λόχοι. δμως δὲ ώς οἱ μὲν περὶ τὸν Κλεόμβροτον τὸ πρῶτον ἐκράτουν τῇ μάχῃ, σαφεῖ τούτῳ τεκμηρίῳ γνοίη τις ἄν· οὐ γὰρ ἄν ἐδύναντο αὐτὸν ἀνελέσθαι καὶ ζῶν ἀπενεγκεῖν, εἰ μὴ οἱ πρὸ αὐτοῦ μαχόμενοι ἐπεκράτουν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ.

§ 14   Ἐπεὶ μέντοι ἀπέθανε Δείνων τε πολέμαρχος καὶ Σφοδρίας τῶν περὶ δαμοσίαν καὶ Κλεώνυμος δὲ οὐδὲς αὐτοῦ, καὶ οἱ μὲν ἵπποι καὶ οἱ συμφορεῖς τοῦ πολεμάρχου καλούμενοι οἱ τε ἄλ-

λοι ὑπὸ τοῦ ὄχλου ὡθούμενοι ἀνεχώρουν, οἱ δὲ τοῦ εὐωνύμου ὅντες τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς ἔωρων τὸ δεξιὸν ὡθούμενον, ἐνέκλιναν· δῆμος δὲ πολλῶν τεθνεώτων καὶ ἡττημένοι, ἐπεὶ διέβησαν τὴν τάφρον, ἥ ποδὸς τοῦ στρατοπέδου ἔτυχεν οὗσα αὐτοῖς, ἔθεντο τὰ ὅπλα κατὰ χώραν, ἔνθεν ὕρμηντο. ἦν μέντοι οὐ πάνυ ἐν ἐπιπέδῳ, ἀλλὰ πρὸς ὁρθόφυ μᾶλλον τι τὸ στρατόπεδον. ἐκ δὲ τούτου ἤσαν μὲν τινες τῶν Λακεδαιμονίων, οἵ ἀφόρητον τὴν συμφορὰν ἡγούμενοι τό τε τρόπαιον ἔφασαν χρῆναι κωλύειν ἴστάναι τοὺς πολεμίους, τούς τε νεκροὺς μὴ ὑποσπόνδους, ἀλλὰ διὰ μάχης πειρᾶσθαι ἀναιρεῖσθαι.

Οἱ δὲ πολέμαρχοι, δρῶντες μὲν τῶν συμπάντων Λακε- § 15 δαιμονίων τεθνεῶτας ἐγγὺς χιλίους, δρῶντες δ' αὐτῶν Σπαρτιατῶν, ὅντων τῶν ἐκεῖ ὡς ἐπτακοσίων, τεθνηκότας περὶ τετρακοσίους, αἰσθανόμενοι δὲ τοὺς συμμάχους πάντας μὲν ἀθύμως ἔχοντας πρὸς τὸ μάχεσθαι, τινὰς δ' αὐτῶν οὐδὲ ἀχθομένους τῷ γεγενημένῳ, συλλέξαντες τοὺς ἐπικαιριωτάτους ἐβουλεύοντο, τί χρὴ ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ πᾶσιν ἐδόκει ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς ἀναιρεῖσθαι, οὕτω δὴ ἔπειμψαν κήρυκα περὶ σπονδῶν. οἱ μέντοι Θηβαῖοι μετὰ ταῦτα καὶ τρόπαιον ἔστησαντο καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν.

Γενομένων δὲ τούτων, δὲ μὲν εἰς τὴν Λακεδαιμονα ἀγγε- § 16 λῶν τὸ πάθος ἀφικνεῖται γυμνοπαιδιῶν τε οὕσης τῆς τελευταίας καὶ τοῦ ἀνδρικοῦ χοροῦ ἔνδον ὅντος· οἱ δὲ ἔφοροι ἐπεὶ ἤκουσαν τὸ πάθος, ἐλυποῦντο μέν, ὥσπερ, οἷμαι, ἀνάγκῃ· τὸν μέντοι χορὸν οὐκ ἔξηγαγον, ἀλλὰ διαγωνίσασθαι εἴων. καὶ τὰ μὲν ὀνόματα πρὸς τοὺς οἰκείους ἐκάστον τῶν τεθνεώτων ἀπέδοσαν· προεῖπον δὲ ταῖς γυναιξὶ μὴ ποιεῖν κραυγὴν, ἀλλὰ σιγῇ τὸ πάθος φέρειν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἦν δρᾶν, δῶν μὲν ἐτέθνασαν οἱ προσήκοντες, λιπαροὺς καὶ φαιδροὺς ἐν τῷ φανερῷ ἀναστρεφομένους, ὃν δὲ ζῶντες ἡγγελμένοι ἤσαν, ὀλίγους ἂν εἶδες, τούτους δὲ σκυθρωποὺς καὶ ταπεινοὺς περιόντας.

BIBLION ΕΒΔΟΜΟΝ

25. Συνασπισμὸς πελοποννησιακῶν πόλεων καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἐναντίον τῶν Θηβαίων. Ἡ τελευταία εἰσβολὴ τοῦ Ἑπαμεινώνδου εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἡ ἐν Μαντινείᾳ μάχη (362 π. Χ.)

(Ζ, 5, 1 - 27)

§ 1 - 3   Ὡς δὲ ταῦτα ἀπηγγέλθη πρός τε τὸ κοινὸν τῶν Ἀρκάδων καὶ κατὰ πόλεις, ἐκ τούτου ἀνελογίζοντο Μαντινεῖς τε καὶ τῶν ἄλλων Ἀρκάδων οἱ κηδόμενοι τῆς Πελοποννήσου, ὡσαύτως δὲ καὶ Ἡλεῖοι καὶ Ἀχαιοί, ὅτι οἱ Θηβαῖοι δῆλοι εἶεν βουλόμενοι ὡς ἀσθενεστάτην τὴν Πελοπόννησον εἶναι, ὡς δῷστα αὐτὴν καταδουλώσαιντο· τί γὰρ δὴ πολεμεῖν ἡμᾶς βούλονται ἢ ἵνα ἡμεῖς μὲν ἀλλήλους κακῶς ποιῶμεν, ἐκείνων δ' ἀμφότεροι δεώμεθα; ἢ τί, λεγόντων ἡμῶν, ὅτι οὐ δεδμεθα αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι, παρασκευάζονται ὡς ἔξιόντες; οὐ δῆλον, ὡς ἐπὶ τῷ κακόν τι ἐργάζεσθαι ἡμᾶς στρατεύειν παρασκευάζονται; ἐπεμπον δὲ καὶ Ἀθήναζε βοηθεῖν κελεύοντες· ἐπορεύθησαν δὲ καὶ εἰς Λακεδαιμονία πρέσβεις ἀπὸ τῶν ἑπαρίτων, παρακαλοῦντες Λακεδαιμονίους, εἰ βούλοιντο, κοινῇ διακωλύειν, ἃν τινες ἴωσι καταδουλωσόμενοι τὴν Πελοπόννησον. περὶ μέντοι ἡγεμονίας αὐτόθεν διεπράττοντο, ὅπως ἐν τῇ ἑαυτῶν ἔκαστοι ἥγήσοιντο.

§ 4 - 5   Ἐν δοσῷ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, Ἑπαμεινώνδας ἔξῆρε Βοιωτοὺς ἔχων πάντας καὶ Εὐβοέας καὶ Θετταλῶν πολλοὺς παράτε Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν ἐναντίων αὐτῷ. Φωκεῖς μέντοι οὐκ ἡκολούθουν λέγοντες, ὅτι συνθῆκαι σφίσιν αὐτοῖς εἴεν, εἰ τις ἐπὶ Θήβας ἴοι, βοηθεῖν ἐπ' ἄλλους δὲ στρατεύειν οὐκ εἶναι ἐν ταῖς συνθήκαις. διό μέντοι Ἑπαμεινώνδας ἐλογίζετο καὶ ἐν

Πελοποννήσῳ σφίσιν ὑπάρχειν Ἀργείους τε καὶ Μεσσηνίους καὶ Ἀρκάδων τοὺς τὰ σφέτερα φρονοῦντας. ἵσαν δὲ οὗτοι Τεγεᾶται καὶ Μεγαλοπολῖται καὶ Ἀσεᾶται καὶ Παλλαντιεῖς καὶ εἴ τινες δὴ πόλεις διὰ τὸ μικραί τε εἶναι καὶ ἐν μέσαις ταύταις οἰκεῖν ἡναγκάζοντο. ἔξῆλθε μὲν δὴ ὁ Ἐπαμεινώνδας διὰ ταχέων.

Ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐν Νεμέᾳ, ἐνταῦθα διέτριβεν, ἐλπίζων § 6 τοὺς Ἀθηναίους παριόντας λήψεσθαι καὶ λογιζόμενος μέγα ἄν τοῦτο γενέσθαι τοῖς μὲν σφετέροις συμμάχοις εἰς τὸ ἐπιρρωσαι αὐτούς, τοῖς δὲ ἐναντίοις εἰς τὸ εἰς ἀθυμίαν ἐμπεσεῖν, ως δὲ συνελόντι εἰπεῖν, πᾶν ἀγαθὸν εἶναι Θηβαίοις, δτι ἐλαττοῖντο Ἀθηναῖοι. ἐν δὲ τῇ διατριβῇ αὐτοῦ ταύτῃ συνῆσαν πάντες οἱ διοφρονοῦντες εἰς τὴν Μαντίνειαν.

Ἐπεὶ μέντοι δὲ Ἐπαμεινώνδας ἥκουσε τοὺς Ἀθηναίους § 7 τὸ μὲν κατὰ γῆν πορεύεσθαι ἀπεγγωνέναι, κατὰ θάλατταν δὲ παρασκευάζεσθαι ως διὰ Λακεδαίμονος βοηθήσοντας τοῖς Ἀρκάσιν, οὕτω δὴ ἀφορμήσας ἐκ τῆς Νεμέας ἀφικνεῖται εἰς τὴν Τεγέαν.

Εὔτυχη μὲν οὖν ἦν ἔγωγε φήσαιμι τὴν στρατηγίαν § 8 αὐτῷ γενέσθαι· δσα μέντοι προνοίας ἔργα καὶ τόλμης ἐστίν, οὐδέν μοι δοκεῖ δὲ ἀνὴρ ἐλλιπεῖν. πρῶτον μὲν γὰρ ἔγωγε ἐπαινῶ αὐτοῦ, δτι τὸ στρατόπεδον ἐν τῷ τείχει τῶν Τεγεατῶν ἐποιήσατο, ἔνθ' ἐν ἀσφαλέστερῷ τε ἦν ἢ εἰ ἔξω ἐστρατοπεδεύετο καὶ τοῖς πολεμίοις ἐν ἀδηλοτέρῳ, δτι πράττοιτο. καὶ παρασκευάζεσθαι δέ, εἴ του ἐδεῖτο, ἐν τῇ πόλει ὅντι εύπορώτερον ἦν. τῶν δὲ ἐτέρων ἔξω στρατοπεδεύομένων ἔξην δρᾶν, εἴτε τι δρθῶς ἐπράττετο εἴτε τι ἡμάρτανον. καὶ μὴν οἰόμενος κρείττων τῶν ἀντιπάλων εἶναι, δόπτε δρῷφη χωρίοις πλεονεκτοῦντας αὐτούς, οὐκ ἔξήγετο ἐπιτίθεσθαι.

Ορῶν δὲ οὕτε πόλιν αὐτῷ προσχωροῦσαν οὐδεμίαν τόν τε § 9 - 10 χρόνον προβαίνοντα, ἐνόμισε πρακτέον τι εἶναι· εἴ δὲ μή, ἀντὶ

τῆς πρόσθεν εὐκλείας πολλὴν ἀδοξίαν προσεδέχετο. ἐπεὶ οὖν κατεμάνθανε περὶ μὲν τὴν Μαντίνειαν τοὺς ἀντιπάλους πεφυλαγμένους, μεταπεμπομένους δὲ Ἀγησίλαόν τε καὶ πάντας τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ἥσθετο ἔξεστρατευμένον τὸν Ἀγησίλαον καὶ ὅντα ἥδη ἐν τῇ Πελλήνῃ, δειπνοποιησάμενος καὶ παραγγείλας ἡγεῖτο τῷ στρατεύματι εὐθὺς ἐπὶ Σπάρτην, καὶ εἰ μὴ Κρής θείᾳ τινὶ μοίρᾳ προσελθὼν ἔξήγγειλε τῷ Ἀγησίλᾳφ προσιὸν τὸ στράτευμα, ἔλαβεν ἀν τὴν πόλιν ὥσπερ νεοττιὰν παντάπασιν ἔρημον τῶν ἀμυνομένων. ἐπεὶ μέντοι προπυθόμενος ταῦτα δὲ Ἀγησίλαος ἔφθη εἰς τὴν πόλιν ἀπελθών, διαταξάμενοι οἱ Σπαρτιᾶται ἐφύλαττον, καὶ μάλα ὀλίγοι ὄντες· οἵ τε γὰρ ἵππεῖς αὐτοῖς πάντες ἐν Ἀρχαδίᾳ ἀπῆσαν καὶ τὸ ἔνεικὸν καὶ τῶν λόχων δώδεκα ὄντων οἱ τρεῖς.

§ 11 - 13

Ἐπεὶ δὲ ἐγένετο Ἐπαμεινώνδας ἐν τῇ πόλει τῶν Σπαρτιατῶν, ὅπου μὲν ἔμελλον ἐν τε ἴσοπέδῳ μαχεῖσθαι καὶ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν βληθήσεσθαι, οὐκ εἰσῆρε ταύτῃ, οὐδὲ ὅπου γε μηδὲν πλέον μαχεῖσθαι τῶν ὀλίγων πολλοὶ ὄντες· ἐνθα δὲ πλεονεκτεῖν ἀν ἐνόμιζε, τοῦτο λαβὼν τὸ χωρίον κατέβαινε καὶ οὐκ ἀνέβαινεν εἰς τὴν πόλιν. τό γε μὴν ἐντεῦθεν γενόμενον ἔξεστι μὲν τὸ θείον αἴτιασθαι, ἔξεστι δὲ λέγειν, ώς τοῖς ἀπονενοημένοις οὐδεὶς ἀν ὑποσταίη. ἐπεὶ γὰρ ἡγεῖτο Ἀρχίδαμος οὐδὲ ἐκατὸν ἔχων ἄνδρας καὶ διαβάς, ὅπερ ἐδόκει τι ἔχειν κώλυμα, ἐπορεύετο πρὸς ὅρθιον ἐπὶ τοὺς ἀντιπάλους, ἐνταῦθα δὴ οἱ πῦρ πνέοντες, οἱ νενικηκότες τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ τῷ παντὶ πλείονες, καὶ προσέτι ὑπεροδέξια χωρία ἔχοντες οὐκ ἐδέξαντο τοὺς περὶ τὸν Ἀρχίδαμον, ἀλλ’ ἐγκλίνουσι· καὶ οἱ μὲν πρῶτοι τῶν Ἐπαμεινώνδου ἀποθνήσκουσιν. ἐπεὶ μέντοι ἀγαλλόμενοι τῇ νίκῃ ἐδίωξαν οἱ ἐνδοθεν πορρωτέω τοῦ καιροῦ, οὗτοι αὖ ἀποθνήσκουσι· περιεγέγραπτο γάρ, ώς ἔοικεν, ὑπὸ τοῦ θείου, μέχρι ὅσου νίκη ἐδέδοτο αὐτοῖς. καὶ δὲ μὲν δὴ Ἀρχίδαμος τρόπαιόν τε ἵστατο, ἐνθα

ἐπεκράτησε, καὶ τοὺς ἐνταῦθα πεσόντας τῶν πολεμίων ὑποσπόνδους ἀπεδίδουν.

‘Ο δὲ Ἐπαμεινώνδας λογιζόμενος, διὰ τὸ βοηθήσοιεν οἱ Ἀρχαὶ § 14 κάδες εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, ἔκεινοις μὲν οὐκ ἐβούλετο καὶ πᾶσι Λακεδαιμονίοις ὅμοι γενομένοις μάχεσθαι, ἄλλως τε καὶ εὔτυχηκόσι, τῶν δὲ ἀποτετυχηκότων πάλιν δὲ πορευθεῖς, ὡς ἐδύνατο τάχιστα, εἰς τὴν Τεγέαν τοὺς μὲν δηλίτας ἀνέπαυσε, τοὺς δὲ ἵππεας ἔπειμψεν εἰς τὴν Μαντίνειαν, δεηθεὶς αὐτῶν προσκαρτερῆσαι καὶ διδάσκων ὡς πάντα μὲν εἰκὸς ἔξω εἶναι τὰ τῶν Μαντινέων βιοσκήματα, πάντας δὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἄλλως τε καὶ σίτου συγκομιδῆς οὕσης. καὶ οἱ μὲν ὄχοντο.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἵππεῖς δομηθέντες ἔξω Ἐλευσῖνος ἐδειπνοῦ § 15 ποιήσαντο μὲν ἐν Ἰσθμῷ, διελθόντες δὲ τὰς Κλεωνὰς ἐτύγχανον προσιόντες εἰς τὴν Μαντίνειαν καὶ καταστρατοπεδευσάμενοι ἐντὸς τείχους ἐν ταῖς οἰκίαις. ἐπεὶ δὲ δῆλοι ἦσαν προσελαύνοντες οἱ πολέμιοι, ἐδέοντο οἱ Μαντινεῖς τῶν Ἀθηναίων ἵππεων βοηθῆσαι, εἴ τι δύναιντο. ἔξω γὰρ εἶναι καὶ τὰ βιοσκήματα πάντα καὶ τοὺς ἕργατας, πολλοὺς δὲ καὶ παῖδας καὶ γεραιτέρους τῶν ἐλευθέρων. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐκβοηθοῦσιν, ἔτι δύντες ἀνάρτιστοι καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἵπποι.

Ἐνταῦθα δὴ τούτων αὖτὴν τίς οὐκ ἀν ἀγασθείη; § 16 - 17 οἱ καὶ πολὺ πλείονας δοκῶντες τοὺς πολεμίους καὶ ἐν Κορίνθῳ δυστυχήματος γεγενημένου τοῖς ἵππεσιν, οὐδὲν τούτων ὑπελογίσαντο, οὐδὲ διὰ τὴν Θηβαίοις καὶ Θετταλοῖς τοῖς κρατίστοις ἵππεσιν εἶναι δοκοῦσιν ἔμελλον μάχεσθαι, ἀλλ' αἰσχυνόμενοι εἰ παρόντες μηδὲν ὠφελήσειαν τοὺς συμμάχους, ὡς εἶδον τάχιστα τοὺς πολεμίους, συνέρρεαξαν, ἐρῶντες ἀνασώσασθαι τὴν πατρῷαν δόξαν. καὶ μαχόμενοι αἵτιοι μὲν ἐγένοντο τὰ ἔξω πάντα σωθῆναι τοῖς Μαντινεῦσιν, αὐτῶν δὲ ἀπέθανον ἄνδρες ἀγαθοί, καὶ ἀπέκτειναν δὲ δῆλον διὰ τοιούτους οὐδὲν γὰρ οὕτω βραχὺ δρόμον ἐκάτεροι εἶχον, φῶντες ἔξικνοῦντο ἀλ-

λήλων. καὶ τοὺς μὲν φιλίους νεκροὺς οὐκ ἀφεῖντο, τῶν δὲ πολεμίων ἐνίους ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν.

§ 18 Ὁ δ' αὖ Ἐπαιμεινώνδας ἐνθυμούμενος ὅτι ὀλίγων μὲν ἡμερῶν ἀνάγκη ἔσοιτο ἀπιέναι διὰ τὸ ἔξήκειν τῇ στρατείᾳ τὸν χρόνον, εἰ δὲ καταλείφοι ἐρήμους, οἵτις ἥλθε σύμμαχος, ἔκεινοι πολιορκήσοιντο ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων, αὐτὸς δὲ λειμασμένος τῇ ἑαυτοῦ δόξῃ παντάπασιν ἔσοιτο, ἡττημένος μὲν ἐν Λακεδαιμονίῳ σὺν πολλῷ δπλιτικῷ ὑπὸ ὀλίγων, ἡττημένος δὲ ἐν Μαντινείᾳ ἵπομαχίᾳ, αἴτιος δὲ γεγενημένος διὰ τὴν εἰς Πελοπόννησον στρατείαν τοῦ συνεστάναι Λακεδαιμονίους καὶ Ἀρκάδας καὶ Ἀχαιοὺς καὶ Ἡλείους καὶ Ἀθηναίους, ἥγήσατο οὐ δυνατὸν εἶναι ἀμαχεὶ παρελθεῖν, λογιζόμενος, ὅτι, εἰ μὲν νικῷη, πάντα ταῦτα ἀναλύσοιτο· εἰ δὲ ἀποθάνοι, καλὴν τὴν τελευτὴν ἐνόμισεν ἔσεσθαι πειρωμένῳ τῇ πατρίδι ἀρχὴν Πελοποννήσου καταλιπεῖν.

§ 19 - 20 Τὸ μὲν οὖν αὐτὸν τοιαῦτα διανοεῖσθαι οὐ πάνυ μοι δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι φιλοτίμων γάρ ἀνδρῶν τὰ τοιαῦτα διανοήματα· τὸ μέντοι τὸ στράτευμα παρεσκευακέναι ώς πόνον τε μηδένα ἀποκάμνειν μήτε νυκτὸς μήτε ἡμέρας, κινδύνου τε μηδενὸς ἀφίστασθαι, σπάνιά τε τὰ ἐπιτήδεια ἔχοντας ὅμως πείθεσθαι ἐθέλειν, ταῦτά μοι δοκεῖ θαυμαστότερα εἶναι. καὶ γάρ, ὅτε τὸ τελευταῖον παρήγγειλεν αὐτοῖς παρασκευάζεσθαι ώς μάχης ἐσομένης, προθύμως μὲν ἐλευκοῦντο οἱ ἵπεις τὰ κράνη κελεύοντος ἔκείνου, ἐπεγράφοντο δὲ καὶ οἱ τῶν Ἀρκάδων δπλῖται δόπαλα, ώς Θηβαῖοι ὄντες, πάντες δὲ ἥκονταντο καὶ λόγχας καὶ μαχαίρας καὶ ἐλαμπρύνοντο τὰς ἀσπίδας.

§ 21 - 22 Ἐπεὶ μέντοι οὕτω παρεσκευασμένους ἔξήγαγεν, ἀξιον αὖ κατανοῆσαι, ἂν ἐποίησε. πρῶτον μὲν γάρ, ὥσπερ εἰκός, συνετάττετο· τοῦτο δὲ πράττων σαφηνίζειν ἐδόκει, ὅτι εἰς μάχην παρεσκευάζετο. ἐπεί γε μὴν ἐτέτακτο αὐτῷ τὸ στράτευμα, ώς

ἔβούλετο, τὴν μὲν συντομωτάτην πρὸς τοὺς πολεμίους οὐκ ἦγε, πρὸς δὲ τὰ πρὸς ἔσπεραν ὅρη κατ' ἀντιπέρας τῆς Τεγέας ἥγειτο· ὥστε δόξαν παρεῖχε τοῖς πολεμίοις μὴ ποιήσεσθαι μάχην ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· καὶ γὰρ δή, ὡς πρὸς τῷ ὅρει ἐγένετο, ἐπεὶ ἔξετάθη αὐτῷ ἡ φάλαγξ, ὑπὸ τοῖς ὑψηλοῖς ἔθετο τὰ ὄπλα, ὥστε εἰκάσθη στρατοπεδευμένῳ. τοῦτο δὲ ποιήσας ἔλυσε μὲν τῶν πλείστων πολεμίων τὴν ἐν ταῖς ψυχαῖς πρὸς μάχην παρασκευήν, ἔλυσε δὲ τὴν ἐν ταῖς συντάξεσιν. ἐπεὶ γε μὴν παραγαγὼν τοὺς ἐπὶ κέρως πορευομένους λόχους εἰς μετωπὸν ἵσχυρὸν ἐποιήσατο τὸ περὶ ἑαυτὸν ἔμβολον, τότε δὴ ἀναλαβεῖν παραγγεῖλας τὰ ὄπλα ἥγειτο· οἱ δὲ ἡκολούθουν· οἱ δὲ πολέμιοι ὡς εἶδον παρὰ δόξαν ἐπιόντας, οὐδεὶς αὐτῶν ἡσυχίαν ἔχειν ἐδύνατο, ἀλλ᾽ οἱ μὲν ἔθεον εἰς τὰς τάξεις, οἱ δὲ παρετάττοντο, οἱ δὲ ἵππους ἔχαλίνονταν, οἱ δὲ θώρακας ἐνεδύοντο, πάντες δὲ πεισομένοις τι μᾶλλον ἡ ποιήσουσιν ἐώκεσαν.

Οἱ δὲ τὸ στράτευμα ἀντίποδον ὥσπερ τριήρη προσῆγε, § 23 - 24 νομίζων, δῆπε ἐμβαλὸν διακόψειε, διαφθερεῖν ὅλον τὸ τῶν ἐναντίων στράτευμα· καὶ γὰρ δὴ τῷ μὲν ἵσχυροτάτῳ παρεσκευάζετο ἀγωνίζεσθαι, τὸ δὲ ἀσθενέστατον πόρρω ἀπέστησεν, εἰδὼς, ὅτι ἡ τηθὲν ἀθυμίαν ἀν παράσχοι τοῖς μεθ' ἑαυτῷ, δώμην δὲ τοῖς πολεμίοις. καὶ μὴν τοὺς ἵππεας οἱ μὲν πολέμιοι ἀντιπαρετάξαντο ὥσπερ διπλιτῶν φάλαγγα βάθος ἐφεξῆς καὶ ἔρημον πεζῶν ἀμίπτων· δὲ δὲ Ἐπαμεινώνδας αὖ καὶ τοῦ ἵππικοῦ ἔμβολον ἵσχυρὸν ἐποιήσατο, καὶ ἀμίπτους πεζοὺς συνέταξεν αὐτοῖς, νομίζων τὸ ἵππικὸν ἐπεὶ διακόψειεν, ὅλον τὸ ἀντίπαλον νενικηκώς ἐσεσθαι· μάλα γὰρ χαλεπὸν εὑρεῖν τοὺς ἐθελήσοντας μένειν, ἐπειδάν τινας φεύγοντας τῶν ἑαυτῶν ὁρῶσι· καὶ δπως μὴ ἐπιβοηθῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοῦ εὔωνύμου κέρατος ἐπὶ τὸ ἔχόμενον, κατέστησεν ἐπὶ γηλόφων τινῶν ἐναντίους αὐτοῖς καὶ ἵππεας καὶ δπλίτας, φόβον βουλόμενος καὶ τούτοις παρέχειν, ὡς, εἰ βοηθήσοιεν, δπισθεν

οὗτοι ἐπικείσοιντο αὐτοῖς. τὴν μὲν δὴ συμβολὴν οὕτως ἐποιήσατο, καὶ οὐκ ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος· κρατήσας γὰρ ἦτορ προσέβαλεν, δῆλον ἐποίησε φεύγειν τὸ τῶν ἐναντίων.

§ 25 Ἐπεί γε μὴν ἐκεῖνος ἔπεσεν, οἱ λοιποὶ οὐδὲ τῇ νίκῃ ὀρθῶς ἔτι ἐδυνάσθησαν χρήσασθαι, ἀλλὰ φυγούσης μὲν αὐτοῖς τῆς ἐναντίας φάλαγγος οὐδένα ἀπέκτειναν οἱ ὅπλῖται οὐδὲ προηλθον ἐξ τοῦ χωρίου, ἐνθα δὲ συμβολὴ ἐγένετο· φυγόντων δ' αὐτοῖς καὶ τῶν ἵπτεων, ἀπέκτειναν μὲν οὐδὲ οἱ ἵπτεῖς διώκοντες οὕτε ἵπτεας οὐδὲ ὅπλῖτας, ὥσπερ δὲ ἡττώμενοι πεφοβημένως διὰ τῶν φευγόντων πολεμίων διέπεσον. καὶ μὴν οἱ ἄμιπποι καὶ οἱ πελτασταὶ συννενικηκότες τοῖς ἵπτεσιν ἀφίκοντο μὲν ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου ὡς κρατοῦντες, ἐκεῖ δὲ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀπέθανον.

§ 26 - 27 Τούτων δὲ πραχθέντων τούναντίον ἐγεγένητο, οὐ ἐνόμισαν πάντες ἀνθρώποι ἔσεσθαι· συνεληλυθύιας γὰρ σκεδὸν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀντιτεταγμένων, οὐδεὶς ἦν, ὅστις οὐκ φετο, εἰ μάχη ἔσοιτο, τοὺς μὲν κρατήσαντας ἀρχεῖν, τοὺς δὲ κρατηθέντας ὑπηκόους ἔσεσθαι· δὲ θεὸς οὕτως ἐποίησεν, ὥστε ἀμφότεροι μὲν τρόπαιον ὡς νενικηκότες ἐστήσαντο, τοὺς δὲ ίσταμένους οὐδέτεροι ἐκώλυνον, νεκροὺς δὲ ἀμφότεροι μὲν ὡς νενικηκότες ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν, ἀμφότεροι δὲ ὡς ἡττημένοι ὑποσπόνδους ἀπελάμβανον, νενικηκέναι δὲ φάσκοντες ἐκάτεροι οὕτε χώρᾳ οὕτε πόλει οὕτ' ἀρχῇ οὐδέτεροι οὐδὲν πλέον ἔχοντες ἐφάνησαν ἢ πρὸν τὴν μάχην γενέσθαι· ἀκρισία δὲ καὶ ταραχὴ ἔτι πλείων μετὰ τὴν μάχην ἐγένετο ἢ πρόσθεν ἐν τῇ Ἑλλάδι. ἐμοὶ μὲν δὴ μέχρι τούτου γραφέσθω· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἵσως ἄλλῳ μελήσει.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Κεφ. 6, 1 - 28, 32 - 38.

τῷ ἐπιόντι ἔτει· ἡτοι τὴν ἄνοιξιν τοῦ 406 π. Χ.—**παρεληλυ-** § 1.3
θότος ἥδη τοῦ χρόνου· ἐνν. τῆς ναυαρχίας. Ὁ Λ. εἶχεν ἀναλάβει
τὴν διοίκησιν τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου τὸ φινιόπωρον τοῦ 408.—
ναυμαχίᾳ νενικηκώς τὸ προηγούμενον ἔτος εἶχε νικήσει τὸν στόλον
τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸ Νότιον πλησίον τῆς Ἐφέσου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν
ἐκείνην ἀρχηγὸς τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου ἦτο ὁ Ἀλκιβιάδης· ἐπειδὴ
ὅμως παρουσιάσθη ἀνάγκη νὰ πλεύσῃ εἰς Φώκαιαν, ἀφῆκε προσωρινὸν
ἀντικαταστάτην του τὸν κυβερνήτην τῆς ναυαρχίδος Ἀντίοχον. Πρὸς
αὐτὸν ἔδωκεν αὐστηρὰς διαταγὰς νὰ μὴ συγκρουσθῇ κατὰ τὸν χρόνον
τῆς ἀπουσίας του πρὸς τὸν σπαρτιατικὸν στόλον, ὁ δποῖος ἦτο ἡγκυ-
ροβολημένος εἰς τὴν Ἐφεσον ὑπὸ ναυάρχον τὸν Λύσανδρον. Ἄλλος ὁ
Ἀντίοχος παρήκουσε τὰς ἐντολὰς τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ παρασυρθεὶς εἰς
ἀπερίσκεπτον ναυμαχίαν ἤτηθη (ἴδ. εἰσαγωγὴν σ. 6)—**οὖ·** ἐπίρ. =
ὅπου.—**οὐ** φημι = ἀρνοῦμαι.—**πολυπροαγμονέω** -ω = ἀναμειγνύ-
ομαι εἰς ἔνεας ὑποθέσεις.—**προσπληρώω** -ω = ἐξοπλίζω προσέτι.—
ἀπαντάω -ω **τινι** = ἐπέρχομαι κατά τινος.

καταστασιάζομαι ὑπό **τινος** = εὑρίσκω ἀντίδρασιν διὰ πολι- § 4
τικοὺς λόγους ἐκ μέρους τινός.—**διαθροέω** -ω = διαδίδω.—**παρα-
πίπτω** = περιπίπτω εἰς σφάλμα.—**διαλλάττω** **τοὺς** ν. = ἀλλάσσω
τοὺς ν.—**γιγνομένων** ἐνν. ναυάρχων.—**ἄρτι** = πρὸ διάγου.—**συνι-
ημι** τὰ ναυτικὰ = κατανοῶ τὴν ναυτικὴν τέχνην.—**άγνως** = ἄγνω-
στος.—**τοῖς** ἐκεῖ· δηλ. εἰς τὰ μέρη εἰς τὰ δποῖα στέλλονται.—**πα-
θεῖν** τι· τουτέστιν ἀτύχημα, ἥτταν.

τὸ κατ' ἐμὲ = ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμέ· διότι εἰς τὴν παραμονὴν § 5
τοῦ Λυσ. ὡς ναυάρχου τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου δὲν ἦτο ἐμπόδιον ὁ
Καλλικρατίδας, ἀλλ' ὁ νόμος, ὁ δποῖος ἀπηγόρευε νὰ γίνῃ τὸ ἵδιον
πρόσωπον δύο φορὰς ναυάρχος (Βιβλ. Β', 1, § 7).—**πρὸς** ἄ = ἐν σχέ-
σει πρὸς ἐκεῖνα, εἰς τὰ δποῖα.—**φιλοτιμέομαι** -οῦμαι = ἐπιδεικνύω
ζῆλον.—**αἰτιάζομαι** = κατηγοροῦμαι.

§ 6 - 7 ἐφ' ἄ δηκει = ταῦτα, ἐφ' ἄ δηκει. — παρὰ Κύρον· τὸν γνωστὸν ἐκ τῆς Κύρου Ἀναβάσεως οὗτος, ὅπως καὶ ἄλλοι σιτράπαι καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ἦτο φίλος τῶν Λακεδ. κατὰ τὸν Πελοπόν. πόλεμον καὶ ἐνίσχυεν αὐτοὺς οἰκονομικῶς. — ἐπέχω = περιμένω. — ἄχθομαι = δυσαρεστοῦμαι, δυσφορῶ. — θύρα = κατοικία. — φοιτήσεις = συχναὶ ἐπισκέψεις. — κατά γε τὸ αὐτοῦ δυνατὸν = κατὰ τὴν ἴδικήν του τοὐλάχιστον δύναμιν.

§ 8 - 11 πεπονθέναι· τοῦ πάσχω. — ἔξηγοῦμαί τινι = χρησιμεύω ὡς παράδειγμα εἰς τινα. — οἴχομαι = ἀναχωρῶ. — ἀντὶ τῶν συμβάντων ἥμīν ἀγαθῶν = εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια τυχὸν θὰ συμβοῦνται εἰς ἥμāς. — ἐκεῖνα· τὰ ζητηθέντα ἐκ Σπάρτης χρήματα. — ἀξία = ἐπαξία.

§ 12 - 15 οἱ αἰτιαζόμενοι· νοοῦνται οἱ φίλοι τοῦ Αυστ.— ἐναντιόμαται· οῦμαι = ἀντιδῷ. — πόρος χρημάτων = τρόπος ἔξευρος εσεώς χρημάτων. — ἐπαγγέλλομαι = ὑπόσχομαι. — ἐπαγγελλόμενοι· δηλ. δοῦναι χρήματα. — ἵδια = ἔξι ἴδιων. — ἐφοδιάζομαί τινί τι = φροντίζω νὰ δοθῇ εἰς τινά τι. — οἱ ἐμφρουροὶ = ἡ φρουρά. — οἱ τὰ πράγματα ἔχοντες = οἱ διαχειριζόμενοι τὴν ἔξουσίαν. — κατὰ κράτος = διὰ τῆς βίας. — ἀποδίδομαί τι = πωλῶ τι. — εἰς τὸ ἐκείνου δυνατὸν = κατὰ τὴν δύναμιν του. — Αθ. φρουρούνται οἱ ὅποιοι ἡσαν δοῦλοι. — ἀνάγομαι = ἐξέρχομαι εἰς τὸ πέλαγος. — ὑποτέμνομαι = προσπαθῶ νὰ ἀποκόψω.

§ 16 - 18 ἐκλελέχθαι· τοῦ ἐκλέγω. — ως ἐφθη (τοῦ ὁ. φθάνω) κατακλυνθεὶς = ἐπειδὴ οἱ ἐχθροὶ ἐπολάβιαν καὶ τοῦ ἀπέκοψαν τὸν δρόμον. — ἀποφεύγω εἰς τὴν γῆν = σφέζομαι καταφεύγων εἰς τὴν ξηράν. — ὑπὸ τῷ τείχει· διότι εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἰσέλθῃ, ἐπειδὴ ἦτο ὠχυρωμένος. — ὁρμίζομαι = ἀγκυροβολῶ. — ἐκπλους = ἔξοδος, τὸ στόμιον τοῦ λιμένος. — πανδημεὶ = μὲ δῶν τὸν στρατόν.

§ 19 - 20 σίτος = τρόφιμα. — εύπορω τινος = ἔξευρόςκω ἀρκετὴν ποσότητα ἔκ τινος. — ἐπιβάται = οἱ ἐπὶ τῶν πλοίων στρατιῶται (οἱ ὅποιοι ἔμενον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος). — εἰς κοίλην ναῦν = εἰς τὸ κοίλωμα τοῦ πλοίου. — παραρρύματα· ἄλλαχοῦ παραβλήματα (Βιβλ. Β', 1, 22 - 24). ἡσαν εἶδος παραπετασμάτων, συνήθως ἐκ δέρματος, μὲ τὰ δόποια ἐσκεπάζον τὰ πλευρὰ τῶν πλοίων, διὰ νὰ μὴ βλέπουν οἱ ἀντίπαλοι τὰς κινήσεις τῶν πληρωμάτων. — παραβάλλω = τοποθετῶ,

κρεμῶ.—οὕτω ἀνεῖχον = εἰς τοιαύτην ἀπραξίαν ἥσαν — ἔξεβίβα-
ζεν· δηλ. τοὺς στρατιώτας.—ἔφορομέω-ῶ = ἐνεργῶ ἀποκλεισμόν.—
όλιγώρως ἔχω = δὲν προσέχω, εἴμαι ξένοιαστος.

ἀνύτω = κατορθώνω.—τεταραγμένοι = ἀτάκτως.—ἀναδέο- § 21 - 23
μαι-οῦμαι = προσδένω καὶ σύρω, ὁνμουλκῶ.—διέφυγε· ὑπὸ τὸν
Ἐρασινόδην.—εὔριπος = πορθμός.—τῶν Μυτ.: ἡ ἀρχαία πόλις τῆς
Μυτιλ. ἔκειτο ἐπὶ μικρᾶς νήσου, τὴν ὅποιαν ἔχώριζεν ἀπὸ τὴν Λέ-
σβον στενὸς πορθμός.

τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ὄντας· εἰς τὰς Ἀθήνας ἐστρατεύοντο ἀπὸ τοῦ § 24 - 25
18-60 ἔτους· καὶ οἱ μὲν νεώτατοι τῶν στρατευομένων (18-20), ὅπως
καὶ οἱ πρεσβύτατοι (50-60), ἔμενον ἐντὸς τῶν δόιων τῆς χώρας πρὸς
φρούρησιν τῶν τειχῶν καὶ τῶν δχροῶν καὶ διὰ τὴν τήρησιν τῆς ἐννό-
μου τάξεως· οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ 20-50 ἔτους, οἱ διοῖοι ἀπετέλουν καὶ τὴν
κυρίως στρατεύσιμον δύναμιν, ἐστέλλοντο εἰς τὸ πολεμικὸν μέτωπον.—
ἀπαίρω = ἀποπλέω.—καὶ τῶν ἱππέων πολλοί· αὐτὸς ἐγίνετο εἰς
ἐκτάκτους μόνον περιστάσεις.—ἔξω οὖσαι· δηλ. μακρὰν τῶν Ἀθη-
νῶν. Μεταξὺ αὐτῶν συγκατελέγοντο καὶ τὰ ίερὰ πλοῖα, Σαλαμίνια,
Πάραλος, Δηλιάς.

αύτοῦ· δηλ. εἰς τὸν λιμένα τῆς Μυτιλήνης.—Ἐτεόνικον· Λακε- § 26 - 28
δαιμόνιον ναύαρχον. Εἰς αὐτὸν ἀναθέτει ὁ Καλ. τὸ ἔργον νὰ ἐμποδίσῃ
τὸν Κόνωνα νὰ ἔξελθῃ ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Μυτιλήνης καὶ νὰ ἐνωθῇ μὲ
τὸν στόλον, ὁ διοῖος ἥρχετο εἰς βοήθειάν του.—Ἀργινοῦσαι· συ-
στὰς νήσων μεταξὺ Λέσβου καὶ Μικρᾶς Ἀσίας.—Μαλέα ἄκρα· τὸ
μεσητυβρινὸν ἀκρωτήριον τῆς Λέσβου.—ἔξαπιναίως = αἰτνιδιαστι-
κῶς.—ἀναγωγὴ = πλοῦς.—ἀνέσκεν· τὸ ὕδωρ = ἐσταμάτησεν ἡ βρο-
χή.—ἀντανάγομαι = ἔξέρχομαι εἰς τὸ πέλαγος κατά τινος.

ἐστὶ καλῶς ἔχον = καλῶς ἔχει.—οὐ δέος· ἐνν. ἐστὶ = δὲν ὑπάρ- § 32
χει φόβος.—κακῶς οἰκοῦμαι = δυστυχῶ.

έμβάλλω = συγκρούομαι πρὸς τινα (ἐδῶ πρὸς ἔχθρικὸν πλοῖον). § 33 - 34
ἐντεῦθεν· χρονικὸν = τότε.—εἰς Φώκαιαν· πόλιν τῆς Ἰωνίας.—
προσφέρομαι πρὸς τὴν γῆν = παλαίων πρὸς τὸ κῦμα προσεγγίζω
εἰς τὴν ἤηράν.

ἐπὶ τὰς καταδεδυκυίας ναῦς = πρὸς διάσωσιν τῶν βυθισθέν- § 35
των πλοίων.—αὐλίζομαι = στρατοπεδεύω.—ύπηρετικὸς κέλης =
μικρὸν πλοιάριον τῆς ὑπηρεσίας, βοηθητικὸν τοῦ στόλου, ὅπως θὰ ἐλέ-
γομεν σήμερον.

§ 36 - 37   έστεφανωμένους^{*} διότι οἱ κομισταὶ εὐχαρίστων ἀγγειῶν ἥσαν ἔστεφανωμένοι.— θύω τὰ εὐαγγέλια = προσφέρω θυσίαν διὰ τὸ εὐφρόσυνον ἄγγελιμα.— τοῖς ἐμπόροις^{*} τὰ στρατεύματα τῶν ἀρχαίων ἥκολούθουν πάντοτε ἔμποροι, διὰ νὰ πωλοῦν εἰς τοὺς στρατιώτας χρήσιμα εἰδη καὶ διὰ νὰ ἀγοράζουν τὰ λάφυρα.— πλοῖον = ἐμπορικὸν πλοῖον· ἐλέγετο καὶ ὀλκᾶς καὶ στρογγύλον πλοῖον.— τὸ πνεῦμα οὐδιον^{*} ἔπνεε δηλ. βόρειος ἀνεμος.— τὴν ταχίστην^{*} ἐνν. ὅδὸν = τάχιστα.— ἐμπρήσας^{*} τοῦ ἐμπίμπρημι = πυρπολῶ.

§ 38   ἐπανάγομαι = πλέω ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ.

Κεφ. 7, 1 - 15, 34.

§ 1 - 3   ἐν οἴκῳ^{*} δηλ. οἱ ἐν Ἀθήναις^{*} Αθηναῖοι.— ὁ τοῦ δήμου προεστηκώς^{*} δὲν πρόκειται περὶ ἀνθρώπου, διὸ ποῖος κατεῖχε εἰς τὴν πολιτείαν ἀξιώμα τι, ἀλλὰ περὶ πολιτικοῦ ἀσκοῦντος ἐπιφρόνην ἐπὶ τοῦ πλήθους λόγῳ τῆς ἀνεγνωρισμένης ἀξίας του.^{*} Ο τοιοῦτος λέγεται συνήθως προστάτης τοῦ δήμου.— διωβελία^{*} ἡ καταβολὴ εἰς ἔκαστον ἀπορον^{*} Αθηναῖον πολίτην ἐκ μέρους τῆς πολιτείας δύο διβολῶν πρὸς πληρωμὴν τοῦ εἰσιτηρίου τοῦ θεάτρου κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν θεατρικῶν παραστάσεων. Τὰ χρήματα αὐτὰ ἐκαλούντο γενικώτερον θεωρικά.— ἐπιβολή^{*} πρόστιμον ἐπιβαλλόμενον εἰς τοὺς μὴ διαχειρισθέντας καλῶς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ή ὅποια ἀνετέθη εἰς αὐτούς.— ὄντα τοῦ δήμου^{*} ἵσως προήρχοντο ἐκ πολεμικῆς λείας^{*} διότι τὰ ἐκ τοιαύτης πηγῆς χρήματα ἡ λάφυρα ἀνήκον εἰς τὸ δημόσιον.— δέω - ώ = ὅδηγῷ εἰς τὸ δεσμωτήριον.— δῆσαι^{*} ὡς ὀφειλέτην τοῦ δημοσίου.

§ 4   λόγον ὑπέχω = δίδω λόγον.— διότι = διατί, διὰ ποῖον λόγον.— ἀναιρέομαι - οῦμαι τοὺς ναυαγοὺς = σηκώνω τοὺς ναυαγοὺς καὶ τοὺς μεταφέρω πρὸς ταφήν.— καθάπτομαι τινος^{*} = κατηγορῶ, θεωρῶ ἔνοχόν τινα.— αἰτιάομαι - ώμαι = προφασίζομαι.

§ 5 - 7   προτίθεται λόγος τινὶ = ἐπιτρέπεται εἰς τινα νὰ ὅμιλήσῃ.— κατὰ τὸν νόμον^{*} διὸ ποῖος ὥριζεν, ὅτι ἔκαστος κατηγορούμενος εἰχεν εἰς τὴν διάθεσίν του ὠφισμένον χρόνον, διὰ νὰ ἀπολογηθῇ.— τῶν τριηράρχων^{*} κατὰ τὴν ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίᾳν διὸ Θ. καὶ διὸ Θρ. δὲν ἥσαν στρατηγοί, ἀλλ᾽ ἀπλοὶ τριήραρχοι.^{*} Εν τούτοις δὲν ἐστερούντο στρατηγικῆς πείρας, διότι εἰς προηγουμένας περιόδους ἐχρημάτισαν στρατηγοί.— δέοι^{*} ἐνν. αἰτιάσασθαι.— εἰναι^{*} τὸ ἀπαρέμφ. ἔξαρταται ἐκ τοῦ νοούμενου φαμέν.— ἐγγυᾶσθαι^{*} κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον ἀν-

ἀνελάμβανον νὰ ἐγγυηθοῦν ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου τρεῖς ἀξιόχροοι πολῖται, οὗτος δὲν ὠδηγεῖτο εἰς τὸ δεσμωτήριον.—**ἀναβαλέσθαι**· τὴν ψηφοφορίαν.—**όψε** = ἀργά.—**τὰς χειρας**· διότι αἱ ἀποφάσεις ἐλαμβάνοντο διὰ **χειροτονίας**, δηλ. ἀνατάσεως τῶν χειρῶν.—**προβουλεύω**· ἐλέγετο ἐπὶ τῆς ἐν Ἀθήναις βουλῆς καὶ σημαίνει=καταρτίζω προβούλευμα, ἡτοι σχέδιον νόμου.—**εἰσφέρω** = προτείνω.—**εἰσενεγκεῖν**· εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου πρὸς ἐπιψήφισιν.—**ὅτῳ τρόπῳ**=τίνι τρόπῳ.

Ἀπατούοια· οἰκογενειακὴ ἔօρτη, ἡ ὅποια ἐτελεῖτο εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸν μῆνα Πυανοψίδνα (^{τοῦ} Οκτώβριον-Νοέμβριον) καὶ διήρκει τρεῖς ἡμέρας.—**σύνεισι σφίσιν αὐτοῖς** = συνέρχονται (πρὸς ἔօρτασμόν).—**χρὼς** = ἐπιδερμίς.—**ἐν χρῷ κεκαρμένους**· εἰς ἔνδειξιν πένθους.—**ώς δὴ ὄντες** = διὰ δῆθεν ἥσαν.

Καλλιξένου εἰπόντος = κατὰ πρότασιν τοῦ Κ. —**διαψηφίζο-** § 9 - 10 **μαι** = ψηφίζω κατὰ σειράν.—**ὑδρία**· εἶδος κάλπης.—**προτέρα** = πρώτη.—**εἰς τὴν ύστεραν ψηφίσασθαι**· παρανόμως, καθόσον ἡ ψηφοφορία ἔπειτε νὰ διεξαχθῇ μυστική.—**ζημιδῶ-ῶ** = τιμωρῶ.—**οἱ ἔνδεκα**· ἀρκὴ 10 ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι ἔξελέγοντο κατ’ ἔτος διὰ κλήρου (εἰς ἔξι ἕκαστης φυλῆς) εἰς τούτους συγκαταριθμεῖται καὶ δ γραμματεὺς ὃς ἔνδεκατος. Οἱ ἔνδεκα εἶχον ἔργον νὰ ἐκτελοῦν τὰς σωματικὰς ποινάς, αἱ ὅποιαι ἐπεβάλλοντο ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου.—**δημοσιεύω τὰ χρήματα** = δημεύω τὴν περιουσίαν.—**τῆς θεοῦ**· δηλ. τῆς Ἀθηνᾶς· τὸ δέκατον δηλ. τῆς ἀξίας τῆς περιουσίας θὰ διετίθετο διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς.

παρέρχομαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν = παρουσιάζομαι ἐνώπιον τῆς § 11 - 13 ἐκκλησίας.—**τεῦχος ἀλφίτων** = δοχεῖον δι’ ἀλευρα, ἀλευροθήκη.—**ἐπιστέλλω**=παραγγέλλω.—**ἄριστος** = ἀνδρείοτατος.—**προσκαλούμαί τινα**· εἰς τὴν δικαστικὴν γλῶσσαν = κατηγορῶ τινα ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου.—**γράφω**=προτείνω ἐγγράφως.—**Εὔρυπτόλεμος**· συγγενὴς τοῦ Περικλέους, ἐνὸς ἐκ τῶν δικαζομένων στρατηγῶν.—**κλῆσις** = κατηγορία (προβλ. **προσεκαλέσαντο**).—**ἐπιθυριζέω - ω** = ἐπιδοκιμάζω θορυβωδῶς.—**ἡναγκάσθησαν**· ὁ Εὔρυπτόλεμος καὶ οἱ συνηγορήσαντες ὑπὲρ τῆς προτάστως του.

τῶν πρυτάνεων· τί ἥσαν οἱ πρυτάνεις, ἵδε ἰστορίαν.—**προτί-** § 14 - 15 **θημι τὴν διαψήφισιν**· ἐλέγετο ἐπὶ τῶν πρυτάνεων καὶ ἐσήμαινε = προκαλῶ ψηφοφορίαν.—**παρὰ τὸν νόμον**· ὁ ὅποιος ὥριζεν, ὅτι ἔκα-

στος ἔπειτε νὰ δικασθῇ Ἰδιαιτέρως.—τὰ αὐτά· δηλ. τῇ αὐτῇ ψήφῳ κρίνεσθαι, δπως ἐπόρτεινεν ὁ Λυκίσκος καὶ διὰ τὸν Εὔρυπτ.—καλεῖν = κατηγορεῖν.—Σωκράτης· ὁ γνωστὸς φιλόσοφος (469 - 399 π.Χ.). ‘Ο Σωκρ. παντοῦ καὶ πάντοτε ἀντιμετώπισε μὲ ἀκαμψίαν καὶ ἀφοβίαν τὸν κίνδυνον ἐμπόδιος εἰς τὸ δίκαιον.

§ 34 προβολὴ = καταγγελία ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. Ἡ προβολὴ ἔγινετο ἐναντίον ἐκείνων, οἵ δποιοι ἐπρόδιδον τὴν πόλιν ἡ παρέσυρον τὸν δῆμον εἰς ἐπιπολαίας καὶ ἀσυμφόρους ἀποφάσεις.—οὐστερον· τὸ 405 π.Χ.—Κλεοφῶν· δημαγωγός, φονευθεὶς ὑπὸ τῶν δλιγαρχιῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Λυσανδρού.—κατέρχομαι = ἐπανέρχομαι ἐκ τῆς ἔξοδίας.—ὅτε καὶ οἱ ἐκ Π. εἰς τὸ ἄστυ· ὁ Θρασύβουλος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν δημοκρατικοί, οἵ δποιοι ἐνίκησαν τοὺς τριάκοντα καὶ ἀποκατέστησαν τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα.

BIBLION ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Κεφ. 1, 1 - 7, 10 - 30, 2, 1 - 2.

1 § 1 οἱ ἐν Χίῳ κλπ.: Ἰδ. βιβλ. Α', 6, 36 - 37.—τῆς ὥρας = τῶν καρπῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους.—μισθοῦ = ἀντὶ ἡμερομισθίου.—κατὰ χώραν = εἰς τοὺς ἀγρούς.—συνίσταμαι τινι = ἐρχομαι εἰς συνεννόησιν μετά τινος.—συντίθεμαι τινι = συμφωνῶ μὲ τινα.

§ 2 - 4 ἡπόρει, τί χρῷτο τῷ πράγματι = εὑρίσκετο εἰς ἀμηχανίαν, πῶς ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν κατάστασιν.—ἐπιχειρῆσαι· ἔνν. αὐτοῖς = νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν.—σφαλερὸν = ἐπικίνδυνον.—διαβολὴ = ἀφοριμὴ πρὸς κακολογίαν. σχοῖν = παράσχοιεν.—δύσνοις πρός τι = ὁ λαμβάνων ἔχθρικὴν στάσιν ἀπέναντί τινος.—ἐντυγχάνω τινι = συναντῶ τινα.—όφθαλμιά-ῶ = πάσχω ἐξ ὀφθαλμίας, ἀπὸ πονόματον.—ἔξιατρείου· εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδαν ὑπῆρχον ἱατροὶ ὅλων τῶν νόσων.—κατὰ τὴν παραγγ. = εἰς τὸ ἀκουσμα τῆς ἀνακοινώσεως.—άει = ἐκάστοτε.

§ 5 νεωτερίζω = προκαλῶ ταραχάς.—σημαίνω = δίδω διαταγήν.—ἐν μέρει = κατὰ σειράν.—ώς οὐδὲν εἰδὼς = προσποιούμενος ὅτι...

§ 6 - 7 τὰ ἐνεστηκότα πράγματα = ἡ παροῦσα κατάστασις τῶν πραγμάτων.—εὖ φέρομαι παρὰ τινι = προσελκύω τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησιν τινος.—κατὰ τὴν προτέραν ναυαρχίαν· κατὰ τὸ 408 - 406, ὅτε παρουσιάζεται διὰ πρώτην φορὰν ὡς ἐμπειρότατος στρατηγὸς καὶ

διπλωμάτης μὲ ἔξαιρετον εὐστροφίαν.—ἐν Νοτίῳ πόλει πλησίον τῆς Ἐφέσου (πρβλ. Βιβλ. Α', 6, § 1 - 3) — ἐπιστολεὺς = ὑποναύαρχος.

τῷ ἐπιόντι ἔτει πρόκειται περὶ τοῦ 27ου ἔτους τοῦ πολέμου § 10 - 12 (405 - 404 π.Χ.).—ἐν Ἀντάνδρῳ πόλει ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ κόλπου αἱ νῆσες αὗται ἐναυπηγοῦντο διὰ χρημάτων τοῦ σατράπου τῆς Αἰολίδος καὶ Μικρᾶς Φοινίκας Φαρναβάζου, ὅστις καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Πελ. πολέμου ἐβοήθησε ποικιλοτρόπως, μάλιστα δὲ μὲ χρήματα, τοὺς Λακεδ.—τὰ παρὰ βασιλέως = ὅσα εἶχε λάβει παρὰ τοῦ βασιλέως.—ἔχοι = εἰλήφει ἥδη.—ἐπὶ τὰς τριήρεις τὰς πρὸ δὲ λίγου ναυπηγηθείσας.—ἐφίστημι τῷ = διορίζω τῷ.—οἱ τῶν Ἀθ. στρατηγοί· Κόνων, Ἀδείμαντος καὶ Φιλοκλῆς.—πρὸς τὸ ναυτικὸν = διὰ τοῦ στόλου, κατὰ θάλασσαν.

ἐπὶ τούτοις = μετὰ ταῦτα.—μετεπέμψατο· τὸν Μάρτιον τοῦ § 13 - 14 405.—Θαμνήρια τῆς Μηδίας· πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ παράλια τῆς Κασπίας θαλάσσης.—Καδούσιοι· ἔθνος μηδικόν.—παραδείκνυμι = ἐπιδεικνύω καὶ χρηγῶ.—περιπτὸς = ἀρκετός.—ώς εἶχε φιλίας = ποῖα φιλικὰ αἰσθήματα ἔτρεφεν. Ὁ Κῦρος σχεδιάζων νὰ κινήσῃ πόλεμον κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀρταξέρξου προσπαθεῖ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν φιλίαν τῶν Λακεδαιμονίων (Βιβλ. Γ', 1, § 1).

μετάπεμπτος = προσκεκλημένος.—ἀνάγομαι =; (Βιβλ. Α', 6, 12 - § 15 15).—Κεδρεῖαι ἡ Κεδρέαι· σημαντικὴ πόλις κατὰ τὸ νότιον τμῆμα τῆς Καρίας.—δὲ = γάρ.—κατὰ κράτος = διὰ τῆς βίας, ἔξ ἐφόδου.—μειξοβάρβαροι = κατὰ τὸ ἥμισυ βάρβαροι καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ Ἑλληνες.

Χίον καὶ Ἐφεσον· τὰ συνήθη ἀγκυροβόλια τοῦ σπαρτιατικοῦ § 16 στόλου.—πρὸς τοῖς ὑπάρχοντι· ἵδε § 10 - 12.—προσείλοντο· τοῦ προσαιρέομαι -οῦμαι = ἐκλέγω ἐπὶ πλέον· ὑποκείμ. τοῦ προσείλοντο οἱ ἐν Ἀθήναις Ἀθηναῖοι.

παρὰ τὴν Ἰωνίαν = παραπλέων τὰ παράλια τῆς Ἰωνίας.—πρὸς § 17 - 21 τῶν πλοίων τὸν ἔκπλουν· διὰ νὰ ἐμποδίσῃ δῆλ. τὴν μεταφορὰν σίτου ἐκ τῶν περὶ τὸν Εὔξεινον χωρῶν εἰς τὴν Ἀττικήν, τὴν δοιάν ἀπέκλειεν ἀπὸ ἤρας δ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Ἀγις.—πελάγιοι = πλέοντες εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος.—Ἀβυδος, Λάμψακος, Ἐλεοῦς, Σηστός· πόλεις εἰς τὸ στενὸν τοῦ Ἐλλησπόντου· αἱ μὲν δύο πρῶται ἔκειντο ἐπὶ τῆς μικρασιατικῆς παραλίας, αἱ δὲ ἄλλαι δύο ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς (ἴδ. γεωγρ. πίν.).—αὐτῶν· τῶν Λακεδαιμονίων.—ἥγειτο· τῶν διὰ ἤρας πορευομένων Ἀβυδηνῶν.—τὰ ἐλεύθερα σώματα = οἱ ἐλεύθεροι

ἄνδρες.—**κατὰ πόδας** = ὅπισθεν.—**διέχει** ὁ Ἐλλήσποντος = ἔχει πλάτος ὁ Ἐλλήσποντος.—**ταύτη** = εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο.

§ 22 - 24   εἰσβαίνειν* συναπτέον τῷ εἰς τὰς ναῦς.—**παραβλήματα** ἡ παραρρύματα· ἵδε Βιβλ. Α', 6, 19 - 20.—**ἀνέχει** ἡ ἀνίσχει ὁ ἥλιος = ἀνατέλλει ὁ ἥλιος.—**ἐν μετώπῳ** = εἰς μακρὰν μετωπικὴν γραμμὴν.—**όψει τῆς ἡμέρας** = ἀργὰ πρὸς τὴν ἐσπέραν.—**έξεβίβασεν** ἐνν. τοὺς στρατιώτας.—**αὐταῖ**· τίνες; —**ἐπανάγομαι** = ἔξερχομαι εἰς τὸ πέλαγος ἐναντίον τινός.

§ 25 - 26   ἐκ τῶν τειχῶν· ταῦτα εἶχεν ἀποκτήσει τὸ 410 - 409 π. Χ., ὅτε διὰ μισθοφόρων ἐπολέμει κατὰ τῶν Θρακῶν. Εἰς τὸ φρούριον τοῦτο ἀπεγώρησε μετὰ τὴν ἥτταν τοῦ στόλου εἰς τὸ Νότιον καὶ τὴν ἐκδηλωθεῖσαν κατ' αὐτοῦ δυσμένειαν τῶν Ἀθηναίων (Βλέπ. Εἰσαγ. σ. 6).—**αἰγιαλὸς** = ἀλίμενος παραλία.—**όρμέω** -ῶ = εἴμαι ἡγκυροβολημένος.—**μετέρχομαι** τὰ ἐπιτήδεια = ἔρχομαι πρὸς ἀναζήτησιν τῶν ἐπιτηδείων.—**οὐκέντα**· ἐνν. χωρίῳ = ὅχι εἰς καλόν, κατάλληλον μέρος.—**μεθοδιμίσαι**· δηλ. τὰς ναῦς· μεθοδιμίζω τὰς ν. = μετακινῶ τὰ πλοῖα εἰς ἄλλον ὅρμον.—**οὐ**· ἐπίρρ. = ὅπου.

§ 27   ἐπιπλέοντι τοῖς Ἀθηναίοις = ἀφ' ὅτου οἱ Ἀθην. ἐπέπλεον κατὰ τοῦ Λ.—**τοῖς παρ'** αὐτοῦ ἐπομένοις = εἰς τοὺς παρ' αὐτοῦ πεμφθέντας, διὰ νὰ παρακολουθοῦν (τοὺς Ἀθ., § 24).—**ἐσκεδασμένους** τοῦ σκεδάννυμα = διασκορπίζομαι.—**πολὺν μᾶλλον** ἀφ' ὅτου ἐπείσθησαν, διὰ τοῦ Λ. δὲν σκέπτεται νὰ ναυμαχήσῃ.—**τοῦμπαλιν** = τὸ ἔμπαλιν = πρὸς τὰ δύσις.—**κατὰ μέσον** τὸν πλοῦν = εἰς τὸ μέσον τοῦ πλοῦν.—**ἐσήμηνε**· διὰ τῆς σάλπιγγος.—**τὴν ταχίστην** =; (Βιβλ. Α', κεφ. 6, § 36 - 37).—**συμπάρειμι** = πορεύομαι συγχρόνως μετά τινος.

§ 28 - 29   ἰδὼν τὸν ἐπίπλον· ἀπὸ τῆς ἔηρᾶς, ὅπου καὶ αὐτὸς εὑρίσκετο.—**βιοθῶ** εἰς τὰς ναῦς = σπεύδω εἰς σωτηρίαν τῶν πλοίων.—**κατὰ κράτος**· ἑδῶ = πάσῃ δυνάμει.—**δίκροτοι** ἥσαν = εἶχον εἰς δύο μόνον σειρὰς κωπηλάτας· ἐπειδὴ δηλ. οἱ Ἀθ. εὑρέθησαν διεσκορπισμένοι εἰς τὴν ἔηράν, διὰ τοῦ Λ. ἐπέπλευσε κατὰ τῶν πλοίων των, διλίγοι ἐπόρθησαν νὰ ἐπιβιασθοῦν εἰς αὐτά. "Ενεκα τοῦ λόγου τούτου ἄλλαι μὲν τῶν νεῶν εὑρέθησαν μὲ δύο μόνον σειρὰς κωπηλατῶν, ἄλλαι μὲ μίαν καὶ ἄλλαι διόλου κεναί. Κανονικῶς ἐκάστη ναῦς εἶχε τρεῖς σειρὰς κωπηλατῶν (τριήρης).—**Πάραλος*** μία τῶν ἱερῶν τριήρων τῶν Ἀθηναίων· ή Πάραλος, ή Σαλαμίνια καὶ ή Δηλαῖς ἐχρησιμοποιοῦντο

πρὸς μεταγωγὴν τῶν πρεσβειῶν ὡς καὶ τῶν ἐπισήμων ἀντιπροσώπων τῆς πόλεως, **τῶν θεωρῶν**, εἰς τὰς ἔθνικὰς πανηγύρεις· δι' αὐτῶν ἐπίσης μετεκομίζοντο αἱ διαταγαὶ τῆς ἀθηναϊκῆς πολιτείας καὶ τὰ δημόσια χρήματα. Εἶναι εὑνόητον κατὰ ταῦτα, ὅτι ἡσαν ἑλαφρὰ σκάφη ταχύπλοα.—**πρὸς τῇ γῇ** = πλησίον τῆς ξηρᾶς καὶ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς.—**εἰς τὰ τειχύδροια**· τῆς Σηστοῦ.—**τὰ Ἀθ.** πράγματα διαφέρεται = ἡ (ναυτικὴ) δύναμις τῶν Ἀθ. καταστρέφεται.—**κατέχω** = καταπλέω, προσεγγίζω.—**τὰ μεγάλα ίστια**· δηλ. τὰ πανιὰ τοῦ μεγάλου ίστοῦ· διότι προκειμένου νὰ ναυμαχήσουν οἱ ἀρχαῖοι ἀφηναν τὰ μεγάλα ίστιά εἰς τὴν ξηράν. Ὁ Κόνων λοιπὸν προέβη εἰς ἐγχείρημα παρατόλμον μὲν, ἀλλὰ σωτήριον· κατέστησε μὲν ἄλλους λόγους δύσκολον τὴν δίωξιν του ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων.—**παρ'** Εὔαγόρων· βασιλέα τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμῖνος.

τὰς ναῦς· ὅλαι ἡσαν 180· ἃν ἀφαιρέσωμεν ἑπομένως τὰς δια- § 30 φυγούσας 9, εἰς χεῖρας τοῦ Λ. περιῆλθον 171.—**τοὺς αἰχμαλώτους**· ὑπολογιζομένους εἰς πολλὰς χιλιάδας, ὅταν ληφθῇ ὑπὸ δψιν, ὅτι ἐκάστου πολεμικοῦ σκάφους ἐπέβαινε πλήρωμα 200 περίπου ἀνδρῶν.—**τριταῖος** = μετὰ τρεῖς ἡμέρας.

κατεστήσατο = ἐτακτοποίησεν· ὁ Λ. μετὰ τὴν πανωλεθρίαν τῶν 2 § 1-2 Ἀθηναίων ἐν Αλγὸς ποταμοῖς ἐγκαθίδρουεν εἰς τὰς συμμάχους αὐτῶν πόλεις ὀλιγαρχίας δέκα ἀνδρῶν, τὰς λεγομένας **δεκαρχίας**. Αὐτὸς ἔκαμε καὶ εἰς τὴν Λάμψακον.—**Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα** (σημερινὸν Κατίκιον)· τὸ μὲν Βυζάντιον εἶχε κυριεύσει ὁ Ἀλκιβιάδης διὰ προδοσίας τὸ 409, τὴν δὲ Καλχηδόνα ὁ Θρασύβουλος.—**ύποσπόνδους** = κατόπιν συμβάσεως.—**εἰς τὰς Ἀθήνας**· διὰ νὰ αὐξάνῃ ὁ πληθυσμὸς καὶ ἐπέλθῃ ἡ πεῖνα ταχύτερον, δεδομένου, ὅτι ὁ ἐπισιτισμὸς τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ θαλάσσης ἦτο ἥδη ἀδύνατος.—**ἀρμοστήν**· οὕτως ἐκάλουν οἱ Λακεδ. τὸν εἰς ὑπήκοον πόλιν διοριζόμενον ὡς διοικητὴν (πρβλ. τὸ ἰδικόν μας **ὕπατος ἀρμοστῆς**).

Κεφ. 2, 3 - 4.

νυκτὸς = ἐν καιρῷ νυκτός.—**οἱμωγὴ** = θρῆνος, δδυρμός.—**διὰ** § 3-4 τῶν μακρῶν **τειχῶν**· οὕτως ἐλέγοντο τὰ τείχη, τὰ ὅποια ἐπροστάτευον τὸ μεταξὺ Ἀθηνῶν - Πειραιῶς καὶ Φαλήρου τμῆμα τῆς Ἀττικῆς. Καὶ ἀρχὰς ἀπετελοῦντο ἐκ δύο σκελῶν, τὰ ὅποια ἤρχιζον ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἀπέληγον τὸ μὲν εἰς Πειραιᾶ, τὸ δὲ εἰς Π. Φάληρον. Καὶ τῶν δύο σκε-

λῶν τὰς βάσεις εἶχε θέσει δὲ Κίμων (**Κιμώνειον τεῖχος**), ἐπεράτωσε δὲ αὐτὰ δὲ Περικλῆς. Ὁ Π. μάλιστα πρὸς μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν τοῦ μεταξὺ Πειραιῶς καὶ Φαλήρου χώρου ἔκτισε καὶ τρίτον σκέλος εἰς τὸ μέσον αὐτῶν (**διὰ μέσου τεῖχος**) [ἴδε σχεδιάγραμμα].—διήκω = φθάνω ἀπὸ ἑνὸς μέρους εἰς ἄλλο.—**παραγγέλλων** δηλ. τὴν συμφορὰν = ἀναγγέλλων...—**πείσεσθαι** τοῦ πάσχω.—**Μηλίους**, **Ιστιαιέας**, **Σκιωναίους**, **Τορωναίους**, **Αἰγινήτας** οἱ Μήλιοι ἀποχωρήσαντες τῆς συμμαχίας τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Πελοπονν. πολέμου (415 π. Χ.) ἐτιμωρήθησαν σκληρῶς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων οἱ **Ιστιαιεῖς** ἐπίσης νικηθέντες τὸ 405 π. Χ. ὑπὸ τῶν Ἀθην. ἐξεδιώχθησαν ἐκ τῆς πόλεως των· οἱ Σκιωναῖοι καὶ Τορωναῖοι—κάτοικοι τῶν ἐν Χαλκιδικῇ πόλεων Σκιώνης καὶ Τορώνης — ἐπιχειρήσαντες ν' ἀποσπασθοῦν ἐκ τῆς ἀθηναϊκῆς συμμαχίας κατὰ τὸν Πελοπονν. πόλεμον (420 π. Χ.) ἐπλήρωσαν ἀκριβὰ τὴν ἀπόπειράν των· οἱ Αἰγινήται τέλος, θεωρούμενοι ἀνέκαθεν ὡς ἐπικίνδυνοι διὰ τοὺς Ἀθηναίους, ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ αὐτῶν ἐκ τῆς νήσου τῶν τὸ 434 π. Χ.—**τοὺς λιμένας** = τὰ στόμια τῶν λιμένων (δηλ. τοῦ Φαλήρου, τῆς Μουνιχίας—σημερινὸν Τουρκολίμανο—τῆς Ζέας—νῦν Πασαλιμάνη—καὶ τοῦ Κανθάρου, δὲ διποτοῖς ἀπετέλει διαμέρισμα τοῦ μεγάλου λιμένος).—**πλὴν ἑνός** τοῦ ἐμπορικοῦ δηλ. λιμένος, τοῦ Ἐμπορίου καλονυμένου (ἴδε σχεδιάγραμμα).—**εὐτρεπίζω τὰ τείχη** = ἐπισκευάζω τὰ τείχη.

Κεφ. 2, 5-8, 10-19.

§ 5 - 7 κατασκευάζομαι πόλιν=τακτοποιῶ τὴν πολιτικὴν κατάστασιν πόλεως· ἐδῶ ἡ τακτοποίησις συνίστατο εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν δεκαρχιῶν.—**πρὸς Λ. μετέστησε**=μετέβαλε τὸ πολίτευμα συμφώνως πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Λ.—**τῶν γνωρίμων** οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ πλουσία τάξις, οἱ ἀριστοκρατικοί.—**πρὸς Ἀγιν.** ὅστις ἀπὸ τοῦ 413 τῇ συμβουλῇ τοῦ φυγάδος Ἀλκιβιάδου ἐποιούχει στενῶς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τῆς Δεκελείας.

§ 8 πλὴν Ἀργείων οἱ διποτοῖς συνδεδεμένοι ἀπὸ τοῦ 420 πρὸς τοὺς Ἀθ. διὰ συμμαχίας μένουν πιστοὶ εἰς αὐτήν.—**παραγγείλαντος** ἐνν. ἐξιέναι.—ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ· ἡ διποία ἐκείτο πρὸς βορρᾶν τῶν Ἀθηνῶν, ΝΔ. τοῦ Κολωνοῦ.—**τὰ πλοῖα** τὰ σιταγωγά.—**εἴργω** = ἐμποδίζω.

§ 10 - 12 σωτηρία = μέσον σωτηρίας.—**τιμωρέομαι - οῦμαί τινα** = ἐκδικοῦμαί τινα. —**ὑβρις** = ἀλαζονικὴ συμπεριφορά, αὐθαιρεσία.—**μικρο-**

πολίτης=ὅ κάτοικος μικρᾶς πόλεως (ώς ή Αἴγινα, Μῆλος, Τορώνη κλπ.).—**έκείνοις** δηλ. τοῖς Λακεδαιμονίοις.—**άτιμος**=ὅ ἐστερημένος τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων του' ἀντίθετον ἐπίτιμος.—**έκαρτέρουν** δηλ. πολιορκούμενοι· **καρτερῶ**=ὑπομένω.—**ἐπὶ τούτοις**=ἐπὶ τῷ δῷφ τούτῳ.—**εἶναι** τὸ ἀπαρέμφ. ἐκ τοῦ νοούμενου ἔλεγε.

οἱ ἔφοροι ήσαν ὅ τὸν ἀριθμὸν καὶ ἔξελέγοντο κατ' ἔτος εἶχον § 13 τὴν ἀνωτάτην ἔξουσίαν εἰς τὴν σπαρτιατικὴν πολιτείαν, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς ἐλάμψιαν διαταγὰς παρ' αὐτῶν.—**αὐτόθεν** χρονικὸν =ἀμέσως.—**ἥκειν** εἰς Σπάρτην.

καθαίρεσις τειχῶν=κατακρήμνισις τειχῶν.—**προσκαλοῦμαί** § 14 - 15 **τινα** μετ' ἀπαρεμφ. (εἰρήνην ποιεῖσθαι)=προσκαλῶ τινα νὰ κάμῃ κάτι.—**εἰρήνην ποιεῖσθαι** συναπτέον τοῖς Λακεδαιμονίοις.—**δέομαι-οῦμαι**=φυλακίζομαι.—**ἐπὶ δέκα σταδίους**=εἰς ἔκτασιν δέκα σταδίων· τὸ στάδιον (πλήθυντικὸς τὰ στάδια καὶ ἐτερογενῶς οἱ στάδιοι) ἵσουτο πρὸς 185 περίπου γαλλικὰ μέτρα.—**καθελεῖν ἐκατέρουν** δηλ. μέρος τι.—**ψήφισμα** πρότασις ἐπικυρωθεῖσα καὶ νομιμοποιηθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου.

τοιούτων δὲ ὄντων ἐνν. τῶν πραγμάτων =οὕτως ἔχοντων τῶν § 16 - 17 πραγμάτων.—**παρὰ Λύσανδρον** ὅστις ἐποιιόρκει τότε τὴν Σάμον.—**ἥκω** ἐδῶ=ἐπανήκω =ἐπιστρέφω.—**ἀντέχω περὶ τινος**=ἐπιμένω, μένω ἀνένδοτος ἐπὶ τινος.—**πίστις**=ἔγγυησις.—**ἐπιτηρέω - ω**=περιμένω τὸν καιρόν.—**ὅ, τι τις λέγοι** =πάντα ὅσα τις λέγει.—**όμολογέω - ω**=δέχομαι.—**κατέχω τινὰ**=κρατῶ τινα εἰς τὴν ἔξουσίαν μου, αἰχμάλωτόν μου.—**εἶτα** κατὰ Μάρτιον τοῦ 404.—**οὐ γὰρ εἶναι** ἐννοεῖται ἔλεγε (ἐκ τοῦ προηγουμένου κελεύει).

πρεσβευτὴς αὐτοκράτωρ=πρ. μὲν ἀπεριόριστον ἔξουσίαν, μὲν ἀπό- § 18 - 19 λυτον πληρεξουσιότητα.—**δέκατος αὐτὸς**=ἐπὶ κεφαλῆς ἐννέα ἄλλων.

Κεφ. 2, 20 - 23.

σπένδομαι=συνθηκολογῶ.—**έξαιρεῖν** ἐνν. **Ἄθηνας** ἔξαι- § 20 **ρέω - ω τι**=ἀφανίζω, καταστρέφω τι.—**μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην κλπ.** τί ὑπονοοῦν οἱ Λακεδαιμόνιοι;—**ἔφ' Φ'** μετ' ἀπαρεμφ. =ὑπὸ τὸν δρον.—**τὸν Πειραιᾶ**=τὸ περὶ τὸν Π. τεῖχος.—**κατάγω τινὰ**=ἐπαναφέρω τινὰ ἐκ τῆς ἔξοδίας.

ταῦτα δηλ. τοὺς προτατέντας δόρους τῶν νικητῶν.—**περιχεῖται** § 21 - 23 **οχλος τινὰ**=συρρέει πλῆθος καθ' ὅμαδας πέριξ τινός.—**φοβούμενοι**

ἡ μτχ. εἰς πληθυντικόν, διότι ἡ λέξις ὅχλος εἶναι περιληπτική.—έγχωρεῖ = εἶναι ἐπιτετραμμένον.—προηγορέω - ω τινος = λαμβάνω τὸν λόγον ἔξι δνόμιατός τινος.—περιαιρέω-ῶ=καθαυρώ=κατεδαφίζω.—Λύσανδρος κατέπλει· λύσας τὴν πολιορκίαν τῆς Σάμου. Ὁ κατάπλους τοῦ Λ. εἰς Π. ἔγινε τὴν 16 Μουνιζιδίνος τοῦ 404, ἥτοι τὰς ἀρχὰς Ἀποιλίου.—ύπ' αὐλητρίδων=ὑπὸ τὴν μουσικὴν συνοδείαν καὶ τὰ ἄσματα αὐλητρίδων.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Κεφ. 1, 1 - 8.

§ 1 - 2 ἡ Ἀθήνησι στάσις νοοῦνται οἱ ἀγῶνες μεταξὺ τῶν τριάκοντα καὶ τῶν διαδῶν τοῦ Θρασυβούλου.—ἐκ τούτου δηλ. τὸ 401 π.Χ.—οἱ ἔφοροι· Βιβλ. Β', κεφ. 2, § 13.—ἐπιστέλλω=παραγγέλω.—Συέννεσιν· τὸν ἔγγνωρίσαμεν εἰς τὴν Κύρου Ἀνάβασιν.—ώς=πᾶς.—ἡ μάχη· ἡ παρὰ τὰ Κούναξα.—Θεμ. τῷ Συρ. γέγραπται· ἐπειδὴ δὲ Ξενοφῶν ἡμποδίζετο νὰ κυκλοφορήσῃ εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν Κύρου Ἀνάβασιν λόγῳ τῆς ἑξορίας του, ἀλλ' ἵσως καὶ διὰ νὰ καταστῇσῃ αὐτὴν περισσότερον ἀξιόπιστον, ἑξέδωκεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Θεμιστογένους τοῦ Συρακουσίου.

§ 3 πολλοῦ ἀξιος βασιλεῖ δόξας γεγενῆσθαι· δὲ Τισσ. εἰχε προσφέρει πράγματι πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸν βασιλέα. Οὕτω λ. χ. πρῶτος ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτὸν τὰς πολεμικὰς προετοιμασίας τοῦ Κύρου καὶ μόνος αὐτὸς δὲν ἔφυγε κατὰ τὴν μάχην τῶν Κουνάξων. Ἐπὶ πλέον αὐτὸς συνέλαβεν ἀργότερον τοὺς Ἑλληνας στρατηγοὺς καὶ ἐπεδίωξε νὰ ἑξοντώσῃ τοὺς λοιποὺς Ἑλληνας, οἱ διοῖοι συνεξεστράτευσαν μετὰ τοῦ Κύρου.—ῶν τε... ἥρχε· δηλ. τῆς Λυδίας, Καρίας καὶ Ἰωνίας.—καὶ ὃν Κῦρος· ἐνν. ὕστερον ἥρχεν· ἥρχε δὲ δὲ Κῦρος τῆς Λυδίας (τὴν διοίαν δὲ πατήρ του εἰχεν ἀφαιρέσει ἀπὸ τοῦ Τισσ. καὶ ὑπῆγαγεν εἰς τὴν σαραπείαν τοῦ ὑνοῦ του), τῆς μεγάλης Φρυγίας καὶ τῆς Καππαδοκίας.—προστάτης=προϊστάμενος, ἡγεμών.—δηρώ - ω = λεηλατῶ.

§ 4 πέμπουσιν αὐτοῖς Θίβρωνα· τὴν ἀνοιξιν τοῦ 399 π. Χ.—νεοδαμώδης· λέξις σπαριτατική = δὲ πρὸ δύλιγου ἀπελευθερωθεῖς εἴλως, δὲ νεοτολίτης.—ἐπὶ τῶν τριάκοντα· οὗτοι ἀνέλαβον τὴν ἑξουσίαν μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ διεχειρίσθησαν αὐτὴν ἐπὶ 8 μῆνας, ἥτοι ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 404 μέχρι τέλους Ἀποιλίου τοῦ 403.—νομίζοντες· ἐνν. εἶναι ἄν.

ἥπειρος· κυρίως ἥπειρος ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἡ Ἀσία.— § 5 πρὸς τὸ ἵππικόν· δηλ. τοῦ Τισσαφέρονος.— ἀγαπῶ, εἰ... = μένω ἵκανοποιημένος, ἀρκοῦμαι, ἄν.

συνέμειξαν αὐτῷ ἡ συνένωσις ἔγινεν εἰς τὴν Πέργαμον κατὰ § 6 Μάρτιον τοῦ 399 π. Χ.— **Τευθρανίαν καὶ Ἀλίσαρναν**· ἡ μὲν Τευθρανία ἦτο χώρα καὶ πόλις τῆς Μυσίας παρὰ τὸν Κάικον ποταμόν, ἡ δὲ Ἀλίσαρνα πόλις ἐπίστης τῆς Μυσίας παρὰ τὴν Πέργαμον.— οἱ ἀπὸ Δημαράτου τοῦ **Λακεδαιμονίου** ὁ Δημάρατος ἦτο βασιλεὺς τῆς Σπάρτης κατὰ τὸν Σ' καὶ μέρος τοῦ ε' αἰῶνος π. Χ. Συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τοῦ συμβασιλέως αὐτοῦ Κλεομένους τοῦ Α' ἐξέπεσε τοῦ θρόνου (491 π. Χ.) καὶ ἔξωρίσθη. Κατόπιν τούτου κατέψυγεν εἰς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν Δαρεῖον τὸν Α', δοτις ἐδέχθη αὐτὸν εὐμενῶς. Διαμένων εἰς τὴν περσικὴν αὐλὴν ἀπέβη πολύτιμος σύμβολος τοῦ μεγάλου βασιλέως διὰ τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα, ἥκολούθησε δὲ καὶ τὸν Ξέρξην ἐκστρατεύοντα κατὰ τῆς Ἑλλάδος.— ἐκ βασιλέως· τοῦ Δαρείου.— ἀντὶ τῆς ... συστρατείας = ὡς ἀμοιβὴν ... διὰ τὴν συμμετοχήν του εἰς τὴν ἐκστρατείαν.— **Γοργίων καὶ Γογγύλος**: ἀπόγονοι τοῦ κατωτέρῳ ἀναφερομένου Γογγύλου.— ὅτι μόνος ... μηδίσας· ὁ Γογγύλος ἐμήδισε κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δάτιδος καὶ Ἀρταφέρονος (490 π. Χ.) ἐναντίον τῆς Ἐρετρίας.

τὴν Αίγυπτίαν καλουμένην ἐκαλεῖτο οὕτως ἡ Λάρισα, διότι § 7 συμφώνως πρὸς τὴν παράδοσιν περὶ Κύρου τοῦ πρεσβυτέρου, τοῦ ἴδρυτοῦ τῆς περσικῆς μοναρχίας, οὗτος θαυμάσας τὴν ἀνδρείαν τῶν Αἴγυπτίων κατά τινα μάχην πρὸς αὐτοὺς μετέφερε τοὺς συλληφθέντας αἴχμαλώτους καὶ κατόψισεν ἐκεῖνον.— **φρεατία** = δεξαμενή.— **τέμνομαι** = ἀνοίγω.— **ὑπόνομον ὕρωττεν** ἀπὸ τῆς φρεατίας μέχρι τοῦ ὑδραγωγείου τῆς πόλεως.— **αὖ** = ἀφ' ἐτέρου = καὶ αὐτός.— **χελώνην**· πολιορκητικὴν μηχανὴν δι^τ ὅλης δυσσαναφλέκτου καὶ κινουμένην ἐπὶ τροχῶν. ^τΥπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς οἱ στρατιῶται ὑπέσκαπτον τὰ τείχη ἢ διήνοιγον ὑπονόμους.— **αὐτοῦ**· δηλ. τοῦ Θίβρωνος. ^τΕπὶ **Καρίαν**· χώραν νοτίως τῆς Αιδίας καὶ Ἰωνίας.

ἀφίκετο· τὸ φθινόπωρον τοῦ 399 π. Χ.— **μηχανητικὸς** = παν- § 8 οὐρανος.— καὶ ἐπεκαλεῖτο δὲ **Σίσυφος**· λόγῳ τῆς πανουργίας του. Διότι δὲ Σίσυφος, υἱὸς τοῦ Αἰόλου, οἰκιστὴς καὶ βασιλεὺς τῆς Κορίνθου, ἐμυθολογεῖτο ὡς πολὺ πανοῦργος καὶ δόλιος. Διὰ τὴν πανουργίαν του κατεδικάσθη ἐν τῷ Ἄδῃ νὰ κυλήῃ ἀκαταπαύστως πρὸς τὴν κορυ-

φὴν ὑψηλοῦ ὅρους βράχον, ὁ ὅποιος ἔπιπτεν ὅπίσω, προτοῦ φθάσῃ εἰς τὴν κορυφήν. — ξημιόμαι -οῦμαι = τιμωροῦμαι. — οἱ σύμμαχοι· δηλ. αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις. — ἐφείη· τοῦ ἐφίημι = ἀφήνω, ἐπιτρέπω.

Κεφ. 1, 9, 16 - 28, 2, 1 - 2.

§ 9 κοινολογοῦμαί τινι = ἔρχομαι εἰς συνεννόησιν πρός τινα. — ἐπὶ Λυσάνδρου ναυαρχοῦντος· κατὰ τὸ 405 π. Χ. — κηλὶς = στύγμα, προσβολή. — τοῖς σπουδαίοις Λακεδαιμονίων· διότι οἱ ἀνώτατοι ἀξιωματικοὶ ἐν εἰδοντικῇ παρατάξει δὲν ἔφερον τὴν ἀσπίδα, τὴν δόπιαν ἐκράτει δ ὑπασπιστής, δηλ. δι βοηθὸς στρατιώτης. — ἀταξία = ἀπείθεια. — ζημίωμα = ζημία (πρβλ. ζημιοῦμαι, § 8). — παράγω τὸ στράτευμα = ὄδηγῶ τὸ στράτευμα παρὰ τὴν θάλασσαν.

§ 16 - 17 καὶ πρὸς τὰς Αἰολίδας πόλεις· δηλ. τὰς λοιπάς. — Νεανδρεῖς, Ἰλιεῖς, Κοκυλῖται· οἱ κάτοικοι τῆς Νεανδρείας, τοῦ Ἰλίου καὶ τοῦ Κοκυλίου, πόλεων τῆς Τροφάδος. — Μανία· ἡ τέως ὑποδιοικήτρια τῆς Αἰολίδος, τὴν δόπιαν ἐφόνευσεν ὁ γαμβρὸς αὐτῆς Μειδίας μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἀνατεθῇ εἰς αὐτὸν ἡ ἀρχὴ ὑπὸ τοῦ Φαιρναβᾶζου. — περιέπω τινὰ = μεταχειρίζομαι τινα (καλῶς η κακῶς)· καλῶς περιέπομαι = τυγχάνω καλῆς μεταχειρίσεως, περιποιήσεως. — ἐν Κεβρῆνι τὴν φυλακὴν ἔχων = ὁ διοικητὴς τῆς φρουρᾶς τῆς Κεβρῆνος. — οὐκέτι γίγνετο τὰ ιερά· ἐνν. καλά· ιερὰ = θυσίαι. — τῇ πρώτῃ· δηλ. ήμέρᾳ. — καλλιερεῖται τὰ ιερὰ = καλά γίγνεται τὰ ιερά. — καρτερῷ θυόμενος = ἐπιμένω νὰ θυσιάζω. — ἐγκρατῆς = κύριος.

§ 18 - 19 Σικυώνιος· ὁ καταγόμενος ἐκ Σικυῶνος, ἀρχαῖς πελοποννησιακῆς πόλεως παρὰ τὴν Κόρινθον (Βιβλ. Δ', κεφ. 2, § 13 - 15). — φλυαρέω -ῶ = ἀνοηταίνω, ματαιοπονῶ. — διατρίβω· ἐνν. τὸν χρόνον = χάνω τὸν καιρὸν μου. — συγχώ -ῶ τι = σκεπάζω τι μὲ χώματα. — ἐπεξέρχομαι = ἔκθεω ἐπί τινα (πρβλ. § 7). — συντιτρώσκω τινὰ = τραυματίζω τινὰ θανασίμως. — παίω - βάλλω = κτυπῶ ἐκ τοῦ πλησίον — κτυπῶ ἀπὸ μακράν. — ἀπελαύνω = ἀπομακρύνω. — ἄχθομαι = λυποῦμαι. — ἄθυμος = ἐκεῖνος, ὃστις ἔχασε τὸ ἡθικόν του, ὁ ἄτολμος. — ὁ ἄρχων = ὁ τὴν φυλακὴν ἔχων. — ἥκε· δηλ. ἄγγελος. καὶ αὐτῷ δοκοῦντα λέγοιεν = τὰ λέγοντα μὲ τὴν ἔγκρισίν του, ἐκφράζονταν καὶ τὴν ἰδικήν του γνώμην. — ἐπὶ τὴν Σκῆψιν καὶ τὴν Γέργυιθα· πόλεις τῆς τρωικῆς χώρας.

ό Μειδίας· δστις διώκει τὴν Σκῆψιν καὶ τὴν Γέργιθα καταλα- § 20 - 21
βῶν αὐτὰς αὐθαίρετως, ἀφοῦ ἐδολοφόρησε τὴν πενθεράν του Μανίαν.
προσδοκῶν τὸν Φαρνάβαζον· διότι ὁ Φαρνάβαζος εἶχε διαμη-
νύσει εἰς αὐτόν, δτι ὅταν ἐκδικηθῇ τὸν φόνον τῆς Μανίας.— ὀκνέω - ω
τινα = δυσπιστῶ πρός τινα· ὀκνῶν τοὺς... πολίτας· ὡς Ἐλληνας,
τῶν δποίων εἶχεν ἀναπτερωθῆ τὸ φρόνημα ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τοῦ
Δερκυλίδου.— λόγοι· ἐνταῦθα = διαπραγματεύσεις.— ἐπὶ τίσιν = μὲ
ποίους ὅρους.— ἐφ' ὧτε = ἐπὶ τῷ ὅρῳ.— βίᾳ τῶν πολιτῶν = παρὰ
τὴν θέλησιν τῶν π.— πολιτεύω = ζῶ ὡς πολίτης, συμπεριφέρομαι.—
συμπροπέμπω τινὰ = προπέμπω, συνοδεύω τινὰ ἀπερχόμενον.

τὴν τῶν Γεργιθίων πόλιν παραδοῦναι· διότι εἰς αὐτὴν εἶχε § 22
συγκεντρώσει τοὺς θησαυροὺς τῆς δολοφονηθείσης πενθερᾶς του.—
εἰρηνικῶς· καὶ δχι εἰς σχηματισμόν, τὸν δποίον ἐλάμβανε προκειμένου
νὰ ἐπιτεθῇ. Τοῦτο ἔγινε πρὸς ἔξαπάτησιν τῶν φρουρῶν.— εἰς δύο =
ἀνὰ δύο.— παραχρῆμα = ἀμέσως.— θύσω· ὡς κύριος ἥδη τῆς πόλεως.

τίθεμαι τὰ δπλα = παρατάσσομαι ὡς εἰς μάχην.— ἀνείπε· τοῦ § 23 - 24
ἀναγορεύω = δίδω διαταγὴν διὰ τοῦ κήρυκος.— ἐπὶ τῷ στόματι
= πρὸ τοῦ μετώπου.— ούδεν ἔστι δεινόν τινι = οὐδὲν ἔχει νὰ φο-
βηταί τις.— ἔντια = τὰ πρὸς φιλοξενίαν ἀπαραίτητα.— ἐμὲ τεθυ-
κότα· διότι οἱ προσφέροντες θυσίαν προσεκάλουν τοὺς φύλους των εἰς
συμπόσιον, τὸ δποίον παρεσκεύαζον ἐκ τῶν σαρκωδῶν ὑπολειμμάτων
τοῦ ιερείου.— ἐν ὧ· ἐνν. χρόνῳ.— τὰ δίκαια πρὸς ἀλλήλους =
αἱ ἀμοιβαῖαι ὑποχρεώσεις.— διασκοποῦμαι = μετ' ἀκριβείας ἔχεταξω.

οἶκος = τὰ ἐν τῷ οἴκῳ, ἡ περιουσία.— χῶρος = ἀγρόκτημα.— § 25 - 26
νομῆ = λιβάδι.— ψεύδομαί τινα = προσπαθῶ νὰ ἀπατήσω κάποιον
μὲ ψεύδη· ψεύδεται σε οὔτος· διότι κατέγραφεν ὡς Ἰδίας κτή-
σεις τῆς πενθερᾶς του Μανίας.— μικρολογοῦμαι = λεπτολογῶ.—
τίνος ἦν· ἡ ἐρώτησις διατυποῦται οὕτω, διότι παρὰ Πέρσαις οἱ κα-
τώτεροι ἐθεωροῦντο κτήματα τῶν ἀνωτέρων των.

τοῖς ὑπηρέταις· ἐνν. τοῖς ἑαυτοῦ.— προεῖπε· τοῦ προαγορεύω § 27 - 28
= δηλῶ δημοσίᾳ.— κατασημάνομαι τι = ἐπιθέτω καλῶς ἐπὶ τίνος τὸ
σῆμα, τὴν σφραγίδα = σφραγίζω καλῶς.— τῶν ταξιάρχων καὶ λο-
χαγῶν· εἰς τὸν στρατὸν τῶν Λακεδαιμονίων ἡ μὲν τάξις, τῆς δποίας
προϊστατο ὁ ταξιάρχος, ἦτο σῶμα ἀποτελούμενον ἐκ 200 περίπου πε-
ζῶν, ὁ δὲ λόχος, τὸν δποίον διώκει ὁ λοχαγός, ἔξ 100.— ἡμῖν· ποι-
ητικὸν αἴτιον = ὑψῷ ἡμῶν, ὑψῷ ἐμοῦ.— εἰργασται μισθὸς = ἔχει ἔξεν-

ρεθῆ, ἔξασφαλισθῆ μισθοδοσία.—προσέσται· ἐνν. τῷ μισθῷ πρόσειμί τινι = προστίθεμαι εἰς τι. = εὔτακτος = πειθαρχικός.—θεραπευτικὸς = δ πρόθυμος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του.

2 § 1-2 ὅπως = πῶς.—βαρύς είμι τινι = είμαι φορτικός, ἐνοχλητικὸς εἰς τινα.—καταφρονῶν· δηλ. τῶν Ἑλλήνων.—ἐπιτετειχίσθαι τὴν Αἰολίδα = δι τὴν Αἰολίκην εἰχεν ἀποτελέσει στρατιωτικὴν βάσιν διὰ τὰς ἐπιθέσεις.—τῇ ἑαυτοῦ οἰκήσει· ἔδρα τῆς σατραπίας τοῦ Φαρναβάζου ἥτο τὸ Δασκύλειον παρὰ τὴν Προποντίδα.

Κεφ. 2, 6-20.

§ 6-7 ἄμα τῷ ἥρι τοῦ ἔτους 398 π.Χ.—τὰ οἴκοι τέλη = οἱ ἐν τῇ πατρίδι ἀρχοντες (δηλ. οἱ ἔφοροι τῆς Σπάρτης).—ἐπισκοπέομαι - οῦμαί τι = ἔξετάζω τι.—ό τῶν Κυρείων προεστηκώς δηλ. δ Ξενοφῶν.—τοῦ μὴ νῦν ἔξαμαρτάνειν· ἐνν. ήμᾶς· ἔξαμαρτάνω = παρεκτρέπομαι.

§ 8 φέρομαι καὶ ἄγομαι· ἐπὶ χώρας = λεηλατοῦμαι.—ἀποτειχίζομαι = περικλείομαι ὑπὸ τείχους.—διὰ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων· δηλ. τῶν μεταξὺ Λαμψάκου καὶ Ἐφέσου κειμένων.

§ 9 γιγνώσκω = σχηματίζω γνώμην, κρίνω.—καταλιπών· ή μετοχὴ συναπτέα τῷ κατωτέρῳ ἐν εἰρήνῃ.—αἱ περί τινα πόλεις = αἱ πόλεις, αἱ εὐδισκόμεναι εἰς τὰ σύνορα ἐπικρατείας τινός.—φιλίας· ἐνν. εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους λόγῳ τῆς ὑφισταμένης μετὰ τοῦ Φαρναβάζου συμβάσεως.

§ 10 ἡν καταμαθών· ή ἀναφορ. ἀντωνυμία μετ' ἄνω ἢ μέσην στργμὴν καὶ τὸ ἐδρωτηματικὸν σημεῖον ἰσοδυναμεῖ πρὸς δεικτικὴν μετὰ τοῦ ἀναλόγου συνδέσμου (δέ, ἀλλά, γὰρ κλπ.).—πόλεις ἔνδεικνει ἔχουσαν· τῶν πόλεων τούτων ἐπισημόταται ἡσαν ἡ Καρδία, δ Ἐλαιοῦς, ἡ Καλλίπολις καὶ ἡ Σηστός.—πάμφορος = δ παράγων παντὸς εἰδούς προϊόντα, γονιμώτατος.—τοῦ ἴσθμοῦ· τοῦ στενωτάτου δηλαδὴ μέρους τῆς χερσονήσου μεταξὺ Καρδίας καὶ Πακτύνης (ἴδε γεωγραφικὸν πίν.).—κατὰ μέρη = εἰς χωριστὰ μέοη.—τὸ χωρίον = τὴν ἔκτασιν (τῶν 37 σταδίων).—ἐκτειχίζω = φέρω εἰς πέρας τὴν τείχισιν.—ώς ἔκαστοι ἄξιοι εἰεν = κατὰ τὴν ἀξίαν (τὴν συμβολὴν) ἔκάστου (εἰς τὴν τείχισιν).—ἡρινὸς = ἐαρινός.—ὅπωρα = φυινόπωρον.—ποιῶ ἐντὸς = περιλαμβάνω ἐντός.—σπόριμον· ἐνν. γῆν.

§ 11 ἐπισκοπῶν· ἵνα ἔξαριθμη κυρίως τὴν οἰκονομικὴν αὐτῶν κατά-

στασιν καὶ ἀν μένουν εὐχαριστημέναι ἐκ τῆς σπαρτιατικῆς διοικήσεως.—**Χίων φυγάδας**· οὗτοι, 600 τὸν ὅριθμόν, είχον ἐκδιωχθῆ τὸ 409 ἐκ τῆς Χίου ὡς δημιοκρατικοί.—**Ἄταρνέα**· αἰολικὴν πόλιν ἐν Τευθρανίᾳ ἀπέναντι τῆς Μυτιλήνης.—**παρίσταμαι τινα** = ὑποτάσσω τινά.—**Πελληνέα**· τὸν ἐκ Πελλήνης τῆς Ἀχαΐας καταγόμενον.—**κατασκευάζω**=συγκεντρώνω.—**ἐκπλεως**=ἄφθονος.—**καταγωγὴ**=τόπος γοησιμεύων ὡς κατάλυμα, σταθμός.

μέχρι τούτου τοῦ χρόνου¹ δηλ. μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 397.—§ 12 οἱ ταύτῃ "Ἑλληνες" ἔνν. οἰκοῦντες, δηλ. ἐν Ἰωνίᾳ. —ἀφικνούμενοι πρέσβεις εἰς Λακεδαίμονα· διότι δὲν είχον παύσει αἱ ἐναντίον αὐτῶν πιέσεις τῶν Περσῶν.—διδάσκω = λέγω.—**ἄν**· εἰς τὸ ἀφεῖναι = θὰ ἄφηνε.

πρὸς Τισσαφέροντην ἀφιγμένος² εἰς Σάρδεις, ὅπου διέμενεν δ § 13 - 14 Τισσαφέροντης.—στρατηγὸς τῶν πάντων = ἀρχιστράτηγος.—**ἀπεδέδεικτο**· κεφ. 1, § 3 «στρατάπτης κατεπέμφθη» κλπ.—διαμαρτύρομαι, **ὅτι**=διαβεβαιώνω, **ὅτι**.—καὶ περὶ τούτων³ τίνων;—**ἔρυμα** = φρούριον.—**καταθέω**=κάμνω ἐπιδρομάς.—φέρω καὶ ἄγω τὴν χ.=; (§ 2).—**τὴν χώραν**· δηλ. τὴν Ἰωνίαν.

οὐδέν τι = οὐδαμῶς.—έπι τῶν μνημάτων... εἰς τὰ μνημεῖα· § 15 νοοῦνται οἱ παρὰ τὰς Σάρδεις ὑψηλοὶ τάφοι.—**τύρσις - ιος**=πύργος.—**ἥ**· ἐπίρρημα = ἐκεῖ ὅπου.—**αὐτοῖς** ἦν ἡ ὁδὸς = ἔμελλον πορεύεσθαι.—καὶ τὸ 'Ἑλληνικόν' δηλ. "Ἑλληνες μισθοφόροι, οἱ ὅποιοι πολλάκις ἐπολέμουν μετὰ τῶν Περσῶν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων.

τὴν ταχίστην· ἔνν. ὁδὸν=τάξιστα.—εἰς ὀκτὼ=εἰς βάθος ὀκτὼ § 16 - 17 ἀνδρῶν.—τὰ κράσπεδα=τὰ ἄκρα τῆς παρατάξεως.—**καθίσταμαι**=λαμβάνω θέσιν.—**ὅσους γε καὶ οἴους** ἐτύγχανεν ἔχων· δ ὀκτὼ καὶ διέθετε τοὺς τριακοσίους Ἀθηναίους ἵππεῖς, οἵτινες ἐστάλησαν μετὰ τοῦ Θίβρωνος εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ δλίγους ἄλλους, οἱ ὅποιοι προσετέθησαν ἐκεῖ.—**Πριήνης τε καὶ Ἀχιλλείου**· πόλεων τῆς Καρίας παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Μυκάλης.—**σίτος**· ἐνταῦθα = σιτόσπαρτος ἀγρός.

έξαγγέλλεται· ἀπροσώπως = φθάνει ἀγγελία.—**κελεύειν**· ἔνν. § 18 τὸ αὐτοῦ στράτευμα.—τὰ εἴδη = τὸ εἶδος = κατὰ τὸ ἔξωτερικὸν παράστημα.—**πιστὰ**=ἔνορκοι βεβαιώσεις.

ταῦτα· δηλ. αἱ προτάσεις τοῦ Δερκυλίδον.—**περιαίνομαι** = ἐκτε- § 19 - 20 λοῦμαι.—εἰς Τράλλεις τῆς Καρίας⁴ περὶ τὸ σημερινὸν Ἀϊδίνιον.—

εἰς Λεύκοφρον* πόλιν τῆς Ἰωνίας εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαιάνδρου ΝΔ. τῶν Τράλλεων.—εἰς τὸ συγκείμενον χωρίον=εἰς τὴν συμπεφωνημένην τοποθεσίαν (τὴν διοίαν είχον δοίσει κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πιστῶν).—Δερκυλίδα=ύπὸ τοῦ Δερκυλίδου.

Κεφ. 4, 1 - 10.

- § 1   ἐν Φοινίκῃ ὡν· χάριν ἐμπορικῶν ὑποθέσεών του· ἥ δὲ Φοινίκη ἥτο χώρα τῆς νοτίου Μ. Ἀσίας, ὁρίζομένη ὑπὸ τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ ὄρους Λιβάνου.—ναύκληρος = πλοιοκτήτης, ἐφοπλιστής.—δποι = διὰ ποῖον μέρος, διὰ ποῦ.
- § 2   ἀναπτεροῦμαι = ἀνησυχῶ· ἀνεπτερωμένων τῶν Λακεδαιμονίων* ἥ ἀνησυχία των ἥτο δικαιολογημένη, ἐφ' ὅσον πρὸ ἔτους μόλις είχε συναφθῆ ἀνακωχὴ μεταξὺ Δερκυλίδου καὶ τῶν σατραπῶν Τισσαφέροντος καὶ Φαρναβάζου.—περίειμι = ὑπέρειμι = εἴμαι ὑπέροτεος.—ώς=πῶς.—τὸ πεζὸν λογιζόμενος ὡς ἐσώθη· ἥ σωτηρία τῶν μυρίων ἐθεωρήθη καὶ ἥτο πράγματι ἀπόδειξις τῆς ἀδυναμίας τοῦ περσικοῦ κράτους.—ύφίσταμαι=ἀναλαμβάνω.—τριάκοντα μὲν Σπαρτιατῶν· ὅσοι δηλ. ἀπεστέλλοντο κανονικῶς μετὰ τοῦ βασιλέως εἰς τὰς ὑπεροχίους ἐκστρατείας, ἵνα χρησιμεύοντι εἰς αὐτὸν δῶς σύμβουλοι πολιτικοὶ συγχρόνως καὶ στρατιωτικοί.—σύνταγμα = παρατάξιμος δύναμις, στρατός.—έξακισχιλίους=δστις (στρατὸς) ἀνήρχετο εἰς ἕξ χιλιάδας.—δπως τὰς δεκαρχίας τὰς κατασταθείσας ὑπ' ἐκείνου πάλιν... καταστήσειε· τὰς δεκαρχίας τὰς διοίας, δπως εἴδομεν (Βιβλ. Β', κεφ. 2, § 1 - 2), είλεν ἐγκαταστήσει ὁ Λύσανδρος εἰς τὰς συμμάχους τῶν Ἀθηνῶν πόλεις, κατέλυσαν ἀργότερον οἱ ἔφοροι. Εἰς τὴν πρᾶξιν ταύτην προέβησαν ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐκ ζηλοτυπίας διὰ τὴν αἴγλην, τὴν διοίαν ἀπέκτησεν ὁ Λύσανδρος τερματίσας εὐτυχῶς τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῇ ὑποκινήσει τῶν βασιλέων, τῶν διοίων τὴν ἀρχὴν ὑπέσκαπτεν ἥδη ὁ Λύσανδρος.—οὕ... παρήγγειλαν· διὰ τοῦ Δερκυλίδου. τὰς πατρίους πολιτείας παραγγέλλω = δίδω διαταγὴν νὰ ἀποκατασταθοῦν τὰ πατριοπαράδοτα πολιτεύματα.
- § 3 - 4   σῖτος=ζωτοροφίαι.—καὶ τάλλα· ἐνν. ιερά, δηλ. τὰς θυσίας πρὸς τιμὴν τοῦ Διός ἀγήτοδος, τὰς διοίας προσέφερον οἱ μέλλοντες νὰ ἐκστρατεύσουν ἐκτὸς τῶν δρίων τῆς χώρας των βασιλεῖς.—διαβατήρια = ἥ θυσία τῶν διαβατηρίων = ἥ ἐπὶ τῇ ἔξοδῳ θυσία· διότι προκειμένου νὰ ἐξέλθῃ ὁ βασιλεὺς τῶν Λ. ἐκ τῶν δρίων τῆς χώρας του

ἐθυσίας προηγουμένως παρ' αὐτὰ τὰ διαβατήρια πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, διὰ νὰ ἔξαριθμώσῃ τὴν βούλησιν αὐτῶν.—ταῖς πόλεσι· δηλ. ταῖς συμμαχικαῖς.—έκασταχόθεν = ἐξ ἑκάστης πόλεως.—ἐν Αὐλίδι· παραλιακῇ πολίχνῃ τῆς Βοιωτίας (σημερινὸν Βαθύν) ἀπέναντι τῆς Εὐβοίας.—οἱ βοιώταρχοι· οἱ ἀνώτεροι ἄρχοντες τῆς βοιωτικῆς δημοσπονδίας. Ἡσαν 11 τὸν ἀριθμόν.—εἶπαν μὴ θύειν· διότι δὲν ἔζητησε τὴν ἄδειαν αὐτῶν ἔχόντων τὴν ἐποπτείαν καὶ τοῦ ἐν Αὐλίδι ἵεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ διότι δὲν προσέλαβε κατὰ τὰ κρατοῦντα εἰς τὴν θυσίαν τὸν ἐπιχώριον ἵερέα τῆς θεᾶς.—όργιζόμενος· διὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἀσέβειαν, ἀλλὰ κυρίως διότι ἐθεώρει κακὸν οἰωνὸν τὴν διακοπὴν τῆς θυσίας.—ἐπὶ Γεραστὸν (Γεραιστόν)· ἀκρωτήριον, λιμένα καὶ κώμην τῆς Ν ἄκρας τῆς Εὐβοίας (σημερινὴ Κάρυστος). Τὸ μέρος εἶχε, φαίνεται, δοίσει δ 'Αγησίλαος ὡς τόπον συγκεντρώσεως τῶν συμμάχων (πρβ. § 2 τὸ σύνταγμα τῶν συμμάχων).—ποιοῦμαι τὸν στόλον = πλέω.

ἐπεὶ ἔκεισε ἀφίκετο· κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 396 π. Χ.—σπείσα- § 5 σμαὶ· τοῦ σπένδομαι = συνθηκολογῶ.—ταῦτα διαπραξάμενον· ἀφοῦ δηλαδὴ ἐπιτύχησε τὴν αὐτονομίαν τῶν ἐν Ἀσίᾳ πόλεων.—ἀλλὰ βουλούμην· εἰς τοὺς διαλόγους ὁ ἀλλὰ = μάλιστα, ὥραια.—πίστιν λαμβάνω τινὸς = πιστὰ λαμβάνω τινὸς = λαμβάνω ἐνόρκους διαβεβαιώσεις διὰ τι.—ἥ μην (μηδὲν ἀδικήσειν) = ὅντως, ἀληθῶς.—σοῦ πράττοντος ταῦτα· ἐμμένοντος δηλαδὴ εἰς τὰς σπονδάς.—τῆς σῆς ἀρχῆς· δηλαδὴ τῆς σατραπείας σου.

ἐπὶ τούτοις ὁηθεῖσι = ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συζητήσεων τούτων.—§ 6 τοῖς πεμφθεῖσι πρὸς αὐτόν· εἰς Σάρδεις.—καὶ Δερκυλίδα· ὅστις μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ βασιλέως ἀπετέλεσε μέλος τοῦ παρ' αὐτῷ συμβουλίου τῶν 30. Μέλη τοῦ συμβουλίου τούτου ἦσαν ἐπίσης καὶ οἱ δύο ἄλλοι πρέσβεις Ἡριπάδας καὶ Μέγιλλος.—πράττω τὴν εἰρήνην = ἐνεργῶ νὰ γίνη ἡ εἰρήνη.—ἐμπεδόω -ῳ τὰς σπονδάς = στερεώνω, τηρῶ ἀπαραβάτους τὰς συνθήκας.

ἄτε συντεταραγμένων ... τῶν πολιτειῶν = ἐπειδὴ τὰ πολιτεύ- § 7 ματα ἦσαν ἄνω κάτω, εἶχον ἀνατραπῆ.—ἄτε γιγνώσκοντες πάντες τὸν Λ· διότι, ὡς γνωστόν, δύο φοράς εἶχεν ἔλθει ἔκει ὡς ναύαρχος, τὸ 408/7 καὶ τὸ 406/5 π. Χ. Καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν δὲ τῶν Ἀθηνῶν ἔπλευσεν ἐπίσης ἔκει καὶ ἐγκατέστησε τὰς δεκαοχίας (§ 2).—πρόσκειμαί τινι = πιέζω τινὰ διὰ παρακλήσεων, πέφτω ἀπὸ κοντά, διως

λέγομεν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν.—**θεραπεύω τινὰ** = προσφέρω τὰς ὑπηρεσίας μου εἰς τινα.—**ἱδιώτης** = ἀπλοῦς πολίτης.

§ 8 **μαίνω τινὰ** = κάμνω ἔχω φρενῶν, ἔξοργίζω τινά.—**έδήλωσεν** ἀποσώπως = δῆλον ἐγένετο.—**γε μὴν** = δμως.—**οἱ ἄλλοι τριάκοντα** δηλ. ἐκτὸς τοῦ Λυσάνδρου.—**τῆς βασιλείας** = τοῦ βασιλέως, τῆς μεγαλειότητός του.—**όγκήρως** = μεγαλοπερῶς.—**συμπράττω τινί τι** = καταβάλλω ἐνεργείας μετά τινος πρὸς ἐπιτυχίαν τινὸς (ὑποθέσεώς του).—**ἡττωμένους** = χωρὶς νὰ ἐπιτύχουν τὸν σκοπόν των.—**δὴ** = ἦδη.—**ὅχλον·** δηλ. **θεραπεύοντων αὐτόν.**—**ἔλαττον ἔχω** = εὐρίσκομαι εἰς μειονεκτικὴν θέσιν=κινδυνεύω νὰ χάσω τὴν ὑπόθεσίν μου.

§ 9 **τῇ ἀτιμίᾳ** = διὰ τὸν ἔξεντελισμόν. — **μὲν** = μὴν = **πράγματι.** — **ἄρα** = ὃς ἀποδεικνύεται τόρα.—**ήπιστω** πρτκ. τοῦ ἐπίσταμαι.—**ἢ ἐγὼ ἐπραττον·** ὑπανίσσεται τὰς προσπαθείας του διὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρροησιν τοῦ Ἀγησιλάου.—**ἐκ τοῦ λοιποῦ·** ἐνν. **χρόνου** = διὰ τὸ μέλλον.—**ἐν καιρῷ εἰμί τινι** = εἶμαι χρήσιμος εἰς τινα.

§ 10 **Σπιθριδάτην τὸν Πέρσην** ὑποδιοικητήν, ὅπως φαίνεται, ἐν τῇ σατραπείᾳ τοῦ Φαρναβάζου.—**τοὺς ... παῖδας·** θυγατέρα καὶ γείν. —**ἐν Κυζίκῳ·** πόλει ἐπὶ τοῦ ἴσθμου χερσονήσου τῆς Προποντίδος (ἴδε γεωγρ. πίν.), κατεχόμενῃ τότε ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων.—**καὶ τὸν γείν.** Μεγαβάτην ὀνόματι (πρβλ. Βιβλ. Δ', κεφ. 1, § 26 - 28).—**ἀναβιβασάμενος·** δηλ. ἐπὶ ναῦν.—**πρὸς Ἀγησίλαον·** εὑρισκόμενον ἐν Ἐφέσῳ.

Κεφ.4 , 11 - 24.

§ 11 **ἐπὶ τῷ καταβάντι·** § 6 «στράτευμα πολὺ ... μετεπέμπετο». **άχθεσθέντες·** ἡ ἔξαρτησις ἐκ τοῦ φανεροῦ ἐγένοντο.

§ 12 **ἄφιππος** = ἀκατάλληλος δι' ἵππικόν.—**τὸ πεζὸν ἄπαν·** ἀνερχόμενον εἰς 50.000.—**διεβίβασε·** πόθεν ; —**τὸ ἵππικόν·** ἀποτελούμενον ἐκ 10.000 ἵππεων.—**εἰς Μαιάνδρου πεδίον·** διότι ἀπὸ ἐκεῖ θὰ διήρχετο ὁ ἔξι Ἐφέσου στρατός, ἵνα πορευθῇ εἰς Καρίαν.—**περιάγω = ἄγω.**—**δύσιτπα·** ἐνν. **χωρία** = μέρη εἰς τὰ δύοτα δυσκόλως κινεῖται ἵππικόν.—**τάναντία ἀποστρέφω** = λαμψάνω ἀντίθετον διεύθυνσιν.—**ἐπὶ Φρυγίας·** ὅπου «ἡ τοῦ Φαρναβάζου οἰκησις».—**ἀπροσδοκήτοις·** ἐνν. ταῖς πόλεσι.

§ 13 - 14 **οἱ ἵππεῖς·** 600 τὸν ἀριθμόν διότι ἐκτὸς τῶν 300 Ἀθηναίων καὶ τινων ἄλλων ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων εἶχον προστεθῆ καὶ οἱ 200 ἵππεῖς τοῦ Σπιθριδάτου.—**τέτταρα πλέθρα** τὸ πλέθρον ἥτο μέτρον

μήκους ἵσον πρὸς $\frac{1}{6}$ τοῦ σταδίου, ἦτοι 31 γαλλικὰ μέτρα.— ὕσπερ φάλαγξ· διότι φάλαγξ λέγεται ἐπὶ πεζῶν.— ἐπὶ τεττάρων = εἰς βάθος τεσσάρων ἀνδρῶν.— οἱ πρώτοι = ἡ πρώτη γραμμή, τὸ μέτωπον.— ἐπὶ πολλῶν = εἰς πολλὰς σειράς, εἰς μακρὰς στήλας.

ἐπὶ προόδῳ = προκειμένου νὰ ἀρχίσῃ τὴν προέλασιν.— ἄλοβα § 15 γίγνεται τὰ ιερὰ = τὰ σπλάχνα τοῦ θύματος παρουσιάζονται ἀνευ λοβοῦ τοῦ ἥπατος=αἱ θυσίαι ἀποβιάνονται δυσοίωνοι. Διότι ἡ ἔλλειψις ἢ ἡ μικρότης τῶν λοβῶν τοῦ ἥπατος ἐθεωρεῖτο σημεῖον δυσμενές.— γιγνώσκω· μετ' ἀπαρεμφ. (κατασκευαστέον εἶναι) = κρίνω.— καταλέγω τινὰ = καταγράφω τινὰ εἰς κατάλογον.— ἄνδρας δηλ. ἴππεα.— δόκιμος = πεπειραμένος.— τὸν ἀποθανούμενον = τὸν ἀποθανεῖν βουλόμενον.

ὑποφαίνει (ἀμετάβ.) ἔαρ = ἀρχίζει νὰ φαίνεται, ἡ ἀνοιξις.— § 16 - 17 ἔαρ· τοῦ 395 π. X.— ταῖς τε ὁπλιτικαῖς τάξεσιν ἥτις = τῶν τε ὁπλιτικῶν τάξεων ταύτη, ἥτις.— ἄριστα σώματος ἔχω = εὐρύ-σκομαι εἰς ἀρίστην κατάστασιν ἀπὸ ἀπόφεως σωματικῆς παραστάσεως, παραστήματος, δπως λέγουν σήμερον εἰς τὴν στρατιωτικὴν γλῶσσαν.— καὶ πελτασταῖς = καὶ ἀκοντισταῖς. Διότι οἱ πελτασταὶ ἔφερον (πέλτην, ἔιρφος) καὶ μικρὸν ἀκόντιον.— πρὸς τὰ προσήκοντα ἔργα = εἰς τὰς ἰδιαῖς οὔσας (εἰς τὰ στρατιωτικά σώματά των) ἀσκήσεις.— μελετῶντας· ἡ μετοχὴ ἐκ τοῦ ὄρᾶν· μελετάω - ω = ἀσκοῦμαι.— χαλκοτύπος = χαλκεύς.— τέκτων = ἔυλουρογός.— χαλκεὺς = σιδη-ρεὺς = σιδηρουργός.— σκυτοτόμος = ὁ κόπτων, ὁ κατεργαζόμενος σκύτη, δέρματα.— οἱ σκυτοτόμοι καὶ οἱ ζωγράφοι· οἱ σκυτοτόμοι κατεσκεύαζον τὰ ἐκ δέρματος μέρη τοῦ δπλισμοῦ (ἱμάντας, τελαμῶνας κλπ.), οἱ δὲ ζωγράφοι ἐστόλιζον τὰς ἀσπίδας μὲ εἰκόνας ἢ γράμματα.— οἰεσθαν· τὸ ὑποκείμενον ἀριστον.

ἐπιρρώννυμαι = τονοῦμαι ψυχικῶς, φρονηματίζομαι.— τῇ Ἀρ- § 18 - 19 τέμιδι· τῇ Ἐφεσίᾳ, τῆς δποίας ὁ ναός, θεωρούμενος ὡς ἐν ἐκ τῶν ἐπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου, ἐπυφοπλήθη ἀργότερον (356 π. X.) ὑπὸ τοῦ Ἡροστράτου.— τοῖς κήρουξι· νοοῦνται οἱ διαλαλοῦντες τὴν ἀγο-ραπλησίαν τῶν αἰχμαλώτων.— ὑπὸ τῶν ληστῶν· τῶν πρὸς λαφυρο-γωγίαν δηλαδὴ ἐξερχομένων ἐξ Ἐφέσου Ἐλλήνων στρατιωτῶν.— μα-λακὸς = ἀβρός, ἀφράτος.— ἀπονος=ἀσυνήθιστος εἰς ταλαιπωρίας.

οἱ περὶ Ἡριπίδαν· οὗτως δημοάζει ὁ Ξενοφῶν τὸ νέον τρια- § 20 - 21 κονταμελές συμβούλιον τοῦ βασιλέως, ὅπως τὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους

(396 - 395) ἐκάλει «οἱ περὶ τὸν Λύσανδρον», ἐπειδὴ αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἐπισημότεροι. Παρατηρητέον ἔνταῦθα, ὅτι ὁ Ἡριπάδας μετεῖχε καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τοῦ βασιλικοῦ συμβουλίου, ἥδη δὲ εἶναι καὶ πάλιν μέλος αὐτοῦ, καὶ μάλιστα τὸ ἐπισημότερον. Τοῦτο ἵσως ἔγινε κατ' εἰσήγησιν τοῦ βασιλέως, παρὰ τοῦ δροῦ, ἄγνωστον διὰ ποῖον λόγον, εἶχεν ἀποσταλῆ εἰς Σπάρτην, ἥδη δὲ ἐπανῆλθεν ἐκ νέου εἰς τὴν Ἄσιαν.— καὶ ἄλλον· πιθανῶς τὸν Ξενοφῶντα, ὅστις μέχρι τοῦδε ἦτο ἀρχηγὸς τῶν Κυρείων.— ἐπὶ τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων στρατιώτας· δηλ., τοὺς ἐκ τῶν συμμαχίδων πόλεων τῆς Πελοποννήσου στρατολογηθέντας (πρβλ. § 3 - 4).— ἐπὶ τὰ κράτιστα (= εὐφορώτατα) τῆς χώρας· δηλ., εἰς τὴν Λυδίαν (πρβλ. κατωτέρω «εἰς τὸν Σαρδιανὸν τόπον ἐνέβαλε»).— αὐτόθεν = ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς.— γνώμη = ψυχή, φρόνημα.— πάλιν· δπως κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος (396), ὅτε εἰσέβαλεν εἰς τὴν Φρυγίαν, ἐνῷ ἀφῆνε νὰ ὑπονοῆται, ὅτι θὰ ἐπέλθῃ κατὰ τῆς Καρίας (§ 11 «στρατευομένῳ ἐπὶ Καρίαν»).— καθάπερ τὸ πρόσθεν· § 12 «τὸ μὲν πεζὸν ἄπαν διεβίβασεν ἐκεῖσε (ἐπὶ Καρίαν)» κλπ.

§ 22 - 23   ἡκον οἱ τῶν πολεμίων ἴππεῖς· ἐκ τῆς πεδιάδος τοῦ Μαιάνδρου εἰς τὴν ἀριστερὰν δύσθην τοῦ Πακτωλοῦ.— ὁ ἡγεμών· τοῦ ἴππικοῦ τῶν Περσῶν.— αὐτοὶ δέ· δηλ., ὁ ἡγεμὼν μετὰ τῶν ἴππεων· τοὺς ἀκολούθους· δηλ., τοὺς ἀκολουθοῦντας τὸ στρατευμα ὑπηρέτας.— βοηθεῖν· ἐνν. αὐτοῖς (τοῖς ἀκολούθοις).— παμπληθέσι... τάξεισιν = εἰς πυκνὴν τάξιν, εἰς μέγα βάθος.— οὕπω παρείη τὸ πεζόν· διότι τοῦτο, δπως εἴδομεν (§ 20 - 21), εἶχε διαβιβάσει ὁ Τισσαφέροντος εἰς Καρίαν.— τῶν παρεσκευασμένων· ἐνν. στρατιωτικῶν σωμάτων.— σφαγιάζομαι = θυσιάζω.— τὰ δέκα (δηλ., ἔτη) ἀφ' ἥβης = οἱ ἔχοντες δεκαετῆ στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Δεδομένου δέ, ὅτι ἡ ἥβη περιελάμβανε τὸν ἀπὸ τοῦ 18 μέχρι τοῦ 28 ἔτους χρόνον τῆς ἡλικίας, διὰ τοῦ «δέκα ἀφ' ἥβης» νοοῦνται οἱ διανύοντες τὸ τριακοστὸν περίπου ἔτος ἄνδρες. Κατ' ἄλλην ἐρμηνείαν τὰ δέκα ἀφ' ἥβης = αἱ δέκα (πρῶται) κλάσεις.— θέω ὄμόσε τινὶ = δῷμῳ κατὰ τινος. — ἐμβάλλειν· δηλ., τοῖς πολεμίοις.

§ 24   δέχομαι τινα = ἀνθίσταμαι εἰς τὴν δρμήν τινος.— πάντα τὰ δεινὰ παρῆν = ὅλα τὰ τρομερὰ μέσα ἦσαν παρόντα, ἐχρησιμοποιήθησαν (τουτέστιν ἡ ἐπέλασις τῶν ἴππεων καὶ αἱ ἔφοδοι τῶν δράτων καὶ τῶν πελταστῶν).— ἐγκλίνω = ὑποχωρῶ.— καὶ τὸ στρατόπεδον

αὐτῶν· τὸ ἐν τῇ δεξιᾷ ὅχθῃ τοῦ Πακτωλοῦ, τὸ ὅποιον ἐφυλάσσετο ὑπὸ τῶν σκευοφόρων καὶ τῶν εἰς αὐτὸν καταφυγόντων ἵππεων.— ὕσπερ εἰκός (ἥν)· διατί; — καὶ φίλια καὶ πολέμια = καὶ φίλους (διηλ. τοὺς πελταστὰς) καὶ ἔχθρους.— ηὔρε· ὑποκείμενον τοῦ ὁγματος τὸ ἄ (χρήματα) = τὰ ὅποια πωληθέντα ἀπέδωκαν.

Κεφ. 4, 25 - 29.

ἐν Σάρδεσιν ἔτυχεν ὕν· διότι μετὰ τὴν μετακίνησιν τοῦ ἵππου 25 - 26 πικοῦ του ἐκ τῆς πεδιάδος τοῦ Μαιάνδρου πρὸς τὸν Πακτωλὸν δι Τίσσο. κατέφυγεν εἰς τὰς Σάρδεις, ἵνα προπαρασκευάσῃ δῆθεν τὴν ἄμυναν τῆς πόλεως, πράγματι ὅμως, διότι ἐφοβεῖτο τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν καὶ γενναιότητα τῶν Ἑλλήνων.— καὶ αὐτός· ὅπως δι Φαρνάβαζος καὶ ἄλλοι ἐπιφανεῖς Πέρσαι.— Τιθραύστην· χιλίαρχον τῆς βασιλικῆς σωματοφυλακῆς.— τὰ πράγματα = αἱ ἐνοχλήσεις, οἱ μπελᾶδες.— ἔχω τὴν δίκην = ὑφίσταμαι τὴν (προσήκουσαν) τιμωρίαν.— ἀποφέρω = καταβάλλω.— ἄνευ τῶν οἴκοι τελῶν· διότι δι βασιλεὺς δὲν ἥδυνατο νὰ ἐνεργήσῃ αὐτοβούλως, ἀλλὰ κατόπιν τῆς συγκαταθέσεως τῶν ἐφόρων (Βιβλ. Γ', κεφ. 1, § 1 - 2).

τῷ ύπερ (= πέραν) Κύμης· πόλεως ἐν τῇ Αἰολίδι.— ἔρχεται διαταγή τούτου ὑποκείμενον τὸ ἄρχειν καὶ καταστήσασθαι.— καὶ τοῦ ναυτικοῦ· ἐνῷ μέχοι τότε ἡ στρατηγία οὐδέποτε συνεδυνάσθη μετὰ τῆς ναυαρχίας.— ὡς = διτ. — ἄν... εἶναι = ἄν... εἴη.— καθ' ἐν οὖσης τῆς ισχύος ἀμφοτέροις = διταν ἡ δύναμις (= ἡ διοίκησις) καὶ τῶν δύο εὑρίσκεται εἰς κεῖρας ἐνός.— χαροῦζεσθαι· δηλ. τῷ Ἀγησιλάῳ.— τοῦ παρασκευάζεσθαι = ὥστε νὰ παρασκευάζεται.— πράττω τὰ ναυτικὰ = καταγίνομαι μὲ τὸ ναυτικόν, μὲ τὴν συγκρότησιν τοῦ στόλου.

Κεφ. 5, 1 - 2.

τῶν βασιλέως πραγμάτων = τῆς βασιλέως δυνάμεως.— § 1 - 2 οὐδαμῆ = οὐδαμῆς.— αἰρέω - ὧ τινα· ἐνταῦθα = νικῶ τινα.— εἰς πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου = ἀξίας 50 περίπου ἀργυρῶν ταλάντων.— πιστὰ = ἐγγυήσεις.— ἐφ' ὅτε = μὲ τὸν ὅρον.— πόλεμον ἐκφέρω = κηρύττω πόλεμον.— καὶ οὐ μεταλαβόντες = καίπερ οὐ μεταλαβόντες.— προάγω τινὰ εἰς μῖσος τινος = παρασύρω τινὰ εἰς μῖσος ἐναντίον τινός.— συνίστημι τὰς

πόλεις = ἐνώνω, συνασπίζω εἰς συμμαχίαν τὰς πόλεις· τὰς μεγίστας πόλεις· οἵτιναι καὶ αἱ Θῆβαι.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Κεφ. 1, 1-3, 15-39, 41.

§ 1 - 3 ἄμα μετοπώρῳ (= φυινοπώρῳ)· τοῦ ἔτοντος 395.— εἰς λόγους ἄξοι· ἐνν. αὐτῷ, τῷ Ἀγησιλάῳ εἰς λόγους ἄγω τινά τινι = φέρω τινὰ εἰς συνομιλίαν, εἰς ἐπαφὴν μετά τινος.— ἔθνος· καὶ ὅχι μόνον πόλεις, ὡς μέχρι τοῦδε.— οὐκ ἀνεβεβήκει· εἰς τὴν ἐν Περσίᾳ ἔδραν αὐτοῦ.— πείσαντος· ἐνν. αὐτόν.

§ 15 - 16 ἀποπορεύομαι = ἀναγωρῶ, ἀπέρχομαι.— θῆραι = ζῆται ποὺς θήραι, κυνήγιον.— περιείργομαι = περιφράσσομαι.— ἀναπεπταμένος τόπος = ἀνοικτὸς τόπος, ἐλεύθερον ὑπαίθρον.— παρέρρει· παρὰ τὰ ἀνάκτορα.— ὁρνιθεύω = κυνηγῶ ὄρνιθας, πτηνά.— αὐτόθεν = ἀπ' ἐδῶ.— προνομαὶ = ὡργανωμέναι στρατιωτικαὶ ἐπιδρομαὶ (εἰς ἐχθρικὴν χώραν ποὺς ἀπαγωγὴν λείας).

§ 17 - 19 σφάλλομαι = παθαίνω ἀτύχημα.— δρεπανηφόρα· τὰ ἐγνωρίσαμεν εἰς τὴν Κύρου Ἀνάβασιν.— συνέδραμον = ἥθροι· συθησαν καὶ ἀντιπαρετάξαντο (Βιβλ. Γ', κεφ. 4, § 22 - 23.)— εἰς ἐπτακοσίους· πιθανῶς οὗτοι ἡσαν ψιλοί.— ἐλαύνειν· ὑποκείμενον τὰ ἄρματα· ἐλαύνω εἰς τινα = ἐμβάλλω εἰς τινα.— τὸ ἀθρόον = τὸ συμπεπυκνωμένον πλῆθος, ἡ φάλαγξ τῶν (ἐπτακοσίων) Ἑλλήνων.

§ 20 - 21 λέγει· δηλ. τοῦτο.— τούς τε Σπιθοιδάτου καὶ τοὺς Παφλαγόνας· δηλ. τοὺς διακοσίους τοῦ Σπιθοιδάτου καὶ τοὺς χιλίους τοῦ Ὄτυος.— πείσειν· δι 'Ηριππίδας.

§ 22 - 25 καταλύω τι = τερματίζω τι.— παρεῖναι· ὑποκείμεν. αὐτούς, δηλ. οὓς ἔδωκεν ὁ Ἀγησίλαος καὶ οὓς αὐτὸς ἐπεισεν.— ἐκάστων = ἔξι ἑκάστου στρατιωτικοῦ σώματος (τῶν ὀπλιτῶν, τῶν πελταστῶν, τῶν ἵπτεων).— εἰ ἀποτρέποιτο· ἐνν. τοῦ ἔργου, τῆς ἐπιχειρίσεως.— ἐπιπεσών... πολλοὶ ἐπεσον· συντακτικὴ ἀνωμαλία (δινομαστικὴ ἀπόλυτος)· κανονικῶς δὲ λόγος θὰ είχεν οὕτω: ἐπιπεσόντος (τοῦ Ἡριππίδου) πολλοὶ ἐπεσον.— αὐτοί· δηλ. δι Φαρνάβαζος καὶ οἱ περὶ αὐτόν.— ἔκπωμα = ποτήριον.— καὶ ἄλλα δὴ κτήματα = καὶ ἄλλα κτήματα οἷα δὴ Φαρναβάζου ἦν (= διοῖα ἦτο ἐπόμενον νὰ ἔχῃ

ἀνθρωπος τῆς θέσεως τοῦ Φαρναβάζου).— διὰ γὰρ τὸ φιβεῖσθαι· διὰ τοῦ γὰρ αἰτιολογεῖται τὸ διατί ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ τόσα ἐκπώματα καὶ ἄλλα πολύτιμα ἀντικείμενα καὶ λοιπὰ σκεύη.— στρατοπέδευσις = ἡ ἐκάστοτε θέσις τοῦ στρατοπέδου.

ὑφίστημι τινα = τοποθετῶ κρυψίως τινά.— τοῖς λαφυροπώ- § 26 - 28 λαις· οἱ δόποιοι ἀπετέλουν εἰδικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν στρατόν.— οὐκ ἥνεγκαν = οὐκ ἥνεσχοντο.— οἴχομαι ἀπιὼν = γίνομαι ἀφαντος.— πρὸς Ἀριαῖον· τὸν γνωστὸν ἐκ τῆς Κύρου Ἀναβάσεως ὑπαρχον τοῦ Κύρου.— πιστεύω = ἔχω ἐμπιστοσύνην.— ὅτι· αἰτιολογικός· πιστεύ- σαντες (αὐτῷ), ὅτι ἐπολέμημεν αὐτῷ ἐνῷ πράγματι ἀμνηστευ- θείς, ὃς εἴδομεν εἰς τὴν Κύρου Ἀναβάσιν, συνεφιλιώθη μετὰ τοῦ βα- σιλέως.— ἀπόλειψις = ἐγκατάλειψις, λιποταξία.— καὶ τοῦ Μεγα- βάτου· τοῦ νεοῦ τοῦ Σπιθυριδάτου (Βιβλ. Γ', κεφ. 4, § 10).— βαρὺ γίγνεται τί τινι = προκαλεῖ τι τὴν βαρυθυμίαν, τὴν θλῖψίν τινος.

ξενόμαι -οῦμαι τινι = συνάπτω σχέσεις μετά τινος.— συνάγω § 29 - 31 εἰς λόγους τινά τινι = προκαλῶ συνέντευξίν τινος πρός τινα.— ἥκου- σεν· δ Ἀγησ.— σπονδᾶς λαβών· δ Ἀπολλοφ. παρὰ τοῦ Ἀγησιλάου· σπονδᾶς λαμβάνω = λαμβάνω, δέχομαι δήλωσιν περὶ ἀνακωχῆς.— καὶ δεξιάν· εἰς ἐπιβεβαίωσιν τῆς δηλώσεως.— παρῆν = ἐπανῆκεν.— συγκείμενον χωρίον =; (Βιβλ. Γ', κεφ. 2, § 19 - 20).— φαττὸν = τὸ διὰ τῆς βελόνης εἰργασμένον = κεντητὸς τάπης.— ἐντρυφῶ = φαί- νομαι τρυφηλός, ἀβροδίαιτος.— φαυλότης = ἀπλότης.— προσαγο- ρεύω τινὰ χαίρειν = ἀποτείνω πρός τινα τὸ «χαίρε», χαιρετίζω τινά.

ὅτε τοὺς Ἀθηναίους ἐπολεμεῖτε· δηλ. κατὰ τὸν Πελοπόνν. § 32 - 33 πόλεμον, ὅτε καὶ δ Τισσ. καὶ δ Φαρν. καὶ δ Κῦρος ἐβοήθησαν διὰ κοημάτων κυρίως τὴν Σπάρτην.— μαχόμενος μεθ' ὑμῶν· κατὰ τὴν παρὰ τὴν Ἀβυδον ναυμαχίαν (411 π. X.). Κατ' αὐτὴν οἱ Λακεδ. ἥτ- τημέντες κατέφυγον εἰς τὴν Ἀβυδον, δὲ Φαρνάβ. «παρεβοήθει καὶ ἐπεισβαίνων τῷ ἵππῳ εἰς τὴν θάλατταν μέχρι δυνατὸν ἦν ἐμάχετο» (Ξενοφ. Ἐλλ. Βιβλ. Α', κεφ. 1, § 6).— διπλοῦν = διπλοπροσωπία, δολιότης.— δεῖπνον· ἐνταῦθα = ζωτροφίαι.— τὸ ὄσιον = τὸ ὑπὸ τοῦ θείου νόμου καθωρισμένον = τὸ θεῖον δίκαιον.— τὸ δίκαιον = τὸ καθωρισμένον ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου νόμου = τὸ ἀνθρώπινον δί- καιον.— δὲ = τέλος πάντων.— ὅπως = πῶς, κατὰ ποίαν λογικήν.— ἔστι τινός τι = ἀρμόζει τι εἰς τινα.

χρόνῳ ποτὲ = μετὰ ἀρκετὴν ὕραν (διότι ἡ δικαιολογία ἦτο δύσκο- § 34 - 36

λος).— γένωνται ἐνν. ἀλλήλαις.— ἂν οὕτω τύχωσιν = ἂν συμβῇ νὰ εὑρεθοῦν εἰς τοιαύτην (δυσάρεστον) θέσιν.— ἀπέκτειναν = ἀποκτείνουσιν.— περὶ παντὸς ποιοῦμαι τι = θεωρῶ τι ὡς ἀνεκτίμητον ἀγαθόν.— ἀλλάξασθαι σε ἡμᾶς δεσπότας ἀντὶ βασιλέως δεσπότου = νὰ ἀλλάξῃ κυρίαρχον καὶ νὰ ἀναγγωίσῃς ἡμᾶς (= ἐμὲ) ὡς κυριάρχους ἀντὶ τοῦ βασιλέως.— μηδένα προσκυνοῦντα· οἱ μὲν Πέρσαι ἐνώπιον τοῦ βασιλέως προσέπιπτον εἰς τὴν γῆν καὶ ἐφίλουν τὸ χῶμα, τὸ δποῖον ἐπάτει, οἱ δὲ Ἐλλήνες ἀπένεμον τὴν τιμὴν ταύτην μόνον εἰς τοὺς θεούς.— ἐλεύθερον εἶναι = τὸ ἐλεύθερον εἶναι (τινα).— ἀντάξιον εἶναι τῶν πάντων χρημάτων· πρβλ. τοὺς λόγους τοῦ Κύρου περὶ ἐλευθερίας ἐν Κύρου Ἀναβ. Βιβλ. Α', κεφ. 7, § 2-4. — ὁ δύμδουσλός τινι = ὁ σύνδουλος, ὁ δουλεύων μετά τινος εἰς ἄλλον.— δέω τινὸς = ἔχω ἀνάγκην τινός, μοῦ λείπει τι.— μὴ οὐχὶ ... εἶναι = ὥστε εἶναι.— πάμπτων· ἐπίο. = ἐντελῶς.

§ 37 ἀπλῶς = ἀδόλως, εἰλικρινῶς.— ἄπερ = τίνα, τί.— πρέπει ... σοι· συμφώνως πρὸς τὴν μέχρι τοῦδε ἐπιδειχθεῖσαν παρρησίαν του.— πέμπτη· ἐνν. ἐφ' ὑμᾶς.— τὴν ἀρχὴν = τὴν στρατηγίαν.

§ 38 λῷστος· ὑπερθετ. τοῦ ἀγαθὸς = ἄριστος· εἰς προσφωνήσεις = καλέ μου φίλε, φίλτατε.— ἐπίστω· προστ. τοῦ ἐπίσταμαι.— ἄπειμι· μέλλ. τοῦ ἀπέρχομαι.— κἄν πόλεμος ἦ· ἐνν. πρὸς τὸν βασιλέα.

§ 39 παλτὸν (πάλλω)· βοσκὸν ἀκόντιον.— φάλαρα· τὰ κατὰ τὸ μέτωπον καὶ τὰς γνάθους τῶν ἵππων κοσμήματα καὶ τὸ κεκοσμημένον πρὸς τὸ μέρος τοῦ μετώπου τμῆμα τοῦ χαλινοῦ.— γραφεὺς = γραμματεύς.— περιαιρέω -ῶ = ἀφαιρῶ.— μεταδιώκω τινὰ = τρέχω κατόπιν τινός, διὰ νὰ τὸν προφθάσω.

§ 41 δὴ = πράγματι.— ἔαρ· τοῦ 394 π. Χ.— Ἀστυρηνῆς Ἀρτέμιδος ἱερόν· τὸ ἐπώνυμον τοῦτο εἶχεν ἡ Ἀρτεμις ἐκ τῆς πόλεως τῆς Μυσίας Ἀστύρων (ὄνομ. Ἀστυρα), εἰς τὴν δποίαν ὑπῆρχεν ἱερὸν αὐτῆς.— ἄνω = πρὸς τὰ ἄνω, τὰ ἐνδότερα (τῆς Ἀσίας).— ὅπισθεν ποιοῦμαι = ἀφήνω δπίσω.

Κεφ. 2, 1-8.

§ 1-2 εἰμὶ ἔν τινι = ἀσχολοῦμαι εἰς κάτι.— τὰς μεγίστας πόλεις· Κόρινθον, Ἀργος, Ἀθήνας, Θήβας.— παρεσκευάζοντο ταῦτα· δηλ. τὰ πρὸς ἐκστρατείαν ἀπαραίτητα.— τά τε ἄλλα διηγεῖτο ὡς ἔχοι = διηγεῖτο, πῶς ἔχουν τὰ ἄλλα, περὶ τῆς καταστάσεως γενικῶς.

τοὺς συμμάχους· δηλ. τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Ἑλληνικῶν πό- § 3 - 4
λεων τῆς Μ. Ἀσίας.— ἐκεῖνα· τὰ ἐν Ἑλλάδι, ὁ μέλλων νὰ διεξαχθῇ
πόλεμος.—εὖ ἐπίστασθε· προστακτ.—οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι ὑμῶν=
οὐκ ἔστι δέος, μὴ ἐπιλάθωμαι ὑμῶν=δὲν ὑπάρχει φόβος, μή-
πως...—πάλιν πάρειμι=ἐπιστρέφω.—ψηφίζομαι=ἀποφασίζω, δια-
τυπώνω εἰς ψήφισμα τὴν ἀπόφασίν μου.

Εὗξενον* ἔνα, φαίνεται, ἐκ τῶν τριάκοντα.— διασώζω = προ- § 5 - 6
στατεύω.— οἱ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν· τῶν μισθοφόρων καὶ τῶν
ἐκ Μ. Ἀσίας συμμάχων.— ταῖς πόλεσιν = τῶν πόλεων ἐκείνη.—
καὶ τῶν μισθοφόρων τοῖς λοχαγοῖς = καὶ ἐκείνῳ (ἐκ) τῶν λο-
χαγῶν τῶν μισθοφόρων.— εὔπολος = ὁ καλῶς ὠπλισμένος.—
καὶ τοῖς ἵππαρχοις = τῶν ἵππαρχων ἐκείνῳ.— εὔπιπτος = ὁ
ἔχων καλοὺς ἵππους.— νικητήριον = βραβεῖον διὰ τὴν νίκην.— ὡς...
δώσων· ἀντὶ (προεῖπεν = ὑπέσχετο) ὡς δώσει.— ὅπως εὖ εἰδεί-
ησαν· δηλ. αἱ πόλεις, οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ ἵππαρχοι.— εὔκρινῶ =
προσέχω πολὺ εἰς τὴν ἐκλογήν· ὅτι τοὺς στρατευομένους δεῖ
εὔκρινεῖν· διὰ τὴν ἀνακήρυξιν δηλ. τοῦ νικητοῦ θὰ ἐλαμβάνετο μὲν
βεβαίως ὑπ’ ὄψιν πρωτίστως τὸ εὔπολον καὶ εἴτε πότε τῶν λόχων καὶ
τάξεων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἡ ἐπιδειχθησομένη πειθαρχία, ἀντοχὴ καὶ
κανονικότης εἰς τὰς κινήσεις τῶν στρατιωτῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς
πορείας. “Οθεν ἔποεπε νὰ καταβληθῇ μεγάλη προσοχὴ κατὰ τὴν ἐκλο-
γὴν τῶν στρατιωτῶν.

ἐκπονῶ = κατεργάζομαι μετὰ κόπου, ἐπιμελῶς.— εἰς κόσμον = § 7
περικαλλῶς.— οὐκ ἔλατον ἐγένετο ἡ ἀπὸ τεττάρων ταλάντων
=δὲν ἔστοιχισαν ὀλιγάτερον τῶν τεσσάρων ταλάντων.— τοσούτων· δηλ.
ὅλιγων.— παμπόλλων χρημάτων=ἄξιας πάρα πολλῶν χρημάτων.

Μένασκος καὶ Ἡριπτίδας καὶ **“Ορσιππος”** ἐκ τοῦ συμβου- § 8
λίου τῶν τριάκοντα.— ἥνπερ βασιλεύς· ὁ Ξέρξης.

Κεφ. 2, 9 - 15, 18 - 23.

φρουρὰν φαίνω· στρατιωτικὸς ὄρος λεγόμενος περὶ τῶν ἐφόρων § 9 - 12
καὶ τῶν βασιλέων τῆς Σπάρτης = κηρύττω ἐπιστράτευσιν.— Ἀγησί-
πολις· υἱὸς τοῦ τέως βασιλέως τῆς Σπάρτης Παυσανίου. “Ο Π. οὗτος,
δικασθεὶς ἐρήμην δι’ ἐπιδειχθεῖσαν εὔνοιαν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῶν Λα-
κεδαιμονίων καὶ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, κατέφυγεν εἰς Τεγέαν,
ὅπου καὶ ἀπέθανε.— πρόδικος=ἐπίτροπος.— ἐκέλευσον· τὸ δ. εἰς πλη-

θυντικόν, διότι ἡ λέξις πόλις εἶναι περιληπτική.—ἡγοῦμαι τῇ στρατιᾷ=ἀναλαμβάνω τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ.—πορρωτέρω· ἐνν. τῶν πηγῶν.—έπεμβάλλονται οἱ ποταμοὶ=οἱ ποταμοὶ χύνονται ἐντὸς ἄλλων.—ἐνθεν=ἐκεῖ ἐνθεν.—τὰς πόλεις=τοὺς στρατοὺς τῶν πόλεων.—έξαιρω=; (Βιβλ. Β', 2, § 20).—ἐκθέω· ἐπὶ σφηκῶν=έξέρχομαι ἐκ τῆς φωλεᾶς.—θηράω· ὡ=φονεύω.—τύπτομαι (ὑπὸ σφηκὸς)=πλήττομαι μὲ τὸ κεντρό.—χειρόομαι· οῦμαι=φονεύω.—έψηφ. ταῦτα· δηλ. νὰ βαδίσουν κατὰ τῆς Σπάρτης.

§ 13 · 15 διαπράττομαι=διαπραγματεύομαι, συζητῶ.—διομολογοῦμαι=μένω σύμφωνος μὲ ἄλλον εἰς ἔννα πρᾶγμα.—εἰς ὀπόσους=εἰς πόσον βάθος.—βαθείας τὰς φάλαγγας· διότι, ἂν αἱ φάλαγγες παρετάσσοντο εἰς μακρὰς στήλας, θὰ είχον μικρὸν μέτωπον, διότε ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ κυκλωθοῦν.—αἱ πόλεις· αἱ κατὰ τῶν Λ. συνησπισμέναι—καὶ δὴ=ἡδη.—έξέρχομαι=προχωρῶ.—τὴν ἀμφίαλον· ἐνν. χώραν, τουτέστι τὴν περιοχήν, ἡ δούσια ενδίσκεται μεταξὺ τῶν δύο θαλασσῶν, τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, τὸν ίσθμον.—Σικυών· ἔκειτο μεταξὺ Κορινθίας, Ἀζαΐας καὶ Ἀρκαδίας (σημερινὸν Βασιλικόν).—έμβαλόντων· ἐνν. εἰς τὴν Κορινθίαν.—Ἐπιεικία· τοποθεσία μεταξὺ Κορίνθου καὶ Σικυῶνος.—ύπεροδέξια· ἐνν. χωρία=τόποι ὑψηλοί, κείμενοι πρὸς τὰ δεξιὰ τῶν ἐχθρῶν =ύπεροχείμενοι λόφοι δεξιὰ τοῦ ἐχθροῦ.—κακῶς ποιῶ=ἐπιφέρω φθοράν.—γυμνήτες· τοὺς ἔγνωσίσαμεν εἰς τὴν Κύρου Ανάβασιν.—τῶν ἀντιπάλων· δηλ., τῶν Κορινθίων καὶ λοιπῶν συμμάχων.—ἐπὶ θάλατταν· τοῦ Κορινθιακοῦ, ἥτοι ἀριστερά, διὰ νὰ ἀποφεύγουν τὰς προσβολὰς ἐκ τῶν δεξιὰ αὐτῶν ὑψωμάτων.—ταύτῃ=ἄποτε δῆδω.—οἱ ἔτεροι· δηλ. τὸ κύριον σῶμα τῶν συμμάχων τῶν Κορινθίων.—τὴν χαράδραν· ἐννοεῖ τὸν ποταμὸν Νεμέαν.—κάκεινοι· ἀντὶ καὶ αὐτοὶ (δηλ. οἱ Λακεδ.).

§ 18 κατήπειγον· οἱ Β. δὲν ἔσπευδον, διότι ἤσαν δυσηρεστημένοι, ἔπειδὴ δὲν εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς αὐτὸνς ἡ ἡγεμονία τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ.—τὸ δεξιὸν ἔσχον· ἡ μεταβολὴ τῆς παρατάξεως σημαίνει, διὰ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Βοιωτῶν Ἰσμηνίας ἀνέλαβε τὴν ἀρχιστρατηγίαν.—τοῦ εἰς ἐκκαίδεκα· ἐνν. ποιεῖσθαι τὴν φάλαγγα.—ἔτι δὲ=ἔπειτα δέ.—ἡγον· ἐνν. αὐτὴν (τὴν φάλαγγα).—ύπερέχω τῷ κέρατι τῶν π.=κυκλώνω τοὺς ἐχθρούς.—διασπάω· ὡ=ἀπομονώω.

§ 19 λάσιον χωρίον=δασώδης τόπος.—ἐπαιάνισαν· οἱ σύμμαχοι τῶν Κορινθ.: παιανίζω=ψάλλω τὸ πολεμικὸν ἄσμα (κεφ. 5, § 11 -

12).— ἔγνωσαν· οἱ Λακεδ.— διασκευάζομαι = ἔξοπλίζομαι.— ξεναγοί· οὗτω ἐκαλοῦντο οἱ Σπαρτιᾶται στρατηγοὶ οἱ διοικοῦντες συμμαχιὰ στρατεύματα.— παρεγγυάω - ώ = διατάσσω.— ὑπερτείνω τὸ κέρας = ἔκτείνω τὸ ἄκρον τῆς παρατάξεως πέραν τοῦ ἄκρου τῆς παρατάξεως τοῦ ἔχθροῦ.

τῇ Ἀγροτέορῳ· ἐπίθετον τῆς Ἀρτέμιδος ὡς θεᾶς τῆς ἄγρας (κυνη- § 20 - 22 γίου).— ὕσπερ νομίζεται = κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθιμον.= χίμαιρα = αἴξ (Ιδίως νέα).— τὸ ὑπερόχον κέρας = τὸ ἔξεχον ἄκρον τῆς παρατάξεως των.— ἐπικάμπτω=στρέψω.— συμμείγνυμι = συμπλέκομαι.— ἐν χώρᾳ = ἐπὶ τόπου, εἰς τὴν θέσιν μου.— ἐκατέρων· ἦ γενικὴ ἐκ τοῦ νοούμενου τινές.— ὅσον κατέσχον = ὅσους (ἐκ τῶν Ἀθηναίων) είχον ἐντὸς τῆς ἀκτῆνος τῆς δράσεώς των (νοοῦνται αἱ ἔξ φυλαί).— ἐπορεύοντο· κατὰ τῶν ἔχθρῶν (Ἀργείων), οἱ δποῖοι ἐπανήρχοντο ἐκ τῆς διώξεως τῶν εἰς φυγὴν τραπέντων συμμάχων τῶν Λ.— τέτταρας φυλάς· αἴτινες εἶχον καταδιώξει τοὺς ἀπέναντι αὐτῶν παρατεταγμένους Τεγεάτας.— ἐπαναχωρῶ = ἐπιστρέψω.— παρέρχομαι τινα = ἀντιπαρέρχομαι, παραβλέπω τινά.— ἀναχωρῶ = ἐπαναχωρῶ ἐκ τῆς διώξεως.— τοῦ πρώτου πολεμάρχου· ἐκ τῶν ἔξ πολεμάρχων τῶν Σπαρτιατῶν ὁ πρώτος εἶχε τὸ γενικὸν πρόσταγμα.— ἐκ τοῦ ἐναντίου = κατὰ μέτωπον.— συμβάλλειν = κελεῦσαι συμβάλλειν.— ἄρα = αἰφνιδίως, ἀπροσδοκήτως.— ἀφεῖναι τοὺς πρώτους = νὰ ἀφήσουν τοὺς πρώτους (= τὰ πρῶτα τμήματα) νὰ περάσουν.— παραθέοντας = ἐνῷ διήρχοντο πρὸ αὐτῶν τρέχοντες.— ἐπιλαμβάνομαι = ἐπιτίθεμαι.

πρὸς τὰ τείχη· τῆς Κορίνθου.— εἰρξάντων Κ.· δηλ. τὸ κόμμα § 23 τῶν λακωνιζόντων Κ.— εἴργω = ἀποκλείω τὴν είσοδον.

Κεφ. 3, 1 - 23.

ἔβοήθει· δηλ. εἰς Πελοπόν. καὶ δὴ εἰς Κορινθίαν.— ἐν Ἀμφι- § 1 - 2 πόλει· κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Στρυμονικοῦ κόπτου.— παμπληθεῖς· ἔγγὺς μύριοι κατὰ τὸν ἴδιον Ξεν. εἰς ἄλλο σύγγραμμά του, τὸν «Ἀγησίλαον»· ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ, διηγεῖται ὁ Ξεν., εἰπε μὲν ψυχικὸν πόνον ὁ φιλέλλην ἐκεῖνος βασιλεὺς «φεῦ, φεῦ, ὡ Ἑλλάς, ὅπότε οἱ νῦν τεθνηκότες ἴκανοι ἥσαν ζῶντες νικᾶν μαχόμενοι πάντας τοὺς βαρβάρους!».— ἐν καιρῷ γίγνεται τι = ἀποβάίνει τι πρὸς ὅφελος.— παρεγένουν· ἐνν. τῇ νίκῃ.— καὶ τάδε· δηλ. ὁ νέος ἄγών, τὸν δποῖον διεξάγει η Σπάρτη εἰς τὴν Ἑλλάδα.

§ 3 διαλλάττω· ἐπὶ χώρας=ἀλλάσσω χώραν ἀντὶ ἄλλης = διέρχομαι χώραν.—**Κραννώνιοι**· οἱ κάτοικοι τῆς Κραννῶνος, ἐπιφανεστάτης θεσσαλικῆς πόλεως ΝΔ τῆς Λαρίσης.—**Σκοτούσσαῖοι**· οἱ κάτοικοι τῆς Σκοτούσσης, σημαντικῆς ἐπίσης πόλεως παρὰ τὴν Λάρισαν.—**φυγάδες**· ὡς φίλοι τῶν Λακεδ.—**ἐτύγχανον**· ἐνν. **ὄντες**.

§ 4 - 5 ἐν πλαισίῳ· εἰς τὴν στρατιωτικὴν γλώσσαν **πλαισίον** σημαίνει παράταξιν, κατὰ τὴν διοίαν τὸ βάθος τῆς φάλαγγος εἶναι ἵσον πρὸς τὸ μῆκος τοῦ μετώπου, ὥστε νὰ σχηματίζεται τετράγωνον.—**οὐρά**=οπισθοφυλακή.—**παραπέμπω** = στέλλω πρὸς ἐνίσχυσιν.—**τὸ στόμα** (τοῦ στρατεύματος) = τὸ μέτωπον, ἢ ἐμπροσθοφυλακή.—**πλὴν τῶν περὶ αὐτόν**· ἡ φρουρὰ ἀσφαλείας τοῦ βασιλέως ἀπετελεῖτο ἐκ τριακοσίων ἵππεων.—**ἐν καλῷ** ἔστι = συμφέρον εἶναι.—**σωφρόνως** = μετὰ προφυλάξεων.

§ 6 - 8 ἀ ἐκάτεροι ήμάρτανον· τὸ σφάλμα ἔγκειται εἰς τὴν τακτικήν, τὴν διοίαν ἡκολούθουν καὶ οἱ δύο ἀντίπαλοι, οἱ μὲν Θεσ. ἀποχωροῦντες βάδην, οἱ δὲ ἵππεῖς τοῦ Ἀγησ. ἐπακολουθοῦντες σωφρόνως.—**τοῖς ἄλλοις**· ἐνν. ἵππευσι.—**παραγγέλλειν**· ἐνν. διώκειν.—**δίδωμι τινι ἀναστροφὴν** = δίδω εἰς τινα καιρὸν νὰ στραφῇ πρὸς ἀντίστασιν.—**πλαγίους ἔχοντες τοὺς ἵππους** = ἐνῷ εἶχον τοὺς ἵππους τῶν ἐστραμμένους πρὸς τὰ πλάγια. Οἱ ἐπιχειροῦντες δηλαδὴ ἐκ τῶν Θεσ. ἵππεων νὰ ἀναστρέψουν, προτοῦ ἀκόμη προφιθάσουν νὰ κάμουν δλικὴν στροφὴν καὶ νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς κατ' αὐτῶν ἐπελαύνοντας κατὰ μέτωπον, ἐκυκλώνοντο καὶ ἐφονεύοντο.—**ἔξασία** = ἀκράτητος.—**τῷ Ναρθακίῳ**· τὸ διοίον ἔκειτο νοτίως τῆς Φαρσάλου, ὡς καὶ ἡ παρ' αὐτῷ διμόνυμος πολίχην.

§ 9 μεταξὺ Πραντός· ὁ Πρᾶς ἱτο πόλις πλησίον τοῦ Ναρθακίου.—**τῷ ἔργῳ** = τῇ νίκῃ.—**τοὺς μέγιστον φρονοῦντας** ἐπὶ ἵππικῃ· ἥδη ἀπὸ τῶν μυθικῶν χρόνων, δπως μαρτυρεῖ ἡ περὶ τῶν Κενταύρων παράδοσις, τὸ ἵππικὸν τῶν Θεσσαλῶν ἐφημίζετο.—**αὐτός**· δηλαδὴ ἐκ τοῦ προχείρου (πρβλ. κεφ. 2, § 5 - 8).—**τὰ Ἀχαιϊκὰ τῆς Φθίας ὅρη**· ἐπειδὴ ἡ Φθία, ἡ ἀπὸ τῆς Πίνδου δηλ. μέχρι τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου ἐκτεινομένη χώρα, ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ἀρχαιοτάτη κοιτίς τῶν Ἀχαιῶν, τὰ δην αὐτῆς καλοῦνται Ἀχαιϊκά.—**τὴν λοιπήν**· ἐνν. ὄδον.—**διὰ φιλίας**· ἐνν. χώρας = φιλικῶς.

§ 10 - 14 ἐμβολὴ = τὸ μέρος, διὰ τοῦ διοίου εἰσέρχεται τις, εἴσοδος· **ἐν τῇ ἐμβολῇ**· δηλαδὴ τῆς Βοιωτίας, πιθανῶς παρὰ τὴν Χαιρώνειαν.--

μηνοειδῆς = ὁ ἔχων σχῆμα μήνης, νέας σελήνης = δρεπανοειδῆς. — ἔδοξε· ἐνν. αὐτοῖς. — ὁ ἥλιος μηνοειδῆς ἔδοξε φανῆναι· συνέβη δηλ. μερικὴ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου, ή ὅποια κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν ἀστρονόμων ἔγινε τὴν 14 Αὔγουστου τοῦ 394 π. Χ.— τῇ ναυμαχίᾳ· τῆς Κνίδου, παραλίου πόλεως τῆς Καρίας. Κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην (394 π. Χ.) ὁ περσικὸς στόλος διοικούμενος ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου ναυάρχου Κόνωνος ἐνίκησε τὸν στόλον τῶν Λακ. καὶ κατέλυσε τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν αὐτῶν. — τοῦ στρατεύματος τὸ πλεῖστον· δηλ. οἱ ἐκ Μ. Ἀσίας ἐθελονταί. — οἶον = τοιοῦτον, οἶον = τοιοῦτον, ὥστε. — χαλεπὸν = δυσάρεστον. — ὁρφεν· ὑποκείμ. τὸ πλεῖστον (= οἱ πλεῖστοι) τοῦ στρατεύματος. — οὐκ ἀνάγκην εἶναι· τὸ ἀπαρέμφ. ἐκ τοῦ ἐνεθυμήθη κατὰ μεταβολὴν τῆς συντάξεως = ὅτι οὐκ ἀνάγκη εἴη. — κοινωνεῖν· ἐνν. αὐτοῦ. — αὐτοῖς = μετ' αὐτῶν ἐτέθη ἡ δοτικὴ τοῦ ἀρσεν., καθότι τοῦ στρατεύματος τὸ πλεῖστον = οἱ πλεῖστοι τῶν στρατιωτῶν (πρβλ. ὁρφεν). — κοινωνῶ τινός τινι = μετέχω τινὸς μετά τινος. — μεταβαλών· ἐνν. τὰ ἡγγελμένα· μεταβάλλω τι = τροποποιῶ, παραποιῶ τι. — τετελευτηκὼς = ὅτι τετελευτηκὼς εἴη. — βιουθυτῶ = θυσιάζω βοῦς. — ως εὐαγγέλια = ως θυσίαν εὐαγγελίων = ως εὐχαριστήριον δῆθεν θυσίαν διὰ τὴν καλὴν ἀγγελίαν. — πολλοῖς· ἐνν. τῶν φίλων. — διέπεμπε· δηλ. μερίδας. — τῶν τεθυμένων· διότι κατὰ τὰς θυσίας τὰ σαρκώδη μέλη τῶν θυομένων ζῷων δὲν ἔκαίοντο ἐπὶ τῆς πυρᾶς (ἐκτὸς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ὀλοκαυτώσεως), ἀλλὰ παρετίθεντο ὑπὸ τοῦ θυσιάζοντος εἰς τοὺς παρόντας κατὰ τὸ ἐπακόλουθον συμπόσιον. Μέρος αὐτῶν ἀπεστέλλετο πολλάκις κατ' οἶκον εἰς συγγενεῖς ἢ φίλους ἀπόντας ἐκ τῆς θυσίας. — τῷ λόγῳ ως... νικώντων = τούτῳ, δ εἰπεν, ως Λακεδαιμόνιοι νικῶν.

Αίνιανες· θεσσαλικὸς λαὸς κατοικῶν εἰς τὴν δυτικὴν κοιλάδα τοῦ § 15 Σπερχειοῦ. — Λοκροὶ ἀμφότεροι· δηλαδὴ οἱ λεγόμενοι Ὁξόλαι ή Ἐσπέριοι καὶ οἱ Ὀπούντιοι. — μόρα· σπαρτιατικὸν σῶμα ἀποτελούμενον ἐκ 400 ἀνδρῶν (Βιβλ. Τ', 4, 12). — διαβᾶσα· ἐκ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, διότι τὸν Ἰσθμὸν κατεῖχον οἱ ἔχθροι. — ἐξ Ὁρχομενοῦ· δηλ. τοῦ βοιωτικοῦ, τὸν δποῖον ἀποστατήσαντα ἀπὸ τῶν Θηβαίων κατεῖχον οἱ Λακ. — οὖ Ἡριτ. ἔξενάγει· δηλ. τῶν Κυρείων κατὰ τὰ ἐν βιβλ. Γ', κεφ. 4, § 20 - 21 λεγόμενα. — ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Εύρωπῃ κυρίως ἐκ τῶν πόλεων τοῦ Ἐλλησπόντου (πρβλ. 9

§ 16 - 17 «καὶ Ἐλλησπόντιοι»). — αὐτόθεν = ἐκ τῆς περιοχῆς ταύτης (εἰς τὴν δοποίαν εὐρίσκετο ἥδη ὁ Ἀγησ.). — ἐκ τῶν ἐντοπίων.

§ 16 - 17 καὶ γάρ που = διότι φρονῶ. — συνέρχομαι = συναντῶμαι. — ἀπὸ τοῦ Κηφισοῦ· τοῦ βιοτικοῦ, ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν βιορείων ὑπωρειῶν τοῦ Παρνασσοῦ ἔχύνετο εἰς τὴν Κωπαΐδα. Σήμερον καλεῖται Μαυρονέρι. — εἰχε... δεξιόν· ὡς ἀρχιστράτηγος. — ὄμόσει φέρομαι = τρέχω διὰ νὰ συγκρουσθῶ, ἐφοριῶ. — ἀντεκτρέχω = τρέχω καὶ ἐγὼ ἐναντίον τινός. — εἰς δόρυ ἀφικνοῦμαι = φθάνω εἰς ἀπόστασιν, ἀπὸ τῆς δοποίας δύναμαι νὰ χρησιμοποιήσω δόρυν. δύνην = πλησιάζω πολὺ.

§ 18 - 19 διακόπτω τινὰ = διασπῶ τὴν γραμμήν τινος. — ἐν τοῖς σκευοφόροις· δηλ. τῶν Λακ. καὶ ἐπομένως ἐκ τῶν νώτων τῆς παρατάξεως τοῦ Ἀγησ. (ἴδ. σχεδιάγρ.). — ἔξελίσσω τὴν φάλαγγα = ἀναπτύσσω τὸ μέτωπον τῆς φάλαγγος ἐδῶ = μεταβάλλω τὸ μέτωπον τῆς φ. — τοὺς συμμάχους· τίνας; — διαπίπτω πρός τινα = διαφεύγω πρός τινα. — συσπειράμαι· δημαι = σχηματίζω πυκνὴν φάλαγγα. — παρέντι· τοῦ παρίημι = ἀφήνω κατὰ μέρος, «νὰ πάῃ στὸ καλό». — συρράτω τινὶ = συγκρούμαι πρός τινα. — συμβάλλω τὰς ἀσπίδας = συγκρούω τὰς ἀσπίδας. — διαπίπτουσι· ἀφοῦ διέσπασαν τὴν γραμμήν τῶν ἀντιπάλων.

§ 20 προσενήνεκτο· τοῦ προσφέρομαι = μετακομίζομαι. — τὴν φάλαγγα· τὴν ἑαυτοῦ. — τῶν ἵππεων· οἱ δοποῖοι εἰχον σταλῆ πρὸς καταδίωξιν τῶν φευγόντων. — ὑπὸ τῷ νεῷ· τῆς Ἰτωνίας λεγομένης Ἀθηνᾶς. — καίπερ πολλὰ τραύματα ἔχων· καὶ ἐπομένως θὰ ἐδικαιολογεῖτο τὸ κατὰ τῶν Θηβαίων πάθος τῆς ἐκδικήσεως. — οὐκ ἐπελάθετο τοῦ θείου· διότι ἐθεωρεῖτο ἀνόσιον νὰ κακοποιηθῇ ὁ καταφεύγων εἰς ναὸν ἥ ἔστω βωμὸν θεοῦ.

§ 21 αὐλεῖν· διὰ τὸν πανηγυριώτερον ἕορτασμὸν τῆς νίκης. — αἵτῳ ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς = ζητῶ τοὺς νεκροὺς κατόπιν ἀνακωχῆς. — τῶν ἐκ τῆς λείας· ἐνν. χρημάτων· λείαν δὲ νοεῖ τὴν ἀποκομισθεῖσαν ἐκ τῆς Ἀσίας (ἴδε Βιβλ. Γ', 4, § 24). — ἀποθύω = προσφέρω θυσίαν, τὴν δοποίαν ἔταξα· ἐδῶ = ἀφιερῶ. — εἰς τὴν Λοκρίδα· τῶν Ὁζολῶν Λοκρῶν.

§ 22 - 23 τὴν ἄλλην = τὴν ὑπόλοιπον. — τὸ σιμὸν = ἡ ἀνωφέρεια. — δυσχωρία = κακοτοπιά. — παραστάτης = ὁ ἐν τῇ μάχῃ σύντροφος· ἐδῶ λέγονται παραστάται οἱ ἐπιφανεῖς Σπαρτιάται, οἱ δοποῖοι συνώδευον τὸν στρατηγὸν καὶ συνηγωνίζοντο μετ' αὐτοῦ. — καταλεύομαι = φονεύομαι διὰ λίθων. — οἱ ἐκ τοῦ στρατοπέδου· ἐκεῖνοι δηλ. οἱ δοποῖοι.

«οὐκ ἐπεχείρησαν πρὸς τὸ σιμὸν διώκειν», ἀλλ᾽ ἐσταμάτησαν καὶ ἐκ τοῦ προχείρου στρατοπεδεύσαντες ἔδειπνουν ἥδη. — τὸ ἄλλο στράτευμα· ἐκτὸς τῶν Λακεδαιμονίων.

Κεφ. 4, 1 - 4.

ἀποθνήσκοντας· ὑποκείμενον ἔαυτούς. — ἐνεργὸς χώρα = ἡ § 1 καλλιεργούμενη καὶ παράγουσα προϊόντα χ. — βέλτιστοι=ἔγκαιτοι πολῖται. Οὗτοι, ὅπως συνάγεται ἐξ ὅσων λέγονται κατωτέρω, ἔλακώνιζον. — συνίσταμαι=συναντῶμαι κρυφίως. — ἐδίδασκον ταῦτα ἀλλήλους=ἀντίλλασσον μεταξύ των τὰς γνώμας των περὶ τούτων.

χρημάτων μετεσχηκότες· Βιβλ. Γ', 5, 1 - 2. — οὕτω δὴ=ὑπὸ § 2 - 3 τὸ κράτος ἥδη αὐτῶν τῶν σκέψεων. — καταγιγνώσκεται τις=καταδικάζεται τις. — Εὔκλειών· τὰ Εὔκλεια, ἔօρτῃ κατ' ἔξοχὴν θηβαϊκή, ἔωρτάζοντο πρὸς τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος Εὔκλείας. Φαινεται, ὅτι διήρκουν πολλὰς ἡμέρας. — τὴν τελευταίαν· ἐνν. ἡμέραν. — ἄν· εἰς τὸ λαβεῖν. — σημαίνω=δίδω τὸ σύνθημα. — οὓς ἔδει=τίνας... — συνεστηκότα ἐν κύκλῳ· νοοῦνται οἱ ἄνθρωποι, οἱ δρόποι καθ' ὅμιλους ἀπετέλουν κύκλους καὶ συνεζήτουν ἡ διεσκέδαζον. — κριτήν· δηλ. δραματικῶν παραστάσεων. — καθήμενον· εἰς τὸ θέατρον. — οἱ πειθόμενοι· τουτέστιν οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς σφαγῆς. — νόμιμος = δίκαιος, πιστὸς εἰς τὰς (θρησκευτικὰς) παραδόσεις. — ἀδημονῶ=θλίβομαι ὑπερβολικά.

μᾶλλον ἐν τῇ ἀγορᾷ· παρὰ ὄπουδήποτε ἄλλοι. — Πασιμήλου· § 4 - 5 ἀνήκοντος εἰς τὴν ἀριστοκρατικὴν μερίδα. — ἐν τῷ Κρανείῳ· τὸ Κρ. ἵτο γυμναστήριον μὲ ἄλσος ἐκ κυπαρίσσων πρὸ τῆς ιορίθμου. — ἐκ τοῦ πράγματος· δηλ. ἐκ τοῦ τόπου τῆς σφαγῆς τῶν πρεσβυτέρων. — Ἀργείους· οἱ δρόποι κατεῖχον τὸν Ἀρκοορόνθον. — ἐν δυνάμει είμι=ἔχω εἰς χεῖράς μου τὴν ἔξουσίαν.

ἀνασπῶνται οἱ δροὶ=καταστρέφονται, ἀφαιροῦνται τὰ δρόση· § 6 - 7 μα (χώρας τινὸς)=καταλύνεται ἡ ἀνεξαρτησία της· ἀφοῦ δηλαδὴ ἡ Κόρινθος ὑπεδουλώθη εἰς τοὺς Ἀργείους, ἡ δροθετικὴ γραμμὴ μεταξὺ Ἀργείους καὶ Κορίνθου ἔξελιπεν. — αὐτοῖς=πρὸς ψυχικὸν πόνον των. — μετοίκων· οἱ μέτοικοι, τουτέστιν οἱ ἐξ ἄλλων πόλεων ἐγκαθιστάμενοι εἰς τινα πόλιν ἔνειοι, δὲν εἶχον πολιτικὰ δικαιώματα καὶ ἐπομένως ἐστεροῦντο πολιτικῆς δυνάμεως. — οὕτω = ὑπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας. — μιαιφόνος = διὰ φόνων μιαινόμενος, διὰ αἰμοσταγῆς. — εὐνομίᾳ χωρισμένην· εὐνομίαν λέγων διὰ συγγραφεὺς ἐννοεῖ τὸ διαιγαρχικὸν πο-

λίτευμα.— ἄξιον εἶναι· τὸ ἀπαρέμφ. ἐκ τοῦ ἐνόμιζον.— οὗτο δὴ = μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις λοιπόν.— διαδύνω = διοισθαίνω, κατορθώνω νὰ διαφύγω.— κατατείνω = ἔκτείνομαι.— Λέχαιον· λιμὴν τοῦ Κορινθιακοῦ, σημερινὸν Λουτράκι· τὸ Λέχαιον συνεδέετο μετὰ τῆς Κορίνθου διὰ μακρῶν τειχῶν, ὅπως ὁ Πειραιεὺς μετὰ τῶν Ἀθηνῶν.— ἔπραττε τὴν εἰσόδον = ἡσχολεῖτο μὲ τὸ ζήτημα τῆς εἰσόδου εἰς τὴν πόλιν.

§ 8   κατ' ἑπιμέλειαν = ἐξ Ἰδίας φροντίδος = διότι οἱ Ἰδιοὶ τὸ ἐπεδίωξαν.— τὸ τρόπαιον· κεφ. 2, § 23.— ἀπλῶς = καθαρά, μὲ κάθε λεπτομέρειαν.

§ 9 - 10   σταύρωμα = περίφραγμα μὲ δόρθίους πασσάλους (σταυροὺς) = χαράκωμα.— ἐν τῷ λιμένι· νοεῖται τὸ Λέχαιον.— πασσυδίᾳ = πανστρατιῇ.— ἑαυτῶν· δηλ. τῶν Λακεδαιμονίων.— ἔχομένους· ἐνν. αὐτῶν = πλησίον αὐτῶν (τῶν Λακεδ.).— ἔφος = ὁ πρὸς τὴν ἔω ἐστραμμένος, ὁ ἀνατολικός.— Ιφικράτη· Ἀθηναῖον στρατηγόν, ὅστις διεκρίθη κατὰ τὸν παρόντα πόλεμον ὡς ἀρχηγὸς τὸν μισθοφόρων πελταστῶν.— οἱ ἐκ τῆς πόλεως· ἀντιτίθενται πρὸς τοὺς φυγάδας.— τῷ πλήθει = ἔνεκα τοῦ πλήθους των.— διασπάσαντες τὸ σταύρωμα· διὰ νὰ μὴ τὸ χρησιμοποιήσουν ἐκ νέου οἱ Σικ.— ἐπὶ θάλατταν· τοῦ Λεχαίου.— ἵππαρημοστῆς = ἵππαρχος.— αὐτῶν· νοοῦνται οἱ νεκροὶ ἢ οἱ τραπέντες εἰς φυγήν.— μετὰ τῶν ἐθελοντῶν· πρόκειται περὶ ἐκείνων ἐκ τῶν ἵππεων, οἱ δόποιοι οἰκειοθελῶς ἀνέλαβον τὰς ἀσπίδας τῶν φυγάδων καὶ ἀντετάχθησαν πρὸς τοὺς Ἀργείους.— τὸ σύγμα· τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῶν Σικυωνίων· διότι οἱ "Ελληνες συνήθιζον νὰ θέτουν ἐπὶ τῶν ἀσπίδων διακριτικὰ σημεῖα ἢ στοιχεῖα.— ὡς Σικ.· ἐνν. δητας.— Ναὶ τὰ σιώ, ψευσεῖ ὑμὲ τὰ σίγμα ταῦτα· ἔκφρασις σπαρτιατικὴ = μὰ τοὺς δύο θεοὺς (δηλ. τοὺς Διοσκούρους — τὸν Κάστορα καὶ Πολυδεύκην), θὰ σᾶς ἀπατήσουν τὰ σίγμα αὐτά.— ὄμοσε χωρῶ = ἔφορμι.

§ 11   τοὺς καθ' αὐτούς· δηλ. τοὺς μισθοφόρους τοῦ Ιφικράτους.— κύκλος = τείχος, περιβόλος (ἐδῶ τῆς Κορίνθου).— ἥσθιοντο κρατούμενα τὰ κατὰ τοὺς Σικυωνίους = ἀντελήφθησαν ὅτι οἱ Σικυώνιοι ἡττήθησαν.— ἐξελθόντες· ἐνν. τοῦ σταύρωματος.— ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὸ σταύρωμα· διότι κατέλαβον τὰς θέσεις τῶν Σικυωνίων καὶ τῶν Κορινθίων φυγάδων.— ἐκπίπτω = ἔξερχομαι.— ἔσχατοι αὐτῶν· οὗτοι ἡσαν πρὸς τὸ μέρος τῶν Λακεδαιμονίων.— τῷ τείχει· τῷ πρὸς ἀνατολάς.— ὄχλος = θύρηβος, ταραχή.— ἀποκλίνω = στρέφομαι διάσω.— ἀναβαίνοντες· οἱ Ἀργεῖοι ἀφοῦ ἐτέθησαν

μεταξὺ δύο πυρῶν, τῶν Λακ. καὶ τῶν φυγάδων Κορινθίων, προσπαθοῦν νὰ σωθοῦν ἀναβαίνοντες εἰς τὸ ἀνατολικὸν τεῖχος καὶ ὥιπτόμενοι ἔξω εἰς τὸ κενόν.

εἰς τὸ ἀπόλλυσθαι πάντας πάντα ὑπηρετοῦντας = οἱ ὅποιοι § 12 ὅλοι ἔκαμνον ὅλα, ὅσα συνέτεινον εἰς τὴν καταστροφήν των.—οὐτως· τὸ ἐπίρρο. νὰ συναφθῇ καὶ πρὸς τὸ ἐν ὀλίγῳ (ἐν. χρόνῳ) καὶ πρὸς τὸ πολλοί.—τέγος = στέγη.—νεώσοικοι (= νεώς - οίκοι). ἡσαν στοιαὶ περὶ τὸν λιμένα, δπου ἐναυπηγοῦντο ἢ ἐπεσκευάζοντο ἢ ἀνεσύροντο ἀπλῶς, διὰ νὰ μὴ παραμένουν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ φθείρωνται τὰ πολεμικὰ σκάφη.

ὑποσπόνδους ἀνάγομαι τοὺς νεκροὺς = ὑποσπόνδους ἀναιροῦμαι τοὺς νεκροὺς = περισυλλέγω καὶ παραλαμβάνω μαζί μου τοὺς νεκροὺς κατόπιν ἀνακωχῆς.—γιγνώσκω· μετ' ἀπαρεμφ. (καθελεῖν) = κρίνω σκόπιμον.—καθελεῖν ἐνν. τοσοῦτον.—ῶστε δίοδον στρατ. ἴκανὴν εἶναι = ὕστε νὰ δύναται νὰ περάσῃ στρατός.—ἄγω· ἀμετάβ.= πορεύομαι.—τὴν ἐπὶ Μέγαρα· ἐνν. δδόν.—Σιδοῦντα... Κρομμυῶνα· πόλεις ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τοῦ Ισθμοῦ τῆς Κορίνθου.—τοῦμπαλιν=τὸ ἔμπαλιν πρὸς τὸ δύσω.—πρὸ τῆς φιλίας· ἐνν. γῆς.

Κεφ. 5, 1 - 19.

τῶν φευγόντων· δηλ. Κορινθίων, περὶ τῶν ὅποιων ἔγινε λόγος εἰς § 1 τὸ προηγούμενον κεφάλαιον.—ἐν τῷ Πειραιώ· τὸ Πείραιον ἔκειτο παρὰ τὴν σημερινὴν Περαχώραν, πέραν τῶν λουτρῶν Λουτρακίου.—τὰ "Ισθμια· ἄτινα ἐτελοῦντο ἀνά τοιετίαν πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος.—τὰ ἀριστοποιούμενα=τὰ διὰ τὸ ἀριστον (πρόγευμα) προοριζόμενα κρέατα.—Κεγχρειαί· δὲ λιμὴν τῆς Κορίνθου ἐπὶ τοῦ Σαρωνικοῦ.

ἐν τῷ ιερῷ· τοῦ Ποσειδῶνος, τὸ ὅποιον ενδίσκετο ἐντὸς δάσους ἔξ § 2 - 3 ἐλατῶν.—τινὰ τῶν ἀθλῶν = ὡς πρός τινα ἔπαθλα (ἔπομένως ἀγωνίσματα).—ἔκαστος· ἐκ τῶν μετασχόντων τῶν ἀγώνων.—ἔκηρυχθησαν· δηλ. νικηταί.—ώς προδιδούμενης τῆς πόλεως· τοῦτο ἡτο τέχνασμα τοῦ Ἀγγησιλάου, δ ὅποιος ἐπεδίωκε δι' αὐτοῦ νὰ γεννῆσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν Κορινθίων τὴν ὑποψίαν, ὅτι ἡ πόλις τῶν προδιδεταί.—τὸν Ἰφικράτη· δ ὅποιος ἐφορούρει, φαίνεται, τὸ Πείραιον.—παρεληλυθότας· δηλ. εἰς τὸ ἄστυ.—τὰ θεομάτιας σημερινὰς θεομάτις πηγὰς Λουτρακίου. —τὸ ἀκρότατον· τῆς Γερανείας.

- § 4 καίριος = μεγάλης σημασίας, ἀξιόλογος.— ἐνθύμημα = σκέψις.— εὐδοκιμέω·· = διακρίνομαι.— οἴα... σπειρία = σπειρία τοιαῦτα, οἴα δὴ εἰκὸς ἦν ἔχειν τούτους θέροις ὅντος· σπειρίον = ἐλαφρὸν θερινὸν ἔνδυμα.— ἀθύμως ἔχω πρός τι = δὲν ἔχω διάθεσιν διὰ κάτι.— ἄλλος ἄλλη = ἄλλος ἀπ' ἑδῶ, ἄλλος ἀπ' ἔκει.— ὕλη = ξύλα καὶ κλάδοι, χαμόκλαδα.— ἥλειφοντο· δι' ἔλαιου, ἵνα ἀπαλύνουν τὰ παγωμένα μέλη τοῦ σώματος.— ὑφ' ὅτου = ὑπὸ τίνος.
- § 5 "Ἡραιον· ἀκρωτηρίον παρὰ τὸν Ἱσθμόν, ἐκτεινόμενον μέχρι τοῦ Κρισσαίου κόλπου, ἀντικρὺ τῆς Σικυῶνος." Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου ὑπῆρχε ναὸς τῆς Ἡρας.— παρὰ θάλατταν· τὴν πέραν τῶν λουτρῶν πρὸς τὴν Περαχώραν.— Οἰνόν· φρούριον πρὸς βιορρᾶν τοῦ Πειραιού.— ἐντετειχισμένον τεῖχος = δυχιόν φρούριον.— γιγνώσκω = ἀποφασίζω.
- § 6 ἄλλοθεν· ἵσως καὶ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας.— μεγαλοφρόνως· ἡ ὑπεροψία τοῦ Ἀγησ. εἶναι προσποιητή, διότι ἀπὸ χαρακτῆρος ἡτο ἀνθρωπος μετριοφρονέστατος.— τοῦ προξένου· ὁ θεσμὸς τῆς προξενίας ἐδημιουργήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων· ὁ Φ. εἶναι ἀντιπρόσωπος τῶν συμφερόντων τῶν Βοιωτῶν εἰς τὴν Σπάρτην.— περὶ τὴν λίμνην· τὴν Ἐσχατῶτιν ἡ Γοργῶπιν καλούμενην, ἡ δοπία εὑρίσκεται κατὰ τὴν Μεγαρίδα. Σήμερον καλεῖται Βουλιασμένη.— κυκλοτεροῦς οἰκοδομήματος· ἵσως πρόκειται περὶ ἀγορᾶς.— τῶν Λακεδ.· ἐνν. τινές.— ἀπὸ τῶν ὅπλων = ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου.— οἱ κρατοῦντες = οἱ νικηταί.
- § 7 πεντηκοντήρ· ὁ διοικητὴς σώματος 50 ἀνδρῶν εἰς τὸν σπαρτιατικὸν στρατόν.— ξεναγοί· Βιβλ. Δ', 2, 19.— ἐνεσθίω = τρώγων ἐν σπουδῇ, εἰς τὸ πόδι.— δαμοσία· ἐνν. σκηνὴ = ἡ σκηνὴ τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης· ἐκαλεῖτο οὕτω, διότι ἐδίδετο ὑπὸ τοῦ λαοῦ, τοῦ δήμου τῆς Σπάρτης.— οἱ περὶ τὴν δαμοσίαν = τὸ συμβούλιον τοῦ βασιλέως.— οἱ δορυφόροι· ἀνωτέρω (§ 6) τὸν ὀνόμασε φύλακας.— μετειμι = ἔρχομαι ὅπισθεν.
- § 8 τὸ πλατύ τοῦ Λ. = ἡ πεδιάς τοῦ Λ.— διατίθεμαι τὰ αἰχμάλωτα = ἐκθέτω εἰς πώλησιν τοὺς αἰχμαλώτους.
- § 9 οὐ κατέβαλεν· διότι τὰ τρόπαια ἐθεωροῦντο ιερά.— ἀνίημι τινα εἷς τι = ἀφήνω τινὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τι.— Κρεῦσιν· λιμένα τῆς Βοιωτίας εἰς τὸν Κορινθιακόν· ἡτο ἐπίνειον τῶν Θεσπιῶν.
- § 10 πλὴν ὅσων = πλὴν τούτοις, ὅσων.— κατὰ χώραν = εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης.

‘Αμυκλαῖοι· οἱ κάτοικοι τῶν Ἀμυκλῶν, πόλεως τῆς Λακωνίας ἐπὶ § 11 - 12 τοῦ Εὐρώπα.—**ἀπέρχονται·** δηλ. εἰς τὴν πατρίδα των. — **‘Υακίνθια·** ἔτελοῦντο εἰς τὰς Ἀμύκλας κατὰ μῆνα Ἐκατομβαιῶνα (Ιούλιον - Αὔγουστον) πρὸς τιμὴν τοῦ νεαροῦ Ὑακίνθου, τὸν δποῖον ἔφονευσεν ὁ Ἀπόλλων ἀκούσιως διὰ δίσκου. Κατὰ τὴν ἔօρτὴν ταύτην ἔψαλλον πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος τὸν καλούμενον παιᾶνα, ἥσμα ἐνθουσιῶδες. Τὸν ἵδιον παιᾶνα ἔψαλλον καὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν μαχῶν (πρβλ. ἐπαιάνισαν, Βιβλ. Δ', § 19). — **παρὰ τὴν πόλιν =** κατὰ μῆκος τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. — **μεταδιώκειν·** ἐνν. αὐτόν, τὸν πολέμαρχον· μεταδιώκω τινά = τρέχω νὰ προφθάσω τινά. — **οὐδὲν ἡγνόουν·** ὁ πολέμαρχος καὶ οἱ ἔξακόσιοι. — **καταφρονῶ·** μετ' ἀπρμφ.=φρονῶ ἐγωιστικῶς. — **τύχη =** εὐτυχία, νίκη. — **ἐπιχειρῶ τινι =** προσβάλλω τινά.

οἱ δ' ἐκ τῶν Κορ... καθιρῶντες αὐτούς· ἢ πλοκὴ = οἱ δέ, § 13 Καλλίας τε... καὶ Ἰφικράτης, καθιρῶντες ἐκ τοῦ ἄστεως τῶν Κορινθίων αὐτούς. — Καλλίας ὁ Ἰππονίκου· σημαίνων Ἀθηναῖος διὰ τὴν καταγωγὴν καὶ τὸν πλοῦτόν του. — **πορεύομαι ἐν τῇ ὁδῷ =** συνεχίζω τὴν πορείαν. — **ἀπόλλυσθαι·** τὸ ἀπαρέμφ. ἐκ τοῦ ἐνόμισαν. — **ἀποφυγεῖν·** ὁ Καλλ. καὶ ὁ Ἰφ.

τοὺς ὑπασπιστάς· οὗτως ἐκαλοῦντο οἱ δοῦλοι, οἱ δποῖοι ἡκολού- § 14 - 15 θουν τοὺς ὄπλίτας καὶ ἐσήκωνον τὰς ἀσπίδας των. — **τὰ δέκα ἀφ' ἦβῃς·** Βιβλ. Γ'. 4, 22 - 23. — **αἰρέω·** προφθάνω. — **ἔξ ἀκοντίου βολῆς =** εἰς ἀπόστασιν βολῆς ἀκοντίου. — **ἀναχωρῶ =** ἐπιστρέφω εἰς τὴν θέσιν μου. — **ἐκέλευε·** δ Ἰφικρ. — **τοὺς ὄπλίτας·** τῶν Λακ. — **ἀνεκώρουν·** οἱ Λακ. — **ἄτε διώξαντες·** δηλ. τοὺς πελταστάς. — **ώς τάχους ἔκαστος εἶχεν =** δπως ἔκαστος ἡδύνατο ἀπὸ ἀπόψεως τάχους = μεθ' ὅσης ταχύτητος ἡδύνατο ἔκαστος. — **ἐκ τοῦ ἐναντίου =** ἐκ τῶν διπλίθεν. — **παραδέω =** τρέχω παραλλήλως. — **θρασὺς =** θαρραλέος.

ἐγκλίνω = τρέπομαι εἰς φυγήν. — **ἐκδρομοι·** είναι οἱ στρατιῶται, § 16 οἱ δποῖοι ἔξορμοιν ἀπὸ τὴν τάξιν των καὶ καταδιώκουν τοὺς ἀντιπάλους, οἱ ἀκροβολισταί. — **ἰσομέτωποι =** οἱ βαδίζοντες εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν μὲ τοὺς πεζούς. — **ποιῶ καὶ πάσχω τὰ δομοια τούτοις =** ἐπαναλαμβάνω τὰ ἴδια καὶ παθαίνω τὰ δομοια πρὸς τὰ προηγούμενα. — **μαλακὸς =** δειλός, ἀτολμος. — **συνίσταμαι =** συγκεντρώμαι.

οἱ ἀπὸ τοῦ **Λεχαίου·** εἰς τὸ Λ. ὑπῆρχε μόνον μικρὰ φρονηρὰ § 17 σπαρτιατικὴ καὶ συμμαχική· η δύναμις αὕτη δὲν ἡδύνατο φυσικὰ νὰ ἀφήσῃ τὴν φρούρησιν τῆς περιοχῆς καὶ νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν τῶν

κινδυνεύοντων. "Ηδη προσπαθεῖ νὰ παράσχῃ βοήθειαν ἀπὸ θαλάσσης.—**τοὺς ὄπλίτας**· τοῦ Καλλίου, οἱ ὅποιοι εἰχον ἔξελθει ἐκ τῆς Κορίνθου. — εἰς τὴν θάλατταν· διὰ νὰ σωθοῦν ἐπὶ τῶν πλοιαρίων.

§ 18 - 19 ἐκ τούτου· χρονικόν. — **σφάλλομαι** = παθαίνω ἀτύχημα, νικῶμαι. — **όψιαίτατα** (ὁψὲ) = πολὺ ἀργά, πρὸς τὴν ἑσπέραν· ἀντίθετον πρωαίτατα. — **κατάγομαι** = εἰσέρχομαι, ζητῶ κατάλυμα. — **παρὰ Μαντίνειαν**· διότι οἱ Λ. εἰχον περιπαίξει ἀλλοτε τοὺς Μαντινεῖς, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς πελταστάς, δπως τὰ παιδάκια τὸν μπαμπούλαν. — ἐξ **'Ορχομενοῦ**· κειμένου ἐπὶ νηφώματος εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Μαντινείας (σημερινὸν Καλπάκι). — **χαλεπῶς** = μὲν ψυχικὸν πόνον. — **ἄν**· εἰς τὸ θεάσασθαι.

Κεφ. 8, 1 - 3, 6 - 11.

§ 1 - 2 **τῇ ναυμαχίᾳ**· τῆς Κνίδου. — **παραμυθέομαι** - **οῦμαί τινι** = καθησυχάζω τινὰ δι' ὑποσχέσεων. — **ἐντειχιοῖεν**· ἡ κτίσις ἀκροπόλεως ὑπὸ ξένου εἰς τινα πόλιν ἐσήμαινε κατάλυσιν τῆς αὐτονομίας αὐτῆς. — **ξένια** = δῶρα. — **μὴ καὶ οἱ "Ελληνες συσταῖεν** = μήπως καὶ δλοι οἱ "Ελληνες· ἐνωθοῦν (κατὰ τῶν Περσῶν). — **πείθομαι τι** = πείθομαι εἰς τι.

§ 3 **ἀπαντάω - ω** (**τινι**) = ἔρχομαι εἰς συνάντησίν τινος. — **παρέρχομαι** ἐπὶ τι = ἀπέρχομαι εἰς τι. — **τὴν αὐτοῦ ἀρχήν**· τὴν σατραπείαν του (Φρυγίαν). — **Δερκυλίδας**· ὁ ὅποιος ἐστάλη εἰς τὸν Ἐλλήσποντον, διὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ τὴν ἐν Νεμέᾳ νίκην.

§ 6 **ἐκφέρω πόλεμον** = κηρύττω πόλεμον. — **περαίνω τι** = κατορθώνω τι. — **καταστρέφομαι** = ὑποτάσσω. — **εὐτρεπίζομαι τὰς πόλεις** = συμφίλιοῦμαι, ἔρχομαι εἰς συνεννόησιν μὲ τὰς πόλεις. — **εἰς τὸ ἔαρ** = μέχρι τοῦ ἔαρος (393 π. Χ.). — **ἀνθ' ὧν** ἐπεπόνθει κλπ.: κατὰ τὴν ἐκστρατείαν εἰς Μ. Ἄσιαν.

§ 7 - 8 **συμπληρώω - ω** **ναῦς** = ἔξοπλίζω τελείως ναῦς. — **Φαραί· πόλις τῆς Μεσσηνίας**, πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέδωνος· πιθανῶς πρόκειται περὶ τῶν Καλαμῶν. — **κακουργέω - ω** = βλάπτω. — **καὶ τὰ τῆς βιοηθείας**· διότι ὑπῆρχε φόβος μήπως οἱ Λακεδ. στείλουν βοήθειαν εἰς τὰς ὑφισταμένας τὴν ἐπιδρομὴν πόλεις. — **ἀναστρέφω** = ἀπομακρύνομαι. — **ὑπόσπονδος** = ὁ ἔξησφαλισμένος διὰ σπονδῶν. — **Νικόφημον**· ὅστις διεσώθη μετὰ τοῦ Κόνωνος εἰς Κύπρον.

§ 9 - 10 **ἀπὸ τῶν νήσων**· δηλ. ἐκ τῶν φόρων, τοὺς ὅποιους θὰ ἐπέβαλλεν εἰς τὰς νήσους. — **τοῦτο** = ταύτην τὴν χάριν = μὲν αὐτὴν τὴν χ. —

χαρίζομαι τινι = ὑποχρεώνω τινά.— ἀτελές ποιῶ τι = δὲν ἀφήνω νὰ γίνῃ, ματαιώνω κάτι.— εἰς τὸν = διὰ τόν.— λιθολόγος = λιθοτόμος.
ἀντιπληρόω-ῶ ναῦς = ἔξοπλίζω καὶ ἐγὼ πολεμικὰ πλοῖα.

§ 11

Κεφ. 8, 12 - 16.

ἀπὸ τῶν ἑκείνου· δηλ. χρημάτων.— τάς τε νήσους καὶ τὰς § 12 - 13
ἐν ἡπείρῳ παρὰ θάλατταν πόλεις· μετὰ τὴν παρὰ τὴν Κνίδον ἦταν οἱ Λακεδ. διετήρησαν ἐν Μ. Ἀσίᾳ μόνον τὴν Ἀβυδον (§ 3). “Ο-λαι αἱ παράλιοι πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας (ἐν τῇ ἡπείρῳ) καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εἰς τὰς ὅποιας είχον ἐγκατασταθῆ Λακεδ. ἀρ-μοσταί, κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Κόνωνος, μετὰ τοῦ ὅποίου συνέπρατ-τεν ὁ Φαρνάβαζος.— εύτρεπίζω τινά τινι = συμφιλιώνω τινὰ μετά τινος.— Τιρίβαζον βασιλέως ὄντα στρατηγόν· τὸν γνωστὸν ἐκ τῆς Κύρου Ἀναβάσεως εὐνοούμενον τοῦ βασιλέως σατράπην τῆς Ἀρμε-νίας (Κ. Ἀν. Βιβλ. Δ', κεφ. 4, § 4), ὅστις ἥδη ἔχει ἀντικαταστήσει τὸν Τιθραύστην εἰς τὴν σατραπείαν τῆς Ἰωνίας κλπ.— ἀφίστημι τινα πρὸς ἐμαυτὸν = προσεκλύω τινὰ πρὸς τὸ μέρος μου.— πα-σαι· δηλ. αὐτόν.— πέμπουσιν Ἀνταλκίδαν· περὶ τὸ τέλος τοῦ 393 π. Χ.— ἀπὸ Βοιωτῶν· δηλ. Θηβαῖοι.— ἀπό τε Βοιωτῶν καὶ Κο-ρίνθου καὶ Ἀργον· κεφ. 5, § 1 - 2.

ἐκεῖ· δηλ. εἰς τὰς Σάρδεις, ἔδραν τῆς σατραπείας τῆς Ἰωνίας κλπ.— § 14
καὶ ταύτης = καὶ μάλιστα ἐκείνης.— ἀντιποιοῦμαι τινός τινι = διεκδικῶ τι παρά τινος· οὐκ ἀντιποιεῖσθαι· τὸ ἀπαρέμφ. τοῦτο, ὡς καὶ τὸ κατωτέρω ἀρκεῖν, ἐκ τοῦ ἔλεγε.— αὐτονόμους εἶναι· ἡ αὐτονομία τῶν πόλεων συνέφερε τοὺς Λακεδ., διότι οἱ μὲν ἔχθροι αὐ-τῶν θὰ ἔχανον τὰς πόλεις, αἱ δὲ ποιοῖ ήσαν φόρου νποτελεῖς εἰς αὐτούς, αὐτοὶ δὲ θὰ διετήρουν τοὺς συμμάχους των, διότι είχον ἀφεθῆ αὐτό-νομοι.— αὐτονόμων ούσῶν τῶν πόλεων· διότι τότε δὲν θὰ ἡτο δυνατὸν νὰ συγκροτηθῇ ἵσχυρὰ συμμαχικὴ δύναμις ἵκανη νὰ καταπο-λεμήσῃ τὸν βασιλέα.

τοῖς ἐναντίοις· δηλ. εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Ἀθηνῶν, τῶν § 15
Θηβῶν, τῆς Κορίνθου καὶ τοῦ Ἀργον, οἱ δόποιοι παρευρίσκοντο εἰς τὰς Σάρδεις.— λόγοι = κενοὶ λόγοι, ἀνοησίαι.— ταῦτα· δηλ. αἱ προ-τάσεις τοῦ Ἀνταλκίδου.— συντίθεμαι = συνάπτω συνθήκην, συγκατα-τίθεμαι.— Λήμνου, Ἰμβρου καὶ Σκύρου· παλαιῶν ἀθηναϊκῶν κτή-σεων, εἰς τὰς ὅποιας ἦσαν ἐγκατεστημένοι κληροῦχοι Ἀθηναῖοι.— οἱ

τε Θηβαῖοι· δηλ ἐφοβοῦντο συνθέσθαι αὐτονόμους εἶναι τὰς πόλεις.—τὰς Βοιωτίας πόλεις· τὰς ὅποιας εἶχον καταστήσει σὺν τῷ χρόνῳ ἀπὸ ὁμοτίμων ὑποτελεῖς.—οὖ ἐπεθύμουν· ἡ ἀντωνυμία ἀναφέρεται εἰς τὸ κατωτέρῳ ἔχειν.—ώς Ἄργος ἔχειν· οἱ Ἄργεῖοι ἐγκαταστήσαντες φρουρὰν εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Κορίνθου, ἐθεώρουν τὴν Κόρινθον ἴδικήν των.—ἀτελῆς γίγνεται ἡ εἰρήνη = δὲν τελειώνει, δὲν γίνεται ἡ εἰρήνη.

§ 16 γίγνομαι μετά τινος = δέχομαι τὰς προτάσεις τινός.—ὅπως ἄν... προσδέοντο = ἵνα κατὰ τὸ δυνατὸν (*ἄν*) λάβωσιν ἀνάγκην, ἐπιθυμήσουν.—εἰρῆξε· ὁ Κόνων δραπετεύσας ἡ ἀποφυλακισθεὶς ὑπὸ τοῦ προσωρινοῦ διαδόχου τοῦ Τιρβάζου ἐν τῇ σατραπείᾳ τῆς Ἰωνίας Στρούθια, κατέφυγεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Κύπρου Εὐαγόραν, παρὰ τῷ δοποίῳ διαμένων ἀπέθανεν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Κεφ. 1, 25 - 36.

§ 25 - 26 κατέβη· διότι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὰ Σοῦσα, ἵνα διαπραγματευθῇ μετὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως τοὺς δόρους τῆς εἰρήνης.—Νικόλοχον· ὑπαρχον τοῦ Ἀνταλκίδου· διότι ὁ Ἀνταλκίδας εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ διορισθῇ ναύαρχος.—Ἴφικράτους καὶ Διοτίμου· Ἀθηναίων στρατηγῶν.—Περικότη· βιορείως τῆς Ἀβύδου· εἶχε λιμένα, εἰς τὸν δόπον ἥτο δυνατὸν νὰ κρυψῇ στόλος.—Δημαίνετον· ἀποσταλέντα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Ἰφικράτους.—τὴν ἐπὶ Προκοννήσου· δηλ. ὄδόν = πρὸς τὴν Προκ. ἡ δὲ Προκ. εἶναι νῆσος εἰς τὴν Προποντίδα (σημερινὴ νῆσος τοῦ Μαρμαρᾶ).—παραπλέω = προσπερνῶ πλέων.—τὰς ἀπὸ Συρακουσῶν· τὰ πλοῖα ἐστέλλοντο ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου, φύλου τῶν Σπαρτιατῶν.—καὶ Ἰταλίας· ἐκ Θουρίων τῆς Ἰταλίας.

§ 27 ὁ Κολλυτεύς· ἐκ τοῦ δήμου Κολλυτοῦ, ὁ δοποῖος ἔκειτο ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν· ὁ προσδιοισμὸς ἐτέθη πρὸς διάκοισιν ἐκ τοῦ Θρασυβούλου Στειρεώς, ὅστις πρὸ δλίγου εἶχε φονευθῆ εἰς τὴν Ἀσπενδον τῆς Παμφυλίας.—κελεύσας· ἐνν. τοὺς τριηράρχους.—προσπληρώσασθαι· δηλ. τοὺς ναύτας, τὰ πληρώματα.—εἴ τις (ναῦς) ἐνεδεῖτο· ἐνν. ναυτῶν.—ὑπ' ἀθυμίας = ἐπειδὴ ἔχασαν τὸ ἥθικόν των.

§ 28 Ἄριοβαρζάνους· ὅστις ἔλαβε τὴν θέσιν τοῦ Φαρναβάζου εἰς τὴν

σατραπείαν τῆς Αἰολίδος καὶ Μικρᾶς Φονγίας.— ἄγομαι γυναικα= νυμφεύομαι.— κατῆγε=ἱηνάγκαζε νὰ καταπλέουν.

πολλάς: ὑπὲρ τὰς 80.— ὡς πρότερον δηλ. κατὰ τὸν Πελοπον- § 29 - 30 νησιακὸν πόλεμον, ὅτε ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἐνίσχυε διὰ χοημάτων τοὺς Λακεδαιμονίους.— **πολιορκούμενοι** δὲ ἐκ τῆς Αἰγίνης ὑπὸ τῶν ληστῶν· οἱ Αἰγινῆται, ἀνέκαθεν ἔχθροι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἐνισχύμενοι ἥδη ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων συνελάμβανον τὰ ἐμπορικὰ σκάφη τῶν Ἀθηνῶν καὶ κατεκράτουν αὐτὰ καὶ τὰ φορτία των.— αὖ= ἔξ ἄλλου. — μόροα=; (3, § 15). — **Ορχομενῷ**: τῷ βοιωτικῷ (Βιβλ. Δ', 3 §, 15).— αἷς δὲ ἡ πάτιστον· ἐννοεῖ τὸν Φλειοῦντα καὶ τὴν Μαντίνειαν.— ἡ τῶν μηνῶν ὑποφορὰ=ἡ δικαιολογία περὶ τῶν ἐορτῶν τῶν μηνῶν· ἡ τῶν μηνῶν ὑποφορὰ οὐδὲν ἔτι σφᾶς ὠφελήσει· οἱ Λακεδαιμόνιοι προτιθέμενοι νὰ ἐπέλθουν κατὰ τῶν Ἀθηνῶν ἥ τῶν Θηβῶν ἐθεώρησαν ἀναγκαῖον νὰ καταστήσουν προηγουμένως ἀκίνδυνον διὰ τὴν Σπάρτην τὸ Ἀργος· ὅμεν ἐστράτευσαν ἐναντίον αὐτοῦ. Οἱ Ἀργεῖοι πρὸ τοῦ ἐπικρεμαμένου κινδύνου κατέψυγον εἰς σύνηθες δι' αὐτοὺς τέχνασμα· Ἰσχυρίσθησαν δηλαδή, ὅτι κατὰ τὴν περίοδον τῶν μηνῶν ἐκείνων διεξῆγον τὰς κοινὰς δωρικὰς ἐορτάς, αἵ διοῖαι ἐωρατάζοντο εἰς χρόνον διάφορον ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους δωρικῶν φύλων· ἥτο ἐπομένως ἀνόσιον νὰ ἐνεργήσουν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπίθεσιν ἐναντίον αὐτῶν.— **παρεῖναι**: κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὰς Σάρδεις.— τὰ βασιλέως σημεῖα=ἡ βασιλικὴ σφραγὶς (διὰ τῆς δποίας ἐπιστοποιεῖτο ἥ γνησιότης τοῦ βασιλικοῦ ἐγγράφου).

καὶ τῶν νήσων Κλαζομενάς: αἱ Κλαζομεναὶ — σημερινὰ Βουρ- § 31 λὰ — καὶ ἀρχὰς ἔκειντο ἐπὶ τῆς ξηρᾶς· ἀργότερον ἐκτίσθησαν ἐπὶ τίνος ἀπέναντι νήσου (πρὸς Β τῆς Ἐρυθραίας), τὴν διοίαν μετὰ ταῦτα ὁ Μ. Ἀλέξανδρος συνέδεσε δι' ἐπιχωματώσεως μὲ τὴν ξηράν.— **Κύπρου**: τῆς διοίας ἐβασίλευεν ὁ Εὐαγόρας. Ἐναντίον τοῦ βασιλέως τούτου ἐπολέμησεν ἐπὶ μακρὸν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ καταλάβῃ τὴν νῆσον.— **καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας**: τὸ διαφέρον τοῦ βασιλέως ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας τῶν ἐλληνικῶν πόλεων προήρχετο ἀπὸ πολιτικὸν ὑπολογισμόν· διὰ τῆς αὐτονομίας δηλαδὴ ἐξεμηδενίζετο ἡ μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἡγεμονία τῆς Σπάρτης.— **πλὴν Λήμνου καὶ Ἰμβρου καὶ Σκύρου**: διότι ἐθεωρήθησαν ὡς ἐδάφη καθαρῶς ἀθηναϊκά (Βιβλ. Δ', κεφ. 8, § 15).— μετὰ τῶν ταύτα βουλομένων· δηλ. τῶν δεχομένων τοὺς ὄρους τῆς προτεινομένης συνθήκης, ἥτοι τῶν Σπαρτιατῶν.

§ 32 ὕμνυσαν· συνελθόντες, φαίνεται, εἰς τὴν Σπάρτην.— ὑπὲρ πάντων τῶν Βοιωτῶν· τοῦτο ἐσήμαινεν, ὅτι οἱ Θηβαῖοι δὲν ἤσαν διατεθεῖμένοι νὰ ἀφῆσουν αὐτονόμους τὰς βοιωτικὰς πόλεις.— ὁ Ἀγησίλαος· ως ἐκτελεστὴς τῶν ὅρων τῆς συνθήκης.— τὸ βασιλέως γράμμα = τὸ ἔγγραφον τοῦ βασιλέως.— ταῦτα· δηλ. ὄμνύναι αὐτονόμους είναι καὶ μικρὰν καὶ μεγάλην πόλιν.— αὐτοῖς· ἐννοεῖ ἐκείνους, παρὰ τῶν δοπίων εἶχον λάβει τὴν ἐντολήν.

§ 33 διὰ τὴν πρὸς Θηβαίους ἔχθραν· Βιβλ. Γ', 4, § 3 - 4.— ἐθύετο· δηλ. τὰ διαβατήρια =; (Βιβλ. Γ', 4, § 3 - 4).— εἰς τὴν Τεγέαν· πόλιν τῆς Ἀρκαδίας, συνήθη τόπον συγκεντρώσεων τῶν συμμάχων τῆς Σπάρτης ἐν Πελοποννήσῳ.— τῶν ἵπτέων· ἐνν. τινάς.— κατὰ τοὺς περιοίκους = εἰς τὰς πόλεις τῶν περιοίκων, τῶν πέροιξ (τῆς Τεγέας) οἰκούντων.— ἐπισπεύσοντας· δηλ. αὐτούς.— ἔνεναγούς· Βιβλ. Δ', 2, 19.

§ 34 οἱ δ' αὖ Κορίνθιοι· εἰς τὴν Κόρινθον κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐπεκράτουν οἱ ἔχθροι τῶν Λακεδαιμονίων δημοκρατικοί.— οὐκ ἔξεπεμπτον τὴν τῶν Ἀργείων φρουράν· Βιβλ. Δ', κεφ. 8, § 15 «ώς "Ἀργος ἔχειν».— καὶ τούτοις· δηλ. εἰς τοὺς Κορινθίους καὶ Ἀργείους.— προείπε· τοῦ προαγορεύω = δηλῶ ἀπεριφράστως.— τοῖς μέν· δηλ. εἰς τοὺς Κορινθίους.— τοῖς δέ· εἰς τὴν φρουρὰν τῶν Ἀργείων.— αὐτὸς ἐφ' ἐαυτοῦ γίγνομαι = ἀποκτῶ τὴν ἀνεξαρτησίαν μου.— οἱ σφαγεῖς· νοοῦνται οἱ ἐκ τῶν Κορινθίων δημοκρατικοί, οἱ δοπίοι κατέσφαξαν εἰς τὴν ἀγορὰν τοὺς ἀριστοκρατικοὺς (Βιβλ. Δ', 4, § 1).— μεταίτιος τινος = ὁ συναίτιος, συνένοχός τινος.— τοῦ ἔργου· δηλ. τῆς σφαγῆς.— αὐτοὶ γνόντες = οἰκειοθελῶς.— οἱ ἄλλοι πολιῖται· δηλ. οἱ οὐδέτεροι, οἱ μὴ ἀνήκοντες μετὰ φανατισμοῦ εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην μερίδα.— καταδέχομαι τινα = δέχομαι τινα ἐπιστρέφοντα εἰς τὴν πατρίδα.— τοὺς πρόσθεν φεύγοντας· φαίνεται, ὅτι εἰς παράρτημα τῆς συνθήκης ἀνεγράφετο ὁ ὅρος νὰ δεχθοῦν αἱ πόλεις τὴν ἐπιστροφὴν τῶν διὰ πολιτικοὺς λόγους ἔξοφίστων.

§ 35 τὰ πεζὰ στρατεύματα· τὰ δοπία ἤσαν συγκεντρωμένα περὶ τὴν Κόρινθον (πρβλ. § 29 - 30) καὶ εἰς τὴν Κύπρον, ὅπου ἐβοήθουν τὸν Εὐαγόραν πολεμοῦντα κατὰ τῶν Περσῶν.— καὶ τὰ ναυτικά· οὕτως δὲ περισκὸς στόλος ἀπομείνας ἀνενόχλητος ἐστράφη κατὰ τοῦ Εὐαγόρου καὶ ἐπέβαλεν ἐπὶ τῆς Κύπρου τὴν συγκυριαρχίαν τοῦ βασιλέως.— τὸν ὕστερον· δηλ. τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον· τὸν ὕστερον . . .

τῆς καθαιρέσεως = τὸν κατόπιν, τὸν ἐπακολουθήσαντα τὴν κατακρήμνισιν (Βιβλ. Δ', 8, § 12 - 13).

ἀντιρρόπως πράττω τινὶ = διατελῶ ἐν ἴσορροπίᾳ δυνάμεων § 36 πρός τινα. — τοῖς ἔναντίοις δηλ. τοῖς συνησπισμένοις συμμάχοις (^o Αθηναίοις, Θηβαίοις, Ἀργείοις, Κορινθίοις). — ἐπ' Ἀνταλκίδου· ἡ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη ὑπεγράφη καὶ ἤρχισε νὰ ἐκτελῆται τὸ 387 π. X. Οἱ ὅροι αὐτοῖς ἔχαράχθησαν ἐπὶ λιμίνων στηλῶν, αἱ δποῖαι ἔξετέμησαν εἰς τὰ πανελλήνια ἵερὰ πρὸς εὐρυτέραν δημοσιότητα. — προστάτης· ἔνταῦθα = ἐκτελεστής καὶ φρουρός. — πράττω = ἐπιτυγχάνω, ἔξασφαλίζω. — προσέλαβον σύμμαχον Κόρινθον· διότι ἥδη τὴν ἀρχὴν ἐν Κορίνθῳ ἀνέλαβον οἱ φύλοι αὐτῶν ἀριστοκρατικοί. — αὐτονόμους... τὰς Βοιωτίας πόλεις ἐποίησαν· οὗτω ἔξησθέντες τὴν δύναμιν τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν Θηβαίων.

Κεφ. 2, 24 - 32, 35 - 36. 4, 1.

ἐκ δὲ τούτου· μετὰ τὴν ἀπόφασιν δηλαδή, τὴν ὅποιαν ἔλαβον 2 § 24 οἱ Λακ. νὰ στείλουν βοήθειαν εἰς τὰς παρὰ τὴν χερσόνησον τοῦ Ἀθω πόλεις Ἀκανθὸν καὶ Ἀπολλωνίαν ἔναντίον τῆς γείτονός των Ὁλύνθου, ἡ ὅποια ἐπεζήτει νὰ ὑπαγάγῃ αὐτὰς εἰς τὴν κυριαρχίαν της. Τὴν βοήθειαν αὐτὴν είχον ζητήσει διὰ πρεσβείας οἱ Ἀπολλωνιάται καὶ Ἀκάνθιοι παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων (383 π. X.) ὡς ἐποπτῶν τῆς Ἀνταλκίδειου εἰρήνης. — Σκιρίται· ἐκλεκτὸν σῶμα τοῦ Σπαρτιατικοῦ στρατοῦ. — μέτειμι = ἔχομαι κατόπιν. — Θράκης χωρία· Θράκη ἐκαλεῖτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα μέγα μέρος τῆς κεντρικῆς Μακεδονίας καὶ ὀλόκληρος ἡ ἀνατολική. — Ποτείδαιαν· πόλιν τῆς Χαλκιδικῆς ἐπὶ τοῦ στενοῦ Ἰσθμοῦ, δ ὅποιος συνδέει τὴν χερσόνησον Παλλήνην μετὰ τῆς στερεᾶς. — ἐκείνων· δηλ. τῶν Ὁλυνθίων.

στασιάζω = εὑρίσκομαι εἰς ἐσωτερικὰς ταραχάς· στασιαζόντων § 25 - 27 τῶν Θηβ.· μετὰ τὴν Ἀνταλκίδειον εἰρήνην διελύθη ἡ βοιωτικὴ δμοσπονδία καὶ τὴν ἀρχὴν ἀνέλαβον εἰς τὰς Θήβας οἱ ἀριστοκρατικοί, φύλοι καὶ σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων. — πολεμαρχοῦντες· τὴν ἀνωτάτην ἔξουσίαν εἰς τὰς Θήβας πρὸ τῆς Ἀνταλκίδειου εἰρήνης είχον οἱ 11 βοιωταρχοί· μετὰ τὴν διάλυσιν ὅμως τῆς βοιωτικῆς δμοσπονδίας ἀνώτατοι ἀρχοντες ἦσαν οἱ πολέμαρχοι. — διάφορος = πολιτικὸς ἀντίπαλος. — ἐταιρεία = πολιτικὸν συγκρότημα, φατρία. — είσοικειόματισμαί τινι = γίνομαι οἰκεῖος, συνάπτω στεγάς σχέσεις πρός τινα. —

ύπουργέω -ώ τινί τι = προσφέρω εῖς τινά τι.— ἐγώ· ώς πολέμιαρχος.— εἰμί ύπό τινι = περιέρχομαι εἰς τὴν ἔξουσιαν τινός.— ἀποκεκήρυκται = ἔχει ἀπαγορευθῆ διὰ κῆρυκος (λόγῳ τῆς ὑφισταμένης εἰρήνης).— **"Ολυνθον"** ἀξιολογωτάτην τότε πόλιν τῆς Χαλκιδικῆς μεταξὺ τῶν χερσονήσων Παλλήνης καὶ Σιθωνίας.

§ 28 - 29   ἀνακουνφίζομαι = ἔρεθίζεται τὸ πνεῦμα μου, παίρνονυν ἀέρα τὰ μυαλά μου, δπως λέγομεν σήμερον.— λογιστικὸς = ὁ ἴκανὸς νὰ ὑπολόγιζῃ τὰς συνεπείας τῶν πράξεων του.— ὄμολογῷ τι = δίδω τὴν συγκατάθεσίν μου εἰς τι.— προοριζόμησαι (τοῦ προοριμά··ω) ἐνν. τὸ στρατευμα = νὰ κινήσῃ τὸ στράτευμα πρὸς τὰ ἐμπρός.— ἡγοῦμαι τινι = γίνομαι διδηγός τινος.— ἐν τῇ Καδμείᾳ: δηλ. εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Θ., δπου ἐγίνοντο αἱ συνεδριάσεις τῆς βουλῆς.— θεσμοφοριάζω = τελῶ τὴν ἕօρτὴν τῶν Θεσμοφορίων. 'Η ἕօρτη αὕτη ἐτελεῖτο κατ' Ιουνίουν ύπὸ γυναικῶν μόνον πρὸς τιμὴν τῆς θεσμοφόρου Δήμητρος ώς προστάτιδος τοῦ γάμου καὶ ἐπομένως τῆς κοινωνικῆς τάξεως.— βαλανάγραν· ἥ β. ἥτο ἐργαλεῖον, διὰ τοῦ δποίου ἥγρευνον, δηλ. ἐπιαναν καὶ ἀφήρουν ἀπὸ τὸν μοχλὸν τὴν βάλανον, τουτέστι τὸ σιδήριον τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸν μοχλὸν διὰ τὸ κλείσιμον τῆς θύρας.— παρίημί τινα = ἐπιτρέπω εἰς τινα τὴν εἴσοδον.

§ 30 - 31   δστις μὴ πολέμου ἔρξ· ύπαινίσσεται τοὺς δημοκρατικοὺς φίλους τοῦ Ισμηνίου, οἱ δποῖοι ἥθελον νὰ βοηθήσουν τοὺς Όλυνθ. καὶ ἐπομένως νὰ πολεμήσουν κατὰ τῶν Λακ.— ώς πολεμοποιοῦντα· δ Ἱσμ. κατηγορεῖται, δτι προσπαθεῖ νὰ προκαλέσῃ πόλεμον κατὰ τῶν Λακ.— ἐνθα εἰρηται· εἰς τὸ δεσμωτήριον.— οίκαδε = εἰς τὰς οἰκίας των.— μάλιστα τριακόσιοι· τὸ μάλιστα μετ' ἀριθμητικῶν = περίπου.

§ 32   Αγησύλαος· ἐξ δσων λέγει δ Ἀγ. συνάγεται τὸ συμπέρασμα, δτι αὐτὸς εἰχεν ἐμβάλει εἰς τὸν Φ. τὴν ἰδέαν νὰ καταλάβῃ τὴν Καδμείαν.— αὐτοσχεδιάζω = ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας ἐνεργῶ.

§ 35 - 36   κρίσιν ποιοῦμαί τινι = δικαῖω τινά.— ξένος = φίλος (ἐκ φιλοξενίας) διότι δ Ἱσμηνίας είχε σταλῆ ώς πρεσβευτὴς εἰς τὴν Περσίαν, διὰ νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν φιλίαν τοῦ μεγάλου βασιλέως.— μετειληφώς ειη· Βιβλ. Γ', κεφ. 5, § 1 - 2.— μεγαλοπράγμων = δ συλλαμβάνων μεγάλα σχέδια.— κακοπράγμων = ἐπιβλοβής.

4 § 1   ἐκολάσθησαν· κυρίως διὰ τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης, τὴν δποίαν θὰ ἔδωμεν κατωτέρω.— κρατοῦμαι ύπό τινος = νικῶμαι ύπὸ τινος.

BIBLION EKTON

Κεφ. 4, 1 - 16

ἐκ τούτου· μετὰ τὴν ἀρνησιν τῶν Θηβαίων νὰ ὑπογράψουν τὴν § 1 - 2 διεῖ ἐνεργειῶν τῶν Ἀθηναίων συναφθεῖσαν ἐν Σπάρτῃ εἰρήνην μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων.— ἐκ τῶν πόλεων· τῆς Κεφαλληνίας καὶ Ἀκαρνανίας.— **Κλεόμβροτον**· τὸν νεώτερον υἱὸν τοῦ τέως βασιλέως τῆς Σπάρτης Παυσανίου· οὗτος ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον (380 π. Χ.) μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του βασιλέως Ἀγησιπόλιδος, συμβάντα ἐν Μακεδονίᾳ, καθ' ὃν χρόνον ἐπολέμει πρὸς τοὺς Ὀλυνθίους.— τὰ οἶκοι τέλη· Βιβλ. Γ', 2, 6 - 7.— **ἀφίοιεν**· κατὰ τὰ βαρύτονα ἀντὶ ἀφιεῖν.

οὐχ ὅπως... ἀφιέντας=ὅχι μόνον, ὅτι δὲν ἀφηνον.— ἢ = ἐκεῖ § 3 ὅπου.— **Θίσβαι**· χωρίον πλησίον τῶν Θεσπιῶν.— **Κρεῦσιν**· Βιβλ. Δ', 5, 9 - 10.— ἐν **Λεύκτροις**· ταῦτα ἔκειντο ἐπὶ δασώδους πεδιάδος μεταξὺ Πλαταιῶν καὶ Θεσπιῶν.

διαλείπω=ἀπέχω.— **οὐδένας**· ἐνν. ἄλλους.— **Κυνὸς κεφαλαί**· § 4 - 5 τοποθεσία τῆς Βοιωτίας πλησίον τῶν Θηβῶν. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν παρέμεινεν ἐπὶ 16 ἡμέρας ὁ Κλεόμβροτος ἀδρανῶν, ὅτε τὸ 378 ἐστάλη διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τῶν Θηβαίων.— **ἀπεκρούσθης τῆς ἐμβιολῆς**· διότι κατὰ τὴν δευτέραν αὐτὴν ἐμβιολὴν δὲν κατώρθωσε νὰ περάσῃ τὸν Κιθαιρῶνα.— **ἀκτέον** (ἄγω)· δηλ. τὸ στράτευμα.— **ῶσπερ λέγεται**· λόγῳ τοῦ ὅτι δὲν εἰχε βλάψει τὰς Θήβας κατὰ τὰς προηγουμένας εἰσβολάς του εἰς τὴν Βοιωτίαν.

οἱ προεστῶτες· δηλ. οἱ βοιώταρχοι.— **ἄτε πεφευγότες**=ἔπειδὴ § 6 - 7 πράγματι...— **πολλοὶ αὐτῶν**· οἱ δημοκρατικοί.— **Ἡράκλειον** = ναὸς τοῦ Ἡρακλέους.— **μὲν δὴ**=πάντως.— **τῶν προεστηκότων**· κυρίως τοῦ Ἐπαμεινῶνδου.

τάναντία = ἐναντίως, ἀνάποδα.— **κατορθοῦμαι** = εὐδοῦμαι, § 8 - 9 ἔρχομαι εὔνοϊκά.— **ὑποτινόντων**· δηλ. τῶν στρατιωτῶν.— **τῶν εἰς ἀγορὰν παρεσκευακότων**· ἐννοεῖ τοὺς μικρεμπόρους, οἱ διοῖοι ἡκολούθουν τὸ στράτευμα.— **τῶν οὐ βουλομένων μάχεθαι**· κυρίως τῶν Θεσπιέων.— **μετὰ τοῦ Ἱέρωνος**· δηλ. τοῦ Σπαρτιάτου ἀρχηγοῦ τῶν μισθοφόρων.— **Ἡρακλεῶται**· ἀποικοί τῶν Λακεδαιμονίων ἐγκατεστημένοι πλησίον τοῦ Σπερχειοῦ.— **έπιστρέφω τινὰ**=τρέπω τινὰ

εἰς φυγήν.— ἀθρόος=πυκνός.— τοῦ μεταξύ· δηλ. τοῦ χώρου μεταξὺ τῶν δύο ἀντιπάλων παρατάξεων.

§ 10 · 11 μελετῶ· ἐπὶ στρατεύματος=ἀσκοῦμαι.— πονηρὸς=ἀθλιος καὶ ἐλεεινός.— ὁ συντεταγμένος=ὅ καταγεγραμμένος εἰς τὸ σῶμα τοῦτο.— ἐκ τοῦ παραχρῆμα=ἐκείνην τὴν στιγμήν, χωρὶς προηγουμένην ἀσκησιν.

§ 12 φάλαγξ=τὸ πεζικόν.— εἰς τρεῖς=εἰς μέτωπον τριῶν ἀνδρῶν.— τὴν ἐνωμοτίαν· δλος ὁ σπαρτιατικὸς στρατὸς διηρεῖτο εἰς ἑξ μόρας— τάγματα—, ἐκάστη τῶν ὅποιων εἶχε δύναμιν 400 ἀνδρῶν. Ἡ μόρα πάλιν ὑποδιῃρεῖτο εἰς τέσσαρας λόχους, ἐκαστος δὲ λόχος συνέκειτο ἐκ τεσσάρων πεντηκοστύων καὶ ἐκάστη πεντηκοστὺς ἐκ τεσσάρων ἐνωμοτιῶν. Ἡ ἐνωμοτία παρετάσσετο εἰς τρεῖς στίχους, ἐκαστος τῶν ὅποιων εἶχε βάθος 12 στρατιωτῶν. Κατὰ ταῦτα ἡ ἐνωμοτία περιελάμβανε δύναμιν 36 ἀνδρῶν.— ἄγειν=τάττειν.— τοῦτο δέ=οὗτο δέ.— συμβαίνειν· ἐκ τοῦ ἔφασαν = ἔλεγον, δτι καταντῷ (νὰ ἔχῃ ἡ φάλαγξ).— ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδων συνεστραμμένοι ἥσαν = ἥσαν συμπεπυκνωμένοι (=συντεταγμένοι) εἰς βάθος πεντήκοντα ἀσπιδοφόρων.— εὐχείρωτος· ἐπειδὴ αἱ πτέρυγες αὐταὶ ἀπετελοῦντο ἀπὸ συμμάχους τῶν Λακ., οἱ ὅποιοι καὶ ἡκολούθουν καὶ ἐπολέμουν χωρὶς προθυμίαν.

§ 13 ἄγειν· ἀμετάβ. — συμβάλλομαι=συμπλέκομαι. — ως = δτι. — οὐ γάρ ακλ.: ἐπεξήγησις.— ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δτε δηλ. ἐπληγώντεο δ Κλεόμβροτος.

§ 14 περὶ δαμοσίαν· ἵδε Βιβλ. Δ', 5, § 7.— ἵπποι· τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς.— οἱ συμφορεῖς = οἱ ὑπασπισταί.— ὄχλος=ἡ πυκνὴ τάξις τῶν ἀντιπάλων.— ἀναχωρῶ=ὑποχωρῶ εἰς τὴν ἀρχικὴν θέσιν μου.— οἱ τοῦ εὐωνύμου ὄντες τῶν Λακ.=οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τῶν Λ. (δηλ. οἱ σύμμαχοι).— ἐγκλίνω=τρέπομαι εἰς φυγήν.— τίθεμαι τὰ δπλα=; (Βιβλ. Γ', 1, 23).— ὄρθιον=ἀνωφέρεια.— ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς ἀναιροῦμαι = περισυλλέγω καὶ μεταφέρω πρὸς ταφὴν τοὺς νεκροὺς κατόπιν ἀνακωχῆς.

§ 15 ἐπικαιριώτατοι· οὗτοι καλοῦνται τὰ σπουδαιότερα πρόσωπα ἐν τῷ στρατεύματι· ἵσως πρόκειται περὶ τῶν πολεμάρχων.— ἐπεμφαν· περὶ σπονδῶν· τοῦτο ἀπετέλει διολογίαν ἡττης. Ἡ ἡττα δὲ αὕτη, ἡ ὅποια ὠφείλετο εἰς τὴν στρατηγικὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Ἐπαμεινώδους, τὸν ὅποιον δὲν δυνομάζει δ Ξενοφῶν, ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν ἡγεμο-

νίαν τῆς Σπάρτης ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπετέλεσε τὴν ἀπαρχὴν τῆς προσωρινῆς ἀκμῆς τῶν Θηβῶν.

εἰς Λακεδαιμονα· ἐνν. πεμφθείς.—γυμνοπαιδιῶν· αἱ γυμνοπαι· § 16 δίαι ἦσαν ἐτησίᾳ ἕορτὴ διαρκείας 10 ἡμερῶν. Κατ’ αὐτὴν παῖδες τῶν Σπαρτιατῶν ἔχόρευον γυμνοὶ καὶ ἔξετέλουν διαφόρους γυμναστικὰς ἀσκήσεις πέριξ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Καρνείου Ἀπόλλωνος.—**τῆς τελευταίας·** ἐνν. ἡμέρας.—ἐνδον· δηλ. εἰς τὸ θέατρον.—**ἀποδίδωμι τὰ ὄνόματα = ἀνακοινῶ τὰ δν.**—**ἔστι·** μετ’ ἀπαρεμφ. = εἶναι δυνατόν.—**ὁ προσήκων = δ συγγενῆς.**—**λιπαρὸς = λαμπρός, περιχαρής.**—**ἀναστρεφομένους — περιμόντας·** δηλ. εἰς τὴν ἀγοράν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Κεφ. 5, 1 - 27.

ταῦτα· δηλ. ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἐπαμεινώνδου εἰς πρεσβείαν τῶν § 1 - 3 ἀρκαδικῶν πόλεων, ἡ δοπία ἔζήτει ἀνάκλησιν τοῦ ἐν Ἀρκαδίᾳ Θηβαίου ἀρμοστοῦ καὶ θανάτωσιν αὐτοῦ. Τὴν αἵτησιν ταύτην ὑπέβαλον αἱ ἀρκαδικαὶ πόλεις, ἐπειδὴ ὁ ἀρμοστής, δυσαρεστηθεὶς διότι οἱ Ἀρκάδες συνῆψαν εἰδήνην μετὰ τῶν Ἡλείων, πρὸς τοὺς δοπίους εὐφρίσκοντο εἰς πόλεμον, συνέλαβε καὶ ἐκράτησε δεσμίους ἔξεχοντας Ἀρκάδας, τοὺς δοπίους ἀργότερον ἀπέλυσεν. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἐπαμεινώνδου ὑπῆρξεν ὠμῇ. Εἴπε δηλ. ὅτι ὁ Θηβαῖος ἀρμοστὴς ἐνήργησεν δρυότερον, ὅτε συνέλαβε τοὺς ἄνδρας, παρὰ ὅταν τοὺς ἀπέλυσε. Συγχρόνως ἐδίήλωσεν, ὅτι θὰ εἰσβάλῃ αὐτοπροσώπως εἰς τὴν Ἀρκαδίαν.—**τὸ κοινὸν τῶν Ἀρκάδων =** ἡ ἀρκαδικὴ ὅμοσπονδία.—**τί... παρασκευάζονται =** διατί...—**ἐπάριτοι·** ἐκλεκτὸν τάγμα στρατιωτῶν τῆς ἀρκαδικῆς ὅμοσπονδίας.—**αὐτόθεν =** συγχρόνως, εὐθὺς ἔξι ἀρχῆς.—**διαπράττομαι περὶ τινος =** συνεννοοῦμαι, συμφωνῶ περὶ τινος.—**ἔκαστοι =** ἔκαστος λαός.

Ἀλεξάνδρον· τυράννου τῶν Φερῶν, ὁ δοπίος εἶχεν ἡττηθῆ ὑπὸ § 4 - 5 τῶν Θηβ. καὶ συμμαχεῖ ἐκὼν ἄκων μετ’ αὐτῶν.—**τῶν ἐναντίων αὐτῷ·** ἀντίπαλοι πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἦσαν οἱ πολῖται θεσσαλικῶν πόλεων, οἱ δοπίοι συνεμάχουν μὲ τοὺς Θηβ. —**ὑπάρχω τινὶ =** εἶμαι πρόθυμος νὰ προσφέρω τὰς ὑπηρεσίας μου εἰς τινα.—οἱ τὰ σφέτερα φρονοῦντες· δηλ. οἱ δημοκρατικοί.—**Ἄσεᾶται καὶ Παλλαντιεῖς·** οἱ κάτοικοι

τῆς Ἀσέας, χωρίου ἐν Μαντινείᾳ, καὶ τοῦ Παλλαντίου κειμένου δυτικῶς τῆς Τεγέας.— ἡ ναγκάζοντο· νὰ τοὺς ἀκολουθοῦν.

§ 6 ἐπιρρόννυμι=τονώντω τὸ ἥθικόν.— ώς δὲ συνελόντι εἰπεῖν = ως δ' ἔστι μοι εἰπεῖν συνελόντι = διὰ νὰ εἴπω ἐν συντομίᾳ.— ὅ, τι = καθ' ὅ, τι, εἰς ὅ, τι δήποτε.— ὁ μοφρονοῦντες· ἐνν. αὐτῷ.

§ 7 ἀπογιγνώσκω = ἀπελπίζω, ἐγκαταλείπω τὴν ἰδέαν.

§ 8 ἐλλείπω = ὑστερῶ.— καὶ τοῖς πολ... ὅ, τι πράττοιτο = καὶ τοὺς ἔχθροὺς ἐνέβαλλεν εἰς μεγαλυτέραν ἀμφιβολίαν δι' ὅ, τι ἐσχεδίαζε νὰ πράξῃ.— εὔπορος = εὔκολος.— κρείττων = ἀνώτερος ἀριθμητικῶς.— χωρίοις = διὰ τῆς κατοχῆς (ἰσχυρῶν) θέσεων.— ἐξάγομαι = παρασύρομαι.

§ 9 - 10 εἰ δὲ μή· ἐνν. πράττοι τι.— Πελλήνη· θέσις τῆς Λακωνικῆς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ δοπία ὁδήγει εἰς Ἀρκαδίαν.— παραγγέλλω = δίδω (τὰς ἀναγκαίας διὰ τὴν πορείαν) διαταγάς.— θεία μοῖρα = θεία πρόνοια.— νεοττιὰ = φωλεύν νεοσσῶν καὶ αὐτοὶ οἱ νεοσσοί.— ἔφθη· τοῦ φυτάνω.— διατάττομαι = λαμβάνω κατάλληλον θέσιν.— ἐν Ἀρκαδίᾳ· δηλαδὴ εἰς τὴν Μαντίνειαν, ὅπου ἦσαν συγκεντρωμένοι οἱ ἔχθροι τῶν Θηβαίων.

§ 11 - 13 ἴσοπέδον = διμάλὸν ἔδιφος.— μαχεῖσθαι· ἐνν. ἔμελλον.— ταύτη· ἐπίρρ. = εἰς αὐτὸ τὸ μέρος.— οὐδ' ὅπου γε μηδέν... ὄντες = οὔτε εἰσήρχοντο ἐκεῖ, ὅπου κανὲν κέρδος δὲν ἐπόκειτο νὰ ἔχουν μαχόμενοι, ὄντες πολλοὶ ἐναντίον διάγων.— κατέβαινε καὶ οὐκ ἀνέβαινεν· διότι ἡ Σπάρτη ἦτο ἐν μέρει μὲν ἐπίπεδος, ἐν μέρει δὲ βουνώδης.— τὸ ἐντεῦθεν γενόμενον = ώς πρὸς τὰ μετὰ ταῦτα γεγονότα.— αἰτιᾶσθαι = λέγειν αἴτιον εἶναι.— ἀπονενοημένος = ἀπηλπισμένος.— οὐδεὶς ἀν ὑποσταί τοῖς ἀπ. = κανεὶς δὲν ἡμιπορεῖ νὰ ἀντισταθῇ κατὰ τῶν ἀπηλπισμένων.— Ἀρχίδαμος· νεαρὸς υἱὸς τοῦ Ἀγησιλάου.— κώλυμα· πιθανῶς πρόκειται περὶ χαράδρας.— ὅρμιον = ἀνωφερῆς ἀτραπός.— ἐνταῦθα· χρονικόν.— πῦρ πνέω· ἐπὶ λυσσωδῶς μαχομένων πολεμιστῶν = βγάζω φωτιὲς ἀπὸ τὸ στόμα μου.— οἱ νενικηκότες Λακ.· εἰς τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην.— παντὶ = κατὰ πάντα.— ὑπερδέξια χωρία =; (Βιβλ. Δ', 2, § 13 - 15).— δέχομαι· εἰς τὴν στρατιωτικὴν γλῶσσαν = ἀνθίσταμαι.— οἱ ἐνδοθεν· οἱ ἔνδον.— πορρωτέρω τοῦ καιροῦ = πέραν τοῦ δέοντος.— περιγράφεται τι = ἔχει προδιαγραφῆ τι.

§ 14 οἱ Ἀρκάδες· ἐνν. οἱ συγκεντρωμένοι εἰς τὴν Μαντίνειαν.— ἄλ-

λως τε καὶ = καὶ μάλιστα. — εὔτυχῶ· ἐπὶ στρατοῦ = νικῶ. — προσκαρτερέω - ὡ = ὑπομένω μὲν θάρρος καὶ τὰς νέας ταλαιπωρίας. — ἔξω· δηλ. τῶν τειχῶν, εἰς τὴν ὕπαιθρον. — σίτου συγκομιδῆς οὕστης· ἐκ τούτου συνάγεται, ὅτι ἡ ἐπιδρομὴ κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἔγινε περὶ τὰ μέσα Ίονίου.

ἱπτεῖς· ἀργότερον ἐστάλησαν καὶ 6000 πεζοί. — Κλεωνάς· πόλιν § 15 μεταξὺ Κορίνθου καὶ Ἀργούς. — εἶναι· ἡ ἔξαρτησις ἐκ τοῦ νοούμενου ἔλεγον. — ἀνάριστος = ἀπρογενμάτιστος.

οἵ = οὗτοι γάρ. — δυστυχήματος· φαίνεται ὅτι συνεκρούσθησαν § 16 - 17 πρὸς τοὺς Κορινθίους, οἵ δποῖοι τηροῦντες οὐδετερότητα εἰς τὴν παροῦσαν δῆξιν θὰ ἐπεχείρησαν νὰ ἐμποδίσουν τὴν δίοδον τοῦ ἵππου. — Εκ τῆς συγκρούσεως, ἡ δποία ἐπηκολούθησεν, εἶναι προφανές, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι θὰ εἶχον ἀπωλείας. — ως εἴδον τάχιστα = εὐθὺς ὡς εἴδον. — συνέρρεαξαν =; (Βιβλ. Δ', 3, 18 - 19). — οὐδὲν οὔτως βραχὺ ὅπλον εἶχον· ἐχρησιμοποίησαν δηλαδὴ ὅλα τὰ ὅπλα των καὶ αὐτὰ τὰ ἀγχέμαχα (ξίφη, μαχαίρας κλπ.) πολεμοῦντες ἐκ τοῦ συστάδην. — φούντος ἔξικνοῦντο ἀλλήλων = διὰ τοῦ ὅποίου (= ὥστε) νὰ μὴ ἐκτυπήθησαν ἐκατέρωθεν.

όλιγων ἡμερῶν = ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν. — ἔξήκει ὁ χρόνος = § 18 τελειώνει διὰ τὴν ἐκστρατείαν προκαθωρισμένος χρόνος. — λυμαίνομαι τινι = φθείρω, ἀμιανώνω τι. — συνίσταμαι = συνασπίζομαι. — παρέρχομαι = ἀπέρχομαι. — ἀναλύω = ἐξαλείφω.

ώς = ὥστε. — ἀποκάμνω πόνον = ἐξαντλοῦμαι ὑπὸ τοῦ κόπου. — § 19 - 20 ἐπεγράφοντο ὁπαλα = ἐξωγράφιζον ἐπὶ τῶν ἀσπίδων ὁπαλα (ώς σύμβολα τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἐπομένως τῶν Θηβαίων, οἵ δποῖοι τὸν ἐθεώρουν προστάτην). — λαμπρύνω = στιλβώνω.

ἔξηγαγεν· ἐκ τῆς Τεγέας. — σαφηνίζω = καθιστῶ φανερόν. — § 21 - 22 ἐδόκει· τοῖς πολεμίοις. — ἄγω τὴν συντομωτάτην = βαδίζω διὰ τῆς συντομωτάτης ὁδοῦ. — ἥγονται· ἀμετάβ.= πορεύομαι. — τὰ πρὸς ἐσπέραν δρῃ· τὸν Μαίναλον. — ἐκτείνω τὴν φάλ. = ἀναπτύσσω τὸ μέτωπον τῆς φ. — ὑπὸ τοῖς ὑψηλοῖς· ἐνν. χωρίοις = ὑπὸ τοὺς ὑψηλοὺς (= ὁρεινοὺς) τόπους. — εἰκάζομαι = δίδω τὴν ὑπόνοιαν, τὴν ἐντύπωσιν. — λύω = παραλύω. — τὴν ἐν ταῖς συντάξεσιν (παρασκευὴν) = τὴν παράταξιν (αὐτῶν). — παράγω = μεταφέρω στρατιώτας ἐκ τῶν ὅπισθεν εἰς τὰ πλάγια. — ἐπὶ κέρως = εἰς μακρὰν γραμμήν, στήλην. — τὸ περὶ ἔαυτὸν, ἔμβολον· δηλ. τὴν ἀριστερὰν πτέ-

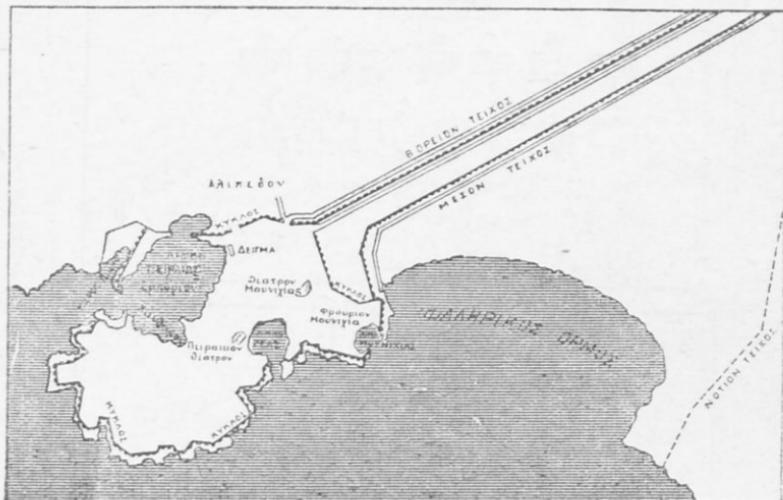
ρυγα τῆς παρατάξεως, τὴν ὅποιαν κατέλαβον οἱ Θηβαῖοι καὶ διὰ τῆς δποίας ἐνήργησε τὴν ἔφοδον, ὅπως εἰς τὴν μάχην τῶν Λεύκτων. — πεισομένοις² τοῦ πάσχω.

§ 23 - 24   **ἀντίπρωφος** = ὁ ἔχων τὴν πρῷφαν ἐστραμμένην πρός τινα· ἐπὶ στρατοῦ = ὁ παρατεταγμένος εἰς μικρὰν μετωπικὴν γραμμὴν καὶ μέγα βάθος εἰς σκῆμα σφηνὸς (λοξὴ φάλαγξ). **δῆτη** = εἴ πη. — διαιώπτω = ἐπιφέρω ὁῆγμα. — καὶ γὰρ δὴ = καὶ πράγματι. — τῷ ἴσχυροτάτῳ δηλ. διὰ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, ὅπου οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ Ἀρκάδες. — τὸ ἀσθενέστατον³ τὸ δεξιόν, ὅπου οἱ Ἀργεῖοι. — πόρρωφ ἀφίστημι = παραμερίζω, τάσσω ὅπισθεν. — **βάθος** = ὡς πρὸς τὸ βάθος. — ἐφεξῆς = τὸν ἔνα κατόπιν τοῦ ἄλλου παρέταξαν δηλ. τοὺς ἵππεῖς εἰς βάθος 8 - 10 ἀνδρῶν χωρὶς νὰ ἀφήσουν μεταξύ των κενά, τὰ ὅποια θὰ ἥδυνατο νὰ καταλάβῃ ἐλαφρὸν πεζικόν. — ἄμιτποι πεζοὶ = πεζικὸν ἀναμεμειγμένον μὲ ἵππεῖς. — **τὸ ἱππικόν** τῶν ἐχθρῶν. — ἐπὶ τὸ ἔχόμενον = εἰς τὸ πλησίον αὐτῶν παρατεταγμένον. — **συμβολὴ** = ἡ παράταξις πρὸς σύγκρουσιν, μάχην (ἴδε σχεδιάγραμμα).

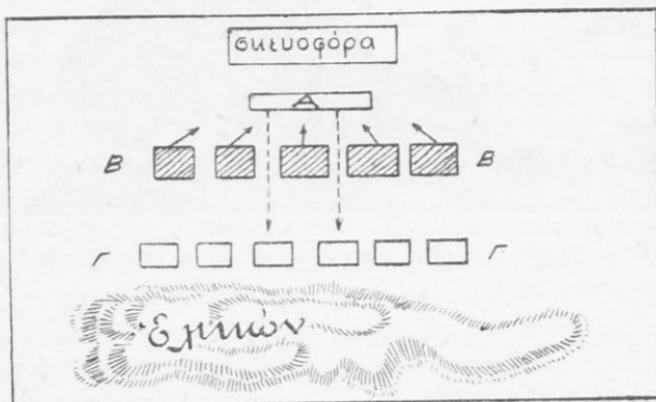
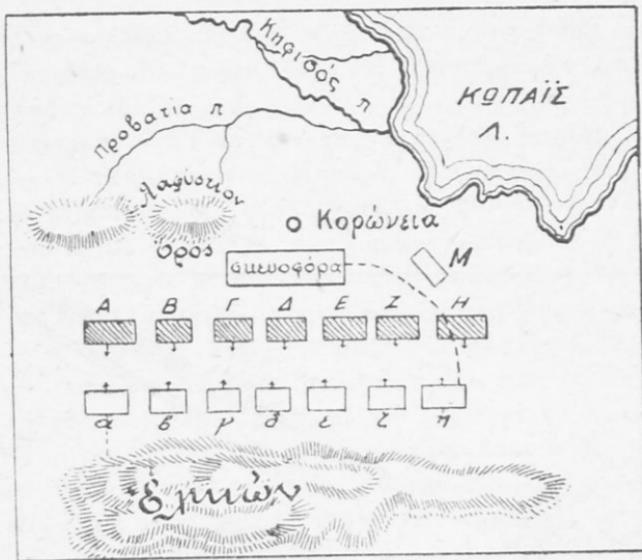
§ 25   **ἔπεσεν** = ὁ Ἐπαμεινώνδας θέλων νὰ δώσῃ δριστικὴν τροπὴν εἰς τὸν ἀμφίρροπον ἀγῶνα εἰσέβαλεν εἰς τὸ κέντρον τῶν ἀντιπάλων. Κατὰ τὴν δραματικὴν ἐκείνην στιγμὴν ἐκτυπήθη διὰ δόρατος, τὸ ὅποιον ἐζήτησε νὰ τοῦ ἀποσπάσουν ἐκ τῆς σαρκός. Ἐκ τούτου ἀπέθανεν. — **διαιπίπτω** = διαιφεύγω. — ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου⁴ τῶν ἀντιπάλων, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι.

§ 26 - 27   **συνεληλυθίας ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος** κατὰ τὴν μάχην τῆς Μαντινείας ὁ μὲν στρατὸς τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων ἀνήρχετο εἰς 20.000 πεζῶν καὶ 2.000 ἵππεων, ὁ δὲ τῶν Θηβαίων καὶ τῶν μετ' αὐτῶν Ἐλλήνων εἰς 30.000 πεζῶν καὶ 3.000 ἵππεων. — καὶ ἀντιτεταγμένων⁵ ἡ μετοχὴ κατὰ τὸ νοούμενον, ὡσεὶ προηγεῖτο συνεληλυθότων ἀπάντων τῶν Ἐλλήνων. — **οὐδεὶς** ἢν ὅστις οὐ = πάντες. — **χώρα...** πόλει... ἀρχῇ = κατὰ χώραν... — **ἀρχὴ** = δύναμις. — φαίνομαι πλέον ἔχων = προφανῶς, ἀδιαφιλονικήτως πλεονεκτῶ. — **ἀκρισία** = σύγχυσις.

Πίναξ 1.

Τὰ μακρὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὰ τείχη καὶ οἱ λιμένες τοῦ Πειραιῶς.

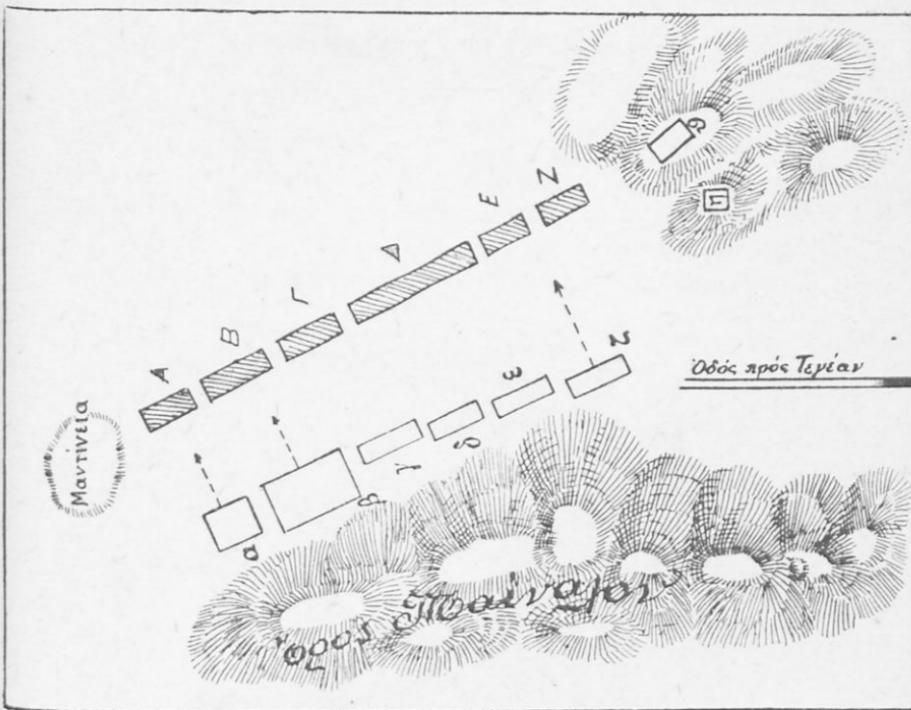

Σχεδιαγράμμα τῆς ἐν Κορωνείᾳ μάχης.

*Α νω : Α καὶ Β=Αγησίλαος μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Γ=Ἡριπίδας μετὰ τῶν Κυρείων. Δ=συμμαχικά στρατεύματα ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας. Ε=Ἐλλησπόντιοι. Ζ=Φωκεῖς. Η=Ορχομένιοι. Μ=ναὸς Ἀθηνᾶς.

α=Ἀργείοι, οἵτινες, εὐθὺς ὡς ἥρχισεν ἡ μάχη, ἐτράπησαν πρὸς τὸν Ἐλικῶνα. β=Κορίνθιοι. γ=Ἀθηναῖοι. δ=Αἰνιάνες. ε=Ἐύβοεῖς. ζ=Λοκροί. η=Θηβαῖοι, οἵτινες μετὰ τὴν τροπὴν τῶν Ορχομενίων εἰσελαύνουν εἰς τὰ σκευοφόρα.

Κάτω : Α=οἱ Θηβαῖοι, οἵτινες ὅρμοῦν πρὸς τὸν Ἐλικῶνα διὰ μέσου τῆς φάλαγγος τοῦ Ἀγησιλάου. ΒΒ=ἡ φάλαγξ τοῦ ἐπιτιθεμένου Ἀγησιλάου. ΓΓ=οἱ ἡττηθέντες καὶ πρὸς τὸν Ἐλικῶνα διαφυγόντες σύμμαχοι τῶν Θηβαίων.

Σχεδιάγραμμα τῆς ἐν Μαντινείᾳ μάχης.

α=ίππικὸν τῶν Θηβαίων μετὰ ἀμίππων. β=ἐπιτιθεμένη πτέρυξ τῶν Θηβαίων ὄπλιτῶν. γ=Ἄρκάδες. δ καὶ ε=ἄλλοι σύμμαχοι τῶν Θηβαίων. ζ=ίππεῖς καὶ ἔλαφοδὸν πεζικόν. η καὶ θ=όπλιται καὶ ἵππεῖς ἐπὶ τῶν λόφων.

Α=ίππικὸν τῶν Σπαρτιατῶν. Β - Δ=όπλιται τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων. Ε=πεζικὸν τῶν Ἀθηναίων. Ζ=ίππικὸν τῶν Πελοποννησίων.
... → γραμμαὶ ἐπιθέσεως.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίς
1. Εἰσαγωγὴ	5 - 10
2. Κείμενον	13 - 96
3. Ἐρμηνευτικαὶ σημειώσεις	99 - 148
4. Τοπογραφικοὶ πίνακες καὶ σχεδιαγράμματα μαζῶν .	149 - 151

Ανάδοχοι ἔκτυπώσεως καὶ βιβλιοθεσίας Ἀδελφοί Γ. ΡΟΔΗ

* Μετεμελητής τῆς διορθώσεως τῶν τυπογραφικῶν δεκτιμίων Ν. ΦΩΤΕΙΝΟΣ

